

ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

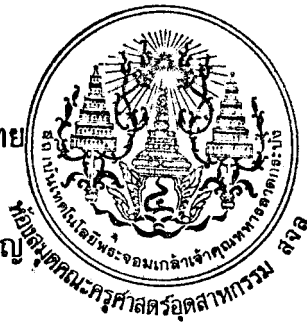
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปีการศึกษา 2539

วิทยาลัยนพนธ์ ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย
 นักศึกษา อภิชาติ สู้ณรงค์
 อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สมิทธิ หวังเจริญ

วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้ คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจและพิจารณาเห็นชอบแล้วจึงอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2539

คณะบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

(รศ.ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน)

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์สุรศักดิ์ กังขาว)

กรรมการ

(อาจารย์วิโรจน์ นิพัทธ์นะวัตน์)

กรรมการ

(อาจารย์สมิทธิ หวังเจริญ)

กรรมการ

(อาจารย์สุทัศน์ จุฬามณี)

กรรมการ

(อาจารย์สมพล ดำรงเสถียร)

กรรมการ

(อาจารย์รามณรงค์ ภูษิตกาญจนนา)

กรรมการและเลขานุการ

(อาจารย์ไพศาล เลื่อนวิทยากุล)

A022747

เลขหมู่.....
 เลขทะเบียน 22747
 -6 ล.ศ 2541
 วัน เดือน ปี.....

การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

โครงการศูนย์อนุรักษ์ พุทธศิลป์ไทย ตั้งอยู่ในแขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต จังหวัด กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือติดกับโรงเรียนเซนต์คาเบรียล และบ้านพักอาศัย ทิศใต้ติดกับวัดราชธรรมาวาส ทิศตะวันออกติดกับถนนด้านหน้าโครงการ ทิศตะวันตกติดกับบ้านพักอาศัยและแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดที่ดินของโครงการประมาณ 12 ไร่ รอบที่ดินที่เสนอแนะ 27 ไร่ รวมพื้นที่ของโครงการทั้งหมด 39 ไร่ ประมาณ 62,400 ตร.ม.

ประกอบด้วยส่วนจัดแสดงถาวร และจัดแสดงงานชั่วคราว

ส่วนบริการทางการศึกษา

ส่วนบริการสาธารณะ

ส่วนบริหาร

ส่วนวิชาการ

ส่วนเทคนิค คลังพิพิธภัณฑ์

ส่วนภูมิทัศน์

โดยที่วัตถุประสงค์ของโครงการ. จะเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์และศิลปะ พระพิมพ์ในยุคสมัยต่างๆ โดยเป็นสื่อกลางในการจินตนาการถึงเรื่องราวความเชื่อในสมัยประวัติศาสตร์ยุคต่างๆ ต่อสาธารณชน เพื่อเตือนสติให้คนไทยในปัจจุบันได้เห็นคุณค่าและความสำคัญ ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่ใช้สืบทอดศาสนาพุทธต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญเรื่อง

สารบัญตาราง

สารบัญแผนที่ประกอบ

สารบัญภาพประกอบ

บทที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมาของโครงการ	01
1.2	เหตุผลในการเสนอวิทยานิพนธ์	02
1.3	ความเป็นมาของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา	02
1.4	แนวทางการแก้ปัญหา	03
1.5	วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์	03
1.6	วัตถุประสงค์ของโครงการ	04
1.7	ศึกษาวิทยานิพนธ์	04-07
1.8	วิธีการดำเนินวิทยานิพนธ์	08
1.9	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	09

บทที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

2.1	การศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลของผู้สนใจศึกษาพระพิมพ์	11-41
2.2	การศึกษาความสำคัญของประวัติศาสตร์	42-104
2.3	การศึกษาแนวโน้มในการจัดตั้งโครงการ	105-106
2.4	การศึกษาและพิจารณาสภาพที่ตั้งของโครงการ	107-122
2.5	การศึกษาและวิเคราะห์อาคารตัวอย่าง	
2.5.1	การศึกษาอาคารตัวอย่างในประเทศ	123-132
2.5.2	การศึกษาอาคารตัวอย่างต่างประเทศ	132-139

บทที่ 3 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรม

3.1	การดำเนินงานของโครงการ	140
3.2	การศึกษาและวิเคราะห์ผู้ใช้โครงการและอัตรากำลัง	141-142

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3	การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ	143
3.3.1	องค์ประกอบของโครงการ	144-150
3.3.2	ความต้องการพื้นที่ใช้สอย	151-182
3.3.3	สรุปพื้นที่ใช้สอยโครงการ	183-189
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค	
	- ระบบการจัดแสดง	190
	- ระบบโครงสร้าง	191
	- ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง	192-194
	- ระบบปรับอากาศ	195-197
	- ระบบป้องกันโจรภัย	198
	- ระบบเสียงและระบบป้องกันเสียง	199
	- ระบบป้องกันอัคคีภัย	199-201
	- ระบบสุขาภิบาล	202-203

บทที่ 4 การออกแบบ

4.1	แนวความคิดในการออกแบบ	
	USER	204
	USER TIME	205
	USER BEHAVIOR	206-207
	DEFINE ELEMENT	208
	AREA REQUIREMENT	209
	INTERATION	209-225
	ZONING ALTERNATION	226-228
	CIRCULATION DIAGRAM	230
	THREE DIMENTION DIAGRAM	231-233
	BUILDING TECHNIC	234-238
	CONCEPT DESIGN	239-240
4.2	ภาพถ่ายผลงานการออกแบบและหุ่นจำลอง	

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ	209
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนบริการสาธารณะ	210-214
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนจัดแสดงงาน	215
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนบริการการศึกษา	216-220
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนวิชาการ	221
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนบริหาร	222-223
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนเทคนิค	224
ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ส่วนเทคนิค (งานทะเบียนคลังพิพิธภัณฑ์)	225

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแนที่ประกอบ

หน้า

แผนที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

119

แผนที่เขตดุสิตและพื้นที่ข้างเคียง

120

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ศิลปะในประเทศไทย	42-76
ภาพพระพิมพ์ศิลปทวาราวดี	77
ภาพพระพิมพ์เทวรูปรุ่นเก่า	77-78
ภาพพระพิมพ์ศิลปศรีวิชัย	79-80
ภาพพระพิมพ์ศิลปลพบุรี	81-82
ภาพพระพิมพ์ศิลปเชียงแสน	83
ภาพพระพิมพ์ศิลปสุโขทัย	84
ภาพพระพิมพ์ศิลปอู่ทอง	85-87
ภาพพระพิมพ์ศิลปอยุธยา	88-89
ภาพพระพิมพ์ศิลปรัตนโกสินทร์	89-90

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ในนโยบายด้านการ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อเอกสารที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

การจัดตั้งโครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ซึ่งเกิดจากการริเริ่มของสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินงานโดย นายชูชาติ มากสัมพันธ์ นายกสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย และประชาชนชาวไทยผู้เป็นนักนิยมสะสมพระเครื่องไทย เพราะในปัจจุบันนี้มีผู้คนหันมาสนใจและสะสมพระเครื่องเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของเด็กวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ โครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย จึงจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติไทยยุคสมัยต่างๆ โบราณสถาน โบราณวัตถุในยุคสมัยที่ต่างกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายในศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายๆ อย่างเช่น

1. ห้องจัดแสดงงานหุ่นขี้ผึ้ง ซึ่งเป็นรูปหุ่นของพระอริยสงฆ์ ในอดีตที่คนไทยผู้นับถือศาสนาพุทธต่างเลื่อมใสศรัทธาอยู่มีรูปร่าง แม้ว่าสังขารของท่านจะมลายไปแล้วก็ตาม คนรุ่นหลังที่เกิดไม่ทันได้สัมผัสบุญบารมีของแต่ละท่าน เมื่อได้เข้าชมแล้วคงจะรู้สึกปีติสุขเหมือนได้รับพลังแห่งเมตตาธรรมจากรูปแทนองค์ท่าน
2. ห้องแสดงงานพระพุทธรูป พระบูชา ยุคสมัยต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาถึงรูปแบบของศิลปสกุลช่าง และความเจริญในยุคสมัยนั้นๆ
3. ห้องสำหรับจัดการแข่งขันการประกวดอนุรักษ์สะสมพระเครื่องและพระบูชา ในปัจจุบันนี้การจัดการแข่งขันการประกวดแต่ละครั้งนั้น สถานที่จัดการแข่งขันไม่เป็นที่แน่นอน บางครั้งจัดการแข่งขันกันภายในกรุงเทพฯ เช่น ตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ ในวัดวาอารามต่างๆ หรือในสถานศึกษา แล้วแต่โอกาสที่จะอำนวยให้โดยการเข้าสถานที่ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย โครงการนี้จึงเป็นสถานที่ที่จะรองรับ การจัดงานประกวดแต่ละครั้ง และเป็นผลดีสำหรับผู้ที่จะส่งพระเครื่องเข้าประกวด ไม่ต้องเดินทางไกลไปตามสถานที่ต่างๆ ที่ไม่แน่นอน และไม่ต้องเดินทางไกลไปต่างจังหวัดบ่อยๆ
4. ศูนย์ฝึกอบรมส่งเสริมการศึกษาและสะสมพระเครื่องไทย เพื่อเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการด้านพระเครื่อง ได้อย่างถูกต้องตรงตามมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นทำให้ความรู้ผ่านทางสิ่งต่างๆ หรือรูปแบบการจัดการให้การศึกษาอบรมเรื่องพระเครื่องเป็นคอร์สๆ ไป ตลอดถึงการจัดกิจกรรมนิทรรศการและอื่นๆ
5. ส่วนเช่า-บูชา และเปลี่ยนพระเครื่อง-พระบูชา โครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย แห่งนี้มีสถานที่ไว้ให้เช่าสำหรับผู้ที่มีศูนย์พระเครื่องเป็นของตัวเอง และที่ยังไม่มีเพราะปัจจุบันนี้ศูนย์พระเครื่องที่เป็นมาตรฐานต่างๆ ได้เปิดศูนย์กับตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ โดยการเช่าเป็นรายเดือนหรือรายปี โดยเสียค่าเช่าในอัตราที่สูงมาก 4,000-50,000 บาทต่อเดือน และเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นการที่ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่งที่ศูนย์พระเครื่องไปเปิดตามห้างสรรพสินค้า ทำให้เสียคุณค่าทางด้านจิตใต้และด้านวัตถุ โครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย เล็งเห็นความสำคัญที่ว่า ควรจะนำศูนย์พระเครื่องต่างๆ ที่อยู่กระจัดกระจายเป็นจำนวนมากที่กรุงเทพฯ ให้มาอยู่ในสถานที่เดียวกันเพื่อความเหมาะสมในทุกๆ ด้าน

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว เพื่อการรวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ เหล่านี้เพื่อผลในการศึกษาเพื่อการวิเคราะห์วิจัยด้านต่างๆ ต่อไป รวมทั้งเพื่อผลในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้ปรากฏเผยแพร่ไปในวงกว้าง จึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางเพื่อการศึกษารวบรวมหลักฐานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบเพื่อนำเสนอ เผยแพร่ ต่อประชาชนให้ทราบถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ โดยสื่อกิจกรรมต่างๆ เพื่อผลในการพัฒนาต่อไป

1.2 เหตุผลในการเสนอวิทยานิพนธ์

1. ด้านนโยบาย เพื่อตอบสนองนโยบาย ของสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย ที่ต้องการมีแหล่งค้นคว้ารวบรวมความรู้ด้านโบราณคดี โบราณวัตถุและประวัติศาสตร์ในยุคสมัยต่างๆ รวมทั้งเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐในอันที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรประเทศ และชุมชนที่ตั้งโครงการ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของประชาชนทุกระดับ อันจะเป็นผลดีในการศึกษาที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และประชาชนได้ดี

2. ด้านสังคม เพื่อหาแนวทางการให้บริการของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในภูมิภาคนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยังช่วยพัฒนาความเจริญทางการศึกษา ไปสู่ชุมชนที่ตั้งของโครงการ

3. ด้านเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ชุมชน ส่งเสริมและยกระดับการท่องเที่ยวของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

4. ด้านกายภาพ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมทางด้านกายภาพของชุมชน โดยพิจารณาถึงปัญหาและผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการให้บริการทางด้านการศึกษา สิ่งบันเทิงอื่นๆ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับประชาชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.3 ที่มาของปัญหา

1. ด้านนโยบาย ระบบการบริหารและดำเนินงานของหน่วยงานในด้านนี้ ไม่เพียงพอที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่มีระบบแบบแผนที่ดีพอ ต้องมีการศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อนำไปสู่การวางแผนงานที่ดีในอนาคต

2. ด้านสังคม การให้บริการของหน่วยงานทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติ และโบราณวัตถุยังไม่เป็นที่รู้แพร่หลาย และไม่ได้รับความสำคัญจากชุมชนที่เป็นอยู่ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของสังคมได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของอาคาร ลักษณะพิพิธภัณฑสถานหรือศูนย์อนุรักษ์

3. ด้านเศรษฐกิจ

ในปัจจุบัน กรุงเทพฯ และปริมณฑล ยังขาดศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว สะสมพระเครื่อง นักท่องเที่ยวในกลุ่มอนุรักษ์ ทำให้การยกระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนนั้นไม่ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

4. ด้านกายภาพ

ขาดการแบ่งการใช้ที่ดิน และการวางผังที่ถูกต้อง อีกทั้งยังขาดความเหมาะสมรูปแบบที่น่าสนใจไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดจนองค์ประกอบที่จะส่งเสริมโครงการให้สมบูรณ์ได้

1.4 แนวทางในการแก้ปัญหา

1. ด้านนโยบาย

จัดตั้งศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยขึ้น สามารถเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และแหล่งศึกษาหาความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนโยบายรัฐ

2. ด้านสังคม

เน้นการให้บริการของศูนย์ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเผยแพร่ส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมเห็นถึงความสำคัญของคุณค่า การอนุรักษ์วัตถุโบราณของศูนย์พุทธศิลป์ไทยสืบต่อไป

3. ด้านเศรษฐกิจ

ผลจากการตั้งโครงการ ที่เป็นแหล่งรวบรวมศิลปวัตถุและโบราณวัตถุของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยที่จะให้ความรู้ ความสนใจจากนักท่องเที่ยวและประชาชน ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการสร้างงาน และรายได้ในชุมชนด้วย

4. ด้านกายภาพ

จัดตั้งสถานที่ตั้งที่เหมาะสมของโครงการ ให้สามารถเสริมสร้างสภาพภูมิทัศน์ที่ดี ตลอดจนอำนวยความสะดวกทางการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในภูมิภาคนั้น

1.5 วัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์

1. ด้านนโยบาย

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งโครงการขึ้นใหม่ โดยคำนึงหลักการด้านนโยบายของพิพิธภัณฑสถาน เหตุผลต่างๆ ทั้งนี้เพื่อจะสร้างรูปแบบของพิพิธภัณฑสถานที่เหมาะสมทางด้านสาธารณประโยชน์ ใช้ง่ายและทางด้านบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทางด้านสังคม

เพื่อศึกษาและกำหนดทางดำเนินโครงการ ในการให้บริการแก่ชุมชนที่มีบทบาท และ ความสำคัญโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ และความสอดคล้องกับความต้องการนั้น

3. ด้านเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางในการยกระดับมาตรฐาน การครองชีพแก่ประชาชนในภูมิภาคเป็นการส่งเสริมให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งผลกระทบการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากจัดตั้งโครงการด้วย

4. ด้านกายภาพ

ศึกษาสภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการวางผังอาคารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคมความเป็นอยู่และอาคารประเภทพิพิธภัณฑ์

1.6 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เป็นสถานที่เก็บรวบรวม สงวนรักษาพิพิธภัณฑ์ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และศิลปะ พระเครื่องพระพุทธรูป พระบูชา รวมทั้งเครื่องรางของขลัง ทั้งที่เป็นพระกรุในอดีต และพระเกจิอาจารย์ในอดีตจนถึงปัจจุบันในยุคสมัยต่างๆ

2. ใช้เป็นสถานที่เผยแพร่ และจัดนิทรรศการต่างๆ เกี่ยวกับพระเครื่อง พระบูชา เช่น ห้องแสดงงานหุ่นขี้ผึ้ง ของพระอริยสงฆ์ในอดีต, ห้องแสดงงานพระพุทธรูป พระบูชายุคสมัยต่างๆ ห้องสำหรับจัดการแข่งขันการประกวดอนุรักษ์สะสมพระเครื่องพระบูชา, ส่วนฝึกอบรมส่งเสริมการศึกษาและสะสมพระเครื่องไทย เพื่อเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการด้านพระเครื่อง สิ่งนำมาแสดงจะเป็นลักษณะวัสดุจริงทุกประเภท รวมทั้งการสาธิตจากจำลองและอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาให้ความรู้แก่ผู้สนใจต่อไป

3. เพื่อเป็นแหล่งสันตนาการ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนทั่วไป

4. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทางด้านพระเครื่องไทย ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของไทยสมัยตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน

1.7 ขอบเขตการศึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์ ได้แบ่งการทำงานออกเป็นสองแบบ คือ

1. ขอบเขตทางด้านการศึกษา
2. ขอบเขตทางด้านการออกแบบ

ขอบเขตทางด้านการศึกษา แบ่งออกเป็น

ก. ในระดับประเทศ ศึกษานโยบาย สังคม เศรษฐกิจและกายภาพ อันมีผลต่อการจัดตั้งโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งให้มีผลสมบูรณ์และมีคุณภาพ

ข. ขอบเขตทางด้านการออกแบบ การออกแบบศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ได้แบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็นส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ส่วนบริการสาธารณะ

1.1 โถงทางเข้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับ โถงพักผ่อน, พักผ่อนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ติดต่อสอบถาม
- ที่ฝากของ
- ร้านขายของที่ระลึก
- ผังแสดงส่วนของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย
- หน่วยควบคุมและรักษาความปลอดภัย
- ตู้น้ำดื่มสาธารณะ
- โทรศัพท์สาธารณะ
- ห้องน้ำ, ล้าง

1.2 ร้านอาหาร

- บริเวณรับประทานอาหาร
- คริว
- เคาน์เตอร์ขายอาหาร
- ห้องเก็บของ
- ทิ้งขยะ

1.3 ศูนย์พระเครื่องให้เช่า

- ศูนย์พระเครื่อง
- แผงพระเครื่อง
- ร้านอาหาร
- ห้องน้ำ-ล้าง

1.4 ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพระเครื่อง

- เวที
- ที่นั่งชม
- จำหน่ายบัตร, ประชาสัมพันธ์
- ห้องพักคณะกรรมการ
- ห้องพักเจ้าหน้าที่
- ห้องเก็บของ
- ห้องน้ำ, ล้าง

2. ส่วนจัดแสดงงาน

- ส่วนแสดงงานถาวร
- ส่วนแสดงงานชั่วคราว
- ห้องน้ำ, ล้าง

3. ส่วนบริการการศึกษา

3.1 ส่วนบริการการศึกษา

- โถงทางเข้า
- ตู้บัตรรายการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- บริเวณอ่านหนังสือ
- ชั้นวางหนังสือ
- ห้องเก็บหนังสือ-ซ่อมหนังสือ
- ห้องบรรณารักษ์
- ห้องโสตทัศนศึกษา
- ห้องน้ำ-ส้วม

3.2 ห้องเรียนปริยัติธรรม

- ที่นั่งเรียน
- ห้องพักครู
- ห้องธุรการ
- ห้องเก็บหนังสือ
- ห้องน้ำ-ส้วม

3.3 ห้องฝึกอบรม

- ที่นั่ง
- เวที
- ห้องเตรียมการบรรยาย
- ห้องปฏิบัติการแสง-เสียง
- ห้องพักเจ้าหน้าที่
- ห้องทำงานเจ้าหน้าที่
- ห้องผู้อำนวยกา
- ห้องเก็บของ
- ห้องน้ำ-ส้วม

3.4 ห้องฉายภาพยนตร์

- ที่นั่งชม
- เวทีแสดง
- ห้องปฏิบัติการแสง-เสียง
- ห้องเตรียมการบรรยาย
- ห้องน้ำ-ส้วม

3.5 ห้องบรรยาย

- ที่นั่ง
- เวที
- ห้องเตรียมบรรยาย

4. ส่วนวิชาการ

- ห้องหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์
- ห้องรับรองแผนกประวัติศาสตร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการแข่งขันเพื่อชิงรางวัลเท่านั้น อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนงานเจ้าหน้าที่
- ห้องวิจัย
- ห้องเก็บของ
- ห้องน้ำ-ส้วม

5. ส่วนบริหาร

5.1 ส่วนบริหาร

- ห้องผู้อำนวยการศูนย์
- ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์
- ห้องเลขาธิการ
- ห้องประชุม

5.2 ส่วนธุรการ

- ห้องหัวหน้าฝ่ายธุรการ
- ห้องรองหัวหน้าฝ่ายธุรการ
- ห้องทำงานฝ่ายธุรการ
- ห้องเก็บเอกสาร
- ห้องปฐมพยาบาล
- ห้องพักรักษาการณ
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่
- โถงพักผ่อน-พักคอย
- ห้องน้ำ-ส้วม

6. ส่วนเทคนิค

6.1 งานเทคนิค

- ห้องหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์
- ห้องรองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์
- ห้องออกแบบศิลป์
- ห้องทำหุ่นจำลอง
- ห้องทำหุ่นขี้ผึ้ง
- ห้องปฏิบัติการไม้
- ห้องถ่ายภาพ
- ห้องท
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่
- ห้องปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์
- ห้องเครื่องกล

6.2 งานทะเบียนคลังพิพิธภัณฑ์

- ส่วนงานเจ้าหน้าที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- บริเวณส่งของ
- บริเวณตรวจรับของ
- คลังพิพิธภัณฑ์
- ห้องเก็บของจัดแสดงชั่วคราว
- ห้องเตรียมการแสดง
- ห้องน้ำ-ส้วม

1.8 วิธีการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์

ได้กำหนดวิธีการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล

ก. ศึกษาจากข้อมูลภาคเอกสาร เป็นการศึกษาจากข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือรายงานการสำรวจและวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานผังเมือง, หอสมุดแห่งชาติ, สถาบันส่งเสริมการศึกษาสะสมพระเครื่อง, ลักษณะของข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA)

ข. ศึกษาจากการสำรวจและสังเกตการณ์ เป็นข้อมูลที่ทำการศึกษาสำรวจโดยผู้ทำการศึกษาเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY DATA) ทำการเก็บข้อมูลในลักษณะต่างๆ ดังนี้คือ

- การสัมภาษณ์ (INTERVIEW)
- การทำแบบสอบถามสำรวจประชามติของประชาชน
- การสำรวจด้วยตนเอง (SURVEY)

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา

1. ข้อมูลด้านนโยบาย

- นโยบายกรมศิลปากร
- นโยบายสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย
- นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 8

2. ข้อมูลด้านสังคม

- พฤติกรรมผู้ใช้โครงการ
- ประเภทผู้ใช้โครงการ
- จำนวนผู้ใช้โครงการ

3. ข้อมูลด้านกายภาพ

- สภาพทางภูมิศาสตร์
- สภาพทางภูมิประเทศ
- การคมนาคม
- สถานที่ท่องเที่ยว
- การใช้ที่ดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลด้านนโยบาย

- การพิจารณาการแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงเป้าหมายที่นโยบายนั้นๆ ได้กำหนดขึ้น

2. ข้อมูลด้านสังคม

- พิจารณาจากความต้องการ ตลอดจนแนวทางสำหรับมาตรฐานด้านกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการเสนอแนะและการออกแบบ

3.1 โปรแกรมการออกแบบ

3.2 แนวความคิดในการออกแบบ

3.3 ข้อกำหนด, ผัง, พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

3.4 การออกแบบอาคารและภูมิทัศน์

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นนำเสนอ

4.1 ภาคข้อมูลและบทวิเคราะห์

4.2 กระบวนการและวิชาการดำเนินงาน

4.3 การออกแบบและเสนอแนะทางสถาปัตยกรรม

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการทำวิทยานิพนธ์

1. ด้านนโยบาย

สามารถหาแนวทางสนองตอบนโยบายของรัฐ อันได้แก่ นโยบายของกรมศิลปากร, นโยบายของสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย, นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2. ด้านสังคม

สามารถหาแนวทางสนองต่อความต้องการของสังคมในด้านการให้บริการได้อย่างเต็มที่อันได้แก่เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้, การพักผ่อนหย่อนใจ และการบันเทิงสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

3. ด้านเศรษฐกิจ

ช่วยยกระดับฐานะเศรษฐกิจของประเทศ และรายได้ของประชากรในท้องถิ่น

4. ด้านกายภาพ

กำหนดและหาแนวทางการส่งเสริมการใช้พื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและเสริมสร้างภูมิทัศน์ที่ดีของเมือง โดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งของโครงการและสภาพแวดล้อมข้างเคียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ด้านการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อเอกสารฉบับนี้ที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

บทที่ 2

การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

- 2.1 การศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลของผู้สนใจศึกษาพระพิมพ์
 - สถิติของผู้สนใจพระพิมพ์ในลักษณะต่างๆ
 - จำนวนนักนิยมสะสมพระพิมพ์พระบูชา
 - การศึกษารายรับรายจ่ายในโครงการ
 - การศึกษาขั้นตอนการดำเนินงาน
- 2.2 การศึกษาความสำคัญของประวัติศาสตร์
 - การศึกษาประวัติศาสตร์และศิลปะพระพิมพ์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ , สมัยทวาราวดีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์
- 2.3 การศึกษาแนวโน้มในการจัดตั้งโครงการ
 - การศึกษาทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนโครงการ
 - วัตถุประสงค์และการดำเนินการจัดตั้ง
 - การศึกษาและการแบ่งประเภทวัตถุมงคล
 - การศึกษาแหล่งเงินทุนและงบประมาณ
- 2.4 การศึกษาและพิจารณาสภาพที่ตั้งของโครงการ
 - หลักการพิจารณาที่ตั้งโครงการ
 - การศึกษาและวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ
- 2.5 การศึกษาและวิเคราะห์อาคารตัวอย่าง
 - อาคารตัวอย่างในประเทศไทย
 - อาคารตัวอย่างในต่างประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำนวนนักนิยมนิยมสะสมพระเครื่องพระบูชาใน จ.กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูลถึงจำนวนผู้สนใจศึกษาพระเครื่องในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นประเภทดังต่อไปนี้

1. พุทธศิลปะ โบราณวัตถุ 20%
2. พุทธคุณ 50%
3. พุทธพาณิชย์ 30%

สถิติของศูนย์พระเครื่อง ใน จ.กรุงเทพมหานคร ประจำปี 2539 ซึ่งสถาบันส่งเสริมการศึกษาและสะสมพระเครื่อง ได้จัดบันทึกเอาไว้ทั้งหมด 565 ศูนย์ มีชมรมทั้งหมด 257 ชมรมแต่ละชมรมจะมีสมาชิกโดยประมาณ 1,000-1,500 คน เพราะฉะนั้นจำนวนผู้ที่สนใจศึกษาพระเครื่องในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจำนวนที่ชัดเจนประมาณ 350,000 คนยังไม่แนบนักสะสมที่ไม่ได้เข้าสมาชิกในชมรมต่างๆ ที่มีอยู่

จากการศึกษาข้อมูลถึงกลุ่มผู้สนใจนิยมนิยมสะสมพระเครื่องในเขตกรุงเทพมหานครติดต่อเขต จ.นนทบุรี จากการสำรวจสามารถแบ่งกลุ่มผู้นิยมนิยมสะสมพระเครื่องได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. เขตพระนครรวมไปถึงเขตบางพลัดและเขตดุสิต
2. เขตรามอินทราวมไปถึงเขตดอนเมือง
3. อ.เมือง จ.นนทบุรี

ซึ่งแต่ละเขตที่กล่าวมานั้นจะมีตลาดพระเครื่องขนาดใหญ่รองรับนักนิยมนิยมพระเครื่องอยู่เช่น

- ตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์, วัดราชบพิธ จะอยู่ในเขตพระนคร
- ตลาดพระเครื่องสะพานใหม่ ดอนเมือง อยู่ในเขตดอนเมือง
- ตลาดพระเครื่องเดอะมอลล์และบางลำภู งามวงศ์วาน เขต อ.เมือง จ.นนทบุรี

การดำเนินงานของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

- สมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดตั้งโครงการตั้งคณะกรรมการ
การอำนวยการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ
และผู้เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาการบริหารงานด้านงบประมาณ
บุคลากร และกิจกรรม

2. ผู้เยี่ยมชมกลุ่มเป้าหมาย

- นักท่องเที่ยวจังหวัดกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงทั้งชาวไทยและชาว
ต่างประเทศ ในรูปหมู่คณะ
- นักเรียน นักศึกษา เยาวชนระดับประถมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย
- นักธรรมชาติวิทยา นักค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเภทของ
เนื้อพระและอายุของเนื้อพระ

3. รูปแบบการท่องเที่ยว

- การท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ เน้นจุดสนใจที่สภาพของพระพิมพ์ส่งเสริม
ให้นักสะสมอนุรักษ์ธรรมชาติของพระพิมพ์ และศิลปะของพระพิมพ์ไม่
ให้มีการตัดแปลงกิจกรรมต่างๆ ให้แปรเปลี่ยนไปจากสภาพเดิม

4. การให้บริการ

- ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวทุกวัน
- ส่วนการจัดแสดง เปิดแสดงทุกวันตั้งแต่ 8.00-16.00 น.
วันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดราชการ 9.30-17.00 น.

อัตราค่าเข้าชม	ผู้ใหญ่	50
	เด็กนักเรียน	10
	ชาวต่างประเทศ	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนฝึกอบรม

- ส่วนฝึกอบรม จัดกรณีพิเศษซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้นเปิดสอนเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ 4 อาทิตย์หรือ 1 เดือน/1 หลักสูตร ระยะเวลา 1 ปี มีดังต่อไปนี้

1. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเนื้อผง เช่นพระสมเด็จหลัการสอนคร่าว ๆ คือ
 1. การพิจารณาพิมพ์ทรงที่ถูกต้อง .
 2. การพิจารณาเนื้อหาทรงที่ถูกต้อง
 3. การพิจารณาความเก่าตามอายุ
 4. การพิจารณาวิธีการผลิตพระแท้ที่ถูกต้อง
2. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเนื้อดิน เช่นพระของขุนเบญจภาคี
3. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเนื้อชิน เช่นพระชุดยอดขุนพล
4. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเนื้อวาน เช่นพระชุดหลวงปู่ทวด
5. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเหรียญบีม เช่น ชุดเหรียญเบญจภาคี
6. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเหรียญหล่อ เช่น ชุดเหรียญหล่อเบญจภาคี
7. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทเหรียญกษาปณ์ เช่น ชุดเหรียญ ร.5
8. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทพระกริ่ง เช่นพระกริ่งสายวัดสุทัศน์
9. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทพระปิดตาเนื้อผง เช่น ปู่แก้ว, ปู่เอี่ยม
10. จัดฝึกอบรมพระเครื่องประเภทพระปิดตาเนื้อโลหะ เช่น วัดทอง, วัดหนัง เป็นต้น

- ส่วนที่พักนักท่องเที่ยว

- เน้นนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างจังหวัดที่นำพระเข้ามาประกวดเพราะการประกวดพระจะเริ่มตั้งแต่เช้า 8.00 น. ซึ่งเป็นอาคารชุดพักอาศัย

- ส่วนเรียนหนังสือปริยัติธรรม

- โดยศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยมีเป้าหมายให้นักเรียน, นักศึกษา, พระ, เณร ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนหนังสือตามสถาบันการศึกษาทั่วไป ในระดับมัธยมต้น, มัธยมปลาย ซึ่งในหลักสูตรจะมีการเรียนการสอนภาษาบาลีเพิ่มเติมจากการเรียนปกติ ซึ่งศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาจึงได้จัดตั้งสถานที่เรียนไว้ในโครงการนี้ด้วย

- ส่วนจัดนิทรรศการการประกวดพระเครื่องพระบูชา

- ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยเล็งเห็นความสำคัญของสถานที่ที่ไว้จัดนิทรรศการการประกวดฯ เพื่อไว้สำหรับนักนิยมสะสมพระเครื่อง พระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

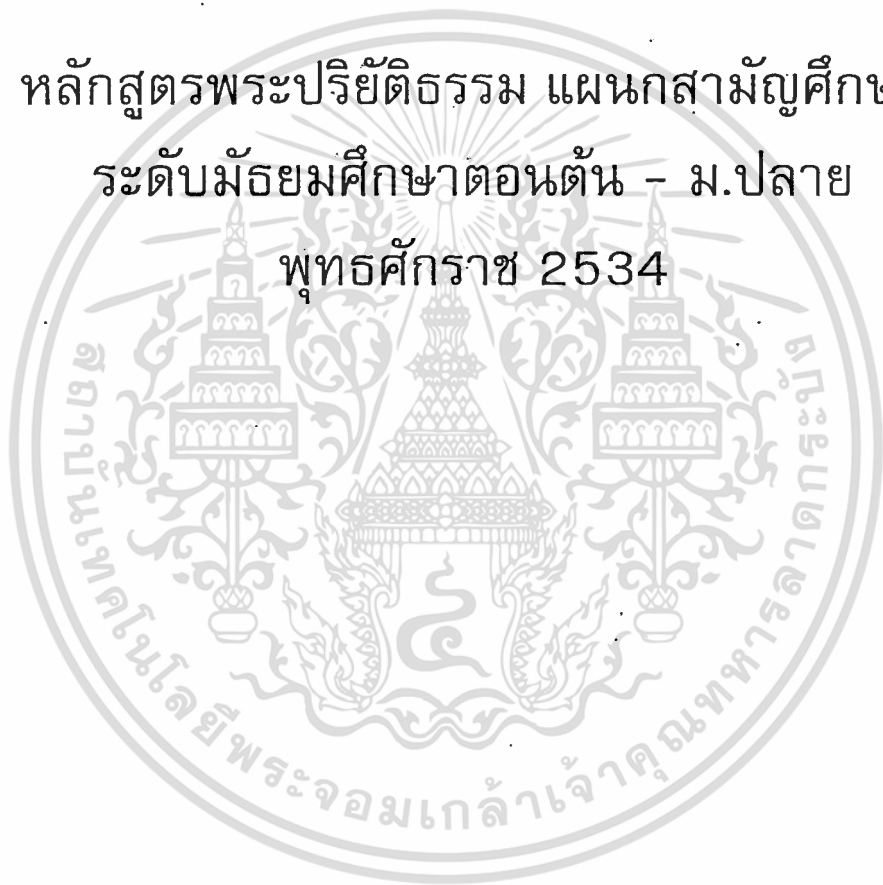
บูชาที่นิยมส่งพระเครื่องพระบูชาเข้าประกวด ซึ่งปัจจุบันสถานที่ที่ใช้ประกวดพระเครื่องไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาสที่เอื้ออำนวยโดยจัดกันตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ สถานที่ราชการบางครั้งจัดตามต่างจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาต่อการเดินทางของผู้ส่งพระเข้าประกวดและกรรมการตัดสินโครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยจึงจำเป็นต้องมีสถานที่ไว้รองรับด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ รวมทั้งรายได้ที่จะเข้ามาในพิพิธภัณฑ์เป็นจำนวนมากใน 1 เดือน จะมีการประกวด 4 ครั้ง อาทิตย์/1 ครั้ง

- ส่วนเข้าบูชา แลกเปลี่ยน พระเครื่องพระบูชา

- โครงการศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยจะมีสถานที่ไว้ให้เช่าเป็นรายเดือนหรือปีสำหรับผู้ที่มีศูนย์พระเครื่องที่เป็นตัวเอง แต่สถานที่ยังไม่เหมาะสมเพราะปัจจุบันนี้ศูนย์พระเครื่องที่เป็นมาตรฐานต่าง ๆ โดยการเช่าเป็นรายเดือนหรือปีโดยเสียค่าเช่าในอัตราที่สูงมาก 4,000-50,000 บาท/เดือน และเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่ศูนย์พระเครื่องไปเปิดตามห้างสรรพสินค้า ที่ให้เรียนคุณค่าทางด้านจิตใจและด้านวัตถุ ทางศูนย์อนุรักษ์เล็งเห็นความสำคัญที่ว่าควรนำศูนย์พระเครื่องต่าง ๆ ให้มาอยู่รวมกันในสถานที่เดียวกันในปริมาณที่รับไว้เพื่อความเหมาะสมในทุก ๆ ด้าน

ห้องสมุด
คณะกรรมการวัดสุทัศน์สุทนต์

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - ม.ปลาย
พุทธศักราช ๒๕๓๔

ฝ่ายวิชาการ
กองศาสนศึกษา
กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์เผยแพร่ ๒๕๓๗

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

22747

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2534

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการ

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ตามสมควรแก่สมณวิสัย

จุดหมาย

การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดี และนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ
2. มีนิสัยใฝ่หาความรู้มีสมณสัญญา เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบสงฆ์
3. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
4. รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม
5. มีความภูมิใจในความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
6. มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนและสังคมสืบต่อไป

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 78 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาดังต่อไปนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 72 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.1 ภาษาไทย 12 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.2 วิทยาศาสตร์ 9 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.3 คณิตศาสตร์ 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.4 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.5 สุขศึกษา 3 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.6 ศาสนปฏิบัติ 12 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.7 ภาษาบาลี 15 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.8 ธรรมวินัย 9 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาบังคับเลือกสังคมศึกษา
2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ต่อไปนี้
 - 2.1 กลุ่มวิชาภาษา
 - 2.1.1 ภาษาไทย
 - 2.1.2 ภาษาต่างประเทศ
 - 2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
 - 2.2.1 วิทยาศาสตร์
 - 2.2.2 คณิตศาสตร์
 - 2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
 - 2.4 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.4.1 สุขศึกษา
 - 2.4.2 ศาสนปฏิบัติ
 - 2.5 กลุ่มวิชาพระปริยัติธรรม
 - 2.5.1 ภาษาบาลี
 - 2.5.2 ธรรมวินัย
3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมดังต่อไปนี้
 - 3.1 กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค
 - 3.2 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
4. กิจของสงฆ์ ได้แก่ กิจที่พระภิกษุสามเณรปฏิบัติเป็นประจำอยู่ในวัด คือกิจประจำวัน กิจประจำปี กิจประจำวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ในพิธีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายเหตุ

รายวิชาทั้งหมดในข้อ 1.1.1 ถึง 1.1.5 2.3 และ 2.4.1 ใช้รายวิชาของหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางประกอบโครงสร้าง
หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2534

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม. 1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1. ภาษา									
ภาษาไทย	4	-		4	-	-	4	-	-
ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
คณิตศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
3. สังคมศึกษา	2	2	5	2	2	5	2	2	5
4. พัฒนาบุคลิกภาพ									
สุขศึกษา	1	-		1	-		1	-	
ศาสนปฏิบัติ	4	-		4	-		4	-	
5. พระปริยัติธรรม									
ภาษาบาลี	5	-		5	-		5	-	
ธรรมวินัย	3	-		3	-		3	-	
รวม (ไม่น้อยกว่า)	25	2	5	25	2	5	22	2	8
	32			32			32		
กิจกรรม									
1. กิจกรรมแนะแนวหรือ		1			1			1	
กิจกรรมแก้ปัญหาหรือ									
กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้									
2. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน		2			2			2	
รวม (ไม่น้อยกว่า)		35			35			35	
กิจของสงฆ์	เป็นกิจที่พระภิกษุสามเณรปฏิบัติเป็นประจำอยู่ในวัด								

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้พระภิกษุสามเณรได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวาง เพื่อสำรวจความถนัดและสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้พระภิกษุสามเณรได้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย
4. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขปัญหาของพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง
5. จัดการเรียนการสอนเน้นวิชาพระปริยัติธรรม ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้
6. การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม ศีลธรรม เพื่อเป็นศาสนทายาทที่ดี
7. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและกระบวนการกลุ่ม

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2534

1. เวลาเรียน

1.1 หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ และเวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ให้ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก้ "0" หรือ รายวิชาที่เปลี่ยน "ร" หรือ "มส"

1.3 โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์

1.5 นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจของสงฆ์โดยมีเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุม

2. เอกหน่วยการเรียน ที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีค่าเป็น 1 หน่วยการเรียน รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรสำหรับภาษาต่างประเทศ เรียนได้ไม่เกิน 1 ภาษา

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2534

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 96 หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับ 78 หน่วยการเรียน วิชาเลือกเสรี 18 หน่วยการเรียน และทุกรายวิชาต้องได้รับผลการตัดสินผลการเรียน

5.2 ต้องได้หน่วยการเรียน วิชาบังคับแกน ภาษาไทย ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลีและธรรมวินัย

5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 85 หน่วยการเรียน

5.4 ในแต่ละภาคเรียน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจของสงฆ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้ทำเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2534

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2534

หลักการ

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้แสดงหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แตกฉานเพื่อถวายเป็นคุณแก่การศึกษาต่อ
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์อย่างถูกต้องและเคร่งครัด
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

จุดหมาย

การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการทางพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคม ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามสมควรแก่สมณวิสัย

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ทักษะในศาสนปฏิบัติและกิจของสงฆ์ตามธรรมวินัยและระเบียบสงฆ์
2. มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมของชาวพุทธ
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม
4. รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์บนรากฐานแห่งกฎหมายและพระธรรมวินัย
5. มีความสำนึกในสมณสัญญาและการเป็นคนไทยร่วมกันมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
6. สามารถปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 42 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาดังต่อไปนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 36 หน่วยการเรียนรู้

1.1.1 ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียนรู้
1.1.2 สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
1.1.3 สุขศึกษา	3	หน่วยการเรียนรู้
1.1.4 ภาษาบาลี	12	หน่วยการเรียนรู้
1.1.5 ธรรมวินัย	6	หน่วยการเรียนรู้
1.1.6 ศาสนปฏิบัติ	3	หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาบังคับเลือกวิทยาศาสตร์
 2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ต่อไปนี้
 - 2.1 กลุ่มวิชาภาษา
 - 2.1.1 ภาษาไทย
 - 2.1.2 ภาษาต่างประเทศ
 - 2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
 - 2.3 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.4.1 สุขศึกษา
 - 2.4.2 ศาสนปฏิบัติ
 - 2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
 - 2.2.1 วิทยาศาสตร์
 - 2.2.2 คณิตศาสตร์
 - 2.5 กลุ่มวิชาพระปริยัติธรรม
 - 2.5.1 ภาษาบาลี
 - 2.5.2 ธรรมวินัย
 - 2.5.3 ศาสนศิลป์
 3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมดังต่อไปนี้
 - 3.1 กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค
 - 3.2 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน
 4. กิจของสงฆ์ ได้แก่ กิจที่พระภิกษุสามเณรปฏิบัติเป็นประจำอยู่ในวัด คือกิจประจำวัน กิจประจำปี กิจประจำวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายเหตุ

รายวิชาทั้งหมดในข้อ 1.1.1 ถึง 1.1.5 2.3 และ 2.4.1 ใช้รายวิชาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางประกอบโครงสร้าง
หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2534

วิชา	ชั้น ม.4-6		
	จำนวนหน่วยการเรียนรู้		
	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก	
1. ภาษาไทย	6	-	เลือกเรียนรายวิชาต่างๆ
2. สังคมศึกษา	6	-	อีกอย่างน้อย 39 หน่วยการเรียนรู้
3. สุขศึกษา	3	-	
4. วิทยาศาสตร์	-	6	
5. ภาษาบาลี	12	-	
6. ธรรมวินัย	6	-	
7. ศาสนปฏิบัติ	3	-	
8. คณิตศาสตร์	-	-	
9. ภาษาต่างประเทศ	-	-	
10. ศาสนศิลป์	-	-	
รวมจำนวนหน่วยการเรียนรู้	36	6	
ไม่น้อยกว่า	42		
กิจกรรม	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค		
1.1 กิจกรรมแนะแนวหรือ กิจกรรมแก้ปัญหาหรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้			
1.2 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน			
กิจของสงฆ์			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จจึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้พระภิกษุสามเณรได้เลือกเรียนตามความถนัดและสนใจ
2. จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง
3. จัดการเรียนการสอนให้พระภิกษุสามเณรได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยอยู่เสมอ

4. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษา วิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

5. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขปัญหาของพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง

6. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาพระปริยัติธรรมให้สามารถนำไปปฏิบัติได้

7. การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม ศีลธรรม

เพื่อเป็นศาสนทายาทที่ดี

7. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและ

กระบวนการกลุ่ม

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2534

1. เวลาเรียน

1.1 หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลารเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ และเวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ให้ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก้ "0" หรือ รายวิชาที่เปลี่ยน "ร" หรือ "มล"

1.3 โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 27 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ

1.5 นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจของสงฆ์โดยมีเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุม

2. เอก หน่วยการเรียน ที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีค่าเป็น 1 หน่วยการเรียน รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรสำหรับภาษาต่างประเทศ เรียนได้ไม่เกิน 2 ภาษา

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2534

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรอย่างน้อย 81 หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับ 42 หน่วยการเรียน วิชาเลือกเสรีอย่างน้อย 39 หน่วยการเรียน และทุกรายวิชาต้องได้รับผลการตัดสินผลการเรียน

5.2 ต้องได้หน่วยการเรียนของวิชาบังคับทั้งหมด

5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 78 หน่วยการเรียน

5.4 ในแต่ละภาคเรียน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจของสงฆ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้ทำเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันส่งเสริมเพื่อการศึกษาและสะสมพระเครื่อง

โครงการฝึกอบรมของสถาบันส่งเสริมเพื่อการศึกษาและสะสมพระเครื่อง

1. หลักการและเหตุผล

ศรัทธาและความนิยมพระเครื่องปรากฏในสังคมไทยมาช้านาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบสานต่อเนื่องกันมาตลอด ในปัจจุบันศรัทธาและความนิยมได้ขยายตัวออกไปมาก จนมีการแลกเปลี่ยนและเช่าบูชาพระเครื่องตลอดจนวัตถุมงคลต่างๆ อย่างกว้างขวางกับทั้งได้มีการสร้างพระเครื่องใหม่ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก เมื่อวงการพระเครื่องเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะธุรกิจอย่างเผยแพร่เช่นนี้ จึงเป็นเหตุให้ผู้ศรัทธาและนิยมพระเครื่องเกิดความสับสนไม่แน่ใจว่าจะได้รับความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนและเช่าหาหรือไม่ ดังนั้น การให้การศึกษาย่างถูกต้องและมีระบบแก่ผู้สนใจและต้องการเช่าพระเครื่องจึงมีความจำเป็นอย่างมาก

2. วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

- 2.1 ให้ผู้เข้าศึกษาอบรมหลักการศึกษาวีธีพิจารณาพระเครื่องด้วยตนเอง
- 2.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปสกุลช่าง และลักษณะของพระเครื่อง แต่ละพิมพ์หรือแต่ละชนิด
- 2.3 ให้ทัศนคติที่ถูกต้องในการบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคล
- 2.4 ให้ความรู้ในการสะสมและอนุรักษ์พระเครื่องอย่างถูกวิธี
- 2.5 สืบทอดความรู้เรื่องพระเครื่องของผู้ชำนาญการรุ่นเก่า
- 2.6 จรรโลงความถูกต้อง ยุติธรรม ในวงการพระเครื่อง และพัฒนาการศึกษาพระเครื่องให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

3. การดำเนินงาน

- 3.1 รับสมัครผู้สนใจเข้ารับการศึกษารวมโครงการละไม่เกิน 50 ท่าน
- 3.2 บรรยายความรู้เรื่องพระเครื่องโครงการละ 1 ชนิด โดยใช้เวลาบรรยายอย่างน้อย 30 ชั่วโมง ในบ่ายวันเสาร์ และสายวันอาทิตย์
- 3.3 จัดทัศนศึกษาแหล่งกำเนิดของพระเครื่องที่ศึกษาในโครงการนั้นๆ 1 ครั้ง
- 3.4 จัดให้มีการทดสอบประเมินผลการศึกษาอบรม

4. วิทยากร

- 4.1 คณะทำงานของสถาบันฯ
- 4.2 วิทยากรรับเชิญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. งบประมาณ

- 5.1 รายรับ (1) งบส่งเสริมของสถาบันฯ
 (2) ค่าบำรุงจากผู้เข้าศึกษาอบรมตามประเภทพระและระยะเวลาศึกษาอบรมของแต่ละโครงการ
- 5.2 รายจ่าย(1) ค่าวิทยากรรับเชิญ
 (2) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม
 (3) ค่าวัสดุทัศนูปกรณ์
 (4) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของสถาบันฯ

6. เงื่อนไขการเข้ารับการศึกษอบรม

- 6.1 ผู้เข้ารับการศึกษอบรม จัดหาพระเครื่องแต่ละชนิดที่จะเข้าศึกษาในโครงการนั้น ท่านละ 1 องค์เป็นอย่างน้อย พร้อมทั้งแว่นขยาย
- 6.2 ผู้เข้าศึกษาอบรม จะต้องฟังการบรรยายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนด

7. ผลที่จะได้รับ

- 7.1 ผู้เข้าศึกษาตามเงื่อนไขข้อ 6 จะได้รับวุฒิบัตรของสถาบันฯ
- 7.2 ผู้ได้รับวุฒิบัตรจะสามารถพิจารณาตัดสินพระเครื่องชนิดที่ศึกษาได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง
- 7.3 วงการพระเครื่องจะได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

สถาบันส่งเสริมการศึกษาและสะสมพระเครื่อง

โครงการที่ 1

โครงการศึกษาอบรมพระเครื่องเมืองลำพูน

1. หลักการและเหตุผล

เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษอบรมทราบประวัติข้อมูลและศิลปะสกุลช่างของพระเครื่องเมืองลำพูนตลอดถึงสามารถมีหลักเกณฑ์การพิจารณาแยกแยะพระกรูต่างๆ ของพระเครื่องเมืองลำพูนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ โดยเฉพาะสามารถพิจารณาความแท้ เทียมของพระเครื่องเมืองลำพูน (โดยเน้นเฉพาะพระคง) ได้ด้วยตนเอง

2. การดำเนินงาน

2.1 รับสมัครผู้สนใจเข้ารับการศึกษอบรมไม่เกิน 40 ท่าน

2.2 บรรยายประกอบการสาธิตพิจารณาจากพระแท้เทียบเคียงกับพระปลอมหลากหลายฝีมือเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง ภายในระยะเวลา 4 สัปดาห์ (เฉพาะวันเสาร์กับวันอาทิตย์)

2.3 มีการทดสอบประเมินผล เพื่อรับวุฒิบัตรโดยมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นสักขีพยานไม่น้อยกว่า 3 ท่าน

(หมายเหตุ ผู้มีสิทธิ์รับวุฒิบัตรต้องมีเวลาเข้ารับการศึกษอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80)

3. วิชาการ

3.1 คณะทำงานของสถาบันฯ

3.2 วิทยากรรับเชิญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

3.3 วิทยากรผู้ชำนาญการจากวงการพระเครื่อง

4. เงื่อนไขการเข้ารับการศึกษอบรม

4.1 ผู้เข้ารับการศึกษอบรมทุกท่านจะต้องจัดหาพระเครื่องเมืองลำพูน อย่างน้อยท่านละ 1 องค์ เพื่อแลกเปลี่ยนกันศึกษาตลอดโครงการ (ถ้าเน้นเฉพาะพระคงกับพระบางได้ก็จะเป็นการดีมาก)

พระที่จะต้องจัดหาจะเป็นสภาพใดๆ ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นพระสวยสมบูรณ์ อาจเป็นพระหัก บิ่น ซ่อม หรือมีเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้

4.2 ต้องเตรียมแว่นขยายที่เหมาะสมกับสายตาท่าน 1 อัน เพื่อใช้ตลอดโครงการ

5. ค่าใช้จ่าย

ค่าศึกษอบรมตลอดโครงการ 3,500 บาท ต่อ 1 ท่าน แบ่งชำระดังนี้.

- ค่าสำรองที่นั่งท่านละ 1,000 บาท ชำระภายในวันที่ 15 มกราคม 2538

- ชำระในวันลงทะเบียน 2,500 บาท ในวันเสาร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2538

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายเหตุ สำหรับท่านที่สำรองที่นั่งแล้วไม่มาลงทะเบียนตามวันเวลาดังกล่าวให้ถือว่าท่านสละสิทธิ์และสถาบันฯ จะไม่คืนค่าสำรองที่นั่งให้แก่ท่าน ยกเว้นกรณีที่ท่านแจ้งล่วงหน้าก่อนเริ่มโครงการอย่างน้อย 1 สัปดาห์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางการศึกษาอบรม
โครงการที่ 1
พระเครื่องเมืองลำพูน 30 ชั่วโมง

วันที่อบรม	เวลา	หัวข้อการอบรม	วิทยากร
เสาร์ที่ 4 ก.พ. 38	12.30	ลงทะเบียน	
	13.30 - 15.30	ศิลปะโบราณคดี	นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยศิลปากร
	15.30 - 15.45	COFFEE BREAK	
	15.45 - 17.30	อภิปรายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพระเครื่องสกุลลำพูน	ผู้เข้าร่วมอภิปรายที่ปรึกษาพิเศษ 2 ท่าน และคุณอรธภูมิ บุญเกียรติ
อาทิตย์ที่ 5 ก.พ. 38	10.00 - 13.00	ศิลปะสกุลช่างสกุลลำพูน(มีอาหารว่างระหว่างการบรรยาย)	นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยศิลปากร
เสาร์ที่ 11 ก.พ. 39	13.30 - 15.30	ศึกษาลักษณะพิเศษเฉพาะเรื่องสกุลลำพูน	คุณอรธภูมิ บุญเกียรติ และวิทยากรผู้ชำนาญการของวงการพระเครื่อง
	15.30 - 15.45	COFFEE BREAK	
	15.45-17.30	ศึกษาลักษณะเฉพาะของพระบางและพระคง	คุณอรธภูมิ บุญเกียรติ
อาทิตย์ที่ 12 ก.พ. 38	10.00 - 13.00	จุดควรสังเกตและตำหนิพิมพ์ทรง	วิทยากรนำ 2 ท่าน
เสาร์ที่ 18 ก.พ. 38	13.30 - 15.30	ศึกษาธรรมชาติและตัวแปรต่างๆ รวมทั้งกรุเก่าๆ ใหม่	คุณอรธภูมิ บุญเกียรติ
	15.30 - 15.45	COFFEE BREAK	
	15.45 - 17.30	ร่วมกันศึกษาและปฏิบัติจากพระแท้	คุณอรธภูมิ บุญเกียรติ และวิทยากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการที่
ไม่ถูกต้องใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

		ในครอบครอง และ พระแท้ที่ทาง สถาบันฯ จัดเตรียม ไว้	ประจำกลุ่ม
อาทิตย์ที่ 19 ก.พ. 38	10.00 - 13.00	ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างพระแท้กับ พระปลอมจาก สไลด์	วิทยากรผู้ชำนาญการ พิเศษของวงการพระ เครื่อง
เสาร์ที่ 24 ก.พ. 38	13.30 - 17.30	แบ่งกลุ่มเพื่อการ ศึกษาเปรียบเทียบ จากพระแท้และ พระปลอม	คุณอรรรถภูมิ บุญย- เกียรติ และวิทยากร ประจำกลุ่ม 8 ท่าน
อาทิตย์ที่ 26 ก.พ. 28	10.00 - 11.00 11.00 - 11.15 11.15 - 13.00	ทัศนะที่น่าสนใจใน การบูชาพระเครื่อง COFFEE BREAK บรรยายสรุปและ ประเมินผล	ที่ปรึกษาพิเศษ 2 ท่าน และ คุณอรรรถภูมิ บุญยเกียรติ

ขอให้ผู้เข้ารับการศึกษอบรมทุกท่านมาลงทะเบียนตามเวลาที่กำหนดด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการศึกษาอบรมของสถาบันส่งเสริมการศึกษาและสะสมพระเครื่อง

โครงการที่ 2

ทักษะพื้นฐานการพิจารณาพระสมเด็จ (บางขุนพรหม)

- ◆ **วัตถุประสงค์ของโครงการที่ 2**
เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษอบรมเรียนรู้ถึงทักษะพื้นฐานการพิจารณาพระสมเด็จ วัดใหม่่อม ตรส (บางขุนพรหม) เป็นการเฉพาะ
- ◆ **สถานที่จัดอบรม**
ณ ห้องอบรมของสถาบันฯ อาคารพระราม 6 แนนชั้น ซ.จรัญฯ 96/1 เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
- ◆ **ระยะเวลาการอบรม**
เริ่มวันอาทิตย์ที่ 16,23,30 กค. และ 6 สค. 38 เวลา 10.00 – 16.00 น. วันละ 5 ชม. รวม 20 ชม. ตลอดหลักสูตรพร้อมอาหารว่างและอาหารกลางวัน
- ◆ **จำนวนผู้รับการศึกษาอบรม**
30 ท่าน
- ◆ **ผู้รับผิดชอบ**
คณะที่ปรึกษา
 1. ศ.ดร. ไสว พงษ์เก่า ประธาน
 2. รศ. สมพันธ์ุ เลชะพันธ์ุ รองประธาน
 3. รศ. อาภัทร จันทรวิมล รองประธาน
 4. รศ. โฆษิต ชาตติคำแหง รองประธาน
 5. อ. อนันต์ สวัสดิ์สวนีย์ วิชาการ
- ◆ **วิทยากร**
วิทยากรนำ
 1. นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ ผู้อำนวยการสถาบันฯ
 2. นายวิธนชัย มุตตามระ รองผู้อำนวยการสถาบันฯวิทยากรผู้ช่วย
 1. นายมนุ ระกำพล
 2. นายประธาน เพชรรัตน์
 3. นายมานะ เตรียมกิจไพศาล
 4. นายเสรี ศศิวินิช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

◆ **ค่าใช้จ่าย**

- ครั้งที่ 1 ชำระ 1,500 บาท เพื่อทดสอบศึกษาในสัปดาห์แรก หากผู้เข้าศึกษา
อบรมเห็นว่าจะไม่ได้รับประโยชน์และไม่ประสงค์ที่จะศึกษาต่อ ทางสถาบันฯ ยินดีคืนเงิน
1,500 บาท ให้โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

- ครั้งที่ 2 ชำระเพิ่มในสัปดาห์ที่ 2 4,500 บาท สำหรับท่านที่ประสงค์จะศึกษา
อบรมตลอดโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางการศึกษาอบรม

วันที่อบรม	เวลา	หัวข้อการอบรม	วิทยากร
อาทิตย์ที่ 16 ก.ค. 38	9.30	ลงทะเบียน	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายวิธนชัย มุตตามระ
	10.00 - 10.30	ปฐมนิเทศน์	
	10.30 - 12.00	ทำความเข้าใจกับ พิมพ์ต่างๆ ของกร บางขุนพรหม	
	12.00 - 13.00	รับประทานอาหาร กลางวัน	
	13.00 - 16.00	การเปรียบเทียบ แยกแยะพิมพ์ทรง ต่างๆ	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ
อาทิตย์ที่ 23 ก.ค. 38	10.00 - 12.00	หลักในการ พิจารณาแยกแยะ ระหว่างกรเก่า-กร ใหม่	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายวิธนชัย มุตตามระ
	12.00 - 13.00	รับประทานอาหาร กลางวัน	
	13.00 - 16.00	การพิจารณาด้าน หลัง ด้านข้าง การ ตัดพิมพ์	
อาทิตย์ที่ 30 ก.ค. 38	10.00 - 12.00	การพิจารณาเนื้อหา มวลสาร	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ
	12.00 - 13.00	รับประทานอาหาร กลางวัน	
	13.00 - 16.00	ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างพระแท้กับ พระปลอม	
อาทิตย์ที่ 6 ส.ค. 38	10.00 - 12.00	พบปะแลกเปลี่ยน ฟังความรู้จากผู้ ชำนาญ	วิทยากรรับเชิญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	12.00 - 13.00	รับประทานอาหาร กลางวัน	
	13.00 - 16.00	สรุปบทเรียน ฉาย สไลด์ประกอบ “สมเด็จพระสังฆราช”	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายวิธชัย มุตตามระ

* ทุกสัปดาห์ ผู้เข้ารับการศึกษาดูงาน จะได้พิจารณา ศึกษาจากพระสมเด็จ (บางขุนพรหม) แท้ มีมูลค่านับล้านบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางอบรม วิธีพิจารณาพระเครื่องเบื้องต้น
บัญญัติ 3 ประการในการดูพระ
แม่้นพิมพ์ ชำนาญเนื้อ คั้นเคยธรรมชาติ

วันที่อบรม	เวลา	หัวข้อการอบรม	วิทยากร
เสาร์ที่ 17 ส.ค. 39	9.00	ลงทะเบียน	ศ.ดร. ไสว พงษ์เก่า นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ นายวิธนชัย มุตตามระ คณะวิทยากร
	9.30	เปิดอบรม	
	9.45 – 12.00	เคล็ดลับในการ เรียนรู้ พิมพ์ทรง และศิลปะสกุลช่าง	
		พักรับประทาน อาหารกลางวัน	
	12.00 – 13.00	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	
	13.00 – 15.00	สไลด์เปรียบเทียบ พิมพ์ทรงศิลปะ สกุลช่าง	
		COFFEE BREAK	
	15.00 – 15.30	COFFEE BREAK	
15.30 – 17.30	ซักถาม & สรุป		
อาทิตย์ที่ 18 ส.ค. 39	9.30 – 11.00	เคล็ดลับในการ เรียนรู้เนื้อหาของ พระเครื่อง (ผง ดิน โลหะ)	นายวิธนชัย มุตตามระ นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ
		COFFEE BREAK	
	11.00 – 11.15	COFFEE BREAK	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ
	11.15 – 12.15	เนื้อมาตรฐานกับ ความแปลกแยก	
	12.15 – 13.00	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ
	13.00 – 15.00	เคล็ดลับในการ เรียนรู้ธรรมชาติ ความเก่า	
	15.00 – 15.30	COFFEE-BREAK	
	15.30 – 17.30	ซักถาม & สรุป	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรุณานำกล้องส่องพระติดตัวมาด้วยทุกท่าน

วิทยากรผู้บรรยาย

- ศ.ดร. ไสว พงษ์เก่า
- นายวิธชัย มุตตามระ
- นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ

พิธีกร

- รศ. สมพันธ์ เสชะพันธ์
- รศ. โฆษิต์ ชาติคำแหง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะในประเทศไทย

ศิลปะสมัยประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกี่ยวกับศิลปะทางศาสนาทั้งสิ้น อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ สมัยอย่างกว้าง ๆ คือ สมัยก่อนที่ชนชาติไทยเข้าปกครองและสมัยที่ชนชาติไทยเข้าปกครองประเทศแล้ว สมัยแรกแบ่งออกได้เป็น ๕ สมัย คือ วัดสุทัศน์แก่งที่ค้นพบในประเทศไทย ศิลปะทวารวดี เทวรูปสุรนันทน์ ศิลปะศรีวิชัย และศิลปะลพบุรี สมัยหลังก็แบ่งออกได้อีกเป็น ๕ สมัย เช่นเดียวกัน คือ ศิลปะเชียงแสน สุโขทัย อุทอง อโยธยา และรัตนโกสินทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุเงินเก่าที่ค้นพบในประเทศไทย

ที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งก็คือตะเกียงโรมันสัมฤทธิ์ ซึ่งค้นพบที่ตำบลพงตึก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี มีฝาที่เปิดได้สำหรับเทน้ำมัน หล่อเป็นพัคเตอร์เทพเจ้าซิลีนัส (Silenus) ของโรมัน ดำมถือหล่อเป็นรูปลายใบปาล์มและปลาโลมา ๒ ตัวหันหน้าเข้าชนกัน (รูปที่ ๑) ตำบลนี้คงตั้งอยู่บนสายทางค้าขายที่พ่อค้าชาวอินเดียเคยเดินทางผ่านไปมา เพราะได้ค้นพบโบราณวัตถุ ๓ ชิ้นนี้เป็นจำนวนหลายชิ้น ศาสตราจารย์ ชาร์ลส์ ปิคาร์ด (Charles Picard) นักปราชญ์ฝรั่งเศสท่านหนึ่งกล่าวว่า ตะเกียงนี้คงหล่อขึ้นที่เมืองเล็กซานเดรีย ในประเทศอียิปต์ ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๖ ในสมัยที่ชาวโรมันเข้าปกครองประเทศนั้น และคงเป็นของที่พ่อค้าชาวอินเดียได้นำเข้ามาในประเทศไทย ปัจจุบันบางท่านก็กล่าวว่าจะหล่อขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๐ ปรากฏว่าในปัจจุบันได้ค้นพบตะเกียงโรมันสัมฤทธิ์ภายในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอีก แต่ก็ไม่สวยงามเท่าชิ้นแรก นอกจากนี้ยังมีตะเกียงโรมันดินเผาอีกซึ่งอาจปั้นขึ้นในสมัยทวารวดี

นอกจากวัตถุดังกล่าวก็มีพระพุทธรูปอินเดียรุ่นเก่า เป็นต้นว่า พระพุทธรูปแบบอมราวดี หรือแบบอนูราธปุระ (ลังกาตอนต้น) ซึ่งเจริญแพร่หลายทางอินเดียตอนใต้หรือในเกาะลังกา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๘-๙ พระพุทธรูปเหล่านี้เป็นพระพุทธรูปยืนครองจีวรห่อเฉียง เป็นพระอังกษาวา จีวรเป็นริ้วเบื้องล่างมีขอบจีวรหนาขึ้นมาพาดข้อพระหัตถ์ซ้ายแล้วตกลงมาเบื้องล่าง ที่เป็นดังนี้เพราะพระกรซ้ายได้ยกเล็กจีวรทางด้านนั้นขึ้น สำหรับชายจีวรทางด้านซ้าย เมื่อได้พาดผ่านไปเบื้องหลังพระอังกษาวาแล้วก็ปล่อยให้ตกลงไปเบื้องล่างจนถึงข้อพระบาท พระหัตถ์ขวาทางแสดงปางวิตรระ (แสดงธรรม) หรือปางประทานอภัย ค้นพบ ณ จังหวัดนครราชสีมา (รูปที่ ๒) จังหวัดเพชรบุรี และ ณ ที่อื่น ๆ อีก เช่น อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนครราชสีมา พระพุทธรูปดังกล่าวคงมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๑

นอกจากนี้ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ศาสตราจารย์ชาวฝรั่งเศสชื่อ บอสเซลลีเย่ (Boisselier) ยังได้ตั้งทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับดินแดนทางภาคกลางของประเทศไทยอีก คือ ณ บริเวณอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านได้ค้นพบภาพสลักนูนต่ำและปูนปั้นบางชิ้นที่แสดงว่าได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอมราวดีทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย (รูปที่ ๓) เนื่องจากประติมากรรมเหล่านี้สร้างด้วยดินเผาและปูนปั้น และมีแผ่นอิฐติดอยู่ข้างล่าง จึงแสดงว่าปั้นขึ้น ณ ที่นั่นเอง เพื่อประดับสถาปัตยกรรม มิได้นำมาจากที่อื่น ศาสตราจารย์บอสเซลลีเย่ จึงตั้งข้อสันนิษฐานว่า ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทางภาคกลางของประเทศไทยอาจเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรฟูนัน อันเป็นอาณาจักรแรกสุดที่รู้จักกันบนภาคพื้นแผ่นดินเอเชียอาคเนย์ก็ได้ จากจดหมายเหตุจีนปรากฏว่า อาณาจักรนี้มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๖-๑๑ ร่วมสมัยกับอาณาจักรอมราวดี และเมื่ออาณาจักรฟูนันแตกสลายแล้ว อาณาจักรทวารวดีซึ่งเคยเป็นประเทศราชของอาณาจักรฟูนันมาแต่ก่อน จึงได้มีอำนาจขึ้นในภาคกลางของประเทศไทย อย่างไรก็ดี ศาสตราจารย์บอสเซลลีเย่ ยอมรับว่าในตอนหลายราชธานีของอาณาจักรฟูนันคงจะได้ย้ายไปอยู่ยังแถบลุ่มแม่น้ำโขงทางภาคใต้ของประเทศกัมพูชาปัจจุบันแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็มีบางท่านคัดค้าน โดยกล่าวว่า ดินแดนแถบเมืองอุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรีนั้นแคบ ไม่น่าจะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรฟูนันที่มีอำนาจกว้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขวางใหญ่โตตั้งที่จดหมายเหตุจีนกล่าวอ้างถึงได้ เครื่องดินเผาที่ค้นพบแถบบริเวณเมืองอุ๋ตงก็ไม่มีลักษณะเหมือนกับที่ค้นพบในบริเวณอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ที่เมืองจี้เสิน อำเภอตาคีลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังได้ค้นพบพระพุทธรูปอินเดียแบบคุปตะอย่างแท้จริง ซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๑ ส่วนมากเป็นขนาดเล็ก อาจเป็นของที่พ่อค้าชาวอินเดียนำเข้ามา เป็นต้นว่า พระพุทธรูปยืนสัมฤทธิ์สูง ๑๐.๕ ซม. ขุดพบที่พระปฐมเจดีย์ และอีกองค์หนึ่งเป็นพระพุทธรูปสลักด้วยศิลาทรายสีแดงประทับยืนด้วยกการตรีภังค์ (เอียงตน) ครองจีวรห่มคลุมไม่มีริ้ว บางแนบติดกับพระองค์ แสดงปางประทานพรสูง ๑๖ ซม. ขุดพบที่เวียงสระ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (รูปที่ ๔) นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปแบบหลังคุปตะ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๓ ซึ่งค้นพบที่ตำบลพงตึกเช่นเดียวกับตะติงโรมันสัมฤทธิ์ (รูปที่ ๕) พระพุทธรูปองค์นี้แต่เดิมเชื่อกันว่าเป็นแบบอมราวดี เพราะครองจีวรเป็นริ้ว แต่ปัจจุบันเชื่อกันว่าน่าจะเป็นแบบหลังคุปตะมากกว่า เพราะเหตุว่าขอบจีวรที่ตกลงมาจากข้อพระหัตถ์ซ้ายนั้นตกลงมาเป็นเส้นตรง นอกจากนั้นยังเห็นได้จากเบื้องหลังองค์พระพุทธรูปว่า เมื่อชายจีวรพาดผ่านพระอังสาซ้ายแล้ว ได้นำกลับมาพันรอบพระกรซ้ายอีก มิได้ปล่อยให้ตกลงไปยังข้อพระบาทตามแบบการครองจีวรในศิลปะอมราวดี พระพุทธรูปสมัยหลังคุปตะบางองค์ก็ยังคงจีวรเป็นริ้วอยู่ นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปแบบปาละซึ่งเจริญขึ้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๗ อีก เป็นต้นว่าพระพุทธรูป ๘ ปาง สลักด้วยศิลาปัดทอง คือ ปางประสูติ ปางยมกปาฎหารีย์ ปางเตลีสัจจจาดดาวดึงส์ ปางปรินิพพาน ปางทรมานช้างพาหาคิริ ปางประทนต์ปฐมเทศนา ปางรับบาตรจากพระยาสุวรรณ และปางมารวิชัย ค้นพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รูปที่ ๖) รูปนี้อาจนำเข้ามาในประเทศไทยนานมาแล้ว หรือเพิ่มนำเข้ามาในสมัยอยุธยาก็ได้

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อศิลปะแบบใดเกิดขึ้นในประเทศอินเดียแล้ว ย่อมแพร่่ออกมายังภาคเอเชียอาคเนย์ด้วย และมีอิทธิพลต่อศิลปะในดินแดนแถบนี้บ้างไม่มากก็น้อย

ศิลปทวารวดี

(พุทธศตวรรษที่ 12-16)

นักพรตจีนชื่อเหียนจิ่ง (Hiuan Tsang) หรือพระถังซำจั๋งซึ่งเดินทางไปสืบทอดพระพุทธศาสนายังประเทศอินเดียเมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ได้จดไว้ในรายการการเดินทางของท่านว่า ทางทิศตะวันตกของอิตานปุระ คือประเทศกัมพูชาปัจจุบัน และทิศตะวันออกของศรีเกษตร คือประเทศพม่า นั้น มีอาณาจักรหนึ่ง ชื่อว่า โถโลโปตี้ (T'o-lo-po-ti) นักปราชญ์ทางโบราณคดีสันนิษฐานกันว่าชื่อนี้คงจะตรงกับคำว่าทวารวดี อันในชั้นหลังต่อมาปรากฏเป็นสร้อยชื่อทางราชการของราชธานีไทยถึง 2 แห่ง คือ กรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ เมื่อไม่นานมานี้ได้ค้นพบเงินเหรียญ 4 เหรียญ สองเหรียญ ณ จังหวัดนครปฐม หนึ่งเหรียญ ณ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี และอีกหนึ่งเหรียญที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีจารึกเป็นภาษาสันสกฤตว่า *ศรีทวารวดี ศวรปุณย* อันอาจแปลเป็นภาษาไทยได้ว่าบุญกุศลของพระราชาแห่งทวารวดี นับเป็นข้อสนับสนุนคำสันนิษฐานของนักปราชญ์ทางโบราณคดีดังกล่าวว่าเป็นความจริง อันอาจจัดอายุไว้ได้ในพุทธศตวรรษที่ 12 จึงได้ให้ชื่อศิลปะแบบนี้ว่าศิลปะทวารวดี แต่ศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีจะอยู่ที่ไหน ยังคงเป็นข้อสันนิษฐานกันต่อไป ปัจจุบันเชื่อกันว่าอยู่ที่จังหวัดนครปฐม คือเมืองโบราณที่มีพระประโทนเป็นจุดศูนย์กลาง เป็นเมืองขนาดใหญ่ มีแผนผังเป็นรูปไข่และมีคูล้อมรอบ ส่วนพระปฐมเจดีย์อยู่นอกเมืองทางด้านทิศตะวันตก

ในปัจจุบันมีบางท่านเข้าใจว่า อาณาจักรทวารวดีน่าจะมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองลพบุรี เพราะแถบเมืองนครปฐมนั้นเป็นที่ตั้งของอาณาจักรหรือรัฐอีกแห่งหนึ่ง อย่งไรก็ดี ที่อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ค้นพบเงินเหรียญมีจารึกว่า *ลวปุระ* อันเป็นชื่อเก่าของลพบุรี ตัวอักษรมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 ข้าพเจ้าเข้าใจว่าในสมัยก่อนคงใช้ชื่อเมืองหลวงเป็นชื่อของรัฐหรืออาณาจักรด้วย เมืองโบราณที่นครปฐมคงจะมีชื่อว่าทวารวดี คือเมืองของพระกฤษณะ และเมืองลพบุรีก็มีชื่อว่า ลวปุระ ด้วยเหตุนี้รัฐหรืออาณาจักรที่มีเมืองลพบุรีเป็นเมืองสำคัญจึงน่าจะมีชื่อว่า ลวปุระ หาใช่ทวารวดีไม่

ได้ค้นพบโบราณวัตถุสถานในสมัยทวารวดีเป็นอันมาก ณ เมืองอุททอง รวมทั้งได้ค้นพบจารึกบนแผ่นทองแดง ใช้ตัวอักษรที่มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 กล่าวถึงพระนามของพระเจ้าธรรมวรมัน อันไม่เคยเป็นที่รู้จักกันในระยะศตวรรษนั้นมาแต่ก่อน ศาสตราจารย์บวสเชลลีเย็งสันนิษฐานว่าเมืองอุททองอาจเคยเป็นราชธานีของอาณาจักรทวารวดีมาก่อนเมืองนครปฐม และพระเจ้าธรรมวรมันอาจเป็นพระนามของพระเจ้าแผ่นดินองค์แรกที่เราเคยรู้จักกันก็ได้ สันนิษฐานว่าประชาชนส่วนใหญ่ในอาณาจักรทวารวดีคงเป็นเชื้อชาติมอญหรือใช้ภาษามอญ ทั้งนี้เพราะได้ค้นพบจารึกภาษามอญโบราณในสถานที่หลายแห่ง อันเป็นที่ตั้งของศิลปะทวารวดี ในระยะนั้นอาจมีชนชาติไทยอยู่บ้างแล้ว แต่คงเป็นส่วนน้อย ปัจจุบันมีบางท่านเสนอว่าควรเปลี่ยนชื่อศิลปะทวารวดีเป็นศิลปะมอญ แต่ข้าพเจ้ายังไม่สู้เห็นด้วยนัก เพราะการใช้ชื่อเชื้อชาติเป็นชื่อของศิลปะนั้น อาจทำให้มีผู้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นศิลปะของชนชาตินั้นโดยเฉพาะก็ได้ ได้ค้น

พบศิลปะทวารวดีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยด้วย ซึ่งขณะนั้นประชาชนส่วนใหญ่อาจเป็นเชื้อชาติขอมหรือเขมร แม้ว่าจะได้ค้นพบจารึกของภาษามอญบ้างก็ตาม

พระพุทธรูปแบบทวารวดีได้รับอิทธิพลอย่างเห็นได้ชัดจากพระพุทธรูปแบบคุปตะและหลังคุปตะ จึงเจริญแพร่หลายอยู่ทางภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศอินเดียระหว่างพุทธศตวรรษที่ 9-13 และยังแสดงให้เห็นถึงร่องรอยอิทธิพลของศิลปะอินเดียสมัยอมราวดีซึ่งเข้ามาก่อนหน้านั้นไว้บ้าง เนื่องจากอาณาจักรทวารวดีเจริญอยู่เป็นเวลานานมาก ฉะนั้นจึงได้รับอิทธิพลจากศิลปะรุ่นต่อมาของอินเดียอีก คือ ศิลปะแบบปาละ ซึ่งเป็นศิลปะทางพุทธศาสนา เจริญขึ้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 14-17 พระพุทธรูปแบบทวารวดีชอบสลักด้วยศิลา ที่หล่อเป็นสัมฤทธิ์ก็มีบ้าง แต่มักเป็นขนาดเล็ก (รูปที่ 7) อย่างไรก็ดี เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้ค้นพบพระพุทธรูปยืนสัมฤทธิ์ทวารวดีองค์หนึ่งที่เมืองฝ้าย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สูงถึง 1.09 เมตร อาจนับได้ว่าเป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ทวารวดีองค์ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยค้นพบกัน พระพุทธรูปองค์นี้ลักษณะพระพักตร์ยังคงคล้ายศิลปะอินเดียอยู่มาก เหตุนั้นจึงอาจหล่อขึ้นในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 13 (รูปที่ 8)

พระพุทธรูปสมัยทวารวดีโดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็น 3 แบบคือ

1. แบบแรก ราวพุทธศตวรรษที่ 12 ลักษณะของอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะยังคงมีอยู่มาก รวมทั้งอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบอมราวดีซึ่งเข้ามาก่อนแบบคุปตะและหลังคุปตะด้วย เช่น ไม่มีรัศมีบนพระเกตุมาลา พระพักตร์ยังคงคล้ายกับศิลปะอินเดีย ถ้าครองจีวรห่มเฉียงก็ไม่มีชายจีวรอยู่เหนือพระอังสาซ้าย ประทับนั่งขัดสมาธิราบอย่างหลวม ๆ แบบอมราวดี หรือประทับยืนด้วยอาการตรีกังค (เอียงตน) และแสดงปางด้วยพระหัตถ์ขวาเพียงพระหัตถ์เดียว พระหัตถ์ซ้ายยึดชายจีวรไว้ในพระหัตถ์ พระพุทธรูปแบบนี้ค้นพบไม่มากนัก พระพุทธรูปปางประทานพรซึ่งค้นพบที่วัดรอก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รูปที่ 9) แม้พระองค์ยังคงคล้ายกับศิลปะอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะอยู่แต่พระพักตร์ก็เป็นแบบพื้นเมืองแล้ว เหตุนั้นจึงคงมีอายุอยู่ในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 13 น่าสังเกตว่าในสมัยทวารวดีนั้นนิยมใช้หินปูนในการสลักพระพุทธรูป อาจหาหินปูนก้อนหนา ๆ ไม่ค่อยได้ ในการสลักพระพุทธรูป ถ้าพระหัตถ์ต้องยื่นออกมา จึงมักสลักพระหัตถ์ต่างหาก และมีเดียนำมาสวมเข้ากับพระกรในภายหลัง เช่น พระพุทธรูปยืนรูปที่ 9 นี้ ส่วนพระพุทธรูปนาคปรกศิลาซึ่งค้นพบที่เมืองฝ้าย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น แม้เศียรนาคจะเป็นแบบทวารวดีแล้ว แต่ก็ยังมีสวดลายเครื่องประดับน้อยอยู่ พระพุทธรูปยังคงเป็นแบบอินเดียมาก เหตุนั้นจึงอาจสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 12 ได้ (รูปที่ 11)

2. แบบที่ 2 อิทธิพลพื้นเมืองมีมากขึ้น เช่น ลักษณะพระพักตร์มีฆมวดพระเกศาใหญ่ บางครั้งก็มีรัศมีเป็นรูปดอกบัวตูมหรือลูกแก้วอยู่เหนือพระเกตุมาลาหรือพระเมาลี พระพักตร์แบน พระขนงสลักเป็นเส้นนูนโค้งติดต่อกันตั้งรูปปีกกา พระเนตรโปน พระนาสิกแบน พระโอษฐ์หนา ยังคงประทับนั่งขัดสมาธิหลวม ๆ ตามแบบอมราวดี ถ้าครองจีวรห่มเฉียงมักมีชายจีวรสั้นอยู่เหนือพระอังสาซ้ายเป็นประจำ ชายจีวรดังกล่าวเริ่มขึ้นในศิลปะอินเดียสมัยคุปตะตอนปลายและสมัยหลังคุปตะ แต่บางครั้งก็มีขอบจีวรต่อลงมาจากชายจีวรเหนือพระอังสาซ้าย พาดผ่านข้อพระหัตถ์และพระโสณี (ตะโพก) ซ้าย อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบปาละ (พุทธศตวรรษที่ 14-17) ด้วย ดังพระพุทธรูปนาคปรกซึ่งได้มาจาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดปราจีนบุรี (รูปที่ 12) สำหรับพระพุทธรูปยืน พระองค์ก็ตั้งตรง และทรงแสดงปางวิตรรกะ (ประทานธรรม) ทั้งสองพระหัตถ์ ขอบจีวรเหมือนกันทั้งสองด้าน แสดงความได้สัดส่วนอย่างแท้จริง ปางเช่นนี้ในสมัยทวารวดีอาจหมายถึงปางเสด็จลงจากดาวดึงส์ (รูปที่ 10) พระพุทธรูปรุ่นนี้คงมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-15

3. แบบที่ 3 เป็นพระพุทธรูปรุ่นสุดท้ายของอาณาจักรทวารวดี มีอิทธิพลของศิลปะขอมสมัยบาปวนหรือลพบุรีตอนต้นเข้ามาปะปน เช่น พระพักตร์เป็นรูปสี่เหลี่ยม มีร่อง (ลักยิ้ม) แบ่งกลางระหว่างพระหนุ (คาง) ชายจีวรยาวลงมาถึงพระนาภี ปลายตัดเป็นเส้นตรง ประทับนั่งขัดสมาธิราบอย่างเต็มที่ และฐานบัวคว่ำบัวหงายก็สลักขึ้นอย่างคร่าว ๆ (รูปที่ 13)

มีพระพุทธรูปอยู่แบบหนึ่ง ซึ่งยังไม่ทราบความหมายที่แน่นอน คือ พระพุทธรูปประทับนั่งหรือยืนเหนือหลังพนัสบดี (รูปที่ 14) รูปที่ประทับยืนบางรูปอาจหมายถึงพระพุทธรูปปางเสด็จลงจากดาวดึงส์ก็ได้ โดยเฉพาะถ้ามีกมลคั่นอยู่เหนือพระพุทธรูป และเทวดาทองข้างก็อาจเป็นพระอินทร์และพระพรหมตามพุทธศาสนาลัทธิเถรวาท แต่ถ้าไม่มีกมลคั่นก็อาจสร้างขึ้นในพุทธศาสนาลัทธิเถรวาท แต่ถ้าไม่มีกมลคั่นก็อาจสร้างขึ้นในพุทธศาสนาลัทธิมหายานและเทวดาทองข้างก็อาจหมายถึงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรยก็ได้ สัตว์ที่เรียกว่าพนัสบดีนั้น สังเกตดูจะเห็นปากเป็นครุฑ แต่มีหูและเขาย่างโค มีปีกอย่างหงส์ นำสันนิษฐานว่าครุฑคือพาหนะของพระนารายณ์ โคนเป็นพาหนะของพระอิศวรและหงส์เป็นพาหนะของพระพรหม เหตุที่สลักพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานเหนือหลังสัตว์พนัสบดี อาจจะเป็นความคิดของพวกพุทธศาสนิกชนในประเทศนี้ทำขึ้นเพื่อแสดงว่าพระพุทธศาสนามีอำนาจยิ่งใหญ่กว่าศาสนาพราหมณ์ก็ได้ รูปเช่นนี้ไม่เคยปรากฏในประเทศอินเดีย ภาพสลักผนังถ้าพระโพธิสัตว์ที่ต่ำลกับกวาง อำเภอกำแพงแสน ในเขตจังหวัดสระบุรี แสดงภาพพระนารายณ์และพระอิศวรกำลังยืนและนั่งฟังพระพุทธรูปประทานเทศนามีเทวดาเหาะมาฟังด้วย (รูปที่ 15) ก็ดูจะสนับสนุนความข้อนี้ พระพุทธรูปประทับนั่งหรือยืนเหนือหลังพนัสบดีเหล่านี้แต่เดิมอาจติดอยู่บนคดมของธรรมจักรก็ได้ แต่บางท่านกล่าวว่าใช้เป็นเครื่องประดับสถาปัตยกรรม

พระพุทธรูปศิลาแบบทวารวดีเหล่านี้ในชั้นเดิมอาจทาสีด้วย เพราะในปัจจุบันก็ยังคงมีรอยสีแดงติดอยู่บางรูป นอกจากพระพุทธรูปลอยตัวแล้ว ศิลปะทวารวดียังชอบทำภาพสลักเกี่ยวกับพุทธประวัติอีกเป็นต้นว่า ภาพจำหลักเรื่องยมกปาฏิหาริย์ ซึ่งพบที่วัดจีน มุมยกแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และภาพตอนอื่นๆ ซึ่งอาจค้นพบที่พระปฐมเจดีย์ เช่น ภาพการแสดงยมกปาฏิหาริย์และเทศนาโปรดพระพุทธมารดา เป็นต้น (รูปที่ 16)

ในศิลปะแบบนี้ยังค้นพบศิลาสลักรูปธรรมจักรและกวางหมอบเป็นจำนวนพอใช้ (รูปที่ 17) รูปเหล่านี้หมายถึงพระพุทธรูปปางประทานปฐมเทศนา ณ อสิปตมฤคทายวัน เมืองพาราณสีโดยไม่ต้องสงสัย และทำตามคติแบบเก่าก่อนนิยมสร้างพระพุทธรูป คติแบบนี้มีอยู่ในประเทศอินเดียครั้งศิลปะอินเดียสมัยโบราณ (พุทธศตวรรษที่ 3-6) และศิลปะแบบอมราวดีตอนต้น (พุทธศตวรรษที่ 7) เหตุนี้จึงทำให้มีผู้กล่าวว่าพระพุทธศาสนาอาจเข้ามาเผยแพร่หลายในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่พระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งขึ้นครองราชย์ในประเทศอินเดียราวปลายพุทธศตวรรษที่ 3 ดังที่มีกล่าวไว้ในหนังสือมหาวงศ์พงศาวดาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลังกาทวีปว่า พระเจ้าอโศกได้ทรงส่งสมณทูต 2 องค์ คือ พระโสณะและพระอุตตะระมาประกาศพระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ ยังมีพยานอีกอย่างหนึ่งคือรูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิมซึ่งบัดนี้มีจำลองให้เห็นอยู่ทางด้านใต้ของพระปฐมเจดีย์นั้น (รูปที่ 18) ถ้ายกเอาองค์พระปราสาทที่อยู่ข้างบนออกเสีย จะเห็นชัดว่ามีเค้าเติมคล้ายพระสถูปที่สาญจีทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งสร้าง หลังสมัยพระเจ้าอโศกเล็กน้อยหรือในศิลปะแบบอมราวตีมาก อย่างไรก็ตาม ลวดลายเครื่องประดับรูปธรรมจักรเหล่านี้ส่วนมากฝีมือไปคล้ายคลึงกับฝีมือช่างคุปตะในอินเดีย (พุทธศตวรรษที่ 9-11) หลังสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชร่วม 600 ปี เหตุนั้นธรรมจักรเหล่านี้จึงอาจเป็นฝีมือช่างสมัยทวารวดีทำขึ้นเลียนแบบวัตถุที่สมณทูตครั้งพระเจ้าอโศกนำเข้ามาและปัจจุบันนี้สูญหายไปเสียแล้วก็ได้ เรื่องที่ว่าเมืองนครปฐมน่าจะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุวรรณภูมิก่อนที่จะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดีจึงเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน เพราะยังไม่มีหลักฐานทางโบราณคดีที่แน่นอนสนับสนุน ปัจจุบันมีผู้สันนิษฐานว่าธรรมจักรนี้อาจเป็นวิษณุจักร ก่อสร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพิกาย ซึ่งนับถือพระนารายณ์เป็นใหญ่ ข้อนี้ไม่น่าเชื่อถือนัก เพราะเหตุว่าได้ค้นพบรูปธรรมจักรประกอบกับกวางหมอบอยู่เสมอ อีกประการหนึ่ง บางครั้งฐานที่รองรับธรรมจักรก็สลักเป็นภาพพุทธประวัติประกอบอยู่ด้วย นอกจากนี้ธรรมจักร 2 วงยังมีจารึกคาถาภาษาบาลีประกอบอีก

ธรรมจักรเหล่านี้สลักทั้งสองด้าน เหตุนั้นบางวงจึงอาจเคยตั้งยอดเสากลางแจ้งตั้งเสาของพระเจ้าอโศกมหาราชก็ได้ การค้นพบพระพุทธรูปสลักบนแผ่นศิลาเล็ก ๆ ณ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิอยู่กลางภายใต้กลด มีรูปจำลองสถูปสมัยทวารวดีอยู่ทางเบื้องซ้ายและธรรมจักรบนยอดเสาอยู่ทางเบื้องขวา (รูปที่ 19) รวมทั้งการขุดค้นพบธรรมจักรศิลา แทน และเสาศิลาเจดีย์นอกบริเวณเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ก็เป็นพยานยืนยันให้เห็นว่าธรรมจักรบางวงอาจเคยตั้งอยู่บนยอดเสากลางแจ้งหน้าสถูปหรือเจดีย์

ที่เมืองนครปฐมยังได้ค้นพบเครื่องดินเผาเป็นจำนวนมาก บางชิ้นมีความงดงามอย่างยิ่ง ดังพระเศียรพระพุทธรูปซึ่งค้นพบที่วัดพระงาม (รูปที่ 20) นอกจากนี้ยังมีเครื่องปูนปั้นซึ่งใช้เป็นเครื่องตกแต่งสถานที่ เป็นต้นว่าฐานโบสถ์ วิหาร หรือเจดีย์ มีรูปลักษณะต่างๆ กัน เป็นพระพุทธรูปบ้าง เทวดาบ้าง เมื่อ พ.ศ. 2504 กรมศิลปากรได้ขุดแต่งซากโบราณสถานที่หลายแห่งที่ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ได้ค้นพบประติมากรรมดินเผาและปูนปั้นแบบทวารวดีหลายชิ้น ประติมากรรมดินเผาส่วนใหญ่ซึ่งค้นพบที่ซากเจดีย์เลขที่ 40 นอกเมืองคูบัวทางทิศใต้ตั้งงามอย่างยิ่งและให้ความรู้ทางด้านโบราณคดีเป็นอันมาก บางรูปก็แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาลัทธิมหายานได้เคยเข้ามาเผยแผ่อยู่ในสมัยทวารวดีด้วย เพราะได้ค้นพบรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรทรงห่มหนังกวาง (รูปที่ 21) และอาจแสดงให้เห็นว่าช่างทวารวดีสมัยแรก คือ ราวพุทธศตวรรษที่ 12 นิยมใช้ดินเผาเป็นเครื่องตกแต่งอาคาร ในสมัยต่อมาจึงนิยมใช้ปูนปั้น สำหรับเครื่องถ้วยชามดินเผาในสมัยนี้ก็ได้อันพบบ้างที่ตำบลพงตึก อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และอำเภอนิคมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ใน พ.ศ. 2501 มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ในสหรัฐอเมริกาและกรมศิลปากรได้ร่วมมือกันทำการขุดค้นเมืองในสมัยทวารวดีที่ตำบลจันเสน อำเภอดาศึก จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากไปทางหวังที่สวายงาม ซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 แล้ว ยังได้ค้นพบเศษเครื่องถ้วยชามสมัยทวารวดีเป็นจำนวนมาก แต่บางชิ้นอาจอยู่ในสมัยพูนันก็ได้ แสดงให้เห็นว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมืองนี้มีอายุตั้งแต่สมัยโลหะขึ้นมาจนถึงสมัยทวารวดี ได้มีการพยายามที่จะใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์คือการ พิสูจน์คำนวณอายุด้วยคาร์บอน 14 (Carbon 14 test) เพื่อหากำหนดอายุของชั้นดินหรือสมัยต่าง ๆ แต่ก็ ปรากฏว่ายังเข้ากันไม่ได้ตึ้นักกันโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบ

สำหรับพระพิมพ์ แม้ว่าในชั้นเดิมเป็นเพียงของที่ระลึก แสดงถึงการที่ได้ไปบูชาสังเวชนียสถานทาง พุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินเดีย 4 แห่ง คือ ที่ประสูต (สวนลุมพินี) ตรัสรู้(ตำบลพุทธคยา) ประทานปฐมเทศนา (ตำบลสารนาถ) และปรินิพพาน (เมืองกุสินารา) และต่อมาเป็นวัตถุซึ่งพุทธ ศาสนิกชนผู้ยากจนสร้างไว้เป็นที่เคารพบูชา แต่ชาวประเทศแถบนี้ก็มีมักประสงค์สร้างขึ้นเพื่อจะให้พระพุทธรูป และพระธรรมอันเป็นหัวใจศาสนาปรากฏอยู่แม้จนสมัยเมื่อปัญญาอันตรธานมาถึง คือเชื่อตามคัมภีร์ของ ลังกาว่าเมื่อ พ.ศ. 5000 มาถึง พระศาสนาจะเสื่อมทราม ไม่มีพระสงฆ์ และไม่มีใครสามารถรู้พระธรรม วินัยแล้ว หากได้พบพระพิมพ์และจารึกย่อ ๆ อันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา คือ คาถา แยมมาฯ แล้วก็จะ จะรู้ได้ว่ามีพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นศาสดา ด้วยเหตุนี้ คนโบราณจึงชอบสร้างพระพิมพ์เป็นจำนวนมากนับตั้งพัน ตั้งหมื่นแล้วบรรจุไว้ในเจดีย์สถาน เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนา พระพิมพ์สมัยทวารวดีมักสร้างด้วยดินเผา บางองค์ยังคงแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะคุปตะของอินเดียได้เป็นอย่างดี แต่บรรดาพระพิมพ์ที่แสดงถึง อิทธิพลของศิลปะปาละที่พบในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น อาจเป็นของสมัยทวาร วดีหรืออยุธยาทำขึ้นจากแม่พิมพ์สมัยทวารวดีก็ได้(รูปที่ 22) ที่ทำเป็นรูปพระป่าเลไลยก์ คือมีพระพุทธรูป อยู่กลาง มีช้างประกอบข้างหนึ่งและลิงประกอบข้างหนึ่งก็มี

ศิลปะทวารวดีแพร่หลายอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย เป็นต้นว่าที่จังหวัดนครปฐม ที่อำเภออุ ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดลพบุรี และจังหวัดราชบุรีขึ้นไปจนถึงภาคตะวันออกเฉียง เหนือของประเทศไทย เช่นที่เมืองฟ้าแดดสงยางในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ค้นพบโบสถ์ศาสนาสลักเป็นพระ พุทธรูป และซวดกต่าง ๆ (รูปที่ 23) และทางภาคตะวันออกของประเทศไทย (รูปที่ 12) ทางภาคใต้ก็มี บ้าง พระพุทธรูปชั้นต้น ๆ ที่พบในสาธารณรัฐเขมรก็ดูจะเป็นแบบเดียวกัน ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 13 ชาว เมืองละโว้ (ลพบุรี) ได้ยกขึ้นไปตั้งอาณาจักรอีกแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ มีราชธานีอยู่ที่เมืองหริภุญชัย (ลำ พูน) ศิลปะทวารวดีก็ได้ไปแพร่หลายที่อาณาจักรแห่งนี้ อาณาจักรนี้คงอยู่จนเมื่อถูกชนชาติไทยตีได้ในต้น พุทธศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ดี พระพุทธรูปดินเผาส่วนใหญ่ซึ่งค้นพบที่เมืองลำพูน เช่นในซุ้มที่เจดีย์วัดกุ ฎฐหรือจามเทวี จังหวัดลำพูน คงมีอายุไม่เก่าไปกว่าพุทธศตวรรษที่ 16 เพราะได้รับอิทธิพลของศิลปะขอม จากภาคกลางของประเทศไทยเข้ามาปะปนแล้ว

สำหรับสถาปัตยกรรมในศิลปะแบบทวารวดีนั้น เท่าที่สำรวจกันแล้ว เป็นต้นว่าที่วัดพระเมรุและ เจดีย์จุลปะโทน จังหวัดนครปฐม จะเห็นว่าเป็นซากอาคารใหญ่ ก่อด้วยอิฐใช้สอดดิน บางครั้งก็ย่อมุมและมี บันไดลงไปข้างล่าง เจดีย์จุลปะโตนั้นฐานสร้างซ้อนกันถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกมใช้ประติมากรรมดินเผา ประดับรอบฐาน ครั้งที่ 2 เปลี่ยนเป็นประติมากรรมปูนปั้น ภาพปูนปั้นเหล่านี้ปัจจุบันได้ค้นพบหลาย ภาพ และส่วนใหญ่รักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม และที่อำเภออุทองจังหวัดสุพรรณ บุรี (รูปที่ 24) นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีอีกหลายแห่งที่ได้รับการขุดแต่งแล้ว เช่น ที่เมือง อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี บ้านโคกไม้เดน จังหวัดนครสวรรค์ เมืองฟ้าแดดสงยาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดกาฬสินธุ์ และศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น ยังคงมีสถาปัตยกรรมแบบทวารวดีอยู่อีกแห่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ดีพอใช้ คือเจดีย์ที่วัดกุฎกฏ เมืองลำพูน (รูปที่ 25) แม้ว่าอายุของสถาปัตยกรรมแห่งนี้ยังไม่แน่นอน เพราะอาจซ่อมขึ้นในกลางพุทธศตวรรษที่ 18 แต่ก็อาจจัดเป็นศิลปะทวารวดีตอนปลายได้ ลักษณะของสถาปัตยกรรมเช่นนี้คล้ายกับสถูปมหาปราสาท (Sat Mahal Pasada) ที่เมืองโปลนารูวะ ในเกาะลังกาพอใช้

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น แบบอย่างเจดีย์ในสมัยทวารวดีก็ยังมีอยู่อีก คือเป็นฐานสี่เหลี่ยมมีองค์ระฆังเป็นรูปโอคว่ำ และมียอดแหลมอยู่ข้างบน (รูปที่ 26) แบบนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียสมัยปาละ กับอีกแบบหนึ่งซึ่งมีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมเช่นเดียวกัน แต่มีองค์ระฆังเป็นรูปเหมือนบาตรคว่ำ และมียอดทำเป็นแผ่นกลมๆ วางซ้อนกันขึ้นไปข้างบน บนยอดสุดมีลูกแก้ว (รูปที่ 27) นอกจากนี้ จากการขุดค้นที่อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังปรากฏว่าได้ค้นพบเจดีย์ซึ่งมีฐาน 8 เหลี่ยม (รูปที่ 28) ด้วย การขุดค้นที่เมืองอุทองแสดงให้เห็นว่าศิลปะศรีวิชัยจากภาคใต้ของประเทศไทยได้แผ่ขึ้นมาถึงภาคกลาง และได้เลยไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในราวพุทธศตวรรษที่ 13 แต่ก็คงเป็นการเผยแพร่ของพุทธศาสนาลัทธิมหายานยิ่งกว่าการเผยแพร่ทางด้านการเมือง

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานไว้ว่า พระเจ้านุรุธมหาราชแห่งเมืองพุกามคงเสด็จยกทัพมาตีเมืองนครปฐม ซึ่งเป็นราชธานีของอาณาจักรทวารวดีในปลายพุทธศตวรรษที่ 16 แทนที่จะไปตีเมืองสะเทิมดังกล่าวไว้ในพงศาวดารพม่า เพราะที่เมืองนครปฐมมีโบราณวัตถุสถานทางพระพุทธศาสนามากมายกว่าที่เมืองสะเทิม อานันทเจดีย์ซึ่งสร้างขึ้นที่เมืองพุกามในรัชกาลของพระเจ้าคันชิตหรือจันชิตธา ราชโอรสองค์ที่ 2 ของพระเจ้านิรุธมหาราชก็มีแผนผังเหมือนกับวัดพระเมรุที่จังหวัดนครปฐม เปลี่ยนแต่พระพุทธรูปในซุ้มทั้ง 4 เป็นพระยืน ที่วัดพระเมรุเป็นพระนั่งห้อยพระบาทอาณาจักรทวารวดีคงหมดอำนาจลงเนื่องจากการรุกรานของพระเจ้านิรุธครั้งนี้ อย่างไรก็ดี ความซอมนักปราชญ์บางท่านยังไม่ยอมเชื่อ และเห็นว่าอาณาจักรทวารวดีอาจสลายตัวลงในปลายพุทธศตวรรษที่ 16 เนื่องจากการรุกรานของกองทัพขอมจากประเทศกัมพูชาสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 มากกว่า ทั้งนี้เพราะจารึกหรือพงศาวดารพม่ายังไม่เคยปรากฏเรื่องการรุกรานของพระเจ้านิรุธมหาราชเข้ามาในประเทศไทยเลย

ในตอนนี้ออกกล่าวถึงพระเจดีย์อีกแบบหนึ่งซึ่งเป็นแบบแปลกสำหรับในประเทศไทย และยังไม่ทราบว่าจะสร้างขึ้นเมื่อใดแน่คือ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม (รูปที่ 29) ระยะเวลาอาจอยู่ในสมัยเดียวกับศิลปะทวารวดี ศาสตราจารย์บวสเชลลีเยสันนิษฐานจากภาพสลักบนแผ่นอิฐที่พระธาตุพนมว่า ศาสนสถานแห่งนี้คงสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 (รูปที่ 30) ปรากฏว่าพระธาตุพนมนี้ได้พังลงเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2518 และจากการขุดค้นภายในปรากฏว่า แต่เดิมมีปรากฏร่องรอยอยู่ภายใน ซึ่งอาจสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 และเดิมคงเป็นเทวาลัยในศาสนาพราหมณ์ต่อมาจึงได้ดัดแปลงเป็นพุทธสถานในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ส่วนยอดนั้นมาต่อเติมขึ้นเมื่อภายหลังในต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ทำการบูรณะใหม่ตามแบบของเดิมแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เทวรูปปูนเก่า

(พุทธศตวรรษที่ 12-14)

มีเทวรูปศิลปะปูนเก่าอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งค้นพบในประเทศไทย ส่วนใหญ่อายุร่วมสมัยกับศิลปะทวารวดีตอนต้นและตอนกลาง คือตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ด้วยเหตุนี้จึงมีบางท่านจัดว่าเป็นลักษณะทางด้านศาสนาพราหมณ์ในศิลปะทวารวดี เพราะเหตุว่าส่วนใหญ่ก็ได้ค้นพบในสถานที่ที่ได้ค้นพบพระพุทธรูปแบบทวารวดีด้วย เช่น ที่ดงศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเทวรูปเหล่านี้ไม่มีพิกัดเหมือนกับพระพุทธรูปแบบทวารวดี โดยเฉพาะในสมัยกลางเลย หรือถ้าจะมี ก็มีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ ณ ที่นี้จึงได้จัดไว้อีกแบบหนึ่งต่างหาก

เทวรูปที่เก่าที่สุดในประเทศไทยหรือภาคเอเชียอาคเนย์ คงเป็นเทวรูปที่ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่น เทวรูปพระนารายณ์ศิลา ซึ่งค้นพบที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สูง 69 ซม. และปัจจุบันรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (รูปที่ 31) เทวรูปองค์นี้คงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 เพราะเหตุว่าแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะอินเดียสมัยมถุราและอมราวดีตอนปลาย (พุทธศตวรรษที่ 8-9) ปรากฏอยู่ โดยเฉพาะการถือสังข์ในหัตถ์ซ้ายล่าง และหัตถ์ขวาล่างแสดงปางประทานอภัย ยังได้ค้นพบเทวรูปแบบนี้ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชอีก 2 องค์ แต่คงสลักขึ้นหลังเทวรูปองค์ที่กล่าวมานี้เล็กน้อย เพราะหัตถ์ขวาล่างได้เปลี่ยนเป็นถือดอกบัวหรือก้นดินอันหมายถึงธรณีแล้ว

เทวรูปที่เหลือส่วนใหญ่ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทยในแถบเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีและทางภาคตะวันออกในแถบดงศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี มีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 ลงมาส่วนใหญ่เป็นเทวรูปพระนารายณ์ 4 กร ทรงถือจักร (ในพระหัตถ์ขวามือ) สังข์ (ในพระหัตถ์ซ้ายมือ) คทา (ในพระหัตถ์ซ้ายล่าง) และธรณีหรือดอกบัว (ในพระหัตถ์ขวาล่าง) สวมหมวกทรงกระบอกนุ่งผ้ายาวคล้ายผ้าโสร่ง มีจีบอยู่ทางด้านหน้า เทวรูปเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 หมู่ คือ หมู่หนึ่งคาคผ้าเฉียง (รูปที่ 32) และอีกหมู่หนึ่งคาคผ้าตรง (รูปที่ 33) หมู่เป็นปมอยู่ทางด้านขวา หมู่คาคเฉียงนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับเทวรูปในศิลปะสมัยหลังคุปตะ คือสมัยราชวงศ์ปัลลวะทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นอันมาก ส่วนใหญ่ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทย เทวรูปเหล่านี้คงอยู่ชั่วระยะเวลาอันสั้น หมู่ที่คาคผ้าตรง (รูปที่ 33) นั้นพบทางภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย อาจเจริญขึ้นทางภาคใต้ก่อน หลังจากนั้นจึงแพร่ไปทางภาคตะวันออก คงอยู่นานกว่าหมู่แรกเพราะแสดงวิวัฒนาการให้เห็นได้โดยเฉพาะในภาคใต้ คือจากหมวกและขอบผมที่เป็นเส้นตรงคู่กันทางด้านหน้าของศรีษะ เปลี่ยนเป็นขอบผมยังคงเป็นเส้นตรง แต่ขอบผมวาดเส้นโค้งลงตรงหน้าผาก และต่อมาได้รวมขอบผมและขอบเส้นผมเป็นเส้นเดียวกันวาดเป็นมุมแหลมบนหน้าผาก ยังมีอีกหมู่หนึ่ง ซึ่งค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะ เป็นเทวรูปพระนารายณ์ 4 กรเช่นเดียวกัน แต่ไม่คาคผ้า แต่คงมีเข็มขัดคาคอยู่ส่วนบนของผ้าทางแบบผ้าโสร่ง พระอุระฝั่งผายและพระหัตถ์ก็ไม่ติดกับลำพระองค์ หมู่นี้ ศาสตราจารย์ไอคอนเนอร์ (Stanley J.O' Conner, Jr.) นักประวัติศาสตร์ศิลปะชาวอเมริกันจัดคงคิดแบบขึ้นเองทางภาคใต้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของประเทศไทย และมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 ที่สวยงามอย่างยิ่งก็คือ องค์ที่ค้นพบที่อำเภอ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา (รูปที่ 34)

ที่เมืองศรีเทพในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ค้นพบเทวรูปหลายองค์ มีลักษณะแตกต่างจากที่กล่าว มาแล้ว แต่อายุเวลาคงไล่เลี่ยกันหรือเก่ากว่าเล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นเทวรูปพระนารายณ์สวมหมวก 8 เหลี่ยม ยอดสูงเป็นชั้น ๆ และทรงผ้าโจงกระเบนสั้น ที่เป็นรูปพระกฤษณะก็มี พระอาทิตย์ก็มี (รูปที่ 35) ที่ เมืองศรีเทพนี้ทั้งศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาคงเจริญขึ้นพร้อมกัน เพราะในถ้ำเขาดมอรัตน์ ไม่ไกล จากเมืองศรีเทพนัก ได้ค้นพบพระพุทธรูปแบบทวารวดีสลักอยู่บนผนังในถ้ำ แต่คงเป็นพุทธศาสนาในลัทธิ มหายาน เพราะได้ค้นพบรูปพระโพธิสัตว์ด้วย เมื่อ พ.ศ. 2510 นักศึกษาคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย ศิลปากร ได้ค้นพบเศียรพระนารายณ์ศิลาสวมหมวกรูปทรงกระบอกแบบทางภาคใต้ของประเทศไทย ณ เมืองศรีเทพ เศียรนี้ต่อมาได้นำมาต่อเข้ากับองค์ที่ไว้ก่อนนานแล้ว ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระ นคร และได้มาจากเมืองศรีเทพเช่นเดียวกัน ปรากฏว่าเป็นแบบผสมระหว่างเมืองศรีเทพและภาคใต้ของ ประเทศไทย คือพระนารายณ์ทรงผ้าโจงกระเบนสั้นแต่สวมหมวกทรงกระบอก นอกจากนี้ ในคราวเดียวกัน นี้ยังได้ค้นพบพระพุทธรูปศิลาแบบทวารวดี มีจารึกคาถา เข ธมมาฯ เป็นภาษาบาลีสลักอยู่บนฐานที่เมือง ศรีเทพด้วย ธรรมจักรศิลาขนาดใหญ่ก็ได้ค้นพบที่เมืองศรีเทพอีกเช่นเดียวกัน มีบางท่านเสนอว่าเทวรูปซึ่ง ค้นพบที่เมืองศรีเทพนี้ ควรจัดเป็นศิลปะขอมเพราะนุ่งผ้าโจงกระเบนสั้นคล้ายคลึงกัน ขอนี้ข้าพเจ้าไม่เห็น ด้วย เพราะใช้เทคนิคในการสลักแตกต่างกันเทวรูปขอมสมัยโบราณจะมีเศษหินยึดระหว่างหัตถ์ข้างบนกับ เศียรเสมอ แต่เทวรูปรุ่นเก่าในประเทศไทยไม่เคยปรากฏเลย ด้วยเหตุนี้กรบนของเทวรูปในประเทศไทย จึงมักหักไปเกือบหมดสิ้น ในปัจจุบันกรมศิลปากรกำลังทำการขุดค้นที่เมืองศรีเทพ ปรากฏว่า อาจแบ่ง เมืองนี้ออกได้เป็น 2 สมัย สมัยแรกเป็นวัฒนธรรมอินเดียและทวารวดี อายุคงเริ่มขึ้นตั้งแต่ราวพุทธศต วรรษที่ 10-11 ลงมา สมัยที่ 2 เป็นวัฒนธรรมขอมตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เมืองนี้ซึ่งตั้งอยู่บนสายทาง เคนโบราณ ระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยไปจนถึงประเทศกัมพูชา คง ถูกทอดทิ้งหลังจากที่ขอมเสื่อมอำนาจลงแล้วตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 18 ลงมา

ที่จังหวัดอุบลราชธานีได้ค้นพบเทวรูปประหลาดองค์หนึ่ง คือรูปอรุณนารีศวร เป็นรูปพระอิศวร และพระอุมา ชายาของพระองค์ ผสมกันเป็นรูปเดียว (รูปที่ 36) อายุอาจอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 13 ที่ เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ และภาคใต้ของประเทศไทยก็ได้ค้น พบศิวลึงค์หลายองค์ โดยเฉพาะได้ค้นพบเทวรูปพระคเณศศิลาขนาดใหญ่ ที่เมืองศรีมโหสถ จังหวัด ปราจีนบุรี เป็นรูปพระคเณศประทับนั่ง (รูปที่ 37) แสดงอำนาจได้อย่างดงาม แต่เดิมแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้น น้อย แต่เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรได้ซ่อมแซมแล้ว และปัจจุบันตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระ นคร

ศิลปะศรีวิชัย

(พุทธศตวรรษที่ 13-18)

เชื่อกันว่ามีอาณาจักรหนึ่งรุ่งเรืองอำนาจขึ้นบนเกาะสุมาตรา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-18 มีราชธานีตั้งอยู่ใกล้กับเมืองปาเล็มบังในปัจจุบันนี้ อาณาจักรนี้บางครั้งก็ได้ครอบครองแหลมมลายูและดินแดนบางส่วนทางภาคใต้ของประเทศไทย นักปราชญ์ทางโบราณคดีเรียกชื่ออาณาจักรนี้ว่าศรีวิชัยตามศิลาจารึกที่ค้นพบ และศิลปะกรรมซึ่งเกิดขึ้นทางภาคใต้ของประเทศไทยขณะนั้นก็ได้รับชื่อว่าศิลปะแบบศรีวิชัย

ศิลปะศรีวิชัยได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียแบบคุปตะ หลังคุปตะ และปาละ-เสนะตามลำดับ นอกจากนี้โบราณวัตถุสมัยนี้ที่ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทยจะสลักด้วยศิลาหรือหล่อด้วยสัมฤทธิ์ก็ตาม มีลักษณะคล้ายคลึงกับของที่พบในเกาะชวากลาง (พุทธศตวรรษที่ 12 หรือ 13 ถึง 15) มาก จนยากที่จะทราบได้ว่าสิ่งใดทำในประเทศใด จนกระทั่งมีบางท่านเสนอว่า ศิลปะที่เรียกว่าแบบศรีวิชัยทางภาคใต้ของประเทศไทยนั้น น่าจะเรียกว่าแบบราชวงศ์ไศเลนทร์ทางภาคกลางของเกาะชวามากกว่า เพราะเหตุว่าเหมือนศิลปะที่ค้นพบบนเกาะชวามากกว่าศิลปะที่ค้นพบบนเกาะสุมาตรา ส่วนมากสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 19 อันเป็นเวลาที่ดินแดนแห่งนี้ได้เข้าร่วมอยู่ในอาณาจักรสุโขทัยศิลปะศรีวิชัยตอนต้นมีลักษณะแตกต่างกันมาก สุดแล้วแต่ว่าจะได้รับอิทธิพลมาจากที่ใด แม้ว่าจะอยู่ในสมัยเดียวกันก็ตาม จึงมีบางท่านเสนอว่าไม่น่าจะรวมเรียกว่าศิลปะสมัยศรีวิชัยเสียทีเดียว แต่น่าจะเรียกว่าศิลปะทางภาคใต้ของประเทศไทยหรือศิลปะทักษิณมากกว่า

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรซึ่งสลักด้วยศิลาและค้นพบที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (รูปที่ 38) ดูจะเก่ากว่าเพื่อน และยังมีอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะปะปนอยู่มาก พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอีก 2 องค์ ซึ่งหล่อด้วยสัมฤทธิ์และค้นพบที่อำเภอไชยาเช่นเดียวกัน อยู่ในสมัยต่อมา และดูจะมีอิทธิพลของศิลปะแบบหลังคุปตะและปาละ-เสนะเข้ามาปะปนแล้ว องค์แรกที่เหลือเพียงครึ่งองค์ (รูปที่ 39) ถือกันว่าเป็นโบราณวัตถุที่งามที่สุดชิ้นหนึ่งในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แม้พระธยานิพุทธอมิตาภะปางสมาธิองค์เล็กบนศิราภรณ์ของพระโพธิสัตว์องค์นี้จะหักหายไปแล้ว แต่การที่รูปนี้ครองหนังกวางก็อาจหมายความว่า เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในศิลปะศรีวิชัยแปลกกว่าที่อื่นที่มักมีหนังสือคาถาอยู่รอบพระโสณี (ตะโพก) ซึ่งในประเทศอินเดียไม่เคยปรากฏตั้งแต่แรก ลักษณะดังกล่าวบนเกาะสุมาตราและชวาก็มีบ้าง

โบราณวัตถุแบบศรีวิชัยบางชิ้นก็พบในที่ไกลมาก เป็นต้นว่าประติมากรรมที่เชื่อกันว่าเป็นรูปพระเมตไตรยโพธิสัตว์ตามลัทธิมหายาน แต่ปัจจุบันก็มีผู้เสนอว่าอาจเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งแสดงปางประทานปฐมเทศนา (รูปที่ 40) พบทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่จังหวัดมหาสารคาม คงมีผู้นำเอาขึ้นไป พระพุทธรูปนาคปรกซึ่งค้นพบที่วัดเวียง อำเภอไชยา (รูปที่ 41) เป็นของแปลกประหลาด เพราะพระพุทธรูปไม่หล่อเป็นปางสมาธิ แต่ทำเป็นปางมารวิชัย ซึ่งมีน้อยมากเหตุนี้จึงมีนัก

ปราชญ์บางท่านสันนิษฐานว่าพระพุทธรูปและนาคันนั้น อาจไม่ได้หล่อขึ้นพร้อมกันเพราะเหตุว่ารูปนี้อาจถอดออกได้เป็น 3 ชั้น คือเศียรนาคชั้นหนึ่ง พระพุทธรูปชั้นหนึ่ง และขนดนาคอีกชั้นหนึ่ง แต่ก็อาจจะเชื่อได้ว่ายากอยู่เพราะวางเข้กันดีพอดี ที่ฐานนาคมีจารึกว่าหล่อขึ้นใน พ.ศ. 1726 อันอาจนับได้ว่าเป็นตอนปลายสมัยศรีวิชัย อย่างไรก็ตามก็ มีบางท่านกล่าวว่าในจารึกนั้นศักราชอาจ หมายถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ก็ได้ พระพุทธรูปนาคปรกดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลของศิลปะขอมหรือลพบุรีเข้ามาปะปน ดังอาจเห็นได้จากลักษณะเศียรนาค พระพักตร์สี่เหลี่ยมของพระพุทธรูปและทำนั้งขัดสมาธิราบ รวมทั้งภาษาขอมที่ใช้จารึก ในขณะเดียวกัน ลักษณะของศิลปะศรีวิชัยตอนปลายก็มีปรากฏอยู่ด้วย คือพระเกตุมาลาหรือเมาลีเรียบ ไม่มีขมวดปมเกศา มีรัศมีรูปใบโพธิ์ติดอยู่ทางด้านหน้า และชายจีวรเป็นริ้วซ้อนกันเหนือพระอังสาซ้าย ลักษณะหลังนี้ได้คงอยู่นานที่อำเภอไชยาทางภาคใต้ของประเทศไทยจนกระทั่งถึงสมัยอยุธยา ที่อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ก็ได้ค้นพบประติมากรรมสัมฤทธิ์สมัยศรีวิชัยหลายชิ้นเช่นเดียวกัน ที่เป็นเทวรูปก็มี เช่น รูปพระอิศวร-และรูปท้าวภูเวร (รูปที่ 42) แต่รูปท้าวภูเวรองค์นี้คงสร้างขึ้นในพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน คือเป็นรูปข่มกละ เพราะเหตุว่ามีจารึกคาถาภาษาสันสกฤต “เย ธรรมา” สลักอยู่บนด้านหน้า นอกจากนี้ก็มีภาชนะดินเผาด้วยที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็ได้ค้นพบประติมากรรมสัมฤทธิ์สมัยศรีวิชัยเช่นเดียวกัน

พระพิมพ์ที่พบส่วนมากทำด้วยดินดิบ เป็นของที่แตกหักง่าย คงจะไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาตั้งพระพิมพ์ดินเผาหรือโลหะ สันนิษฐานว่าคงทำตามประเพณีทางลัทธิมหายาน เมื่อเผาศพพระสงฆ์เถระที่มรณภาพหรือบุคคลที่ตายแล้วเอาอัฐิธาตุโขลกเคล้ากับดิน แล้วพิมพ์พระพุทธรูป หรือรูปพระโพธิสัตว์ (รูปที่ 43) ไว้เป็นพระพิมพ์ดินดิบ เพื่อประสงฆ์ปรมาตพประโยชน์ของผู้มรณภาพเป็นที่ตั้ง อัฐินั้นได้เผาครั้งหนึ่งแล้ว จึงไม่เผาอีก

สำหรับสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยนั้นมีอยู่มากที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่อำเภอไชยา คงเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณที่สำคัญในสมัยศรีวิชัย เพราะเหตุว่าบรรดาโบราณวัตถุที่กล่าวมาข้างต้นส่วนมากก็ค้นพบที่ไชยาทั้งสิ้น จนถึงมีบางท่านกล่าวว่าเมืองไชยาอาจเป็นราชธานีของอาณาจักรศรีวิชัยก็ได้ สำหรับสถาปัตยกรรมที่สำคัญของศิลปะศรีวิชัยที่ไชยา ก็มีพระบรมธาตุไชยา (รูปที่ 44) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับบรรดาเจดีย์หรือจันทน์ที่ในเกาะชวามาก พระบรมธาตุนี้ได้ซ่อมใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ก็มีอาคารที่วัดแก้ว ซึ่งมีลักษณะเหมือนปราสาทจามในสมัยพุทธศตวรรษที่ 15 ปนกับอิทธิพลของศิลปะชวาภาคกลางคือมีห้องเล็กๆ อยู่ภายในอีกสามทิศสำหรับฐานชั้นล่างนั้นคล้ายศิลปะทวารวดี คือใช้อิฐขนาดใหญ่และสอดิน เมื่อเร็วๆ นี้ยังได้ค้นพบพระพุทธรูปศิลาทรายสีแดงประทับนั่งแสดงปางมารวิชัยมีสิงห์ประกอบอยู่ที่ฐาน ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะจามในซุ้มด้านหน้าของอาคารแห่งนี้ด้วย พระบรมธาตุองค์เดิมในพระบรมธาตุองค์ปัจจุบัน ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราชก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกับพระบรมธาตุไชยาในปัจจุบัน เมืองพระเวียงซึ่งเป็นเมืองเก่าใกล้เมืองนครศรีธรรมราชปัจจุบันก็คงอยู่ในสมัยเดียวกันนี้ด้วย

ศิลปะลพบุรีหรือศิลปะขอมในประเทศไทย

(ราวพุทธศตวรรษที่ 12-18)

ในท้องที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้ค้นพบศิลปกรรมแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งที่เป็นประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ลักษณะคล้ายกับศิลปกรรมขอม ในประเทศกัมพูชา ทางโบราณคดีกำหนดเรียกศิลปกรรมแบบนี้ว่าศิลปะลพบุรี โดยเหตุที่เมืองลพบุรีหรือลพบุรีได้เป็นเมืองสำคัญในระยะนั้น คือระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-18 คำว่าศิลปะลพบุรีนั้น ในปัจจุบันได้ใช้รวมหมายถึงโบราณวัตถุสถานขอมซึ่งค้นพบในประเทศไทยด้วย ณ ที่นี้ข้าพเจ้าใคร่ขออธิบายไว้ด้วยว่า ข้าพเจ้าเชื่อว่าชนชาติขอมก็คือบรรพบุรุษของชนชาติเขมรในปัจจุบันนั่นเอง แต่ชนชาติเขมรในปัจจุบันก็มีเชื้อชาติไทยเข้าไปปะปนมากแล้ว คำว่า “ขอม” นั้นเป็นคำที่ชนชาติไทยใช้เรียก เช่นในจารึกสมัยสุโขทัย เป็นต้น ขอมหรือเขมรสมัยโบราณเค้าเรียกตนเองว่า “กัมพูช” ซึ่งเป็นต้นเค้าของคำว่า “กัมพูชา” คำว่า “เขมร” เพิ่งปรากฏในจารึกของขอมในต้นพุทธศตวรรษที่ 18 แต่เขาจะเรียกตนเองเช่นนั้นมาช้านานเท่าใดเราก็ไม่อาจทราบได้

เนื่องจากศิลปกรรมแบบนี้ที่ในประเทศไทยยังค้นคว้าไม่พบอักษรจารึกยืนยันอายุแน่ชัด จึงได้กำหนดอายุสมัยอนุโลมตามแบบอย่างศิลปกรรมในประเทศกัมพูชาซึ่งคล้ายคลึงกัน ศิลปะลพบุรีส่วนใหญ่มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-18 คือตรงกับศิลปะขอมสมัยบาปวน (พุทธศตวรรษที่ 16-17) สมัยนครวัด (ปลายพุทธศตวรรษที่ 17) และสมัยบายน (ต้นพุทธศตวรรษที่ 18) อย่างไรก็ตาม ศิลปะลพบุรีและศิลปะขอมที่ค้นพบในประเทศไทยโดยเฉพาะทางภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอายุเก่ากว่านี้ก็มีบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย ถ้าจะเปรียบเทียบกับสมัยต่างๆ ของศิลปะขอมแล้วก็อาจจัดได้ว่าตรงกับสมัยต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ สมัยสมโบร์ไพรกุก (ปลายพุทธศตวรรษที่ 12) สมัยไพรกเมงและกำพงพระ (พุทธศตวรรษที่ 13-14) สมัยพระโค (ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 15) สมัยบาแก็ง (ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15) สมัยแปรรูป (ราวพุทธศตวรรษที่ 15) สมัยคลัง (ต้นพุทธศตวรรษที่ 16) และต่อลงมาถึงสมัยบาปวน นครวัด และบายน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

เมื่อได้ค้นพบศิลปะขอมในประเทศไทยที่อาจมีอายุเก่าถึงพุทธศตวรรษที่ 12 เช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงได้เลื่อนกำหนดอายุของศิลปะลพบุรี ซึ่งแต่เดิมกะไว้ว่าระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-18 หรือ 19 ขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ 12 ข้อนี้มีบางท่านคัดค้าน โดยกล่าวว่าเมืองลพบุรีในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16 เป็นเมืองสมัยทวารวดีหรือมอญ ด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรนำคำว่า “ลพบุรี” มาใช้ ท่านเห็นว่าควรใช้คำว่า “ศิลปะเขมร” หรือ “ศิลปะเขมรท้องถิ่น” แทน ข้อนี้ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นด้วยอีก เพราะศิลปะขอมในประเทศไทยนั้นบางครั้งก็มีลักษณะผิดแผกไปจากศิลปะขอมในประเทศกัมพูชา คำว่า “ท้องถิ่น” นั้น ก็มีความหมายไปว่าสู้นในเมืองหลวงไม่ได้ ทั้งๆที่บางครั้งศิลปะขอมในประเทศไทยก็มีความงามกว่าศิลปะขอมในประเทศกัมพูชาในสมัยเดียวกัน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าถ้าจะไม่ใช้คำว่า “ศิลปะลพบุรี” แล้วก็น่าจะใช้คำว่า “ศิลปะขอม(หรือ

เขมร) ในประเทศไทย” มากกว่า รวมทั้งยอมรับว่ามีความผิดแผกกับ “ศิลปะขอม (หรือเขมร) ในประเทศกัมพูชา” ด้วย

โบราณวัตถุในสมัยลพบุรีที่ค้นพบมักสลักจากศิลา หรือหล่อด้วยสัมฤทธิ์ หากเป็นของเนื่องในพระพุทธศาสนาก็มักสร้างในลัทธิมหายานเป็นพื้น แต่ที่สร้างในพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาพราหมณ์ก็มีบ้าง วัตถุที่หล่อด้วยสัมฤทธิ์ซึ่งสร้างขึ้นตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ลงมาอาจเป็นฝีมือช่างไทยโดยเฉพาะ เพราะเหตุว่าในขณะนั้นคงมีชนชาติไทยลงมาอยู่มากในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันนี้ อิทธิพลของศิลปะลพบุรีได้คงอยู่เป็นเวลานานจนถึงสมัยอยุธยา ประติมากรรมสมัยลพบุรีมักมีใบหน้าสี่เหลี่ยม คิ้วเกือบเป็นเส้นตรง ถ้ามีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 ลงมา มักจะมีไรผม (ขอบเป็นเส้นนูนเล็ก ๆ) อยู่เหนือหน้าผาก พระพุทธรูปมักมีเกตุมาลาหรือเมสสิทำเป็นกสิบบัวซ้อนกันขึ้นไป 3 ชั้น และมีรัศมีเป็นรูปบัวตูมหรือลูกแก้วอยู่ข้างบน

ได้กล่าวมาแล้วว่า คำว่าศิลปะลพบุรีในปัจจุบันได้ใช้หมายรวมถึงศิลปะขอมที่ค้นพบในประเทศไทยด้วย เหตุนี้สำหรับประติมากรรมจึงต้องกล่าวถึงเทวรูปพระอุมาศิวลึงค์ซึ่งค้นพบในเขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ติดกับชายแดนประเทศกัมพูชาก่อน เพราะมีลักษณะตรงกับศิลปะขอมในสมัยสมโบร์ไพรกุก (ปลายพุทธศตวรรษที่ 12) และปัจจุบันรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสวนผักกาด (รูปที่ 45) ประติมากรรมรูปนี้อาจมาจากปราสาทเขาน้อย ในเขตอำเภออรัญประเทศก็ได้

ประติมากรรมที่สำคัญในสมัยต่อมาอีกชุดหนึ่งก็คือ หมู่ประติมากรรมสัมฤทธิ์รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระโพธิสัตว์ศรีอาริยมุตไตรย มีอายุราวระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-14 ค้นพบที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยทวารวดี มีข่าวเล่าสืบว่าได้ค้นพบประมาณ 20 กว่าองค์ เมื่อ พ.ศ.2507 แต่ก็ได้ถูกลักลอบนำออกนอกประเทศเกือบหมดสิ้น คงเหลืออยู่เฉพาะในพิพิธภัณฑสถานบุคคลภายในประเทศเพียง 2-3 องค์เท่านั้น และก็ไม่ได้นำมาเก็บรักษาในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเลยจนองค์เดียว อย่างไรก็ดี เป็นที่น่ายินดีว่าใน พ.ศ.2514 ได้มีผู้ค้นพบรูปพระโพธิสัตว์สัมฤทธิ์แบบเดียวกับที่มีผู้ค้นพบที่อำเภอประโคนชัย 2 องค์ องค์หนึ่งสูง 47 ซม.(รูปที่ 46) และอีกองค์หนึ่งสูง 1.37 เมตร พร้อมกับพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยทวารวดีองค์ใหญ่(รูปที่ 8) ที่เมืองฝ้าย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และได้นำมามอบให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประติมากรรมสัมฤทธิ์เหล่านี้อาจเป็นของอาณาจักรศรีวิจายะ ซึ่งได้ค้นพบจารึกในบริเวณจังหวัดนครราชสีมา ก็ได้ เป็นอาณาจักรที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะทวารวดีและศิลปะขอมร่วมกัน

ประติมากรรมสมัยลพบุรีต่อมามีส่วนใหญ่ได้แก่พระพุทธรูปนาคปรกในพุทธศตวรรษที่ 16-17 มีลักษณะขอบจีวรเว้าลงมากที่บนพระองค์ ประทับนั่งปางสมาธิ ชัดสมาธิราบ ขนตนาคนสบลงเบื้องล่าง (รูปที่ 47) และในปลายพุทธศตวรรษที่ 17 สมัยหลังนี้มักสลักเป็นพระพุทธรูปนาคปรกทรงเครื่อง สีพระพักตร์ค่อนข้างกลมถึงทึง (รูปที่ 48) อย่างไรก็ดี พระพุทธรูปทรงเครื่องบางองค์ในสมัยนี้ก็ได้อาจแสดงให้เห็นว่าเป็นแบบลพบุรีอย่างแท้จริง ไม่ใช่ศิลปะขอม เพราะบนกะบังหน้าหรือรัดเกล้านั้นมีแนวเล็กๆ แทรกเข้ามาตรงกลางอีกแนวหนึ่ง ซึ่งในศิลปะขอมที่ขอบรักษาระเบียบอย่างเคร่งครัดนั้นไม่เคยปรากฏ (รูปที่ 49) ในต้นพุทธศตวรรษที่ 18 พระพุทธรูปในสมัยนี้มักมีสีพระพักตร์อมยิ้มแสดงความเมตตา กรุณา พระเนตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปิดสนิท (รูปที่ 50) ตามแบบศิลปะขอมสมัยบายน หลังจากสมัยนี้ พระพุทธรูปสมัยลพบุรีมักมีไรพระศก ประจำ พระเศียรมีขมวดเกศา เกตุมาลาหรือเมาลัยประกอบด้วยกลีบบัวซ้อนกัน 3 ชั้น และเหนือนั้นมีรัศมี เป็นรูปบัวตูมหรือลูกแก้วเล็ก ๆ พระพักตร์อมยิ้มเล็กน้อย ครองจีวรท่มเฉียง ชายจีวรเหนือพระอังสาซ้าย ยาวลงมาถึงพระนาภี ปลายตัดเป็นเส้นตรง ชอบทำปางสมาธิ ชัดสมาธิราบ และฐานบางครั้งก็มีกลีบบัวคว่ำ ประกอบ (รูปที่ 51) อย่างไรก็ดีบางครั้งขมวดพระเกศาบนพระเศียรก็หายไป

พระพุทธรูปสมัยลพบุรีที่หล่อด้วยสัมฤทธิ์แต่เป็นขนาดเล็กมีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ หล่อขึ้น ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ลงมา มักชอบสร้างเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่ององค์เดียว หรือหลายองค์อยู่ เหนือฐานอันเดียวกัน สำหรับพระพุทธรูปทรงเครื่องขนาดปรกปางสมาธิองค์เดียวนั้นอาจหมายถึงพระอาทิ พุทธเจ้าผู้สร้างโลก หรือพระพุทธรูปโภชชยคุรุผู้รักษาโรคภัยไข้เจ็บก็ได้ องค์หลังนี้จะมีหมอนำมนต์หรือผล สมอวางอยู่ในพระหัตถ์ขวาเป็นประจำ สำหรับพระพุทธรูป 3 องค์นั้นอาจหมายถึงพระพุทธรูปตรีภคใน พุทธศาสนาลัทธิมหายาน คือ นิรมานกาย (กายที่บิดเบือนได้) ธรรมกาย (พระธรรม) และสัมโภคกาย (กายที่ตรัสรู้แล้ว) ก็ได้ (รูปที่ 52) หรือมีละนั้นก็ทำเป็นรูปพระรัตนตรัย มหายานคือมีพระพุทธรูปขนาด ปรกอยู่กลาง มีพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอยู่เบื้องขวา นางปัญญาบารมีหรือปรัชญาปารมิตาอยู่เบื้องซ้าย (รูปที่ 53) นอกจากนี้ที่หล่อเป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหรือนางปัญญาบารมีปลีก ๆ ก็มี เทวรูปก็มี เป็นต้นว่า รูปพระอิศวร พระนารายณ์ พระวิศ्वกรรม (รูปที่ 54) เป็นต้น สำหรับพระพิมพ์นั้นก็มีทั้งที่ สร้างด้วยดินเผาและโลหะ มีอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17 ลงมา พระพิมพ์ที่แสดงถึงพระพุทธรูปและ รูปเวฬุชะระก็เป็นที่นิยมกันมากเช่นเดียวกัน พระพิมพ์สมัยลพบุรีมักมีรูปพระปรางค์เข้ามาประกอบอยู่ด้วย เสมอ

ในสมัยลพบุรีได้ค้นพบภาพเหมือน เป็นต้นว่าพระรูปพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 มหาราชองค์สุดท้าย แห่งอาณาจักรขอม สลักด้วยศิลา ค้นพบที่ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (รูปที่ 55) สำหรับ เครื่องสัมฤทธิ์ที่เป็นเครื่องใช้สอยก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่หล่อขึ้นตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ลงมาเป็นต้น เครื่องบูชา เครื่องประดับราชรถ (รูปที่ 56) ดานหาม ฯลฯ ส่วนใหญ่มีลักษณะงดงาม ได้ กล่าวมาแล้วว่าเครื่องสัมฤทธิ์เหล่านี้ อาจเป็นของช่างไทยหล่อขึ้นตามแบบศิลปะขอมก็ได้ ในสมัยนี้ได้ค้น พบเครื่องดินเผาที่มีเคลือบสีน้ำตาล ที่เรียกกันว่าไหขอมอีกด้วย ภาชนะดินเผาเหล่านี้ที่ปั้นเป็นรูปคนหรือ สัตว์ก็มี (รูปที่ 57) นำสันนิษฐานว่าปั้นและเผาในประเทศไทยแล้วจึงส่งไปยังอาณาจักรขอม ทั้งนี้เพราะใน ประเทศกัมพูชานั้นยังไม่เคยค้นพบซากเตาเผาเครื่องถ้วยชามแบบนี้เลย ที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้ค้นพบซากเตาเผาเครื่องถ้วยชามผลิตเครื่องดินเผา เคลือบสีน้ำตาลเงินอ่อนคล้ายเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัยแต่ก็ยังไม่เหมือนกันทีเดียว รวมทั้งเครื่องปั้นดินเผา เคลือบสีน้ำตาลด้วย

สำหรับสถาปัตยกรรมนั้น ก็คือปราสาทศิลาหรืออิฐที่สร้างเป็นพุทธสถานหรือเทวาลัย ที่เก่าที่สุดได้ ค้นพบแต่เฉพาะที่หลังศิลา ตัวปราสาทอิฐซึ่งใช้ยางไม้สออาจหักพังไปหมดแล้ว เช่นที่วัดทองทั่ว จังหวัด จันทบุรี ได้ค้นพบหนังสือหรือหน้าจั่วศิลาซึ่งใช้ลวดลายแบบทับหลังขอมหรือสมัยทวารวดีหรือถาปนารัตต์และ อาจมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 (รูปที่ 58) ที่วัดสุปฏิญาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีทับหลังซึ่งอาจมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อายุอยู่ในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 12 (รูปที่ 59) ที่ปราสาทเขาน้อย อำเภอศรีนคร จังหวัดสระแก้ว ต่อแดนกับประเทศกัมพูชา เดิมมีปราสาทอิฐ 1 หลัง มีทับหลังศิลาซึ่งคงมีอายุระหว่าง พ.ศ. 1150-1200 ต่อมาได้ขุดค้นพบทับหลังศิลาจากปราสาทองค์เหนืออีก 4 ชิ้น เมื่อปลาย พ.ศ. 2531 และต้น พ.ศ. 2532 นี้เอง สองชั้น (ทิศตะวันออกและตะวันตก) มีอายุระหว่าง พ.ศ. 1200-1250 และอีกสองชั้น (ทิศเหนือและทิศใต้) มีอายุระหว่าง พ.ศ. 1150-1200 ปัจจุบันทั้งห้าชั้นรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดปราจีนบุรี ที่ปราสาทภูมิโพน อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ (รูปที่ 60) และปราสาทบ้านน้อย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี ทับหลังอาจสลักขึ้นในต้นพุทธศตวรรษที่ 13 สำหรับราวต้นและกลางพุทธศตวรรษที่ 15 ก็มี เช่นทับหลังศิลา 2 ชิ้น ซึ่งค้นพบที่ปราสาทพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับกลางพุทธศตวรรษที่ 15 ก็มี เทวาลัยหรือปราสาทครึ่งกลางเมืองลพบุรี อันอาจจัดได้ว่าเป็นปราสาทขอมที่เก่าที่สุดที่ค้นพบทางภาคกลางของประเทศไทยปลายพุทธศตวรรษที่ 15 เช่นที่ปราสาทเมืองแขก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

สมัยพุทธศตวรรษที่ 16-17 มีมากแห่ง เช่น ปราสาทตาเมือนธม อำเภอกาบเชิง ปราสาทบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย และปราสาทพนมรุ้ง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ฯลฯ ปราสาทพนมรุ้งนี้ได้สร้างติดต่อกันลงมานานเป็นระยะเวลาถึงประมาณ 250 ปี ราวระหว่าง พ.ศ. 1500-1750 ทั้งนี้เพราะเหตุว่าตั้งอยู่ระหว่างทางเดินจากเมืองพระนคร (Angkor) ในประเทศกัมพูชามายังเมืองพิมายทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สำหรับกลางพุทธศตวรรษที่ 17 ได้แก่ปราสาทบ้านระแงง อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (รูปที่ 61) เป็นพุทธสถานในลัทธิมหายานสมัยลพบุรีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สร้างก่อนปราสาทนครวัดเล็กน้อย มีลักษณะผิดแผกไปจากปราสาทขอมบ้าง เช่น ลายสลัก ที่ฐานมีลักษณะสูงชันมากและมีขอบอยู่ข้างบน ขอบเช่นนี้ได้ปรากฏอยู่บนส่วนล่างของลายที่สลักบนยอดผนังเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ที่มุมปราสาทยังมีการย่อมุมมาก รวมทั้งเครื่องบนหรือหลังคาซึ่งมีรูปครุฑแบกประกอบด้วย ปราสาทหินพิมายหันหน้าไปทางทิศใต้ สันนิษฐานว่าเพื่อรับกับถนนที่ตัดขึ้นมาจากประเทศกัมพูชา ในต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งตรงกับสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 มหาราชองค์สุดท้ายแห่งอาณาจักรขอม สถาปัตยกรรมมีอยู่หลายแห่ง เช่น บ้านมีไฟหรือที่พักคนเดินทาง และโรงพยาบาลหรือโรคยาศาลที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นในราชอาณาจักรของพระองค์ บ้านมีไฟ ได้แก่กู่ต่างๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เช่น ปราสาทกู่ จังหวัดชัยภูมิ กู่สันตรัตน์ จังหวัดมหาสารคาม โรงพยาบาล เช่น ที่เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับปราสาทที่สำคัญทางภาคกลางของประเทศไทยสมัยนี้ก็มีคือ พระปราสาทสามยอด จังหวัดลพบุรี (รูปที่ 62) ทับหลังกำแพงวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดราชบุรี วัดกำแพงแลง จังหวัดเพชรบุรี ทางภาคตะวันตกก็มี เช่น ที่ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี อันอาจจัดได้ว่าเป็นปราสาทขอมที่อยู่ทางทิศตะวันตกสุดทางภาคเหนือก็มี เช่น วัดพระพายหลวง ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง และวัดเจ้าจันทร์ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น แห่งหลังนี้ก่อนที่จะแปลงเป็นวัดในสมัยสุโขทัย คงเป็นที่พักคนเดินทางของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 มาก่อน อาจจัดได้ว่าเป็นปราสาทขอมที่อยู่ทางภาคเหนือสุดของประเทศไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะเชียงแสนหรือล้านนาไทย

(ศักราชยังไม่แน่นอน ราวพุทธศตวรรษที่ 16 หรือ 18-23)

บัดนี้ เรามาถึงศิลปะไทยอย่างแท้จริง คือศิลปะเชียงแสนหรือล้านนาไทย สำหรับพระพุทธรูปในลัทธิเถรวาทแบบเชียงแสน ซึ่งส่วนมากพบทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แยกไว้เป็น 2 รุ่น คือรุ่นแรกเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปแบบปาละของอินเดีย คือมีลักษณะพระรัศมีเป็นรูปดอกบัวตูมหรือลูกแก้ว ขมวดพระเศวตใหญ่ พระพักตร์กลม อมยิ้ม พระหนุ(คาง) เป็นปม พระองค์อวบอ้วน พระอุระนูน ชายจีวรเหนือพระอังสาซ้ายสั้น ปลายเป็นลายเขี้ยวตะขาบ ชอบทำปางมารวิชัย ขัดสมาธิเพชร และเห็นฝ่าพระบาททั้งสองข้าง ฐานมีกลีบบัวคว่ำบัวหงายและเกสรบัวประกอบหล่อด้วยสัมฤทธิ์ (รูปที่ 63) และเชื่อกันว่าเป็นวัตถุที่ทำขึ้นตั้งแต่ครั้งชนชาติไทยแรกลงมาตั้งเป็นอิสระขึ้นทางภาคเหนือของประเทศไทยตั้งแต่ราว พ.ศ. 1600 ลงมา ประติมากรรมแบบนี้ที่งดงามมากบางชิ้นพบที่เมืองเชียงแสน และในสมัยนั้นเมืองเชียงแสนอาจเป็นเมืองสำคัญ จึงได้ตั้งชื่อศิลปะแบบนี้ว่าศิลปะเชียงแสน อิทธิพลของศิลปะปาละทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น อาจเห็นได้ชัดจากพระพุทธรูปแบบปาละปางทรมานช้าง นาคาคิริ ซึ่งปัจจุบันนี้รักษาไว้ ณ วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ และคงผ่านเข้ามายังภาคเหนือของประเทศไทยทางประเทศพม่า ซึ่งอาจเข้ามาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรทริภุญชัย (ลำพูน) แล้วก็ได้

สำหรับพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นที่ 2 หรือเชียงใหม่ เป็นแบบที่มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปนแล้ว และคงมีอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 20 หรือ 21 ลงมา มีลักษณะพระรัศมีเป็นรูปดอกบัวตูมที่สูงชัน หรือส่วนใหญ่เป็นรูปเปลวไฟ ขมวดพระเศวตเล็ก พระพักตร์มักเป็นรูปไข่แต่บางครั้งก็ยังคงกลมอยู่ แม้พระองค์บางครั้งจะอวบอ้วนและพระอุระนูนตามแบบเดิม แต่ชายจีวรก็ยาวลงมาถึงพระนาภี ชอบทำประทับนั่งขัดสมาธิราบแลเห็นฝ่าพระบาทแต่เพียงข้างเดียว ฐานบางครั้งก็เรียบไม่มีสวดลายประกอบ (รูปที่ 64)

เมื่อราว พ.ศ.2500 ชาวอเมริกันชื่อนายกริสวอลด์ (A.B. Griswold) ได้ค้นพบพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกบางองค์ ที่มีจารึกว่าสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2000 ลงมา (รูปที่ 65) เขาจึงได้พยายามที่จะอธิบายว่า พระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกและรุ่นหลังนั้นคงหล่อขึ้นในเวลาเดียวกัน คือตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรเชียงใหม่ เมื่อพระองค์ทรงส่งช้างไปยังประเทศอินเดียเพื่อไปจำลองแบบมหาวิหารโพธิ์ที่พุทธคยา มาสร้างที่วัดเจ็ดยอดหรือโพธาราม นอกเมืองเชียงใหม่ทางทิศเหนือ เพื่อฉลองพุทธศตวรรษครบ 2,000 ปี พระพุทธรูปแบบปาละจึงได้มาแพร่หลายอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยในขณะนั้น และมีอายุอ่อนกว่าศิลปะสุโขทัย ก่อนสมัยสุโขทัยนั้นพุทธศาสนาคงจะยังไม่ “แพร่หลายในหมู่ชนชาติไทยนัก” ความข้อนี้ยังน่าสงสัยอยู่ เพราะเหตุว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกที่มีจารึกนั้น ถ้าเทียบดูจะเห็นว่าฝีมือไม่งดงามเท่าพระพุทธรูปแบบซึ่งไม่มีจารึก และแบบหลังนี้ก็มิได้อยู่หลายองค์ พระพุทธรูปเชียงแสนรุ่นแรกที่มีจารึกอาจจะอยู่ในสมัยหลังกว่าบรรดาพระพุทธรูปที่ไม่มีจารึกก็ได้ การขุดค้นที่เมืองเชียงแสน หรือเมืองเก่าที่เชื่อกันว่าเป็นเมืองโบราณดั้งเดิมในสมัยเชียงแสนเท่านั้นที่จะตัดสินความข้อนี้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทฤษฎีที่ว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะศรีวิชัยทางภาคใต้ของประเทศไทย ก็ยังไม่มีหลักฐานทางด้านโบราณคดีมายืนยันอย่างแน่นอนเช่นเดียวกัน

เมื่อเร็วๆ นี้ได้มีผู้เสนอว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกไม่ได้วางพระหัตถ์ขวาในปางมารวิชัย อยู่กึ่งกลางพระซงฆ์ดังเช่นพระพุทธรูปแบบปาละ แต่วางอยู่เหนือพระชานุ (หัวเข่า) ขวาเหมือนพระพุทธรูปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยด้วยเหตุนี้พระพุทธรูปเชียงแสนรุ่นแรกในประเทศไทยอาจได้รับอิทธิพลมาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยยิ่งกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือแบบปาละ อย่างไรก็ตามในบรรดาพระพิมพ์และพระพุทธรูปสัมฤทธิ์พม่าที่เมืองพุกาม บางองค์ก็วางพระหัตถ์ขวาอยู่กึ่งกลางพระซงฆ์ บางองค์ก็วางอยู่เหนือพระชานุ เหตุนี้ศิลปะอินเดียตะวันออกเฉียงเหนืออาจปะปนกันอยู่ในเมืองพุกามประเทศพม่า แล้วจึงแพร่เข้ามายังภาคเหนือของประเทศไทยก็ได้ พระพุทธรูปปูนปั้นประทับนั่งในซุ้มเจดีย์แปดเหลี่ยม วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน (ด้านทิศตะวันตก) ในศิลปะทวารวดีก็วางพระหัตถ์อยู่กึ่งกลางพระซงฆ์ ศาสตราจารย์บวสเชอลีเยกกล่าวว่า พระพุทธรูปที่วางพระหัตถ์ขวาอยู่บนพระชานุในศิลปะเชียงแสนรุ่นแรกอาจได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธรูปที่สิรปุระ (Sirpur) ทางภาคกลางของประเทศไทย และจากบรรดาพระพุทธรูปที่วิรัตคัตติก (Virat Cuttack) ในแคว้นโอริสสะทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-15 ยิ่งกว่าศิลปะแบบปาละ บางท่านก็มีความเห็นว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกในประเทศไทยคงมีอายุไม่เก่าไปกว่าพุทธศตวรรษที่ 18-19 คืออาจจะเก่ากว่าพระพุทธรูปสุโขทัยรุ่นแรกเพียงเล็กน้อย หรืออยู่ในสมัยเดียวกันก็ได้

ในศิลปะแบบเชียงแสนหลังหรือเชียงใหม่ มีพระพุทธรูปทางเครื่องอยู่บ้างเหมือนกัน เห็นจะหมายความว่า เป็นพระอนาคตพุทธเจ้า หรือพระพุทธรูปปางทรงพระยามหาสมุฏ (รูปที่ 66) ในสมัยนี้นิยมสร้างพระพุทธรูปด้วยแก้วและหินสีต่าง ๆ พระแก้วมรกตก็อาจเป็นพระพุทธรูปที่สลักขึ้นทางภาคเหนือของประเทศไทยในระยะนี้เช่นเดียวกัน แต่บางท่านก็ว่าเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในเกาะลังกาหรือประเทศอินเดียภาคใต้ ตามตำนานที่น่าเชื่อถือได้ค้นพบพระแก้วมรกตองค์นี้ในพระเจดีย์ที่เมืองเชียงรายเมื่อราว พ.ศ.1979 และต่อมาได้ตกไปอยู่เมืองลำปาง เมืองเชียงใหม่และประเทศลาวตามลำดับ จนกระทั่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขณะทางพระยศเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกในสมัยกรุงธนบุรีเสด็จยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ได้ใน พ.ศ.2321 จึงได้ทรงนำกลับมายังประเทศไทย พระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นหลังได้แพร่หลายออกไปจนถึงเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ตลอดจนถึงเมืองเชียงรุ่ง เชียงตุง แต่ฝีมือรูปแบบเชียงแสนไม่ได้ พระพิมพ์แบบเชียงแสนก็มีเหมือนกันส่วนมากหล่อด้วยโลหะ ประติมากรรมรูปเทวดา หรือรูปบุคคล (รูปที่ 67) ก็มีอยู่เช่นเดียวกันแต่เป็นจำนวนน้อย

ในตอนปลายของศิลปะเชียงแสนรุ่นหลัง ที่เมืองพะเยาทางภาคเหนือของประเทศไทยราวพุทธศตวรรษที่ 21-23 มีการสลักพระพุทธรูปหรือเรื่องราวในพุทธศาสนาด้วยศิลาทรายสีแดง ฝีมืองดงามพอใช้ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูปตั้งอยู่บนฐานสูง มีรูปเทวดาและสัตว์ประกอบ (รูปที่ 68)

สำหรับเรื่องด้วยขามนั้น ด้วยขามสังกโลกของไทยสมัยสุโขทัยได้ขึ้นมาทำอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยในสมัยเชียงแสนหลังหรือเชียงใหม่ ดังอาจเห็นได้จากเครื่องด้วยขามที่ทำขึ้น ณ เตาเวียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ แต่ฝีมือผู้เครื่องถ้วยชามสังกโลกสมัยสุโขทัยไม่ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดินไม่ดีหรือฝีมือเสื่อมลงแล้ว ปรากฏว่าในการสงครามระหว่างอาณาจักรเชียงใหม่และอยุธยาในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 21 นั้น ชาวเมืองสวรรคโลก (ศรีสัชชนาลัยเดิม) ซึ่งมีอาชีพในทางทำเครื่องถ้วยชาม ได้ถูกกวาดต้อนขึ้นไปอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย จึงได้ผลิตถ้วยชามกันต่อมา เตาเวียงกาหลงได้ทำพระพุทธรูปด้วย ลักษณะพระพุทธรูปก็เป็นแบบเชียงแสนรุ่นหลังที่ได้รับอิทธิพลมาจากแบบสุโขทัยแล้ว แบบอย่างของพระพุทธรูปเหล่านี้ทำให้เราสามารถกำหนดอายุเครื่องถ้วยชามเตาเวียงกาหลงได้อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม การค้นคว้าเมื่อเร็วๆ นี้ปรากฏว่าที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น เตาบางเตาอาจมีอายุเก่ากว่าสมัยสุโขทัยก็ได้ เพราะไม่ได้ใช้อิฐประกอบในการสร้างเตาเลย บางท่านก็กล่าวว่ามีเครื่องถ้วยชามเงินอาจอพยพลงมาอยู่ในอาณาจักรทางภาคเหนือของประเทศไทยและอาณาจักรสุโขทัยพร้อมๆ กันตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์ชอง เมื่อประเทศจีนถูกพวกมองโกลรุกราน ปรากฏว่าเมื่อเร็วๆ นี้ได้ค้นพบเครื่องถ้วยเคลือบสีขาวที่เตาเวียงกาหลงเป็นจำนวนมาก มีลักษณะงดงาม

สำหรับสถาปัตยกรรมในศิลปะเชียงแสนนั้น ส่วนมากที่ยังเหลืออยู่ให้เห็นได้เป็นฝีมือในสมัยเชียงแสนรุ่นหลัง คือตั้งแต่ครั้งสมัยพ่อขุนมั่งรายสร้างนครเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.1850 ลงมาทั้งนั้น เช่นพระเจดีย์สี่เหลี่ยม (รูปที่ 69) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลมาจากเจดีย์แบบทวารวดีที่วัดกุฎัญญาหรือจามเทวี เมืองลำพูน (รูปที่ 25) สำหรับพระเจดีย์เชียงแสนส่วนใหญ่ก็เห็นจะเป็นแบบที่ได้อิทธิพลมาจากสุโขทัย ส่วนมากองค์พระเจดีย์เป็นทรงกลมแบบลังกา แต่มีฐานสูงย่อมุม พระเจดีย์แบบนี้มีอยู่หลายแห่งทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นต้นว่า พระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง (รูปที่ 70) เป็นต้น นอกจากนี้ ศิลปะศรีวิชัยก็ไปปรากฏขึ้นในศิลปะแบบเชียงแสนเหมือนกัน ดังอาจเห็นได้จากพระเจดีย์วัดป่าสัก ซึ่งพระเจ้าแสนภู พระราชนัดดาของพ่อขุนมั่งรายทรงสร้างขึ้นที่เมืองเชียงแสนในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นแบบศรีวิชัยผสมกับทวารวดีและสุโขทัย และมีอิทธิพลศิลปะพม่าจากเมืองพุกามเข้ามาประกอบด้วย อิทธิพลของศิลปะศรีวิชัยที่ขึ้นมายังภาคเหนือของประเทศไทยนี้คงจะผ่านขึ้นไปทางอาณาจักรสุโขทัย ในบรรดาสถาปัตยกรรมแบบเชียงแสนมีที่แปลกอยู่แห่งหนึ่ง คือวัดเจ็ดยอดหรือโพธาราม ณ จังหวัดเชียงใหม่ (รูปที่ 71) เป็นสถาปัตยกรรมที่เลียนแบบมหาวิหารโพธิ์ที่พุทธคยาในประเทศอินเดีย เดิมเข้าใจกันว่าเป็นของที่สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งประเทศพม่าสมัยเมืองพุกามได้แพร่อำนาจเข้ามายังภาคเหนือของประเทศไทยในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 17-18 แต่ภายหลังมีผู้พยายามอธิบายว่าได้สร้างขึ้นในรัชกาลของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1985-2031) เพื่อฉลองพระพุทธศาสนาครบ 2,000 ปี ดังกล่าวมาแล้ว เรื่องนี้ยังคงถกเถียงกันอยู่ แต่ปูนปั้นรูปเทวดาที่ใช้แทนเป็นอิฐประกอบอาคารซึ่งก่อด้วยศิลาแลงนั้น คงปั้นขึ้นในปลายพุทธศตวรรษที่ 20 หรือต้นพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นแน่ สำหรับโบสถ์วิหารในศิลปะแบบเชียงแสนที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันนี้ส่วนมากเป็นสมัยหลัง และเนื่องจากดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยถูกพม่าเข้าครอบครองระหว่างต้นพุทธศตวรรษที่ 22 ลงมาจนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 บรรดาโบสถ์วิหารจึงมีอิทธิพลของศิลปะพม่าเข้าไปปนอยู่ คู่สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปในวิหารของศิลปะสมัยเชียงแสนรุ่นหลัง หรือเชียงใหม่ ก็มักก่อด้วยอิฐถือปูนก็ได้สวยงามมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะสุโขทัย

(พุทธศตวรรษที่ 19-20)

ศิลปะแบบสุโขทัย เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่ขอม เมื่อราว พ.ศ.1800 ศิลปะแบบสุโขทัยจัดได้ว่าเป็นศิลปะไทยที่งดงามที่สุดและมีลักษณะเป็นของตนเองมากที่สุด โดยเฉพาะในการสร้างพระพุทธรูป ในสมัยนี้สุโขทัยได้ติดต่อรับพุทธศาสนาลัทธิเถรวาทนิกายลังกาวงศ์มาจากเกาะลังกา เหตุที่นั่นอิทธิพลของศิลปะลังกาจึงมีต่อศิลปะสุโขทัยบ้างแต่ส่วนมากมีอยู่แก่สถาปัตยกรรมยิ่งกว่าประติมากรรม พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ลอยตัวปางลีลาของสมัยสุโขทัย (รูปที่ 72) งดงามไม่แพ้ประติมากรรมชิ้นเอกอื่น ๆ ในโลก พระพุทธรูปของสุโขทัยอาจแบ่งออกได้เป็น 4 หมวด คือ

1. หมวดใหญ่ ซึ่งมีอยู่ทั่วไป เป็นลักษณะของศิลปะสุโขทัยโดยเฉพาะ มีลักษณะคือ พระรัศมีเป็นเปลว หมวดพระเกศาเล็ก พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม (ตามแบบมหาบุรุษลักษณะจากอินเดีย) พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก ครองจีวรท่มเฉียง ชายจีวรยาวลงมาถึงพระนาภี ปลายเป็นลายเขี้ยวตะขาบ ชอบทำปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบฐานหน้ากระดานเกลี้ยง (รูปที่ 73)

2. หมวดกำแพงเพชร มีลักษณะดวงพระพักตร์ตอมนบนกว้าง พระหนุเหลี่ยม คันพบน้อย (รูปที่ 74)

3. หมวดพระพุทธรชินราช พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระองค์ค่อนข้างอวบอ้วน นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่มีปลายเสมอกัน หมวดนี้เชื่อกันว่าเริ่มสร้างครั้งแผ่นดินพระเจ้าลิไทย ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 20 หรือหลังกว่านั้น (รูปที่ 75)

4. หมวดเบ็ดเตล็ด หรือหมวดวัดตระกวน หมวดนี้เป็นหมวดพระพุทธรูปแบบสุโขทัยที่มีศิลปะแบบเชียงแสนและลังกาเข้ามาปนอยู่มาก บางองค์มีลักษณะชายสังฆาฏิหรือจีวรสั้น พระนลาฏแคบ แต่พระองค์และฐานมักเป็นแบบสุโขทัย ที่เรียกว่าแบบวัดตระกวนนั้น เพราะได้พบพระพุทธรูปสุโขทัยแบบแปลก ๆ เหล่านี้ที่วัดตระกวนในเมืองสุโขทัยเก่าเป็นครั้งแรก พระพุทธรูปแบบนี้บางองค์อาจเป็นพระพุทธรูปรุ่นแรกของศิลปะสุโขทัยก็ได้ ทั้งนี้ ถ้าเราเชื่อว่าศิลปะเชียงแสนรุ่นแรกเกิดขึ้นก่อนศิลปะสุโขทัย บรรดาพระพุทธรูปปูนปั้นที่ค้นพบ ณ พระเจดีย์ทางทิศตะวันออกและในพระปรางค์วัดพระพายหลวงซึ่งเป็นวัดเก่าในสมัยสุโขทัย ก็คงจะอยู่ในลักษณะนี้ทั้งสิ้น (รูปที่ 76)

พระพุทธรูปแบบสุโขทัยที่มีอิทธิพลของศิลปะลังกาเข้ามาปนอยู่มาก และจัดอยู่ในหมวดวัดตระกวนนั้นอาจเป็นพระพุทธรูปแบบสุโขทัยรุ่นแรกด้วย เมื่อกล่าวถึงพระพุทธรูปสุโขทัยที่มีอิทธิพลลังกาปน ก็จะขอล่าถึงพระพุทธรูปลึงค์ที่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (รูปที่ 77) ประกอบ เพราะพุทธรูปลึงค์นั้นตามตำนานกล่าวว่าได้มาจากเกาะลังกาในรัชกาลพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ หรือพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ 19 แต่ลักษณะฝีมือช่างที่เห็นปรากฏอยู่เป็นศิลปะไทยปนลังกา จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าโดยเหตุที่เคยไปประดิษฐานในเมืองต่าง ๆ หลายเมือง คือเมืองนครศรีธรรมราช สุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยุธยา กำแพงเพชร เชียงราย และเชียงใหม่ จึงอาจถูกขัดแย้งจนกลายเป็นพระพุทธรูปแบบฝีมือไทยหรือองค์เดิมสูญหายไปเสีย จึงหล่อขึ้นแทนใหม่ในสมัยสุโขทัยนี้ก็ได้ หรืออาจจะแต่งตำนานขึ้นเพื่อประกอบพระพุทธรูปให้ศักดิ์สิทธิ์โดยกล่าวว่ามาจากเกาะลังกาก็ได้เช่นเดียวกัน

ในสมัยสุโขทัย ชอบสร้างพระพุทธรูป 4 อริยาบถ คือ นั่ง นอน ยืน เดิน พระพุทธรูปสุโขทัยที่สลักด้วยศิลาก็มีเหมือนกัน ในสมัยนี้มีเครื่องปูนปั้นที่ใช้ประดับอาคารอยู่เป็นจำนวนมาก ที่เป็นพระพุทธรูปและสวยงามอย่างยิ่งนั้น อยู่ที่วัดตะพังทองกลาง นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศตะวันออก(รูปที่ 78) เป็นรูปพระพุทธรองค์กำลังเสด็จลงมาจาดาวดึงส์ คล้ายกับจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารเหนือเมืองโปลนารูระ เกาะลังกา ซึ่งวาดขึ้นในต้นพุทธศตวรรษที่ 18 มาก รวมทั้งพระพุทธรูปที่เมืองพุกามในประเทศพม่าด้วย เหตุ นั้น รูปพระพุทธรองค์กำลังเสด็จลงมาจาดาวดึงส์ในศิลปะสุโขทัยได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะลังกาหรือพม่า และกลายเป็นต้นเค้าของพระพุทธรูปลีลาลอยตัวสัมฤทธิ์ในสมัยสุโขทัยนั่นเอง สำหรับพระพิมพ์สมัยสุโขทัยนี้ก็มีทั้งทำด้วยดินเผาและโลหะ ที่น่าสนใจคือพระพุทธรูปปางลีลา หรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่าพระกำแพงเซ่ง (คำว่าเซ่งนั้นคงหมายถึงปางลีลานั้นเองและคำว่ากำแพงก็คงมาจากชื่อเมืองกำแพงเพชร เพราะได้ค้นพบพระพิมพ์เป็นจำนวนมากที่เมืองนั้น)

ในสมัยสุโขทัยนิยมสร้างพระพุทธรูปด้วย มีทั้งทำด้วยศิลาและสัมฤทธิ์ ที่สำคัญคือพระพุทธรูปหรือครอบรอยพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ที่ได้มาจากวันเสด็จ จังหวัดกำแพงเพชร และปัจจุบันรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จารึกสมัยสุโขทัยกล่าวว่าพระเจ้าลิไทยโปรดให้จำลองรอยพระพุทธรูปบนยอดเขาสุมนภูฏ (Adam's Peak) ในเกาะลังกามาประดิษฐานไว้บนยอดเขาหลายแห่งในอาณาจักรสุโขทัย สำหรับจิตรกรรมสมัยสุโขทัยแม้มีตัวอย่างเหลือให้เห็นน้อยมาก แต่ภาพสลักบนเพดานหินในอุโมงค์มณฑปวัดศรีชุนนอกเมืองสุโขทัยเก่า เกี่ยวกับเรื่องชาดกต่างๆ (รูปที่ 79) ก็เป็นพยานถึงศิลปะในการทำภาพสลักลายเส้นในสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี และแสดงให้เห็นว่าคงได้รับอิทธิพลจากศิลปะลังกาสมัยโปลนารูระอีกเช่นเดียวกัน

ในสมัยนี้มีการหล่อเทวรูปสัมฤทธิ์ขึ้นหลายองค์ เป็นต้นว่า รูปพระอิศวร พระอุมา พระนารายณ์ พระพรหม และพระหริหระ คือพระอิศวรและพระนารายณ์ผสมกันเป็นองค์เดียว (รูปที่ 80) ลักษณะพระพักตร์ก็เหมือนกับพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดใหญ่นั้นเอง ต่างกันแต่เครื่องแต่งองค์เท่านั้น ลักษณะของเครื่องทรงและอารมณ์ของเทวรูปเหล่านี้ อาจทำให้กำหนดได้ว่าองค์ไหนหล่อขึ้นก่อน และองค์ไหนหล่อขึ้นภายหลัง การที่สมัยสุโขทัยซึ่งนับถือพุทธศาสนาลัทธิลัทธิลังกาวงศ์อย่างแน่นแฟ้น จำต้องหล่อเทวรูปขึ้นด้วย ก็เพราะเหตุว่า ในสมัยโบราณนั้น พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงนับถือพุทธศาสนาจำต้องอุปถัมภ์ศาสนาพราหมณ์เพื่อประกอบพระราชพิธีต่างๆ และเพื่อการปกครองประเทศ เช่นเดียวกับการตัดสินอรรถคดี เพราะพราหมณ์เป็นผู้รักษาคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เป็นต้น แม้ในปัจจุบันก็ยังมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพระราชพิธีในพระบรมมหาราชวังอยู่

ในสมัยสุโขทัยมีการทำเครื่องถ้วยชามด้วยดินเผาเคลือบที่เรียกว่าเครื่องสังโลก (รูปที่ 81) ซึ่งคงได้รับแบบอย่างมาจากช่างจีนและช่างขอม และได้ส่งออกไปขายเป็นสินค้าออกไกลๆ เป็นต้นว่า ที่เกาะญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย จนกระทั่งถึงเกาะบอร์เนียว แต่ไม่ได้ทำเฉพาะเครื่องถ้วยชามและตุ๊กตาเท่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นั้น ได้ทำของเกี่ยวแก่พระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า เคียรนาค และทวารบาล ซึ่งใช้เป็นเครื่องตกแต่งโบสถ์วิหารด้วย ในสมัยต่อมาเครื่องสังโลกของสุโขทัยได้ขึ้นไปทำกันอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยดังกล่าวมาแล้วในศิลปะเชียงแสน แต่เดิมเชื่อกันว่าเครื่องสังโลกคงเลิกทำในต้นพุทธศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการทำสงครามระหว่างอาณาจักรอยุธยาสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกับอาณาจักรเชียงใหม่สมัยพระเจ้าติโลกราช แต่ในปัจจุบันได้ค้นพบเรือสินค้าหลายลำที่จมอยู่นอกฝั่งตะวันออกของประเทศไทยมีเครื่องสังโลกบรรจุอยู่ในเรือพร้อมกับเครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หมิงของจีน (พ.ศ. 1911-2187) รวมทั้งใช้การกำหนดอายุด้วยวิธีคาร์บอน 14 จากเศษไม้ของเรือ จึงสันนิษฐานกันใหม่ว่าเครื่องสังโลกของไทยอาจทำกันลงมาจนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 22 และล้มเลิกไปเนื่องจากการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่าเมื่อครั้งเสียพระนครศรีอยุธยาครั้งที่ 1

สำหรับพระเจดีย์แบบสุโขทัยอาจแบ่งออกได้เป็น 3 แบบคือ

1. เจดีย์แบบสุโขทัยแท้ ทำฐานเป็น 4 เหลี่ยม 3 ชั้น ตั้งซ้อนกันไปแล้วถึงองค์เจดีย์เหลี่ยมย่อมุมยอดเป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือรูปดอกบัวตูม เป็นต้นว่าพระเจดีย์ที่วัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัยเก่า และพระเจดีย์องค์กลางที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว เมืองศรีสัชชนาลัย (รูปที่ 82) เมืองที่สำคัญในสมัยสุโขทัยล้วนมีเจดีย์แบบทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ทั้งสิ้น เช่น เมืองสุโขทัย ศรีสัชชนาลัย พิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก และเพชรบูรณ์

2. เจดีย์ทรงกลมแบบลังกา คงได้รับอิทธิพลมาจากเกาะลังกาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายลัทธิวงศ (รูปที่ 83) พระเจดีย์ข้างล้อมก็จัดอยู่ในจำพวกนี้ มีข้อที่น่าสังเกตคือ เจดีย์ทรงกลมในสมัยสุโขทัยยังไม่มีเสาดานเหนือบัลลังก์ยอดองค์ระฆังรับปล้องโฉน เช่นเจดีย์ทรงกลมในสมัยอยุธยาที่ส่วนล่างขององค์ระฆังมักมีลายกลีบบัวประกอบซึ่งอาจได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะพม่า ซึ่งได้รับมาจากศิลปะปาละของอินเดียอีกต่อหนึ่ง

3. เจดีย์แบบศรีวิชัย คือเจดีย์ที่มีฐานและองค์ระฆังสูงทำเป็นสี่เหลี่ยม บางทีก็มีคูหาประดิษฐานพระพุทธรูป บางทีก็ไม่มี ตอนบนเป็นพระเจดีย์ทรงกลมแบบลังกา และเจดีย์องค์เล็ก ๆ ประกอบอยู่ที่สี่มุม เป็นต้นว่ามณฑปวัดเขาใหญ่ และเจดีย์รายบางองค์ในวัดเจดีย์เจ็ดแถว อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (รูปที่ 84) ศิลปะศรีวิชัยคงแพร่หลายขึ้นมาเมื่ออาณาจักรสุโขทัยแผ่อำนาจลงไปทางใต้ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช อย่างไรก็ตามก็ยังมีบางท่านกล่าวว่าเจดีย์แบบนี้อาจได้รับแบบอย่างมาจากศิลปะพม่าที่เมืองพุกามมากกว่า

มีเจดีย์อยู่องค์หนึ่งทางทิศตะวันออกเมืองสุโขทัยเก่า เรียกกันว่าเจดีย์สูง มีฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมแล้วจึงองค์ระฆังทรงกลมแบบลังกาตามลำดับ (รูปที่ 85) เจดีย์แบบนี้อาจเป็นต้นเค้าของเจดีย์ทรงเดียวกันแต่ก็มีรูปร่างสูงและมีเครื่องประดับมากขึ้นในตอนต้นของสมัยอยุธยาทางภาคกลางของประเทศไทยก็ได้ เช่นเจดีย์วัดพระแก้ว อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (รูปที่ 86) เป็นต้น

สถาปัตยกรรมของพุทธศาสนาแบบสุโขทัยที่เลียนแบบลพบุรี คือเป็นรูปปราสาทขอม แต่ก็เป็นปราสาทไทย คือทรงสูงชะลูดขึ้นกว่าเดิม ก็มีอยู่เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่าที่วัดศรีสวย เมืองสุโขทัยเก่าซึ่งสันนิษฐานว่าศิลาแลงข้างล่างนั้นเดิมขอมเป็นผู้ก่อ แต่ยังไม่สำเร็จ ไทยมาต่อเติมให้สำเร็จด้วยอิฐและแต่เดิมสร้างเป็นเทวาลัยในศาสนาพราหมณ์ มาดัดแปลงให้เป็นวัดในพุทธศาสนาในภายหลัง ส่วนพระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรากฏ ณ วัดพระศรีมหาธาตุเขลียง อำเภอศรีสัชนาลัยนั้น คงมาซ่อมเพิ่มเติมในสมัยอยุธยาในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 21 (สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) และปลายพุทธศตวรรษที่ 23 (สมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ) เสียแล้ว

สำหรับโบสถ์วิหารสมัยสุโขทัย บางแห่งก็แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะลังกาในสมัยโปลนารูวะ (พุทธศตวรรษที่ 17-18) มาก ดังอาจเห็นได้จากซากวิหารพระอัมรินทร์ (คือพระยืนสูง 18 ศอกตามคติลังกา) ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ก่อนซ่อม โดยทั่วไปวิหารสมัยสุโขทัยจะใหญ่กว่าโบสถ์ ผนังก็มักจะเป็นช่องลูกกรงเล็กๆ แทนหน้าต่าง มณฑปวัดศรีชุมสร้างด้วยผังแปลกประหลาด คือมีผนัง 2 ชั้น มีบันไดอยู่กลางซึ่งอาจเดินขึ้นไปจนถึงด้านหลังพระพุทธรูปและหลังคาได้ (รูปที่ 87) นำสันนิษฐานว่าคงได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะลังกาสมัยโปลนารูวะ ซึ่งสร้างผนัง 2 ชั้น ให้เดินประทักษิณรอบพระพุทธรูปภายในวิหารได้ แต่ไทยเราเอามาดัดแปลงเสียใหม่ หรือได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะพม่าที่เมืองพุกาม ซึ่งชอบสร้างผนัง 2 ชั้น มีบันไดอยู่ภายในสำหรับเดินขึ้นไปชั้นบนและระเบียงเองซึ่งมีจิตรกรรมฝาผนังก็มีติดได้ การสลักศิลาเลียนแบบเครื่องไม้เช่นที่วัดเชตุพน นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศใต้ และรั้วศิลาแลงล้อมรอบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเขลียง ก็อาจได้รับแบบอย่างมาจากศิลปะลังกาที่เมืองโปลนารูวะ คือนิสัยกลตามณฑปเช่นเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะอุทอง

(ราวพุทธศตวรรษที่ 17-20)

ในขณะที่เกิดมีศิลปะเชียงแสนขึ้นทางภาคเหนือสุดของประเทศไทย และศิลปะสุโขทัยทางภาคเหนือทางภาคกลางของประเทศไทยก็เกิดมีศิลปะแบบหนึ่งขึ้น คือศิลปะแบบอุทอง ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่าดินแดนทางภาคกลางของประเทศไทยนั้นเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรทวารวดี และต่อมาก็ถูกชาวขอมเข้าครอบครอง ศิลปะแบบอุทองจึงเป็นศิลปะที่มีอิทธิพลจากที่ต่างๆ มาผสมกัน แต่ช่างที่ทำงานเป็นช่างไทย เนื่องจากเรายังไม่ทราบถึงประวัติศาสตร์ทางตอนกลางของประเทศไทยในสมัยนี้กันแน่ชัด รวมทั้งปัจจุบันนี้ได้ทราบกันแล้วว่าเมืองอุทองในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีได้ร้างไปก่อนสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาพร้อม 300 ปี จึงมีผู้เห็นว่าศิลปะสมัยนี้ไม่ควรใช้คำว่าศิลปะสมัยหรือแบบอุทอง บางท่านเสนอว่าควรเรียกว่าศิลปะอโยธยา เพราะเชื่อกันว่ามีเมืองอโยธยาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระนครศรีอยุธยาและสร้างมาก่อนการตั้งพระนครศรีอยุธยา บางท่านก็เสนอว่าควรเรียกว่าสกุลช่างสุพรรณบุรี-สุพรรณบุรี เพราะเชื่อว่าพระพุทธรูปแบบอุทองได้ค้นพบมาก ณ ที่สองแห่งนั้น เรื่องนี้จำเป็นต้องสืบค้นกันต่อไป โดยเฉพาะการขุดค้นหาร่องรอยของโบราณสถานสมัยอโยธยา และการพิสูจน์ดูว่าพระพุทธรูปแบบอุทองได้ค้นพบที่จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นจำนวนมากกว่าที่อื่นจริงหรือไม่

พระพุทธรูปแบบอุทองอาจแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ

แบบที่ 1 มีอิทธิพลของศิลปะและขอมผสมกัน แบบนี้เป็นแบบแรกและมีอยู่น้อย (รูปที่ 88) อาจเกิดขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ 17-18 พระรัศมีมักเป็นรูปดอกบัวตูม เครื่องแต่งพระพักตร์และจีวรยังคงคล้ายแบบทวารวดีอยู่ แต่พระพักตร์ก็เป็นสี่เหลี่ยมตามแบบขอม และมีไรพระศกแล้ว สำหรับพระพุทธรูปศิลาบางครั้งก็สลักพระหัตถ์ต่างหาก แล้วนำมาต่อเติมเข้าภายหลังแบบทวารวดี

แบบที่ 2 มีอิทธิพลของศิลปะขอมหรือลพบุรีมากยิ่งขึ้น พระรัศมีบนเกตุมาลาหรือมาลัยเป็นเปลว (รูปที่ 89) แบบนี้คงเกิดขึ้นหลังแบบแรก และมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-19

แบบที่ 3 มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปะปนอยู่มาก แต่ลักษณะของแบบอุทอง คือ มีไรพระศก และฐานเป็นหน้ากระดานแอนเป็นร่องเข้าข้างในยังคงอยู่ แบบนี้คงเกิดขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-20 (รูปที่ 90) ได้ค้นพบเป็นจำนวนมากในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.1967 มีบางท่านเสนอว่าพระพุทธรูปแบบนี้ควรจัดเป็นศิลปะอยุธยาตอนต้น แต่เนื่องจากลักษณะของแบบอุทองยังคงอยู่ ผู้เขียนจึงได้จัดไว้ในศิลปะแบบอุทอง

ลักษณะประจำของพระพุทธรูปแบบอุทอง ก็คือ มีไรพระศก ชายจีวรหรือสังฆาฎิยาว ปลายตัดเป็นเส้นตรง ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย และฐานซึ่งเรียกว่าฐานหน้ากระดานแอนเป็นร่องเข้าข้างใน สำหรับรัศมีเป็นเปลวเหนือเศียรพระพุทธรูปในประเทศไทยอาจเริ่มเกิดขึ้นในศิลปะอุทองแบบที่ 2 (พุทธศตวรรษที่ 18-19) นี้ก็ได้ ถ้าเป็นจริงก็อาจหมายความว่าศิลปะอุทองแบบที่ 2 ให้อิทธิพลรัศมีเป็นเปลว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แก่ศิลปะสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19-20) และศิลปะสุโขทัยให้อิทธิพลแก่พระพุทธรูปลังการุ่นหลังอีกต่อหนึ่ง

สำหรับสถาปัตยกรรมแบบอู่ทองนั้น อาจสังเคราะห์เอาพระมหาธาตุ จังหวัดชัยนาท (รูปที่ 91) ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยกับศรีวิชัยผสมกันเข้าไว้ด้วยกันได้ สำหรับศิลปะสุโขทัยก็คือเจดีย์ทรงกลม ศิลปะศรีวิชัยก็คือฐานสี่เหลี่ยมมีมุขและเจดีย์เล็กๆ รายรอบเจดีย์ทรงกลม นอกจากนี้ก็มีพระปรางค์องค์ใหญ่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี ซึ่งแต่เดิมเราจัดไว้ในสมัยเดียวกับปราสาทนครวัดในประเทศกัมพูชา (ปลายพุทธศตวรรษที่ 17) แต่ศาสตราจารย์บวสเซอร์เซีย ชาวฝรั่งเศสผู้เชี่ยวชาญศิลปะขอมกล่าวว่าอาจสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18-19 (รูปที่ 92) มีลักษณะผิดแปลกจากปรางค์สมัยลพบุรีหรือขอม เพราะย่อมุมมากและลวดลายบนฐานปรางค์ก็สูงขึ้นกว่าแต่ก่อนจนเกือบเท่ากับระดับของทับหลังมุขทางด้านหน้า อาจจัดได้ว่าเป็นต้นเค้าของปรางค์ไทยในสมัยต่อมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะอยุธยา

(พุทธศตวรรษที่ 20-23)

ศิลปะอยุธยาเริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. 1893 ลงมาจนเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310

สำหรับพระพุทธรูปในสมัยนี้อาจแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

ในยุคแรก ทำตามอย่างฝีมือช่างอู่ทองแบบที่ 2-3 ศิลปะอู่ทองแบบที่ 2 ได้แพร่หลายอยู่ในแถบกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะทรงตั้งกรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานี ดังอาจเห็นได้จากพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ณ วัดพนัญเชิง ปรากฏว่าสร้างขึ้นก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยา 26 ปี ศิลปะแบบอู่ทองนี้คงแพร่หลายต่อลงมาจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) ดังอาจเห็นได้จากพระพุทธรูปที่ขุดพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ซึ่งสร้างครั้งสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา พ.ศ. 1976-1991) พระราชบิดาของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูปอู่ทองแบบที่ 3 ทั้งสิ้น (รูปที่ 90) แต่ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2001 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ตรัสสั่งให้หล่อรูปพระโพธิสัตว์ 500 พระชาติขึ้นชุดหนึ่ง ปัจจุบันนี้ได้ค้นพบรูปพระโพธิสัตว์ชุดนี้บางรูปในวัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้าง (รูปที่ 93) จะเห็นว่ารูปเหล่านี้มีทั้งศิลปะลพบุรีหรืออู่ทองและสุโขทัยคละกันอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่าในระยะนี้เองศิลปะอู่ทองได้เปลี่ยนไปเป็นศิลปะอยุธยา

ในยุคที่ 2 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จขึ้นไปเสวยราชสมบัติ ณ เมืองพิษณุโลกเมื่อ พ.ศ. 2006 และศิลปะแบบสุโขทัยก็ได้ลงมาแพร่หลายยังกรุงศรีอยุธยามากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนจึงเกิดมีประติมากรรมที่มีลักษณะเป็นแบบอยุธยาอย่างแท้จริง ปรากฏแพร่หลายขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) ลงมาจนเสียกรุงฯ ครั้งหลังใน พ.ศ. 2310 ประติมากรรมแบบนี้เป็นแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะสุโขทัย แต่รุ่นแรกก็ยังคงมีลักษณะของแบบอู่ทองปะปนอยู่บ้าง เช่นมีไรพระศกและชายจีวรปลายตัดเป็นเส้นตรง เป็นต้น ส่วนมากไม่งามเท่าแบบสุโขทัย คือดูมีชีวิตจิตใจน้อยกว่า แต่ฐานนั้นมีลวดลายเครื่องประดับมากมาย (รูปที่ 94)

ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททองและสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2172-2231) นิยมสลักพระพุทธรูปด้วยศิลา (รูปที่ 95) เชื่อกันว่าในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ไทยปราบประเทศกัมพูชาได้ จึงนิยมใช้ศิลาสลักพระพุทธรูปอย่างในประเทศนั้นกันอยู่พักหนึ่ง แต่ความจริงพระพุทธรูปแบบอยุธยาที่สร้างด้วยศิลาทรายก็มีอยู่ก่อนแล้ว 2 รัชกาลนั้น ในระยะนี้ พระพุทธรูปที่สลักด้วยศิลาทรายสีแดง ก็มีปรากฏขึ้นทั้งภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย เป็นต้นว่าที่เมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลักษณะพระพุทธรูปศิลาทรายในสมเด็จพระเจ้าปราสาททองและสมเด็จพระนารายณ์ก็คือมักมีพระเนตรและพระโอษฐ์เป็นขอบ 2 ชั้น หรือมีฉนวนนั้นก็มักมีพระมัสสุบางๆ อยู่เหนือพระโอษฐ์

สำหรับพระพุทธรูปทรงเครื่องนั้น เป็นที่นิยมกันมากในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ แบบทรงเครื่องใหญ่ (รูปที่ 96) และแบบทรงเครื่องน้อย (รูปที่ 97) แบบทรงเครื่อง

น้อยนั้นมักมีการเจียกย่นเป็นครีบอกมาเหนือใบพระกรรณด้วย ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะแบบอยุธยาอย่างแท้จริง และมีปรากฏมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 (รูปที่ 99) ในตอนปลายสมัยอยุธยาราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ปางประทานอภัยทั้งสองพระหัตถ์ของพระพุทธรูปมักเรียกกันว่าปางห้ามสมุทร คือห้ามมิให้มีคลื่นลม ประทานอภัยด้วยพระหัตถ์ขวาเรียกกันว่าปางห้ามญาติ คือห้ามพระญาติวงศ์ทั้งทางฝ่ายพระพุทธรูปบิดาและพระพุทธรูปมารดามิให้วิวาทแย่งน้ำเพื่อการชลประทาน และประทานอภัยด้วยพระหัตถ์ซ้ายเรียกกันว่าปางห้ามแก่นจันทน์ มีนิยายว่าพระแก่นจันทน์องค์นี้พระเจ้าประเสนชิตทรงสร้างขึ้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จขึ้นไปจำพรรษาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับมาสู่ยังมนุษยโลกด้วยพุทธอำนาจพระแก่นจันทน์จะลุกหนีออกไปจากพุทธอาสน์พระพุทธองค์จึงทรงยกพระหัตถ์ซ้ายขึ้นห้ามไว้ อย่างไรก็ดี นิยายเรื่องนี้ก็คงเป็นเรื่องที่มาแต่งกันขึ้นภายหลัง เพราะในสมัยพุทธกาลหรือสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชหลังระยะพุทธกาลร่วม 300 ปี ก็ยังไม่มีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นรูปมนุษย์ คงใช้แต่สัญลักษณ์แทนเท่านั้น

นอกจากนี้ ศิลปะสมัยอยุธยาก็ยังคงนิยมสร้างพระพิมพ์เช่นสมัยอื่นๆ ที่ทำเป็นพระพุทธรูปเล็ก ๆ หลายองค์อยู่บนแผ่นเดียวกัน เรียกว่าพระแผงหรือพระกำแพงห้าร้อยนั้นมีมาตั้งแต่ศิลปะอยุธยา ยุคที่ 2 ส่วนพระพิมพ์สมัยอยุธยาตอนปลายนั้นนิยมทำเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องยืนหรือนั่งอยู่ภายในเรือนแก้ว คือกรอบ พระแผงนั้นอาจได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะพม่าก็ได้

สำหรับเทวรูปต่างๆ ก็มีบ้าง ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของศิลปะขอมสมัยบายนยังคงมีอยู่มากพอใช้ (รูปที่ 99)

สำหรับจิตรกรรมนั้น ในสมัยอยุธยามีตัวอย่างที่เหลือให้เห็นอยู่บ้าง จิตรกรรมไทยเป็นศิลปะในทางพระพุทธศาสนา และมีมาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังอาจเห็นได้จากงานสลักลายเส้นลงบนแผ่นหินหรือโลหะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ร่องรอยของภาพเขียนสีก็มีปรากฏอยู่บ้างที่เมืองสุโขทัยเก่าและศรีสัชชนาลัย แต่อาจเป็นภาพที่เขียนขึ้นในตอนต้นอยุธยาก็ได้

จิตรกรรมแบบอยุธยาในสมัยแรก (พ.ศ. 1893-2031) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะลพบุรี ศิลปะสุโขทัย และศิลปะลังกาปะปนกัน กล่าวคือตัวภาพบางภาพยังคงมีลักษณะแข็งและหนักสีก็ใช้เพียงสีดำ ขาวและแดง มีการปิดทองลงบนภาพแต่เพียงเล็กน้อย เป็นต้นว่าภาพเขียนบนผนังกรุพระปราสาทวัดราชบูรณะ ซึ่งสร้างขึ้นสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ใน พ.ศ. 1967 (รูปที่ 100) ต่อมาก็มีภาพเขียนบนแผ่นชิน (ตะกั่ว) บนผนังกรุในพระเจดีย์องค์ใหญ่ด้านตะวันออกของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นรูปเหล่าพระสาวกในพุทธศาสนากำลังเดินประณมมือถือดอกบัวอยู่ ภาพเหล่านี้คงวาดขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) ปัจจุบันนี้เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.

จิตรกรรมของสมัยอยุธยาตอนกลางอาจศึกษาได้จากภาพเขียนในสมุดข่อยที่ยังคงเหลืออยู่สมุดข่อยเหล่านี้วาดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ส่วนมากเป็นเรื่องไตรภูมิ ซึ่งมีภาพพุทธประวัติประกอบด้วย (รูปที่ 101) และแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยได้มีมากยิ่งขึ้น เป็นภาพที่ระบายด้วยสีหลายสี

จิตรกรรมของศิลปะอยุธยาตอนปลายแสดงให้เห็นถึงลักษณะของจิตรกรรมไทยบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ สีที่วาดใช้สีหลายสี นิยมปิดทองลงบนรูปและลวดลาย แต่การเขียนภาพต้นไม้ ภูเขาและน้ำนั้น แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะจีนอยู่บ้าง (รูปที่ 102)

สำหรับปราณีตศิลปะเกี่ยวกับพุทธศาสนา ศิลปะแบบอยุธยาเจริญถึงขีดสูงสุดเหนือกว่าศิลปะแบบอื่น ๆ และมีตัวอย่างเหลือไว้หลายชิ้น สำหรับเครื่องไม้ไม่มีเป็นต้นว่า ประตูเจ้าหลัก สังกะสี (ในที่นี้ หมายถึง แท่นสำหรับพระสงฆ์ 4 รูปนั่งสวดมนต์ตามแบบโบราณ) ธรรมาสน์ ตู้ใส่หนังสือ พระไตรปิฎก ทึบใส่หนังสือสวดและหนังสือเทศน์ เครื่องไม้จำหลักเหล่านี้มักทำฐานอ่อนโค้งเช่นเดียวกับฐานหรือหลังคาของสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลาย ตู้ใส่หนังสือเขียนลายรดน้ำปิดทองนั้น ตู้ที่เรียกกันว่าครุวัดเชิงหวาย (รูปที่ 103) เป็นเยี่ยมที่สุด สำหรับทึบใส่หนังสือนั้นเชื่อว่าเดิมใช้สำหรับใส่เสื้อผ้าของบุคคลชั้นสูง ครั้นเจ้าของสิ้นชีพลง ลูกหลานจึงเอาทึบไปถวายวัดเพื่อใช้สำหรับใส่หนังสือธรรม ส่วนฝัานั้นใช้สำหรับห่อหนังสือ ทั้งหมดนี้เพื่อเป็นการอุทิศกุศลให้แก่ผู้ที่สิ้นชีพไปแล้ว ภายหลังทึบชนิดนี้จึงกลายเป็นทึบใส่หนังสือไป เครื่องมุกสมัยกรุงศรีอยุธยามีฝีมืองดงามมาก โดยเฉพาะบานประตูพระอุโบสถ ซึ่งส่วนมากสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) มีอยู่คู่หนึ่งมาจากวัดบรมพุทธาราม และมีผู้นำมาตัดเป็นตู้ใส่หนังสือในสมัยรัตนโกสินทร์ (รูปที่ 104) ปัจจุบันนี้เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

บรรดาวัตถุที่ขุดพบในพระเจดีย์และพระปรางค์ต่าง ๆ ก็อาจจัดรวมเข้าอยู่ในประณีตศิลปะนี้ได้ เช่นเดียวกัน ที่สำคัญคือพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งกรมศิลปากรขุดพบในพระสถูปองค์ใหญ่ ด้านตะวันออกวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ.2475 เป็นพระเจดีย์สวมซ้อนกัน 8 ชั้น แต่ชั้นหนึ่งพังทลายไปแล้ว (รูปที่ 105) พระสถูปองค์นี้สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 คงทรงสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2035 เพื่อประดิษฐานพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระราชบิดาพร้อมกับสถูปอีกองค์หนึ่งเพื่อประดิษฐานพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 พระเชษฐา นอกจากนี้ยังมีผอบที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญอีกใบหนึ่ง ซึ่งขุดพบในพระปรางค์องค์ใหญ่ ณ วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระปรางค์องค์นี้ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพระงั่ว) คงทรงเริ่มสร้างขึ้นใน พ.ศ.1917 พร้อมกับพระเจดีย์หรือผอบ ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเหล่านี้ ก็มักพบสิ่งมีค่า เป็นต้นว่าพระพุทธรูปทองคำ พระพิมพ์ และแก้วแหวนเงินทอง ซึ่งมีผู้บริจาคเป็นพุทธบูชาไว้มากมาย ในบรรดาวัตถุมีค่าเหล่านี้ ที่สำคัญที่สุดคือ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์และเครื่องทองเป็นจำนวนมาก ซึ่งค้นพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ.2500 วัดราชบูรณะนี้ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ทรงสร้างตรงที่ถวายพระเพลิงพระศพเจ้าอ้ายและเจ้ายี่พระยา เมื่อ พ.ศ.1967 เหตุนั้นเครื่องประดับอันมีค่าส่วนใหญ่ซึ่งค้นพบในกรุพระปรางค์ก็คงเป็นของเจ้าอ้ายและเจ้ายี่พระยา พระเชษฐา 2 พระองค์ (รูปที่ 106)

ในตอนปลายสมัยอยุธยา นิยมสั่งเครื่องถ้วยชามเข้ามาจากประเทศจีนโดยส่งลายไทยออกไปเป็นแบบอย่าง เรียกกันว่าเครื่องเบญจรงค์ คือ 5 สี (รูปที่ 107) ในสมัยอยุธยานั้น สีภายในเครื่องเบญจรงค์

มักเป็นสีเขียว อย่างไรก็ตามจากการขุดแต่งพระราชวังโบราณที่พระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่าได้ค้นพบเศษเครื่องเบญจรงค์น้อยมาก ด้วยเหตุนี้เรื่องนี้ยังคงต้องสืบค้นกันต่อไป

สำหรับสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค คือ ยุคแรก ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงตั้งพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นอิสระใน พ.ศ. 1893 มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ใน พ.ศ.2031 ในยุคนี้อาณาเขตของศิลปะแบบอยุธยานิยมสร้างตามแบบสมัยลพบุรีหรืออู่ทองยิ่งกว่าสมัยสุโขทัย พระสถูปอันเป็นประธานของพระอารามมักสร้างเป็นปราสาทอย่างแบบลพบุรีหรืออู่ทอง เป็นต้นว่าที่วัดพุทไธสวรรย์ (รูปที่ 108) วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

ยุคที่ 2 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จขึ้นไปเสวยราชย์อยู่ ณ เมืองพิษณุโลกตั้งแต่ พ.ศ.2006 นับแต่นั้นเป็นต้นมา อิทธิพลของศิลปะแบบสุโขทัยก็แพร่ลงมายังกรุงศรีอยุธยามากขึ้นกว่าเดิม พระสถูปอันเป็นหลักของพระอารามก็มักสร้างเป็นพระเจดีย์อย่างทรงลังกา ซึ่งมีอยู่ที่เมืองสุโขทัยเป็นพื้น เป็นต้นว่าพระเจดีย์ใหญ่ 3 องค์ในวัดพระศรีสรรเพชญ์ (รูปที่ 109) พระเจดีย์ใหญ่ วัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ความจริงพระเจดีย์ทรงลังกาได้มีปรากฏ ณ พระนครศรีอยุธยา มาบ้างแล้วก่อน สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เช่น เจดีย์วัดมเหยงคณ์ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) พระราชบิดาของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้าง ดังที่ปรากฏความอยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์

ยุคที่ 3 สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงปราบใต้ประเทศกัมพูชากลับมาขึ้นกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ก่อน จึงเกิดนิยมถ่ายแบบอย่างปราสาทและสถาปัตยกรรมขอมมาสร้างในกรุงศรีอยุธยาเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เช่น พระปราสาทใหญ่ที่วัดชัยวัฒนาราม (รูปที่ 110) และพระนครหลวง ในสมัยนี้นิยมสร้างพระเจดีย์หรือเจดีย์ไม้สิบสองชั้นด้วย ingsดงามมากมีอยู่ 2 องค์ ณ วัดชุมพลนิกายาราม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รูปที่ 111) อย่างไรก็ตามบางท่านก็กล่าวว่าเจดีย์ไม้สิบสองได้มีมาก่อน สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแล้ว คือตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 21

ยุคที่ 4 เป็นสมัยตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ.2275) ลงมาจนถึงกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ.2310 สมเด็จพระเจ้าบรมโกศทรงพระราชศรัทธาบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเก่าเป็นพื้นในสมัยนี้ การสร้างเจดีย์ไม้สิบสองก็เป็นที่นิยมกัน ดังอาจเห็นได้จากพระเจดีย์ใหญ่ที่วัดภูเขาทอง (รูปที่ 112) ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมโกศทรงปฏิสังขรณ์เหนือฐานเจดีย์แบบพม่าซึ่งทางพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองทรงสร้างขึ้นเมื่อตีพระนครศรีอยุธยาได้ใน พ.ศ.2112

บรรดาโบสถ์และวิหารสมัยกรุงศรีอยุธยา มีสิ่งทีควรสังเกตได้คือ ในระยะปลายมักทำฐานและหลังคาเป็นเส้นอ่อนโค้ง (รูปที่ 113) นอกจากนี้มักใช้เสากลมก่อด้วยอิฐ ส่วนใหญ่มีบัวหัวเสาเป็นรูปบัวตูม ไม่เหมือนกับบัวจกลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เห็นจะสืบเนื่องมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยแต่เป็นแบบบัวจกลก็มีบ้าง นอกจากนี้ ยังมีการเจาะผนังเป็นลูกกรงเล็กๆ แทนช่องหน้าต่างในโบสถ์วิหารสมัยอยุธยาบางหลังด้วย การเจาะผนังเป็นช่องลูกกรงดังกล่าวเข้าใจว่าทำสืบกันลงมาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199-2231) โบสถ์วิหารในกรุงศรีอยุธยาไม่นิยมสร้างให้มีชายคายื่นออกมาจากบัวหัวเสามากเช่นสมัย

กรุงรัตนโกสินทร์ และบางครั้งก็สร้างศาลาขวางเป็นมุขอยู่หน้าพระอุโบสถมีความอีกข้อหนึ่งที่น่าจะกล่าวได้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาสมัยกรุงศรีอยุธยา คือในชั้นเดิมอาคารต่าง ๆ คงมุงด้วยกระเบื้องดินเผาอย่างธรรมดา กระเบื้องเคลือบคงเริ่มมีใช้แพร่หลายในแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ.2231-2245) ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อทรงสร้างวัดบรมพุทธารามขึ้นตรงนิเวศสถานที่เคยประทับอยู่มาแต่ก่อนเสวยราชย์ ก็ได้โปรดฯให้มุงพระอุโบสถวัดนี้ด้วยกระเบื้องเคลือบจึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านเรียกกันต่อมาเป็นสามัญว่า วัดกระเบื้องเคลือบ

ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) ลงมา เนื่องจากมีช่างฝรั่งเข้ามารับใช้ในราชการ จึงเกิดมีการสร้างตำหนักและอาคารที่อยู่ด้วยวัตถุที่ถาวรคืออิฐขึ้น แต่ก่อนใช้อิฐหรือศิลาเฉพาะแต่การสร้างศาสนสถานเท่านั้น สำหรับประตูเมืองอยุธยา ยังอาจเห็นได้ที่ประตูเมืองนครราชสีมา (โคราช) ด้านทิศตะวันตก สร้างครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์

ปัจจุบันนี้มีบางท่านเสนอว่าโบราณสถานี่พระนครศรีอยุธยานั้นมีรูปร่างดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) เท่านั้น โดยอาศัยหลักฐานจากภาพเขียนของชาวต่างประเทศเกี่ยวกับเมืองพระนครศรีอยุธยาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 22-23 ถ้าสิ่งใดไปปรากฏในภาพเขียนก็ถือว่ายังไม่ได้สร้างขึ้นในขณะนั้น มาสร้างต่อภายหลัง ทั้งนี้ ควรระลึกไว้ด้วยว่าภาพเหล่านั้นเป็นภาพเขียนหรือภาพลายเส้น มิใช่ภาพถ่าย ชาวต่างประเทศเหล่านั้นรู้จักแบบสถาปัตยกรรมไทยดีหรือ หรือว่าวาดพอเป็นเค้าเท่านั้น ทั้งนี้เพราะภาพวาดย่อมมีขีดจำกัดอยู่ในตัวเองว่าช่างตั้งใจถ่ายทอดความจริงแค่ไหน เราไม่ควรลืมนึกว่าช่างที่วาดรูปสมเด็จพระนารายณ์โดยเขียนไว้ได้ภาพว่าพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้นมีลักษณะเหมือนชนชาตินิโกร และพระราชินีก็มีลักษณะเหมือนประติมากรรมกรีก ถึงแม้อาคารบางแห่งจะได้รับการบูรณะเพิ่มเติมในภายหลัง แต่มีลักษณะดั้งเดิมก็ยังคงปรากฏเหลืออยู่ให้เห็นได้

สำหรับพุทธศิลปะสมัยกรุงธนบุรีนั้น เนื่องจากมีระยะเวลาสั้นเพียง 15 ปี และมีลักษณะคล้ายกับพุทธศิลปะแบบอยุธยา จึงจัดรวมไว้ในศิลปะสมัยอยุธยา

ศิลปะรัตนโกสินทร์

(พุทธศตวรรษที่ 24-25)

สมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนา กรุงเทพมหานคร ขึ้นเป็นราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ.2325 ลงมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

สำหรับพระพุทธรูปในรัชกาลที่ 1 มีโครงทรงสร้างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ เพราะทรงพระราชศรัทธาให้เชิญพระพุทธรูปสัมฤทธิ์โบราณซึ่งทิ้งทรุดโทรมอยู่ที่เมืองเหนือลงมาบูรณะปฏิสังขรณ์ถึง 1,200 องค์เศษ พระพุทธรูปที่เป็นพระประธานอยู่ในวัดสำคัญ ๆ ในกรุงเทพฯ และกรุงธนบุรี จึงมักเป็นพระเก่าสมัยอื่นซึ่งเชิญมาจากที่อื่นเป็นพื้น ส่วนใหญ่เป็นแบบสุโขทัย แต่ที่เป็นแบบอุททองและแบบอยุธยา ก็มีบ้าง ส่วนที่เหลือได้ส่งไปประดิษฐานเป็นพระระเบียงตามอารามต่าง ๆ เช่นที่วัดโพธิ์หรือวัดพระเชตุพนฯ แต่น่าประหลาดที่ได้พอกปูนปั้นแปลงเป็นพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์เสียทุกองค์อาจเพื่อป้องกันมิให้พม่าเข้าศึกทราบว่าเป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ก็ได้ พระพุทธรูปที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 มีน้อย เป็นต้นว่า พระประธานในพระวิหารและพระอุโบสถวัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ (รูปที่ 114) เป็นพระปูนปั้น ลักษณะก็คล้ายกับพระพุทธรูปสมัยอยุธยาปนอุททอง แต่ลักษณะความมีชีวิตจิตใจยิ่งลดน้อยลงไปอีก พระคันธารราษฎร์ปางขอฝนซึ่งโปรดให้หล่อขึ้นใหม่ ก็มีลักษณะการครองจีวรคล้ายแบบจีน พระหัตถ์ขวากวักเรียกเมสึดฝน พระหัตถ์ซ้ายรองรับเมสึดฝน (รูปที่ 115) พระพุทธรูปที่สร้างครั้งรัชกาลที่ 2 และ 3 ก็เป็นเช่นเดียวกัน คือมุ่งเอาความสวยงามทางลวดลายเครื่องประดับยิ่งกว่าสีพระพักตร์ของพระพุทธรูป ดังอาจเห็นได้จากพระพุทธรูปพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระพุทธรูปเลิศหล้านภาลัยในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นพระพุทธรูปยืนสัมฤทธิ์ทรงเครื่องขนาดใหญ่หุ้มทองคำ 2 องค์ หล่อขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เพื่อป้องกันมิให้ราษฎรเรียกสมัยรัชกาลที่ 1 ว่าเป็นแผ่นดินต้นและรัชกาลที่ 2 ว่าเป็นดินกลาง เพราะจะเป็นอัปมงคลแก่พระราชวงศ์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดฯ ให้กรมสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์มนตรี เมื่อยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส ทรงเลือกค้นในพระคัมภีร์เป็นต้นว่าเรื่องพุทธประวัติ คัดเลือกพุทธอิริยาบถปางต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นนับรวมกับแบบเดิมเป็น 40 ปาง แล้วทรงสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตามระเบียบนั้น พระพุทธรูปเหล่านี้ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในหอราชกรมานุสรณ์และหอราชพงศานุสรณ์ หลังพระอุโบสถในวัดพระศรีรัตนศาสดารามอุทิศถวายแด่พระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ นับเป็นต้นแบบพระปางสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ 4 ทรงคิดแบบอย่างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ แก้ไขพุทธลักษณะให้คล้ายมนุษย์สามัญยิ่งขึ้น คือไม่มีพระเกตุมาลาหรือเมสึด และให้มีจีวรเป็นริ้ว ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร ปางสมาธิ เป็นต้นว่า พระนรินทราย (รูปที่ 116) แต่พระพุทธรูปแบบนี้ก็ไม่เป็นที่นิยมกัน พอถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระพุทธรูปก็กลับมีพระเกตุมาลาใหม่ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 มีการติดต่อกับต่างประเทศกว้างขวางจึงเกิดมีการที่จะยกย้ายสร้างพระพุทธรูปให้เหมือนมนุษย์ยิ่งขึ้น คือพยายามเลียนแบบพระพุทธรูปคันธารราษฎร์ของอินเดีย ดังอาจเห็นได้จากพระพุทธรูปปางขอฝนซึ่งหล่อขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 (รูปที่ 117) และพระไสยาที่วัดราชาธิวาสแต่ในสมัยนี้บางครั้ง ก็หันไปจำลองพระพุทธรูปไทยแบบเก่า ๆ เป็นต้นว่าพระพุทธรูป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราชจำลองซึ่งเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร นับแต่สมัยนี้เป็นต้นมา ก็มีการแก้ไขลักษณะพระพุทธรูปให้เหมือนสามัญชนยิ่งขึ้นทุกที แต่ว่าจะต้องรักษาพระพุทธรูปลักษณะที่สำคัญบางประการไว้ เป็นต้นว่าพระรัศมีเป็นเปลว พระเกตุมาลา พระเศวตที่ขมวดเป็นปม ใบพระกรรณยาวและเครื่องทรงคือจิวร เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเห็นได้จากพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่ซึ่งประดิษฐานขึ้นเมื่อ พ.ศ.2500 (รูปที่ 118) ซึ่งเป็นต้นแบบของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่พุทธมณฑล อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม

ในสมัยรัตนโกสินทร์ยังนิยมสร้างรูปพระมาลัยเสด็จลงไปโปรดสัตว์นรกด้วย โดยเฉพาะในสมัยนี้ จิวรจะมีลายดอกไม้เข้ามาประดับติดกับสมัยอยุธยา

สำหรับเทวรูปก็มีการหล่อขึ้นใหม่บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นขนาดเล็ก

สำหรับจิตรกรรมนั้น ภาพเขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ก็คงตามแบบศิลปะอยุธยาตอนปลายแต่อิทธิพลของศิลปะจีนที่มีอยู่บ้างแต่ก่อนนั้นหายไป ภาพเขียนบนฝาผนังโบสถ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3 อาจแบ่งได้เป็น 2 แนว คือตอนบนเขียนภาพเทพชุมนุม ตอนล่างแถวเดียวกับหน้าต่างมักเขียนเป็นภาพพุทธประวัติหรือทศชาติ ด้านหลังพระประธานเขียนภาพไตรภูมิ ด้านหน้าเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนมารวิชัย ภาพเขียนในสมัยนี้ล้วนใช้สีและปิดทองลงภาพทั้งสิ้น ภาพเขียนที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ 1 มีอยู่ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และที่วัดระฆังโฆสิตาราม วัดดุสิตาราม กรุงเทพฯ ภาพเขียนบนผนังในสมัยรัตนโกสินทร์จะรุ่งเรืองที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 3 ดังอาจเห็นได้จากภาพเขียนในพระอุโบสถและพระวิหาร ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม (รูปที่ 119) และในพระอุโบสถวัดสุวรรณาราม กรุงเทพฯ ในรัชกาลนี้มีอิทธิพลของศิลปะจีนเข้ามาปนอยู่เพราะมีการค้าขายมากกับประเทศจีน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา มีการติดต่อกับต่างประเทศทางตะวันตกมากขึ้น อิทธิพลของจิตรกรรมต่างประเทศทางตะวันตกก็เข้ามาอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังของไทย ดังอาจเห็นได้จากภาพเขียนบนผนังพระอุโบสถที่วัดมหาพฤฒาราม วัดบวรนิเวศวิหาร (รูปที่ 120) และที่ในหอราชกรมานุสรณ์ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม บางแห่งมีภาพชาวต่างประเทศ และบางครั้งก็มีการวาดทัศนียภาพ (Prepective) ตามแบบตะวันตกด้วย ช่างเขียนที่สำคัญในรัชกาลที่ 4 นี้ก็คือขรัวอินโข่ง

สำหรับภาพพระบฏ คือภาพเขียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาบนผ้านั้น อาจกล่าวได้ว่าที่ยังมีตัวอย่างเหลืออยู่มากนั้น มีตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 3 ลงมา แต่ภาพเขียนเช่นนี้ก็ยังมีมาแล้วตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ส่วนใหญ่นิยมวาดเป็นพระพุทธรูปองค์ประทับยืนอยู่ตรงกลาง มีพระสาวกประกอบ 2 ข้าง แต่ที่วาดเป็นภาพพุทธประวัติและทศชาติก็มีบ้าง

สำหรับประณีตศิลป์ทางพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ ก็คงทำตามแบบศิลปะอยุธยาตอนปลาย เป็นต้นว่ามีตู้ บานประตู หน้าต่าง และหีบใส่หนังสือ ทำทุกอย่างเขียนลายรดน้ำปิดทอง อย่างประดับด้วยมุก และอย่างจำหลัก สำหรับตู้ บานประตู และหน้าต่างนั้นในชั้นแรกสร้างให้สอบขึ้นไปข้างบน ทั้งนี้คงเป็นเพราะเพื่อความมั่นคง ฝีมือที่งามเทียบเท่าสมัยอยุธยาได้มีอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง 3 ต่อมานั้นก็คลายลงมา อาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากศิลปะตะวันตก แต่ก็ยังคงงามอยู่บ้างเป็นต้นว่าลัษณะประดับมุก ประกับหนังสือโบลานทำด้วยาสลักในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร วัดกุหลาบนี้คงทำขึ้นในรัชกาลที่ 4 ส่วนพัตรองต่างๆ เป็นต้นว่า พัตรองตราพรตนา นั้นสร้างขึ้นครั้งรัชกาลที่ 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในสมัยรัชกาลที่ 2 นาฏศิลป์เจริญถึงขีดสูงสุด เหตุนี้จึงมีหุ่นหัวโขนและหนังใหญ่ที่สร้างขึ้นอย่างประณีตบรรจง

สำหรับเครื่องถ้วยชามนั้นก็ยังคงนิยมสั่งเครื่องเบญจรงค์รวมทั้งเครื่องลายน้ำทองเข้ามาจากเมืองจีน ดังในปลายสมัยอยุธยา อาจนับได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 2 สั่งเข้ามามากที่สุด สีภายในมักเป็นสีขาว แต่ในสมัยต่อมา เมื่อคบค้ากับฝรั่งมากขึ้น ก็นิยมสั่งถ้วยชามเข้ามาจากต่างประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป

สำหรับสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์นั้นมีดังนี้ คือ แบบอย่างพระสถูปเจดีย์ซึ่งสร้างในรัชกาลที่ 1, 2 และ 3 นิยมสร้างพระปรางค์กับพระเจดีย์ไม่ลือสองเป็นพื้น ที่สำคัญคือพระปรางค์ที่วัดระฆัง (รูปที่ 121) กับพระเจดีย์ศรีสรรเพชดาญาณ ณ วัดพระเชตุพนฯ ซึ่งสร้างครั้งรัชกาลที่ 1 ในสมัยรัชกาลที่ 2 ทรงเริ่มสร้างพระปรางค์วัดอรุณา แต่ค้างอยู่ มาสำเร็จในสมัยรัชกาลที่ 3 พระสถูปกลมทรงลังกาดูเหมือนจะเริ่มนิยมสร้างกันในสมัยรัชกาลที่ 3 เหตุด้วยเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงผนวช ได้เสด็จขึ้นไปจุดธูปถึงเมืองเหนือ ทรงตรวจคันและศึกษาเรื่องพุทธเจดีย์ครั้งสมัยสุโขทัย ได้ทรงจำลองแบบพระสถูปราชวงศ์พระร่วงลงมาสร้างในกรุงเทพฯ ดูเหมือนได้สร้างพระสถูปที่วัดบวรนิเวศก่อนที่อื่น ในสมัยรัชกาลที่ 4 นี้ยังนิยมจำลองแบบพระเจดีย์สมัยอยุธยาสร้างด้วย เป็นต้นว่าพระเจดีย์ไม่ลือสององค์ที่ 4 ในวัดพระเชตุพนฯ ก็ทรงถ่ายแบบมาแต่พระเจดีย์ศรีสุริโยทัยในพระนครศรีอยุธยา และพระศรีรัตนเจดีย์ในวัดในวัดพระศรีรัตนศาสดารามก็ถ่ายแบบมาแต่พระมหาสถูปในวัดพระศรีสรรเพชญ์ พระนครศรีอยุธยา พระสถูปที่สร้างสวมพระปฐมเจดีย์องค์เดิมก็เป็นของที่คิดแบบสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 นี้เช่นเดียวกัน (รูปที่ 122)

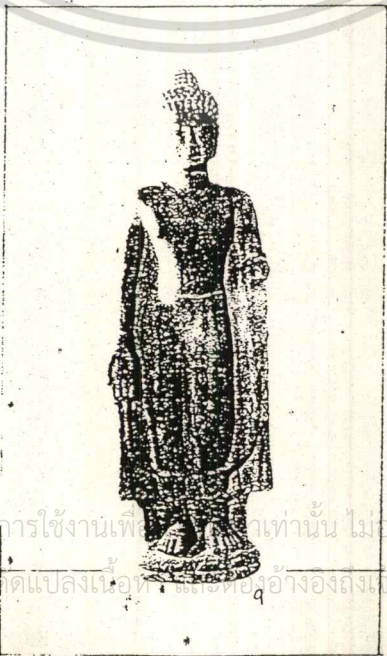
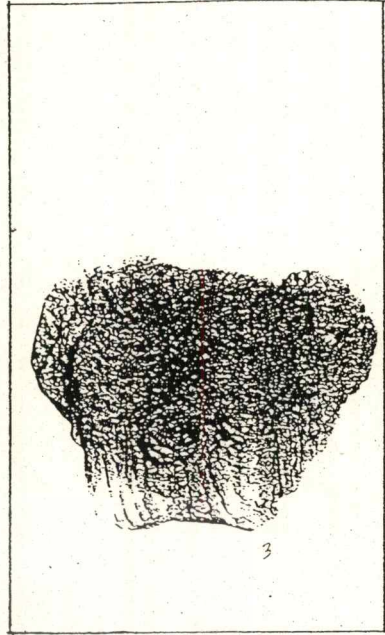
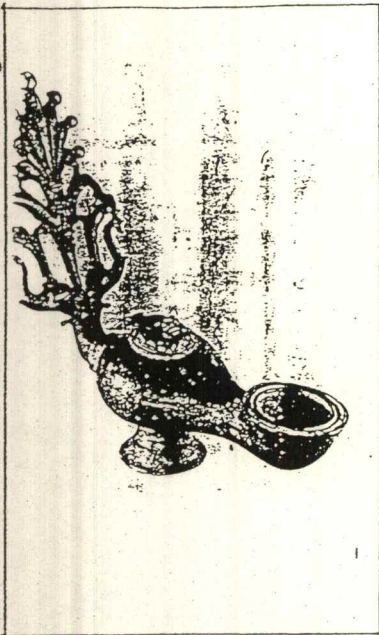
สำหรับโบสถ์วิหารในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็มักสร้างเลียนแบบกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นว่า พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามก็ยังคงมีฐานอ่อนโค้งอยู่ ฐานอ่อนโค้งนี้ในสมัยต่อมาก็หายไป ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ หอพระไตรปิฎกหรือหอไตรฯ ก็มักสร้างอยู่กลางสระ เช่นเดียวกับสมัยอยุธยาตอนปลาย พระมณฑปซึ่งรัชกาลที่ 1 ทรงสร้างขึ้นแทนที่ของเก่า ณ พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรีก็เหมือนกับพระมณฑปในวัดพระศรีรัตนศาสดารามทุกอย่าง ในสมัยรัชกาลที่ 3 เกิดนิยมแบบอย่างศิลปะจีนวัดที่สร้างขึ้นในรัชกาลนี้บางแห่ง เป็นต้นว่าวัดราชโอรส วัดเทพธิดา ฯลฯ โบสถ์วิหารก็ยกย้ายสร้างคล้ายแบบจีนคือ ยกเอาช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ออกเสีย หน้าบันหรือหน้าจั่วแทนที่จะเป็นไม้สลักอย่างแต่ก่อนก็เปลี่ยนเป็นก่ออิฐถือปูนและใช้ลวดลายดินเผาเคลือบประดับ เสาก็มักเป็นสี่เหลี่ยมใหญ่ทึบ ไม่มีบัวหัวเสา (รูปที่ 123) ในรัชกาลนี้ได้ทรงสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างวัดน้อย แต่บางแห่ง เป็นต้นว่าวัดราชบพิธ ได้หันกลับไปทำตามคติแบบเก่า คือยึดพระเจดีย์เป็นประธานของวัดอย่างแต่ก่อน สร้างพระระเบียงและวิหารทิศล้อมรอบพระเจดีย์ วัดนิเวศธรรมประวัติ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างเลียนแบบศิลปะโกธิคในทวีปยุโรป ต่อมาเมื่อทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรด้วยหินอ่อนจากประเทศอิตาลี (รูปที่ 124) ก็นับว่าเป็นการผสมกันระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก วัดเบญจมบพิตรนี้สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบอย่างก่อสร้าง ในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้นว่าวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน ก็นำแบบอย่างวัดเบญจมบพิตรไปสร้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับอาคารบ้านเรือนในสมัยรัตนโกสินทร์ บ้านไม้แบบไทยแท้ก็ยังคงอยู่ต่อไป ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ลงมา นิยมก่อสร้างอาคารด้วยอิฐ เป็นแบบไทยบ้างจีนบ้าง และตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ลงมา จึงนิยมสร้างเลียนแบบฝรั่ง ในสมัยนี้มีการก่อสร้างพระที่นั่งแบบไทยแท้ที่สวยงามอย่างยิ่งองค์หนึ่ง คือพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์ปราสาทในพระบรมมหาราชวัง (รูปที่ 125) ในสมัยรัชกาลที่ 5 นิยมสร้างอาคารแบบฝรั่งกันมาก พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้น เดิมกะจะสร้างเป็นแบบฝรั่งทั้งองค์ แต่ต่อมาสมเด็จพระบรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้กราบบังคมทูลขอให้เปลี่ยนเครื่องบนเป็นยอดปราสาท จึงคงรูปดังที่เห็นในปัจจุบันนี้ มีแปลกอยู่แห่งหนึ่งคือพระที่นั่งเวหาสจรรย์ในพระราชวังบางปะอิน สร้างเป็นแบบจีน เลียนแบบพระที่นั่งในกรุงปักกิ่ง ว่ากันว่าส่วนต่างๆ สร้างในประเทศจีน แล้วขนย้ายมาประกอบในประเทศไทย เป็นสถาปัตยกรรมที่ขุนนางจีนในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างถวาย พระราชวังบางปะอินเองก็สร้างเลียนแบบพระราชวังแวร์ซาย (Versailles) ในประเทศฝรั่งเศส แต่พระที่นั่งกลางสระคือพระที่นั่งไอศวรรย์ทิพย์อาสน์นั้นเป็นแบบไทยแท้อย่างงดงาม

ในปัจจุบันมีการนิยมบ้านไม้แบบไทยแต่โบราณกันมากยิ่งขึ้น ดังอาจเห็นได้จากบ้านเอกชนต่างๆ หลายบ้าน

เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น, อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาหรือข้อมูลอ้างอิงใดๆ ของเอกสารทุกครั้งที่มีการแก้ไข

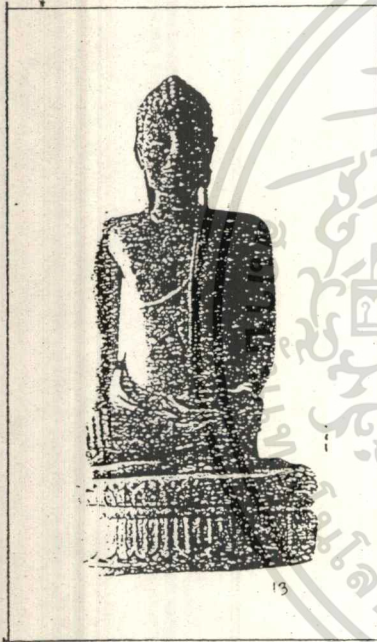
11

6

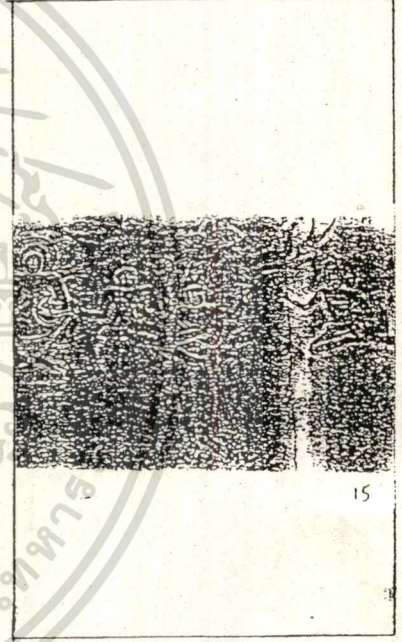
12

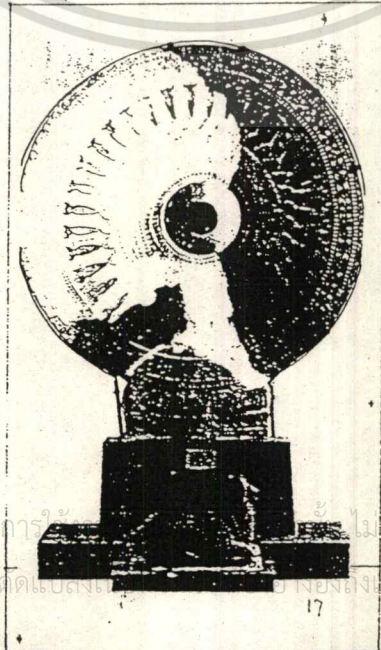
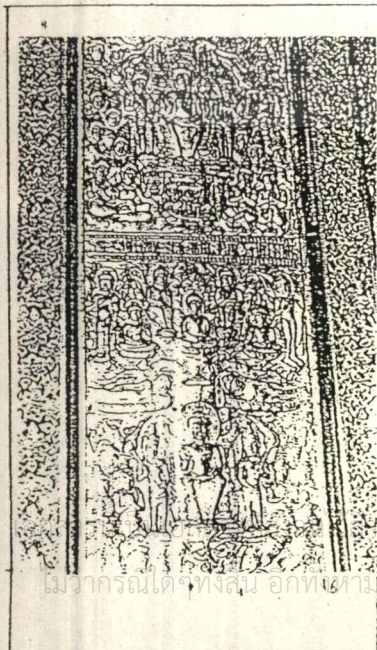
13

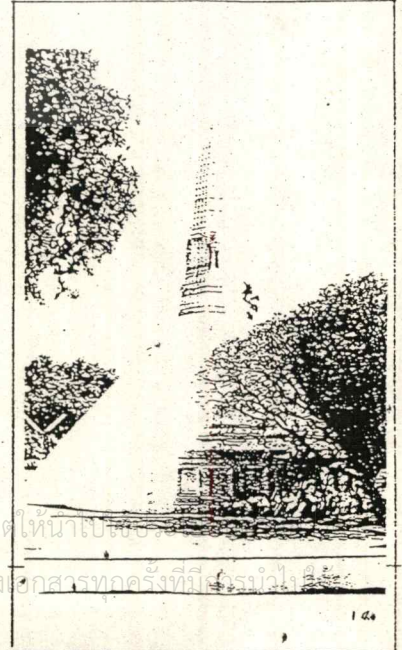
14

15

17

16

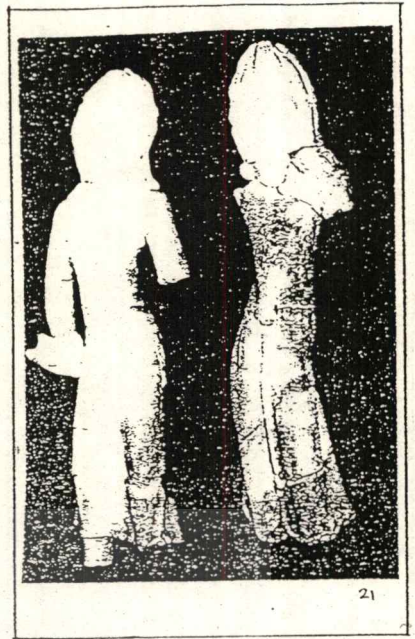
รับการใช้... อนุญาตให้มาเขียน...
 ณาการนี้ได้... อกที่เขามิให้ด... ึ่งกล่าวของ... ารทุกครั้งที่... ะมา

19

20

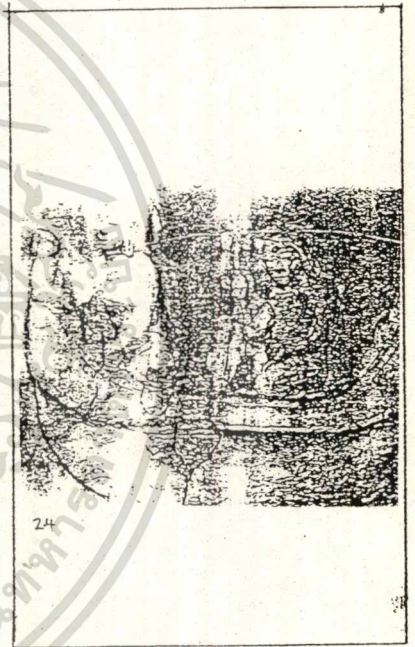
21

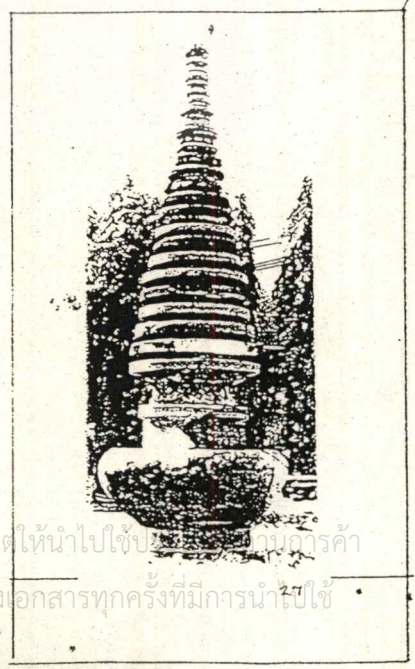
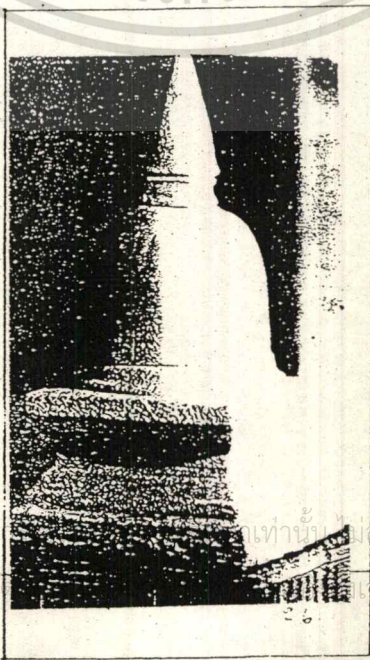
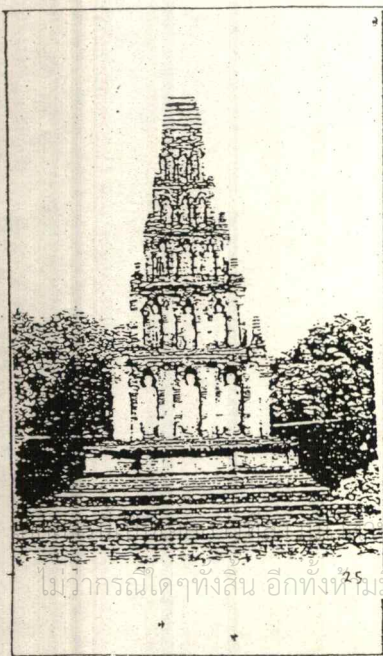
22

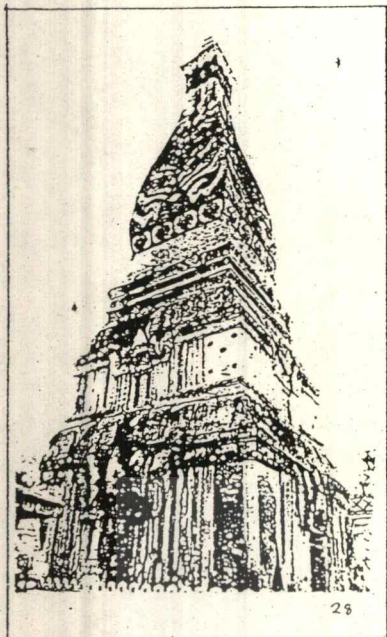
23

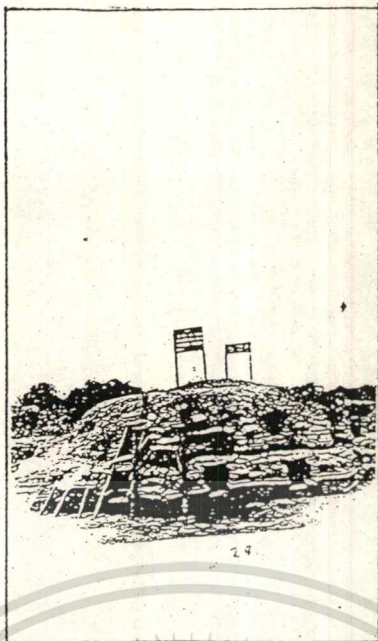
24

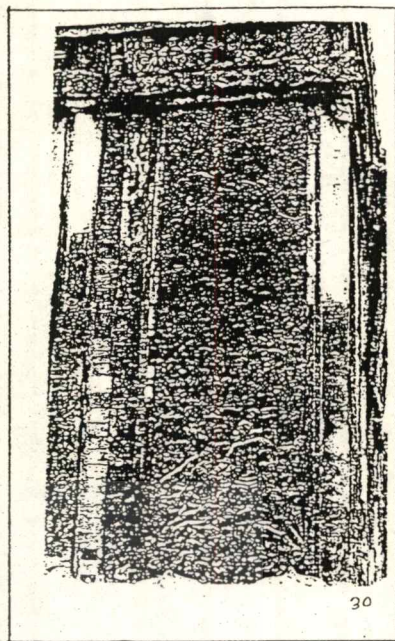
รับก... เท่านั้น... อนุญาตให้นำไปใช้... วิชาการค้า
ไม่วารณิตยต่างสิน อีกทั้งที่มิให้ด... ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

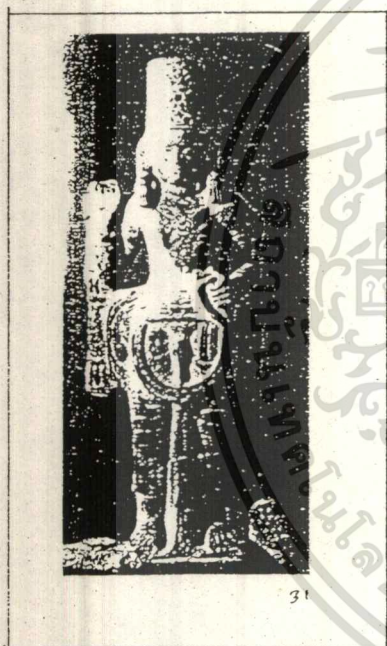
28

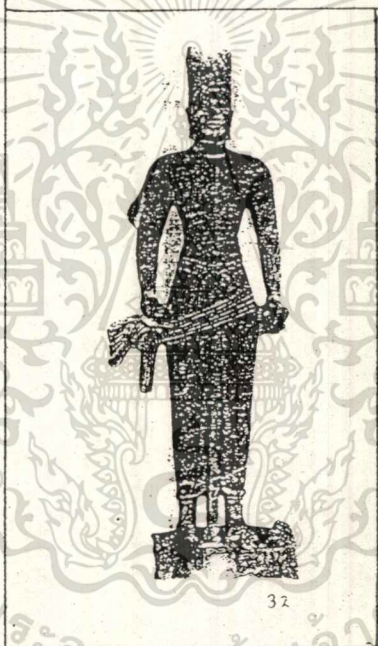
29

30

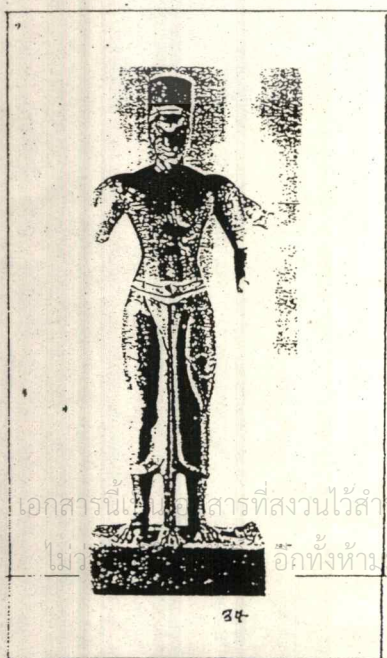
31

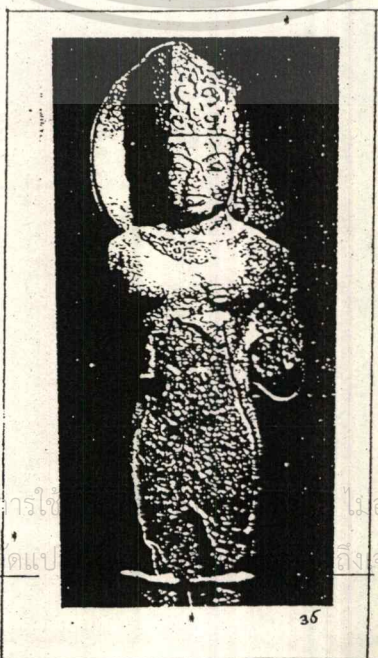
32

33

34

35

36

เอกสารนี้... สารที่สงวนไว้สำหรับการใช้...
ไม่ว่า... อื่นทั้งห้ามมิให้คัดแป...

ไมอนุญาตให้ไปใช้บน... ด้าแก้ว...
ถึงถ้าของเอกสารที่... กับการไป...

37

39

34

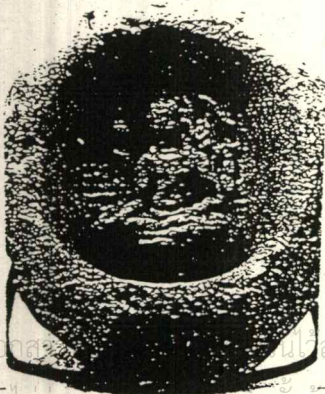
40

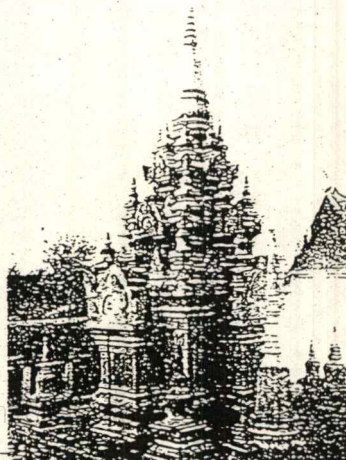
41

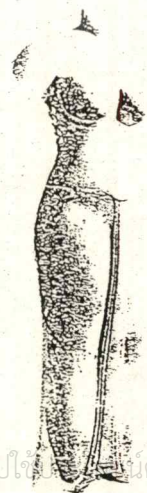
42

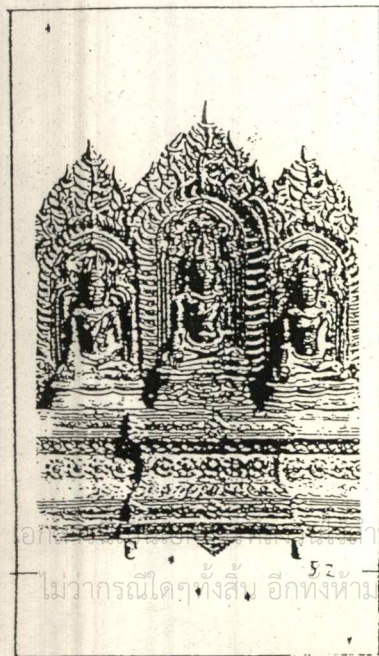
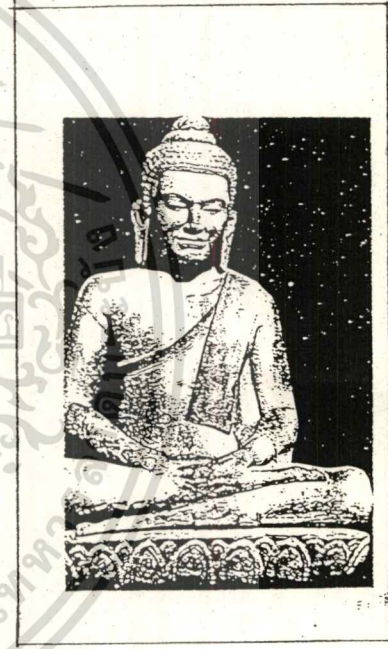
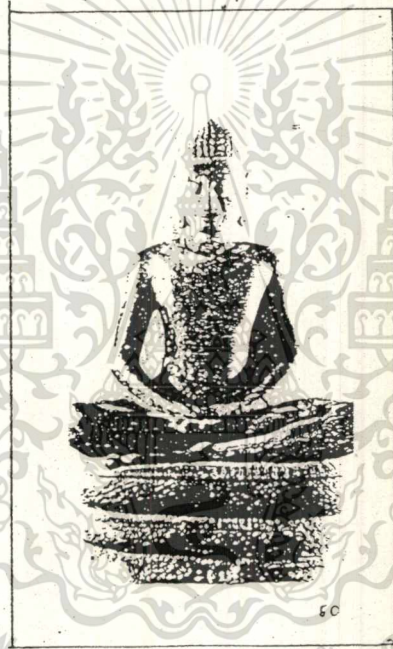
43

44

เอกราช... ไม่สามารถให้ทางสน... อักษร... อนุญา... ให้ดำเนินการค้า... ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

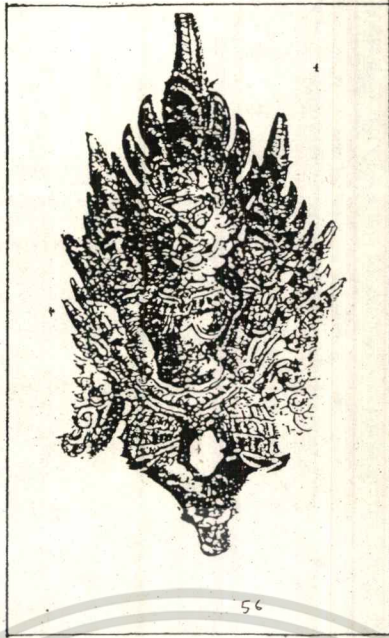

พระจอมเกล้าเจ้าพระยา

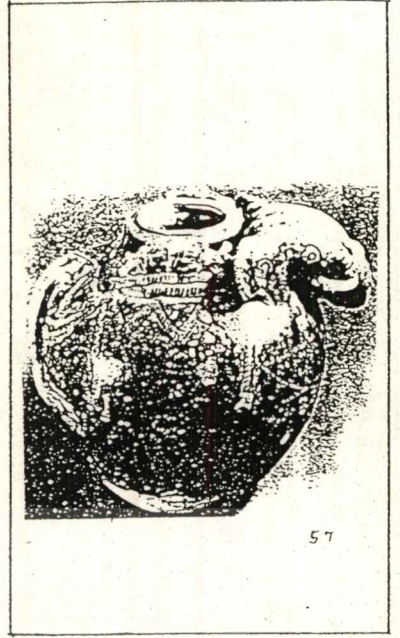
อีกทั้งรับ... อนุญาติให้...
 ไม่ทราบใครได้... อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของ...
 52 53 54

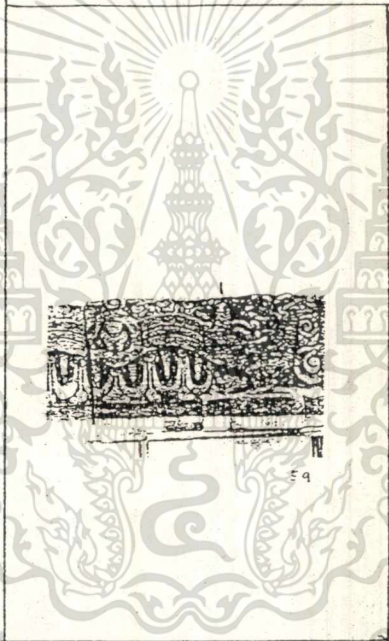
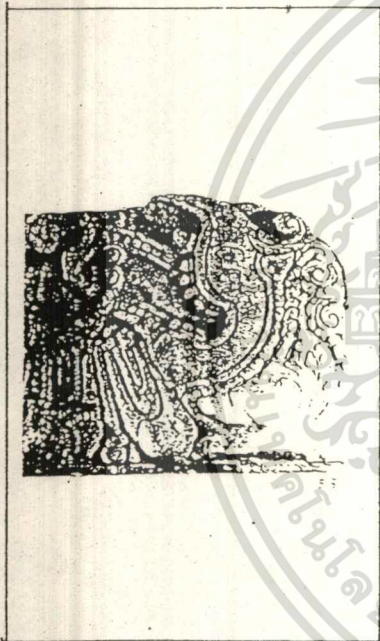
55

56

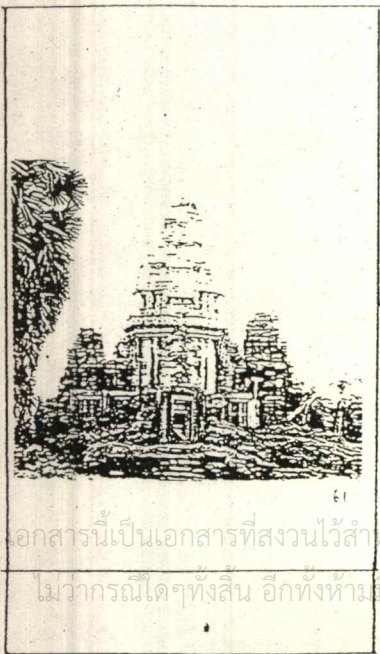
57

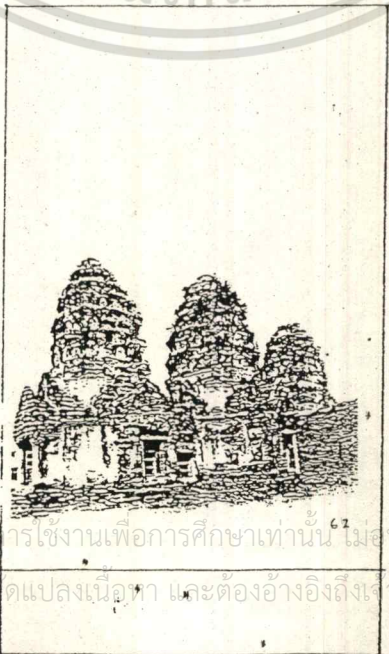
59

60

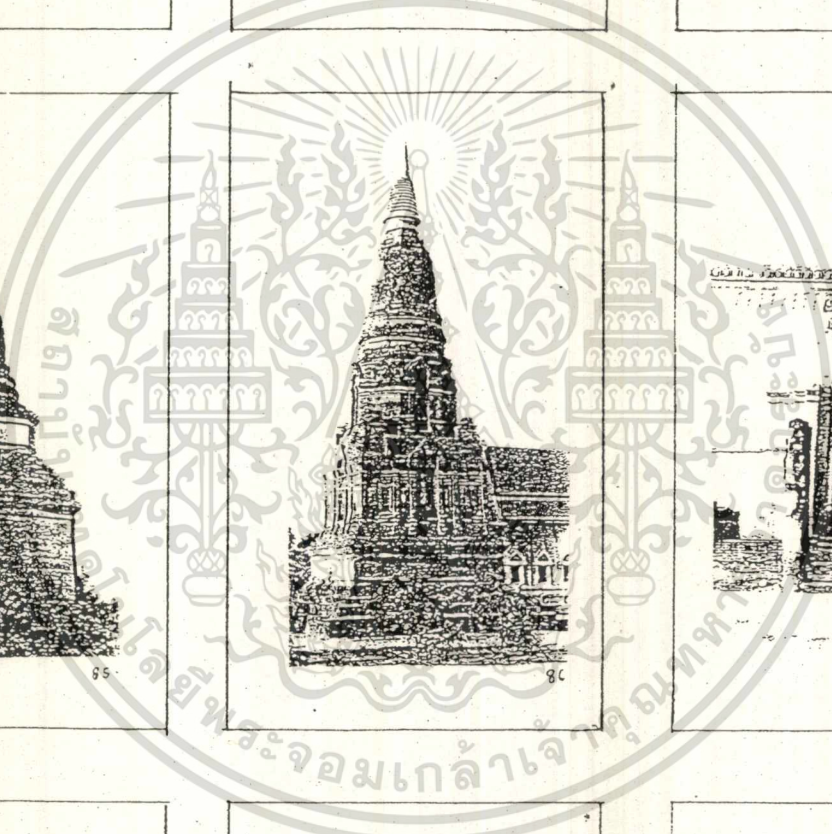
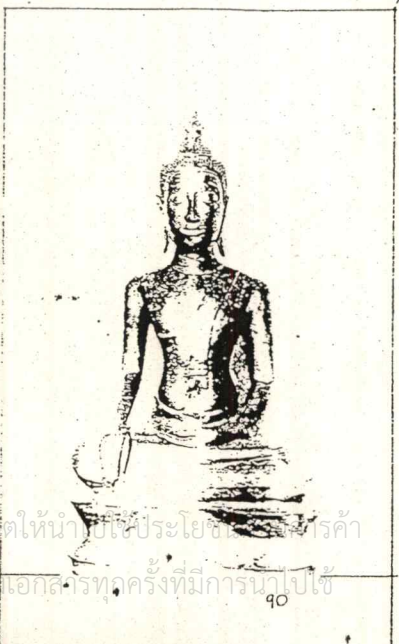
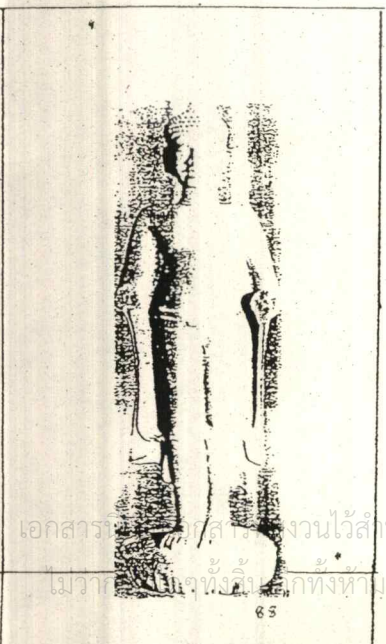
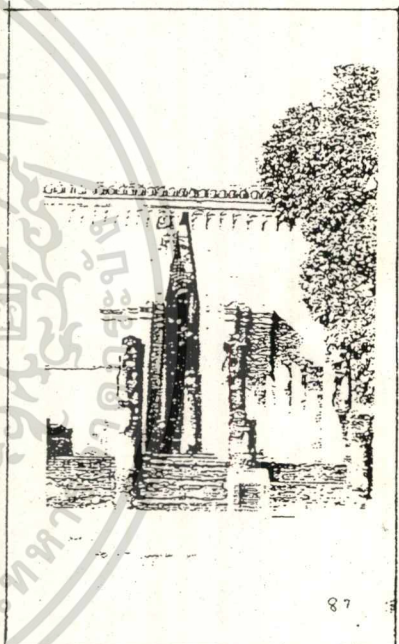
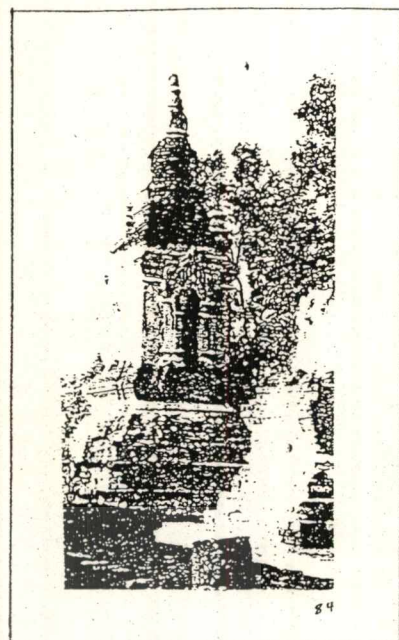
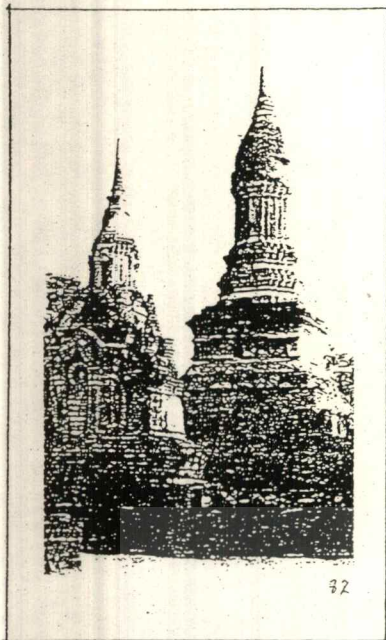
61

62

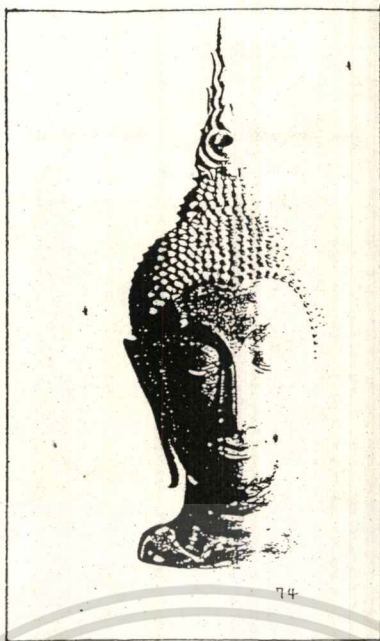
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่หรือใช้เพื่อการค้า
 ไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งหากมีการนำไปใช้

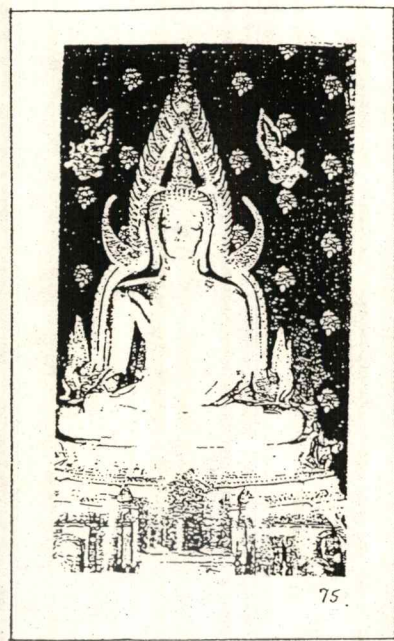
เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด
 หมายเหตุ: เนื้อหาในเอกสารนี้จัดทำขึ้นโดยอัตโนมัติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และอาจมีข้อผิดพลาดได้บ้าง กรุณาตรวจสอบทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

73

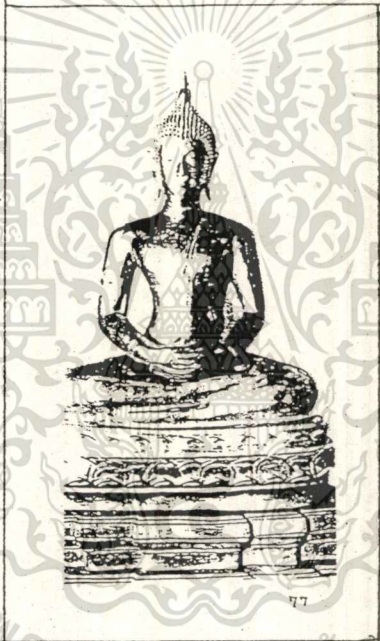
74

75

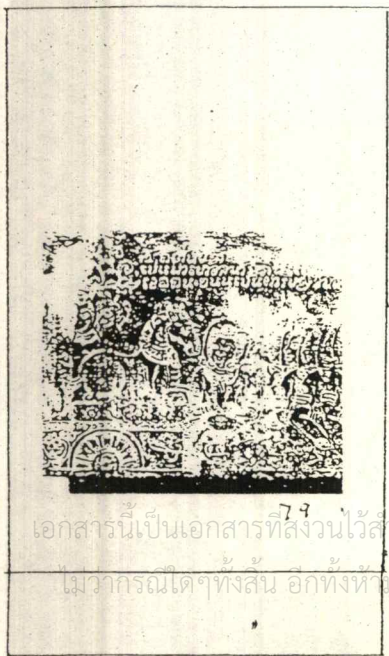
76

77

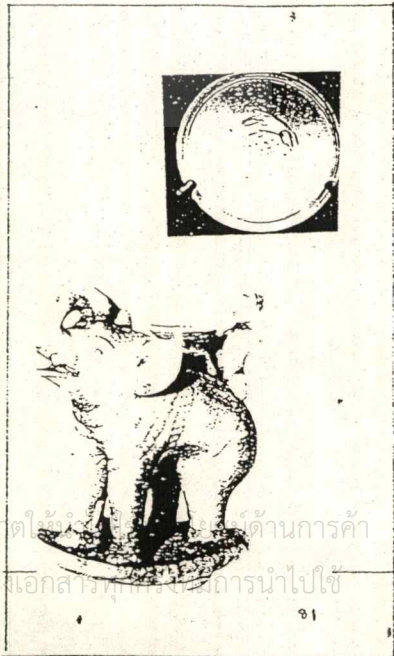
78

79

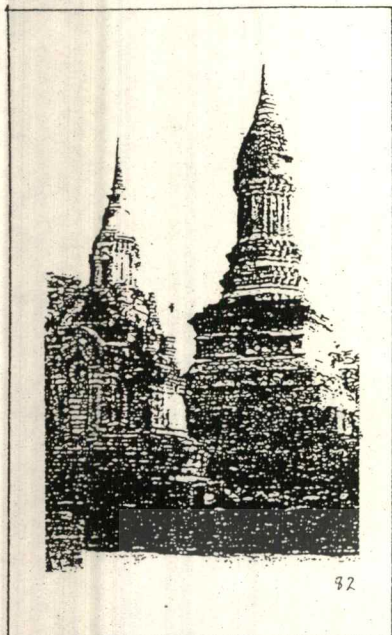

80

81

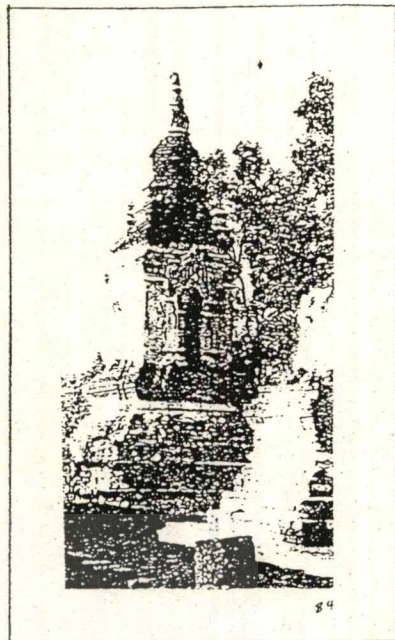
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ทางวิชาการเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ใช้เพื่อการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

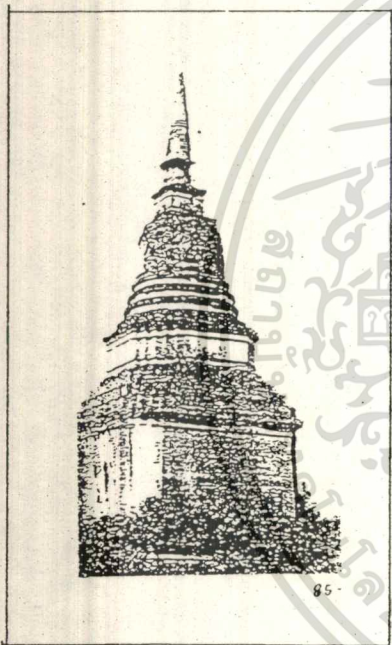
82

83

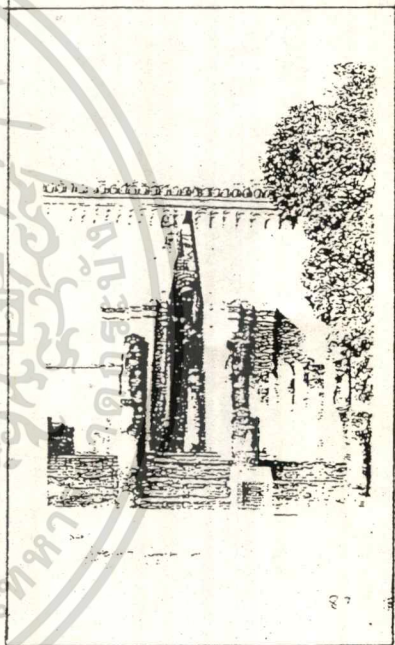
84

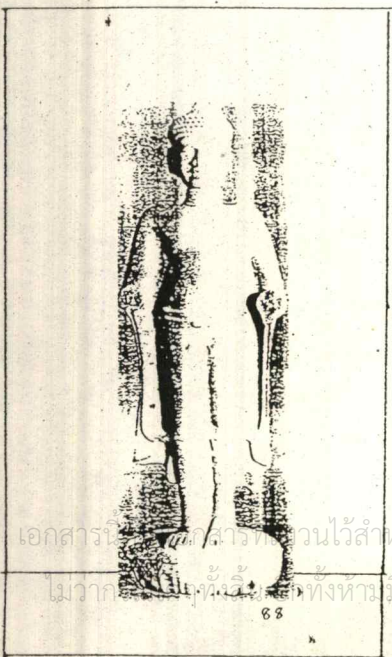
85

86

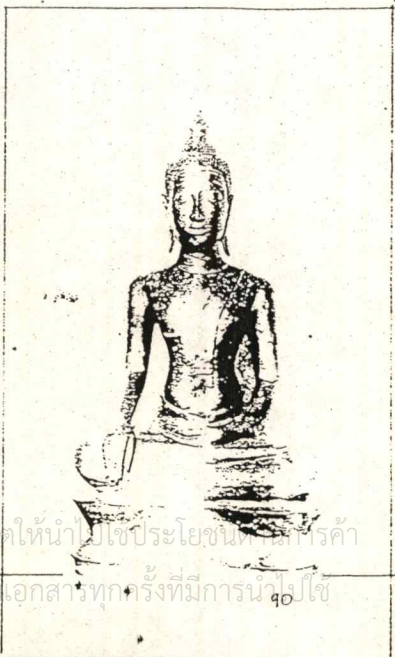
87

88

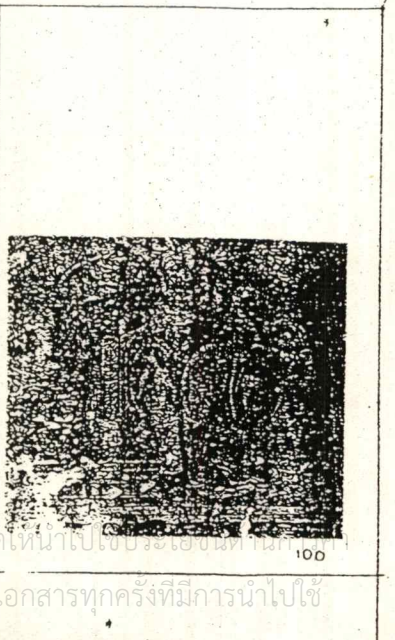
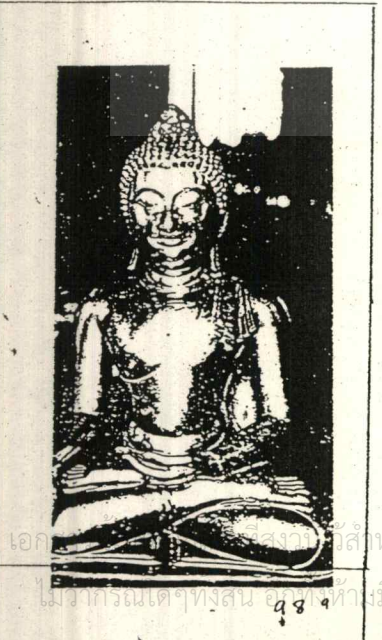
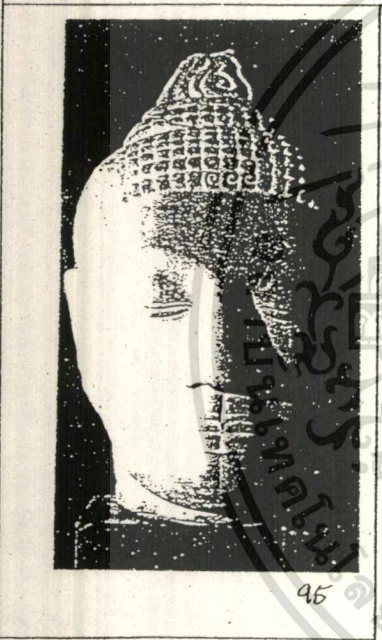
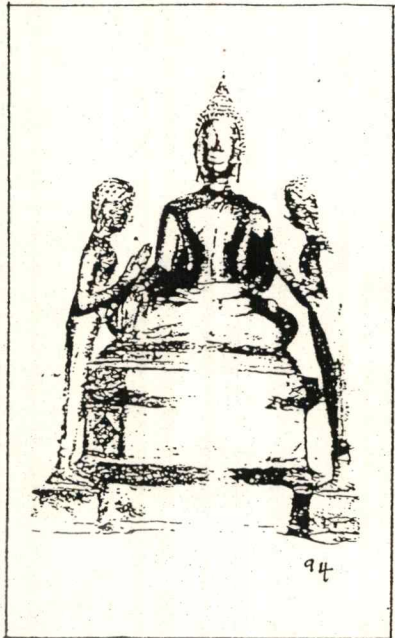
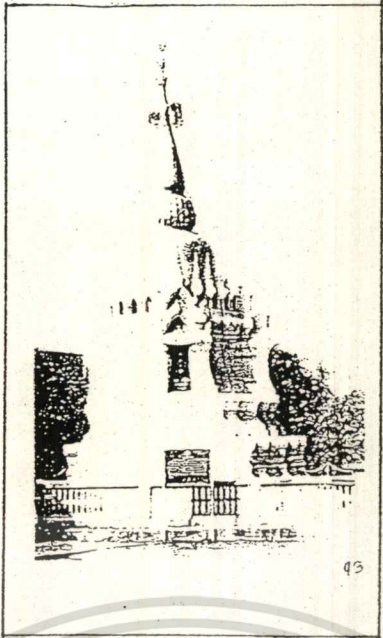
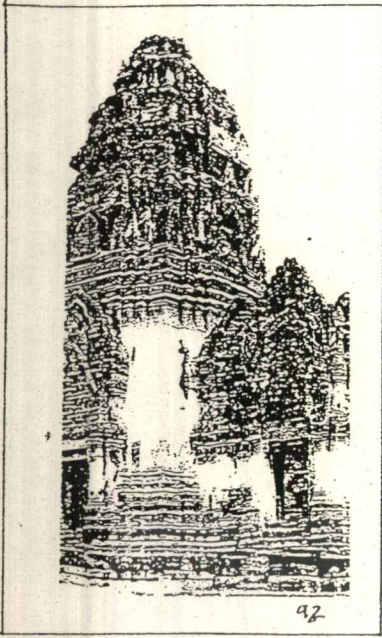

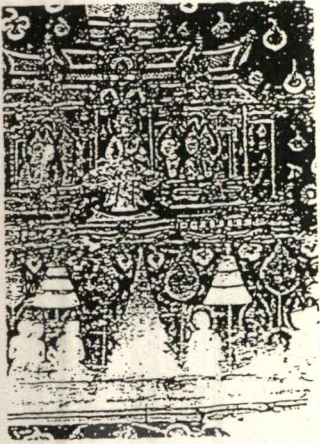
89

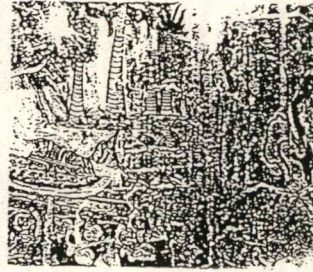
90

เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงการค้า
 ไม่ว่าในกรณีใดๆ หากมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

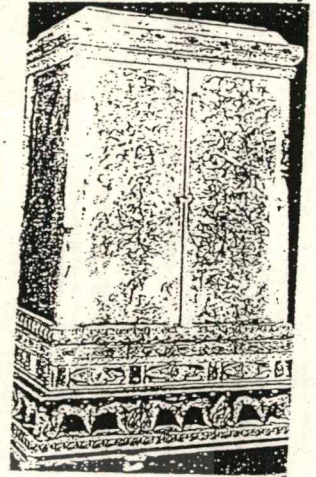

101

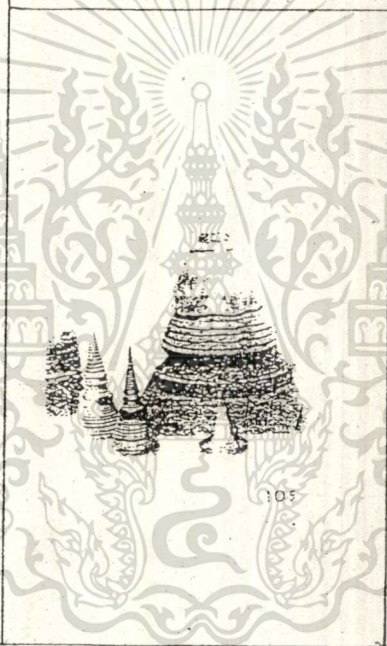
102

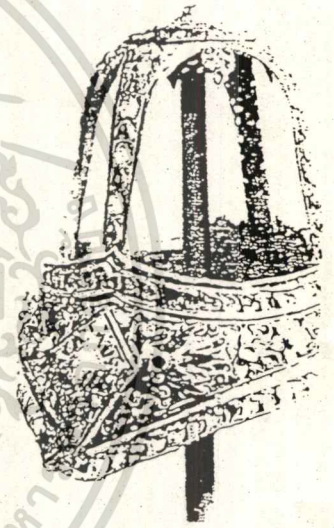
103

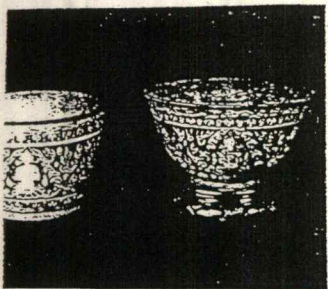
104

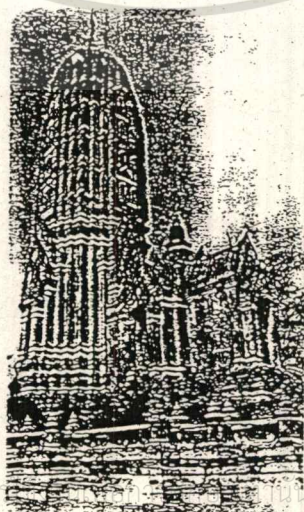
105

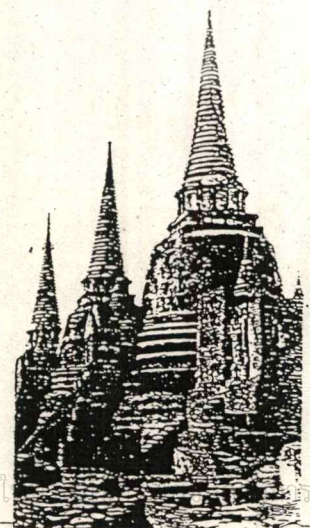
106

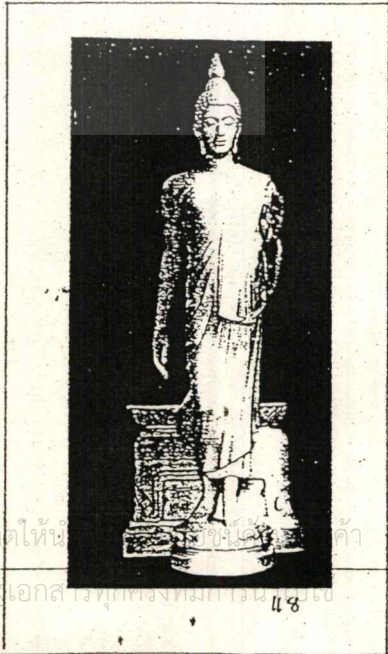
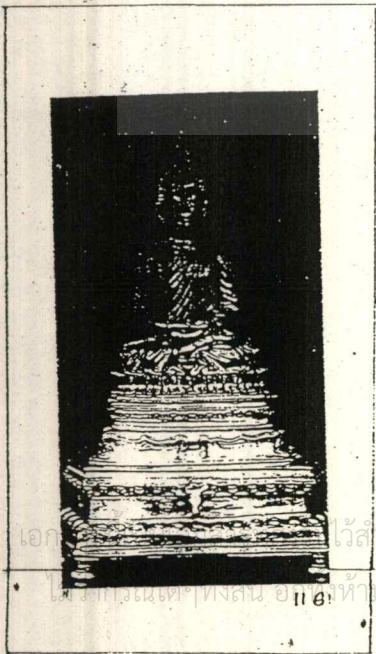
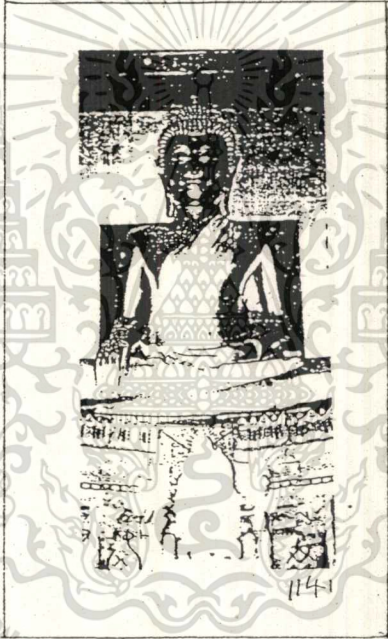
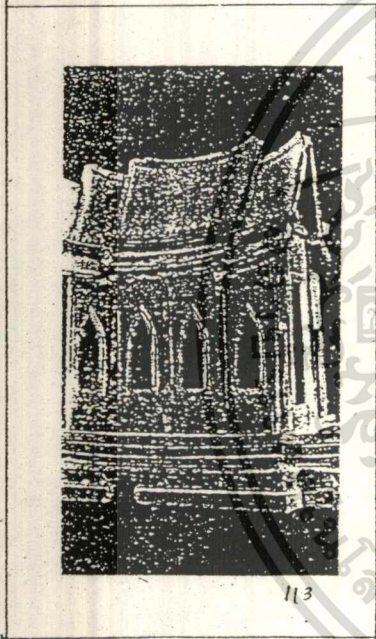
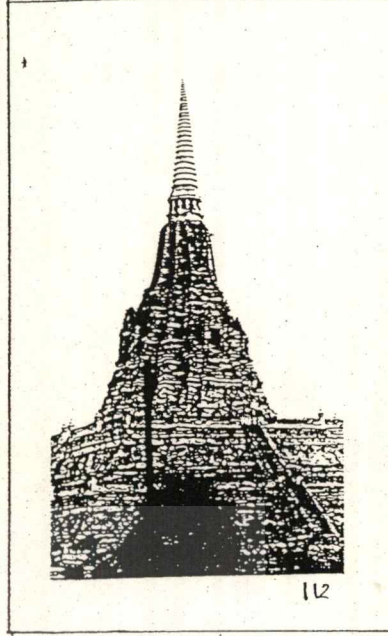
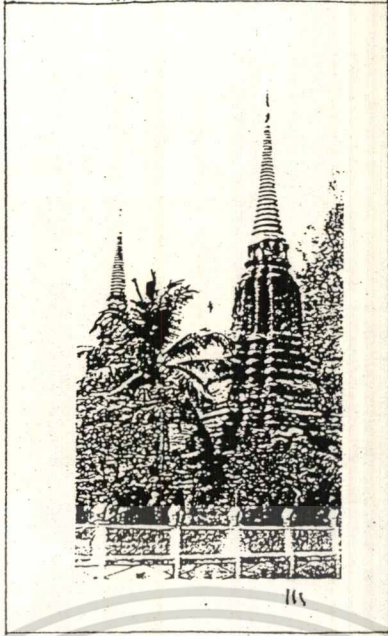
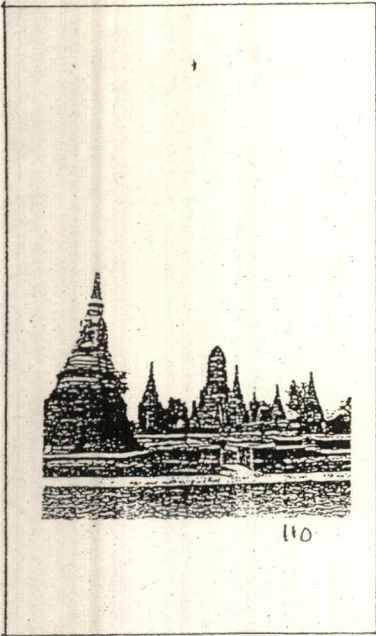
107

108

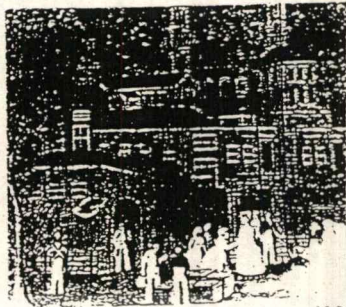

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำเอกสารไปใช้

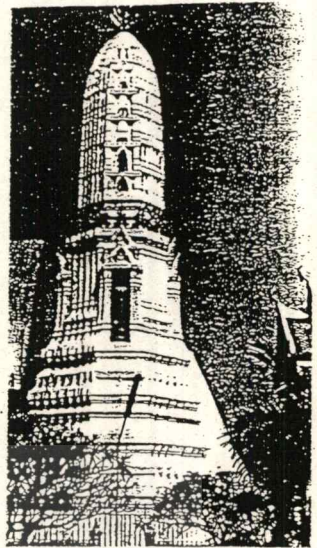

119

120

121

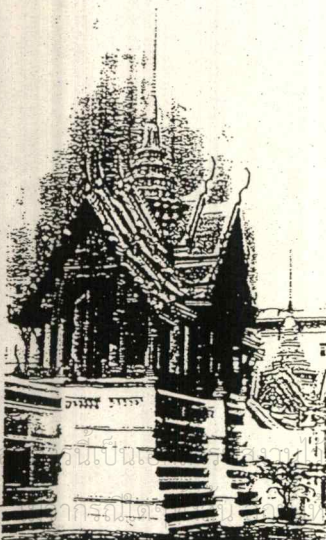
122

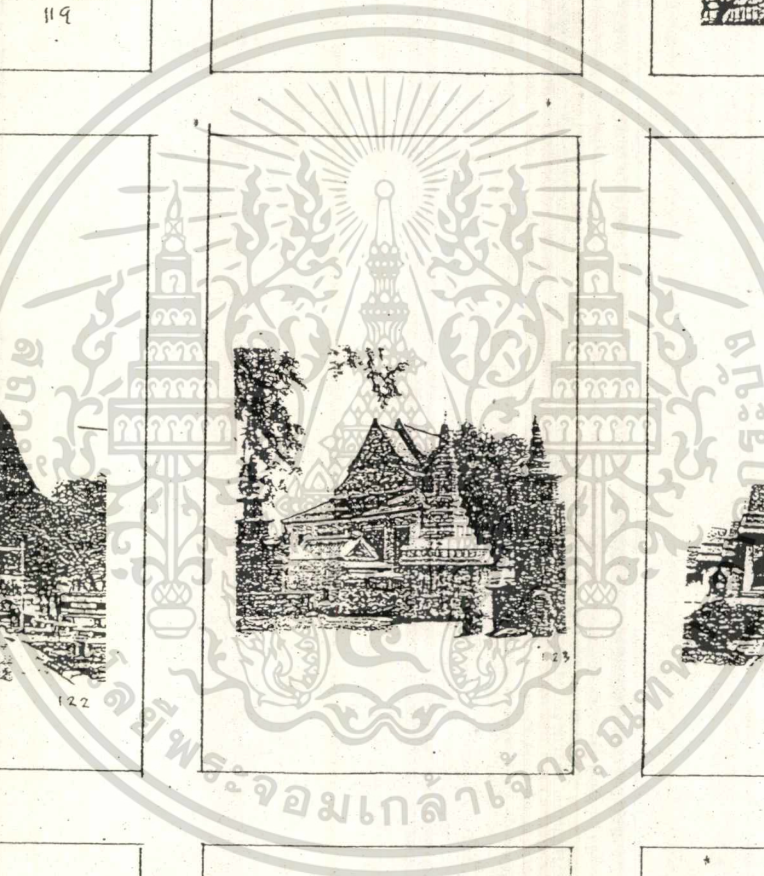
123

124

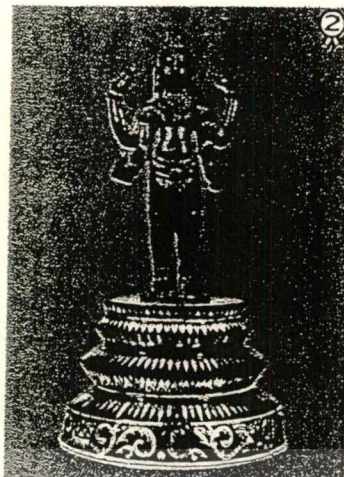
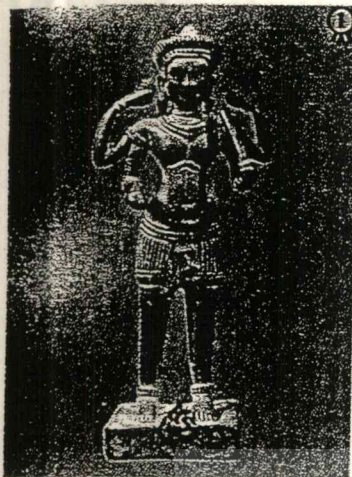

125

สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
หากมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. พระเทวรูปสมัยลพบุรี พระศิวะ พระนารายณ์ พระโพธิสัตว์ สูงไม่เกิน 5 นิ้ว
 Hindu gods image, Lopburi period, Shiva and Narai, also the Bodhisatta, height not exceeding 5 in.
 高不逾五吋之華富里時代 拍是活 拍那萊 拍菩提薩 佛像。

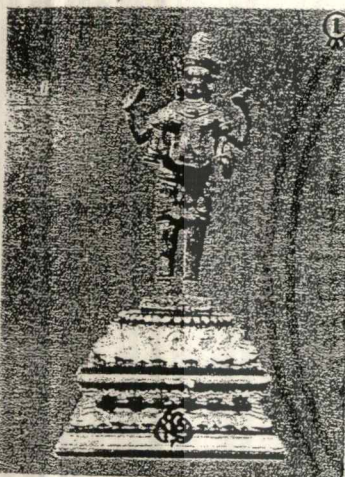
พ.ญริต้า ไทศาลตันตวงค์

ชมรมพระเครื่องมหานคร

ชมรมพระเครื่องมหานคร

พิภพ คิดไมตรีจิต

2. พระเทวรูปสมัยลพบุรี พระศิวะ พระนารายณ์ พระโพธิสัตว์ สูง 5 นิ้ว-7 นิ้ว
 Hindu gods image, Lopburi period, Shiva and Narai, also the Bodhisatta, height 5-7 in.
 高五至七吋之華富里時代 拍是活 拍那萊 拍菩提薩 佛像。

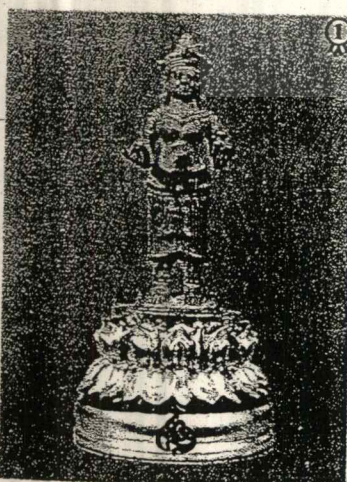
พ.ญริต้า ไทศาลตันตวงค์

พิภพ คิดไมตรีจิต

ชมรมพระเครื่องมหานคร

ชมรมพระเครื่องมหานคร

3. พระเทวรูปสมัยลพบุรี นางอุมา ปัญญาบารมี สูง 5 นิ้ว-7 นิ้ว
 Hindu gods image, Lopburi period, depicting Uma, goodness of wisdom, height exceeding 5 in.
 高五至七吋華富里時代 娘鄢瑪班耶瑪拉達 佛像。

พ.ญริต้า ไทศาลตันตวงค์

พระไชย

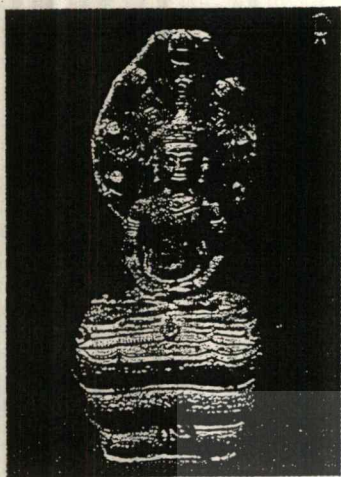
ชมรมพระเครื่องมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารทสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษ เท่านั้น เมื่อนุญเห็นเห็นในเชิงพาณิชย์ห้ามการ

พ.ญริต้า ไทศาลตันตวงค์ อื่นทั้งห้ามมีโพธิ์ลงเนื้อหา และต้องพ.ญริต้า ไทศาลตันตวงค์ทุกครั้งที่มีกรรมางใช้

4. พระพุทธรูปสมัยลพบุรี ปางนาคปรก นั่งหน้าตักไม่เกิน 3 นิ้ว
 Buddha image, Lopburi period, seated with serpent-canopy, lap-span not exceeding 3 in.

華富里時代釋迦牟尼佛祖「班納卜」佛像。

พ.ญ.ริต้า ไทศาลตันติวรงค์

ชมรมพระเครื่องมหานคร

พระไชว้

สุภาดา วานิชสัมพันธ์

5. พระพุทธรูปสมัยลพบุรี นั่งหน้าตักไม่เกิน 3 นิ้ว
 Buddha image, Lopburi period, seated, lap-span not exceeding 3 in.

華富里時代釋迦牟尼佛像·寬不逾三吋。

สุชาติ จุฑนพิรุวงศ์

พ.ญ.ริต้า ไทศาลตันติวรงค์

พิสิษฐ์ ตระการรุ่งเรือง

ประพันธ์ งามเชิดตระกูล

6. พระพุทธรูปสมัยลพบุรี นั่งหน้าตักไม่เกิน 5 นิ้ว
 Buddha image, Lopburi period, seated, lap-span not exceeding 5 in.

華富里時代釋迦牟尼佛祖寬不逾五吋坐像。

ชมรมพระเครื่องมหานคร

ชมรมพระเครื่องมหานคร

วงศ์ชัย ธารารุ่งเรือง

ชูศักดิ์ เครือแก้ว

ไม่ว่าक्रमใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. พระเทวรูปสมัยลพบุรี พระวิฆณุกรรม หน้าตักไม่เกิน 2 นิ้ว
 Hindu gods image, Lopburi period, Phra Witsanukam, lap-span not exceeding 2 in.
 華富里時代「拍威沙琴甘」寬不逾二吋佛像。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันติววงศ์

พิลิสฐ์ ตระการรุ่งเรือง

ชูศักดิ์ เครือแก้ว

ชัยสิทธิ์ อังควัฒนะพัชร์

8. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน สิงห์หนึ่ง นั่งหน้าตักไม่เกิน 5 นิ้ว
 Buddha image, Shiengsan period, seated, lap-span not exceeding 5 in.
 昌盛時代釋迦牟尼佛祖 · 寬不逾五吋。

ชมรมพระเครื่องเรโอแวก

ร.ต.ต.ณัฐพล แสงวงกิจ

ประพัฒน์ วิชัยเมธาวี

พระไชว์

9. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน สิงห์หนึ่ง นั่งหน้าตักตั้งแต่ 5-9 นิ้ว
 Buddha image, Shiengsan period, Singha-1, seated, lap-span exceeding 5-9 in.
 昌盛時代釋迦牟尼佛祖 · 寬五至九吋。

พระไชว์

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันติววงศ์

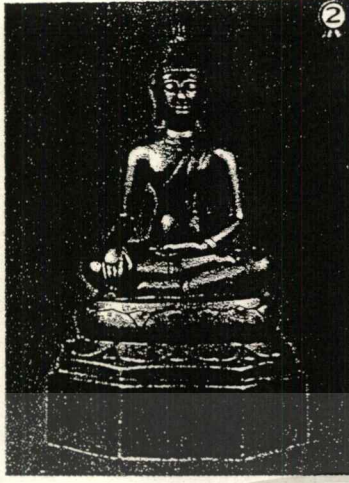
พระไชว์

พระไชว์

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

10. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนลังกาวงศ์ นั่งหน้าตักไม่เกิน 3-5 นิ้ว
Budda image, Shiengsan-Lankavonsa period, seated, lap-span not exceeding 3-5 in.

昌盛時代釋迦牟尼佛祖「蘭膠翁」寬不逾三至五吋。

พ.ญ.วิรัตน์ ไทศาลตันติวงศ์

พิสิษฐ์ ตระการรุ่งเรือง

เขียนน้อย แซ่ตั้ง

มัยกี แซ่เล่า

11. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนทรงเครื่อง นั่งหน้าตักไม่เกิน 7 นิ้ว
Budda image, Shiengsan period, with ornaments, seated, lap-span not exceeding 7 in.

昌盛時代釋迦牟尼佛祖「嵩懸」寬不逾七吋佛像。

พ.ญ.วิรัตน์ ไทศาลตันติวงศ์

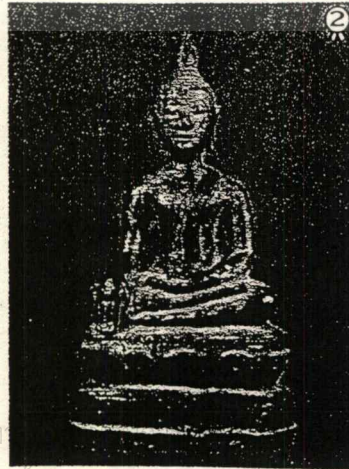
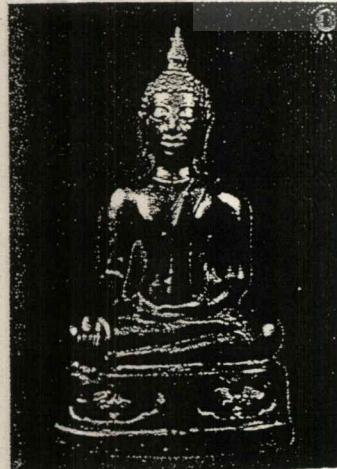
เฉลิม หาญพานิชย์

พิสิษฐ์ ตระการรุ่งเรือง

พระไชว์

12. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนสิงห์สาม หน้าตักตั้งแต่ 3-5 นิ้ว
Budda image, Shiengsan period, Singha-3, lap-span exceeding 3-5 in.

昌盛時代釋迦牟尼佛祖「乘訕」寬三至五吋佛像。

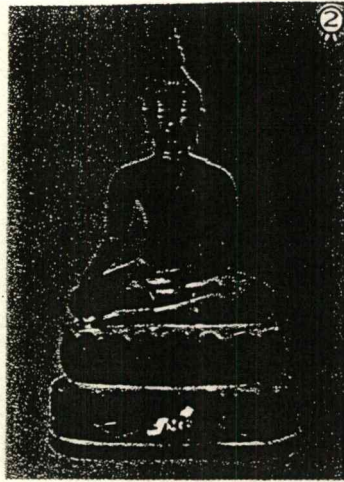
พ.ญ.วิรัตน์ ไทศาลตันติวงศ์

เอกชัย วงศ์จินดา

หังเค็ง แซ่ซิม

ณรงค์ชัย พึงธรรม

ไม่ว่ากรรมใดทั้งสิน อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สุภาดา วานิชสัมพันธ์

สุเทพ กิตติเกษมศักดิ์

พระไชว

พระไชว

14. พระพุทธรูปศิลปะกำแพงเพชร นั่งหน้าคอกไม่เกิน 5 นิ้ว
Buddha image, Kamphangphet art, seated, lap-span not exceeding 5 in.

甘烹碧釋迦牟尼佛祖「乘拉巴」寬不逾五吋像。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันตวงค์

พระไชว

ณัฐกรรณ์ คชมณี

จำลอง ศรีชนะ

15. พระพุทธรูปสมัยอุทอง หน้ากลาง นั่งหน้าคอกไม่เกิน 8 นิ้ว
Buddha image, U-Thong period, middle-aged features, seated, lap-span not exceeding 8 in.

鄢通時代釋迦牟尼佛祖「那干」寬不逾八吋。

ชมรมพระเครื่องมหานคร ร.ต.ต.ณัฐพล แสงวงษ์ พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันตวงค์ พระไชว

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

16. พระพุทธรูปสมัยอุททอง หน้าหนุ่ม นั่งหน้าตักไม่เกิน 6 นิ้ว
Buddha image, U-Thong period, youth features, seated, lap-span not exceeding 6 in.

烏通時代釋迦牟尼佛坐像「那娜」寬不逾六吋。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันตวิวงศ์

พิสิษฐ์ ตระการรุ่งเรือง

พระไชว

พระไชว

17. พระพุทธรูปสมัยอุททอง หน้าหนุ่ม นั่งหน้าตักตั้งแต่ 6 นิ้วขึ้นไป
Buddha image, U-Thong period, youth features, seated, lap-span exceeding 6 in.

烏通時代釋迦牟尼佛坐像「那娜」坐形，寬六吋以上。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันตวิวงศ์

กักร ตรวีศวเวทย์

จีระชัย ศิริปริชาพงษ์

ชมรมพระเครื่องมหานคร

18. พระสังกัจจายน์สมัยเชียงแสน สุโขทัย อุททอง หน้าตักไม่เกิน 3 นิ้ว
Phra Sankajjai, Shiengsan-Sukhothai-U-Thong period, lap-span not exceeding 3 in.

昌盛泰可泰鄔通時代「拍訶甲知」(富貴坐)寬不逾三吋。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันตวิวงศ์

ชมรมพระเครื่องมหานคร

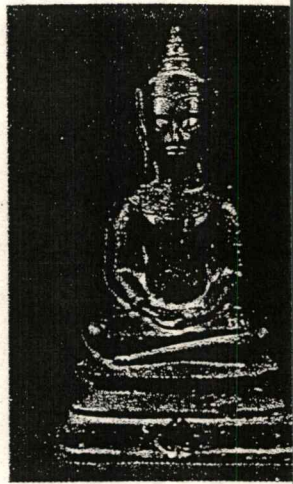
พระไชว

พระไชว

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

19. พระพุทธรูปสมัยอยุธยา ทรงเทริด นั่งหน้าตักไม่เกิน 5 นิ้ว
Buddha image, Ayudhya period, with ornament, seated, lap-span not exceeding 5 in.

大城皇朝時代之釋迦牟尼佛組 一尊坐立 寬不逾五吋。

พิลিশรู่ ตระการรุ่งเรือง

ณัฐกรารณ์ คชมณี

พระไชว้

วิโรจน์ ดิสณธิยากุล

20. พระพุทธรูปสมัยอยุธยา 3 ขา หน้าตักไม่เกิน 5 นิ้ว
Buddha image, Ayudhya period, 3-legs, lap-span not exceeding 5 in.

大城皇朝時代之釋迦牟尼佛組 (三脚 寬不逾五吋)。

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันติวงศ์

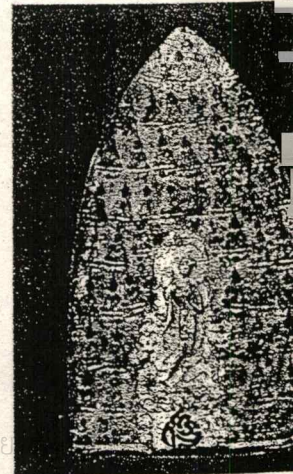
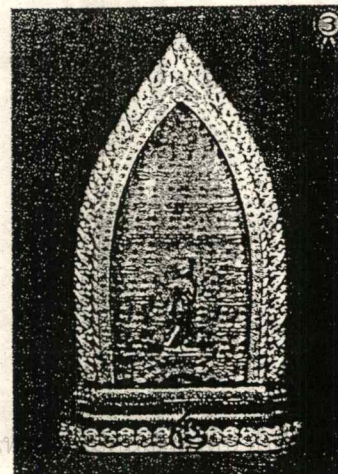
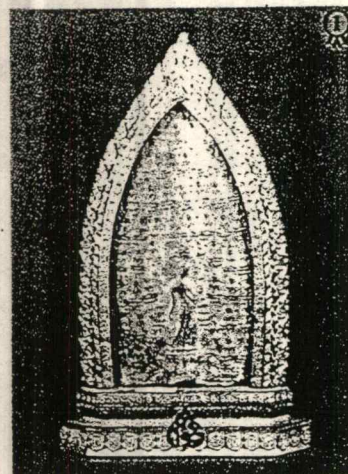
ฤษฏี บุญตานนท์

พระไชว้

ร.ต.ต.วิฑิตยา บุญนาค

21. พระกำแพงใบขนุน ชินเงิน อยุธยา
Phra Kamphang, jackfruit leaf style, silver alloy, Ayudhya.

大城皇朝拍甘葉 盾卡崙 混銀黃佛像

ชมรมพระเครื่องมหานคร

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันติวงศ์

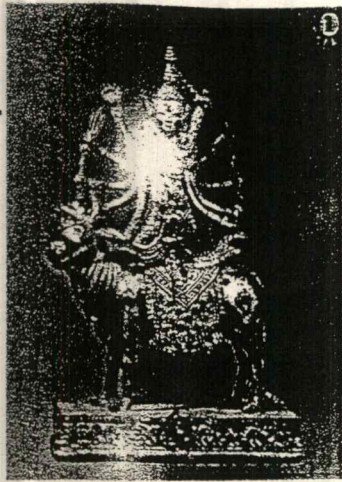
ธงชัย กุบุญ

สมบัติ ร้านกุลกาแพ

ไม่ว่ากรรมใดๆ ทางสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

22. เทวรูป พระนารายณ์ทรงโค สมัยรัตนโกสินทร์ สูงไม่เกิน 8 นิ้ว
Hinda god image, Narai riding a bull, Ratanakosin period, height not exceeding 8 in.
節基皇朝拍那萊「蓋訶」高不逾八吋佛像。

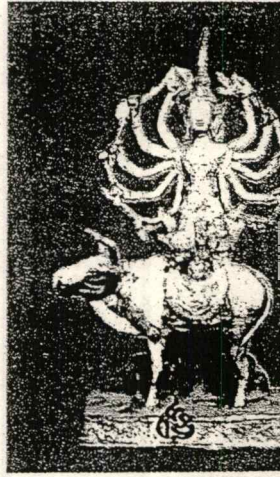
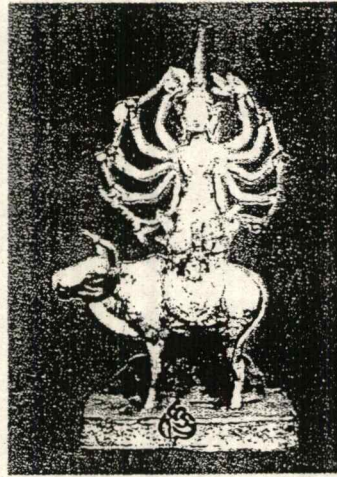
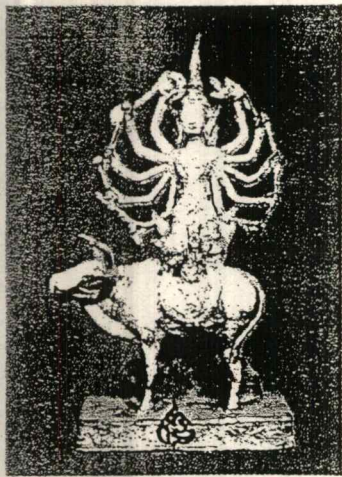
บุญโรจน์ ชัยอารีย์กิจ

ชมรมพระเครื่องมหานคร

พิลิสร์ ตระการรุ่งเรือง

สุเทพ กิตติเกษมศักดิ์

23. เทวรูป พระนารายณ์ทรงโค สมัยรัตนโกสินทร์ สูงตั้งแต่ 8 นิ้วขึ้นไป
Hinda god image, Narai riding a bull, Ratanakosin period, height exceeding 8 in.
節基皇朝拍那萊「蓋訶」高八吋以上佛像。

พระไชว

พระไชว

พระไชว

พระไชว

24. พระพุทธรูป, สมัยรัตนโกสินทร์ จีวรเรียบนั่งหน้าคอกไม่เกิน 8 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, plain robed, seated, lap-span not exceeding 8 in.
節基皇朝釋迦牟尼佛祖「妄汪粒」坐形寬不逾八吋佛像。

ชมรมพระเครื่องเรโอแคว

บุญเลิศ กิจกาญจนไพบุลย์

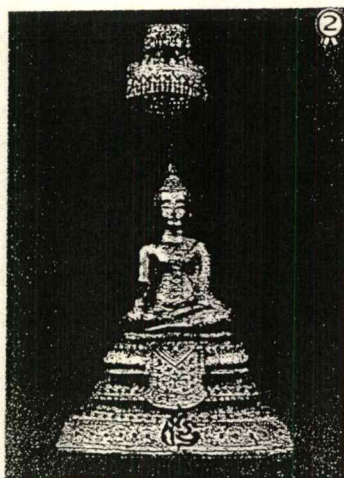
พิลิสร์ ตระการรุ่งเรือง

ชมรมพระเครื่องมหานคร

เมื่อก่อนแต่เพียงสน ยาทิงทามมเหตตแบสงเนมทา และตองอ้งองตงเงาของเอกสารทกัคงทมิกรนาเบไซ

25. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ จีวรดอกนั้งหน้าตกไม่เกิน 5 นิ้ว
 Buddha image, Ratanakosin period, patterned robed, seated lap-span not exceeding 5 in.
 節基皇朝釋迦牟尼佛祖「交汪洛」坐形寬不逾五吋佛像。

กมล ตันติดำรงค์

ชมรมพระเครื่องมหานคร

อัญชลี บุญรักษาวิช

พระไชว

26. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ จีวรดอกนั้งหน้าตกตั้งแต่ 5-8 นิ้ว
 Buddha image, Ratanakosin period, patterned robed, seated lap-span exceeding 5-8 in.
 節基皇朝釋迦牟尼佛祖「交汪洛」坐形寬五至八吋佛像。

พิสิษฐ์ ตระการรุ่งเรือง

เจริญศิลป์ บ้านโป่ง

ใจ อู่ทอง

พระไชว

27. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ทรงเครื่องนั่งหน้าตกไม่เกิน 3 นิ้ว
 Buddha image, Ratanakosin period, with ornaments seated lap-span not exceeding 3 in.
 節基皇朝釋迦牟尼佛祖「濠悉」坐形寬不逾三吋佛像。

ชวลิต สุริยะยานนท์

• ณีฏฐการณ คมณ

ณีฏฐการณ คมณ

พระไชว

28. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ทรงเครื่องนั่งหน้าตักตั้งแต่ 3-5 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, with ornaments, seated lap-span exceeding 3-5 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「嵩忌」坐形寬三至五吋佛像。

บุญธรรม โชคดีอนันต์

ชวลิต สุริยะยานนท์

พระไชว

พระไชว

29. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ทรงเครื่องนั่งหน้าตักตั้งแต่ 5-7 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, with ornaments, seated lap-span exceeding 5-7 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「嵩忌」坐形寬五至七吋佛像。

ชมรมพระเครื่องมหานคร

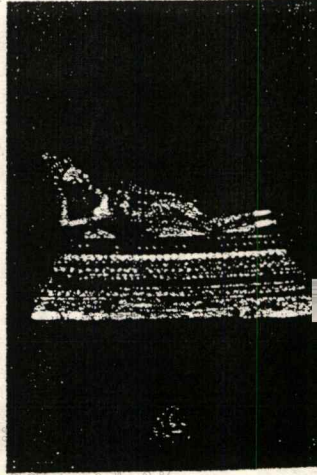
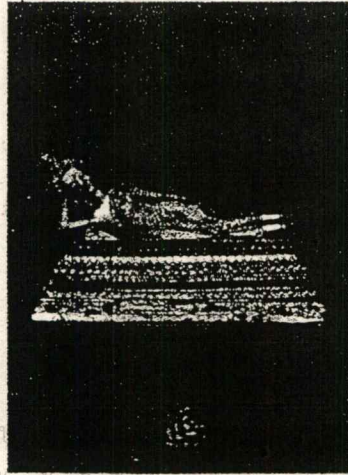
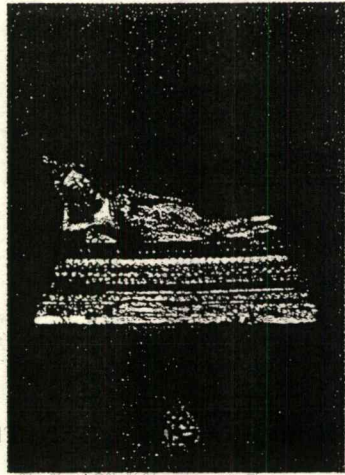
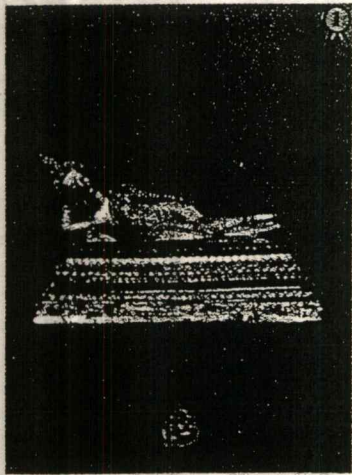
วิทย์ ดาวทอง

มานิต สร้อยทอง

พระไชว

30. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ปางไสยาสน์ ยาวไม่เกิน 8 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, reclined, length not exceeding 8 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「班柿塞」臥形長度不逾八吋佛像

อัมพร ฉัตรศิริมงคล

พระไชว

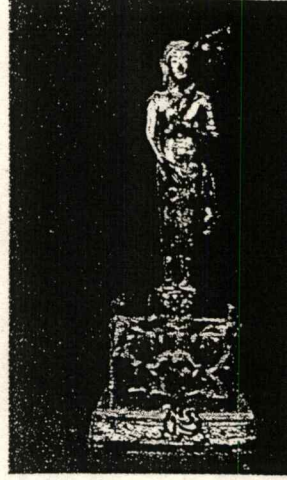
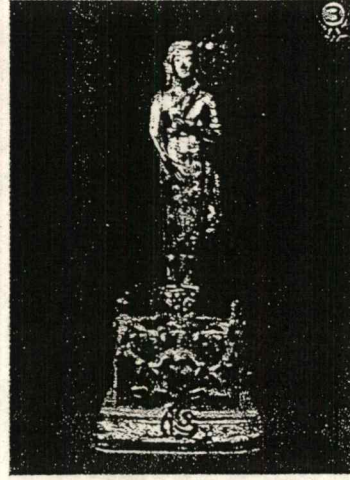
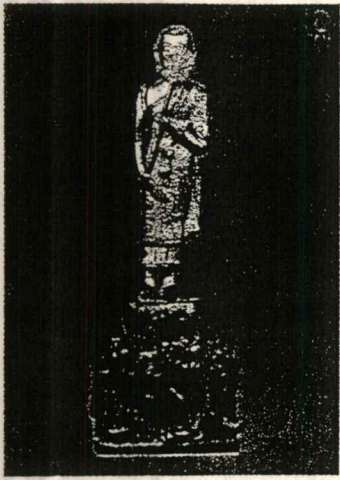
พระไชว

พระไชว

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มาค้นหาไปใช้

31. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ปางโปรดสัตว์ ไม่จำกัดขนาด
Buddha image, Ratanakosin period, saving mankind.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「班卜塞」不拘尺度佛像。

ร้านทองวิสุตร

พระไชว

ชมรมพระเครื่องมังกรหยก

พระไชว

32. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ปางนาคปรก นั่งหน้าคอกไม่เกิน 3 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, serten with serpent canopy, lap-span not exceeding 3 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「班納卜」坐形寬不逾三吋佛像。

ชมรมพระเครื่องมหานคร

งามเสงี่ยม

พ.ญ.ริต้า ไพศาลตันติวงศ์

ชมรมพระเครื่องมังกรหยก

33. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ปางนาคปรก นั่งหน้าคอกตั้งแต่ 3-6 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, serten with serpent canopy, lap-span exceeding 3-6 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「班納卜」坐形寬三至六吋佛像。

อัมพร ฉัตรศิริมงคล

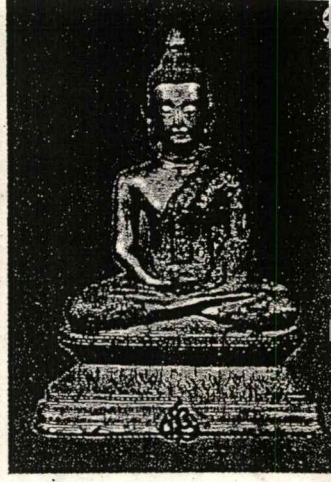
เกรียงไกร พรโรจนางกูร

มนศักดิ์ ชัยศักดิ์ยศ

บุญธรรม โชคดีอนันต์

34. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ บัวสองชั้น นั่งหน้าตักไม่เกิน 7 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, double lotus petal, seated lap-span not exceeding 7 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「磨頰層」坐形寬不逾七吋佛像。

ศิริวุดม จารุธรรม

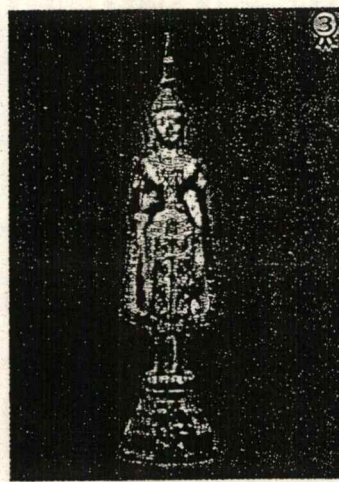
พระไชว

เกษม ศิลปดีเลิศกุล

พิลิสรุ้ ตระการรุ่งเรือง

35. พระพุทธรูป สมัยรัตนโกสินทร์ ยืนทรงเครื่องสูงไม่เกิน 12 นิ้ว
Buddha image, Ratanakosin period, with ornaments standing height not exceeding 12 in.

節基皇朝釋迦牟尼佛祖「然峯慈」站形高不逾十二吋。

บุญเรือง วิลาราช

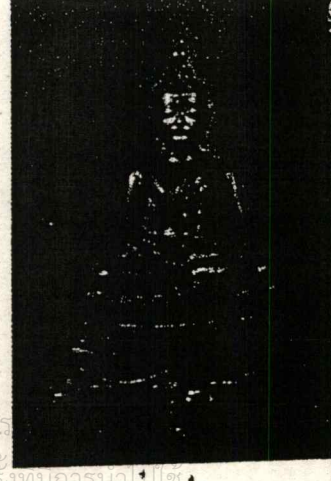
บุญเรือง วิลาราช

สมฤกษ์ สิทธิวิเชียร

พระไชว

36. พระพุทธรูป รัชกาล นั่งหน้าตักไม่เกิน 5 นิ้ว
Buddha image, Ratchakan, sitting, lap-span not exceeding 5 in.

釋迦牟尼佛祖「叻差干」坐形·寬不逾五吋。

วิชัย กุลธวัช

สุภัทร สาธิการิน

ชมรม เพิ่มบุญมหานิยม

ชมรมพระเครื่องมหานคร

มีบริการเช่าทางสน อีกทั้งหามมหิตตแบบพเนอุหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งทมการนาไปเซ

37. พระพุทธรูป รัชกาล นั่งหน้าตักตั้งแต่ 5 นิ้วขึ้นไป
Buddha image, Ratchakan, sitting, lap-span exceeding 5 in.
釋迦牟尼佛祖「叻差干」坐形·寬五吋以上。

พิภพ คิดไมตรีจิตร

สมคิด สังข์ทอง

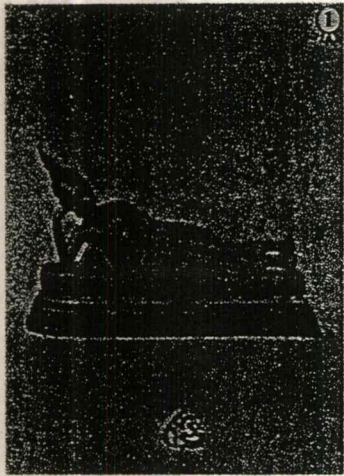

นิพนธ์ สุทธิพรวารกุล

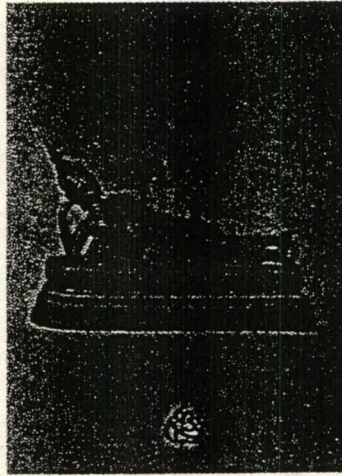

พระโช้ว

38. พระพุทธรูป รัชกาล ไม่จำกัดปางและขนาด
Buddha image, Ratchakan.
釋迦牟尼佛祖「叻差干」不拘形與尺量。

แดง สนิทวงศ์

พระโช้ว

ชมรมพระเครื่องมหานคร

ถาวรพานิช อุดร

39. พระมาลัย สมัยรัตนโกสินทร์ นั่งหน้าตักไม่เกิน 4 นิ้ว
Phra Ma-Lai, Ratanakosin period, sitting, lap-span not exceeding 4 in.
節基皇朝拍瑪萊坐形寬不逾四吋。

ประดิษฐ์ เวชพนม

ประดิษฐ์ เวชพนม

เซนเลี่ยมพรหมหาชัย

บุญธรรม โชคดีอนันต์

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

40. พระมาลัย สมัยรัตนโกสินทร์ นั่งหน้าคักตั้งแต่ 4 นิ้วขึ้นไป
Phra Ma-Lai, Ratanakosin period, sitting, lap-span exceeding 4 in.

蘇基皇朝拍瑪萊坐形寬四吋以上。

จิกรารไฟฟ้า

วิวัฒน์ ขวลิขิตเสกสกล.

พระไชว

พระไชว

41. พระสังกัจจายน์ สมัยรัตนโกสินทร์ หน้าคักไม่เกิน 2 นิ้ว
Phra Sankajjai, Ratanakosin period, sitting, lap-span not exceeding 2 in.

蘇基皇朝拍訕甲知 (富貴佛) 寬不逾二吋

แดง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

ชมรมพระเครื่องมหานคร

พระไชว

ประพันธ์ งามเชิดตระ

42. พระสังกัจจายน์ สมัยรัตนโกสินทร์ หน้าคักตั้งแต่ 2-3 นิ้ว
Phra Sankajjai, Ratanakosin period, sitting, lap-span exceeding 2-3 in.

蘇基皇朝拍訕甲知 (富貴佛) 寬二至三吋。

พิธีกรรม การรุ่งเรือง อีกทั้งห้ามมิให้ตัดไม้ดอกไม้หญ้า และต้องอ้างอิงชมรมพระเครื่องมหานครซึ่งที่มีการนำไปฝังไว้บริเวณ

การศึกษานโยบายของโครงการและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

ทางกรมศิลปากรและสมาคมพระเครื่องแห่งประเทศไทยมีนโยบาย ในการเก็บรวบรวมโบราณสถานและโบราณวัตถุรวมถึงพระพิมพ์ต่างๆ ที่ค้นพบไว้ ณ ที่ได้พบ เพื่อมิให้เกิดความบิดเบือนจากความเป็นจริง และศิลปะของยุคสมัยต่างๆ นั้นมีความสำคัญต่อการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์-และภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก จึงเห็นสมควรที่จะมีโครงการหรือสถานที่ซึ่งเก็บรวบรวมเอาไว้ เพื่อการศึกษาและค้นคว้า รวมถึงเป็นสถานที่พักผ่อนของเมืองอีกด้วย

นโยบายทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เนื่องด้วยจังหวัดกรุงเทพฯ เป็นจังหวัดที่มีสถิติการท่องเที่ยวสูงสุดในภาคกลาง ทางการท่องเที่ยวฯ จึงเล็งเห็นในการให้งบประมาณช่วยเหลือโครงการ อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีส่วนที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเป็นการรวบรวมวัตถุมงคลที่มีความสำคัญทางพุทธศาสนา
2. เพื่อเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่ของศิลปวัตถุ (พระพิมพ์)
3. เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่ประชาชน และกลุ่มคนผู้สนใจ
4. เป็นแหล่งสันทนาการ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนทั่วไป
5. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัตถุสมัยต่างๆ ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของไทยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

แหล่งที่มาของเงินทุน

1. งบประมาณประจำปีของรัฐบาล สำหรับโครงการพิพิธภัณฑ์ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ซึ่งให้ความช่วยเหลือในส่วนของงบดำเนินการ
2. มูลนิธิ (FOUNDATION) คือกองทุนที่ได้รับจากรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของโครงการ
3. เงินทุนช่วยเหลือพิเศษ (ENDOWMENT) เป็นเงินทุนที่ได้รับจากต่างประเทศ เป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่าแก่ประเทศไทย สำหรับงบลงทุนเบื้องต้น หรืออาจให้ความช่วยเหลือในรูปอื่น ๆ เช่น รับเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมติศึกษาต่างประเศหรือจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเป็นต้น องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษา และงานพิพิธภัณฑ์ เช่น
 - JICA (ญี่ปุ่น) สนับสนุนโครงการนี้เต็มที่อยู่แล้ว
 - UNESCO (THE UNITED NATIONS EDUCATION SCIENTIFIC & CULTURAL ORGANIZATION) สนับสนุนเต็มที่อยู่แล้ว
 - ICOM (INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUM)
4. เงินบริจาคของเอกชน ได้จากเอกชนที่เล็งเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และได้บริจาคเงิน
5. รายได้ของพิพิธภัณฑ์เอง ส่วนหนึ่งจะช่วยได้มากในขั้นดำเนินการ

หลักการพิจารณาเลือกที่ตั้งโครงการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกับหลักการเลือกที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์มีดังนี้

1. ข้อพิจารณาในด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน

1.1 ที่ตั้งที่เหมาะสมในการสร้าง ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย นี้จะต้องไม่ทำลายเศรษฐกิจส่วนรวม คือ ที่ตั้งของโครงการต้องมีความเทียบพร้อมในทุกๆ ด้าน และรัฐบาลไม่ต้องเสียงบประมาณ ในการพิจารณาพื้นที่บริเวณนี้และ INFRASTRUCTURE ต่างๆ

1.2 ความเหมาะสมด้านการตลาด คือ เป็นบริเวณที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งไทย ต่างชาติมีความต้องการอาคารประเภทนี้ ซึ่งควรจะอยู่ในเมืองหรือชุมชนเมือง หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

1.3 ควรจะอยู่ในทำเลที่ไม่ต้องมีการลงทุนสูงนัก ที่ตั้งไม่ควรอยู่ในย่านการค้าและพาณิชย์ เพราะราคาที่ดินสูงมาก โครงการจึงต้องคิดผลตอบแทนเป็นสำคัญ ทำให้ผิดวัตถุประสงค์ของโครงการ ถ้าเป็นไปได้ ที่ดินของโครงการควรเป็นของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐบาล

2. ข้อพิจารณาในด้านสภาพแวดล้อม

2.1 ที่ตั้งที่เหมาะสมในการสร้างพิพิธภัณฑ์ ไม่ควรอยู่ใกล้บริเวณที่มีสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เช่น อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม หรืออยู่ในบริเวณที่มีการจราจรแน่นคับคั่งตลอดเวลา

2.2 ควรอยู่ใกล้สวนสาธารณะของชุมชน (หรือที่โล่ง) เพราะยังมีหน้าที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในชุมชนนั้นๆ แล้วนำมาซึ่งความรู้และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

2.3 ควรอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลอง ที่ไม่เน่าเหม็นและช่วยส่งเสริมบรรยากาศร่มรื่นร่มเย็นแบบธรรมชาติแก่พิพิธภัณฑ์

2.4 ควรอยู่ในแหล่งที่มีอาคารหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเพราะลักษณะพิเศษทางด้าน สภาวะแวดล้อมของที่ตั้งจะมีส่วนช่วยส่งเสริมในการออกแบบโครงการ

3. ข้อพิจารณาในด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.1 โครงการเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของสมัยต่างๆ สมควรที่ที่ตั้งของโครงการควรอยู่ในเขตชุมชนเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งเป็นเขตที่อนุรักษ์ไว้ให้สร้างแต่อาคารที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น อีกทั้งการเลือกที่ตั้งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จะเป็นการส่งเสริมคุณค่าความรู้สึกในทางประวัติศาสตร์แก่ผู้มาชมศูนย์ประวัติศาสตร์ด้วย

3.2 ควรอยู่ใกล้สถาบันการศึกษา เพราะมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา อีกทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมบรรยากาศการศึกษาอีกด้วย

3.3 ควรอยู่ใกล้แหล่งผู้ใช้อาคาร ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

- ประชาชน
- นักท่องเที่ยวต่างชาติ
- นักเรียน, นักศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่น โกล์โรงเรียน โกล์ที่พักและวัดวาอาราม

4. ข้อพิจารณาในด้านเทคนิค

4.1 ความเป็นไปได้ ในด้านการผลิต ที่ตั้งโครงการไม่ควรอยู่ห่างไกลจากแหล่งวัสดุ

4.2 ความเทียบพร้อมด้านสาธารณูปการและสาธารณูปโภค ที่ตั้งของโครงการจึงจะต้องมีความพร้อมในด้าน (INFRASTRUCTURE) โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็น

- ไฟฟ้า
- ประปา
- ท่อระบายน้ำ
- คู่สายโทรศัพท์

4.3 ควรอยู่ใกล้สถานีตำรวจและสถานีดับเพลิง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนในด้านการให้บริการสาธารณะเพื่อความปลอดภัยของศิลปวัตถุและโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์

5. ข้อพิจารณาในการเปลี่ยนแปลงชุมชนในอนาคต ที่ตั้งควรอยู่ในชุมชนที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางส่งเสริมกับโครงการ เช่น ในเขตอุทยานฯ ชั้นใน มีโครงการเปลี่ยนแปลงเป็นเขตศิลปวัฒนธรรมและเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์จากเดิมที่เป็นชุมชนพักอาศัยหนาแน่น

ระบบการคมนาคม การคมนาคมขนส่งสามารถติดต่อได้ 2 ทาง คือทางบกและทางน้ำ

ทางบก ติดต่อโดยทางรถไฟและรถยนต์ ใช้ติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือภาคใต้และปริมณฑล นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3111,3263,3309,3056,3063 ใช้เป็นเส้นทางติดต่อภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

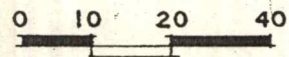
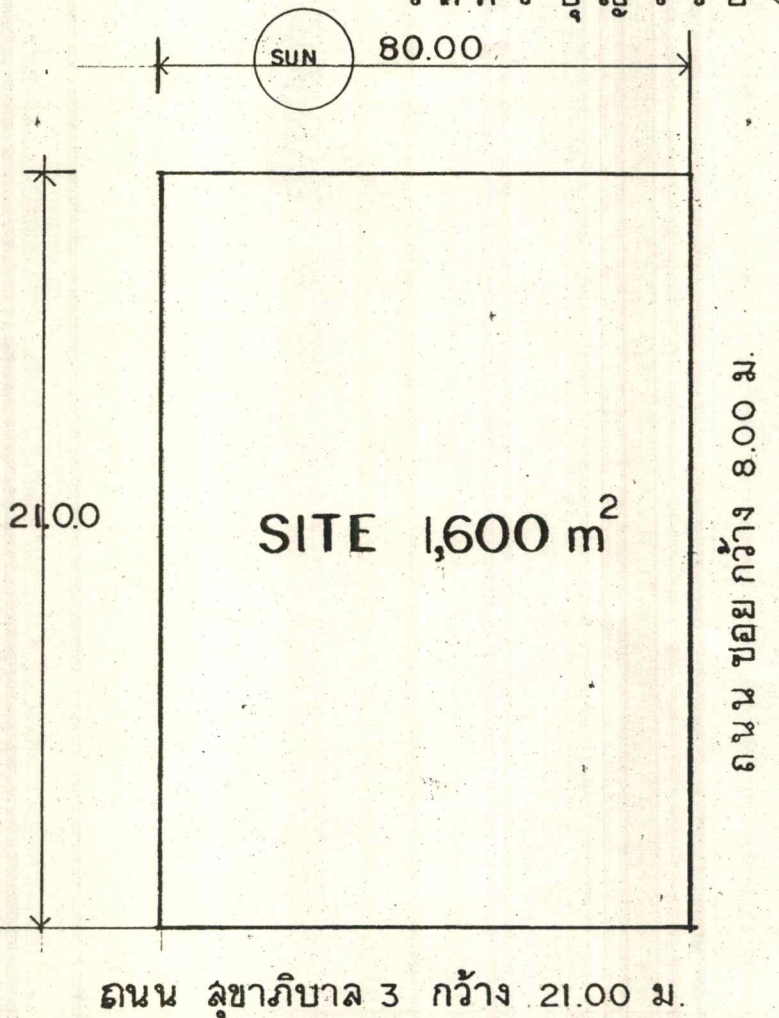
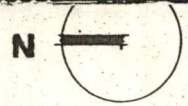
ทางรถไฟ สามารถติดต่อกับภาคต่างๆ ได้สะดวก

ทางน้ำ เส้นทางน้ำสายสำคัญที่สุด คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่ใช้ในการขนส่งสินค้าเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว

SITE. A. สภาพที่ตั้งโครงการ

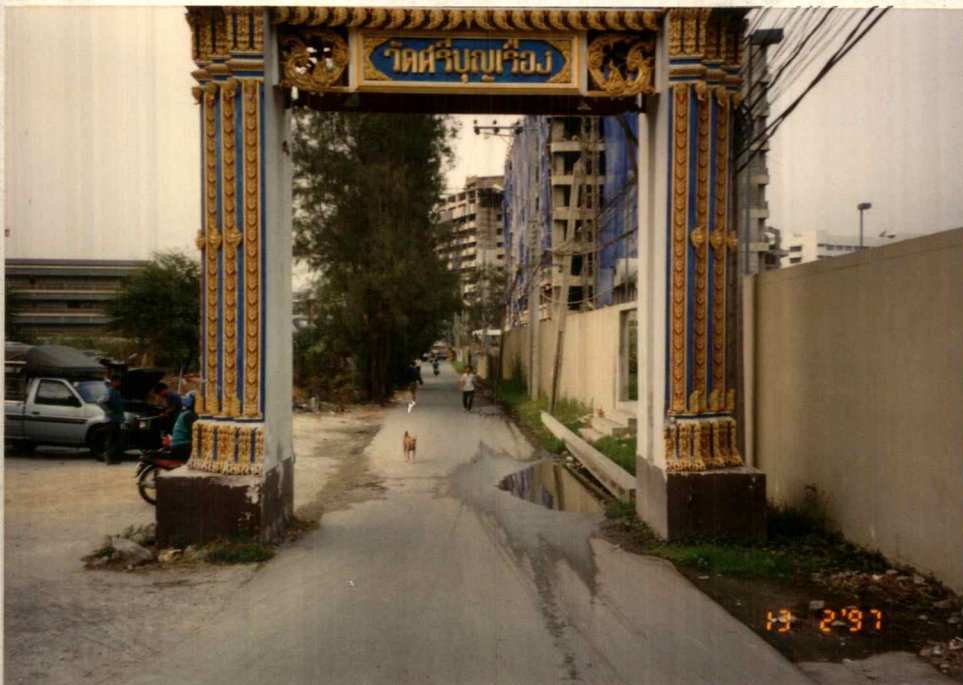
วัดศรีบุญเรือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพด้านหน้าโครงการและถนนไปมิมบุรี

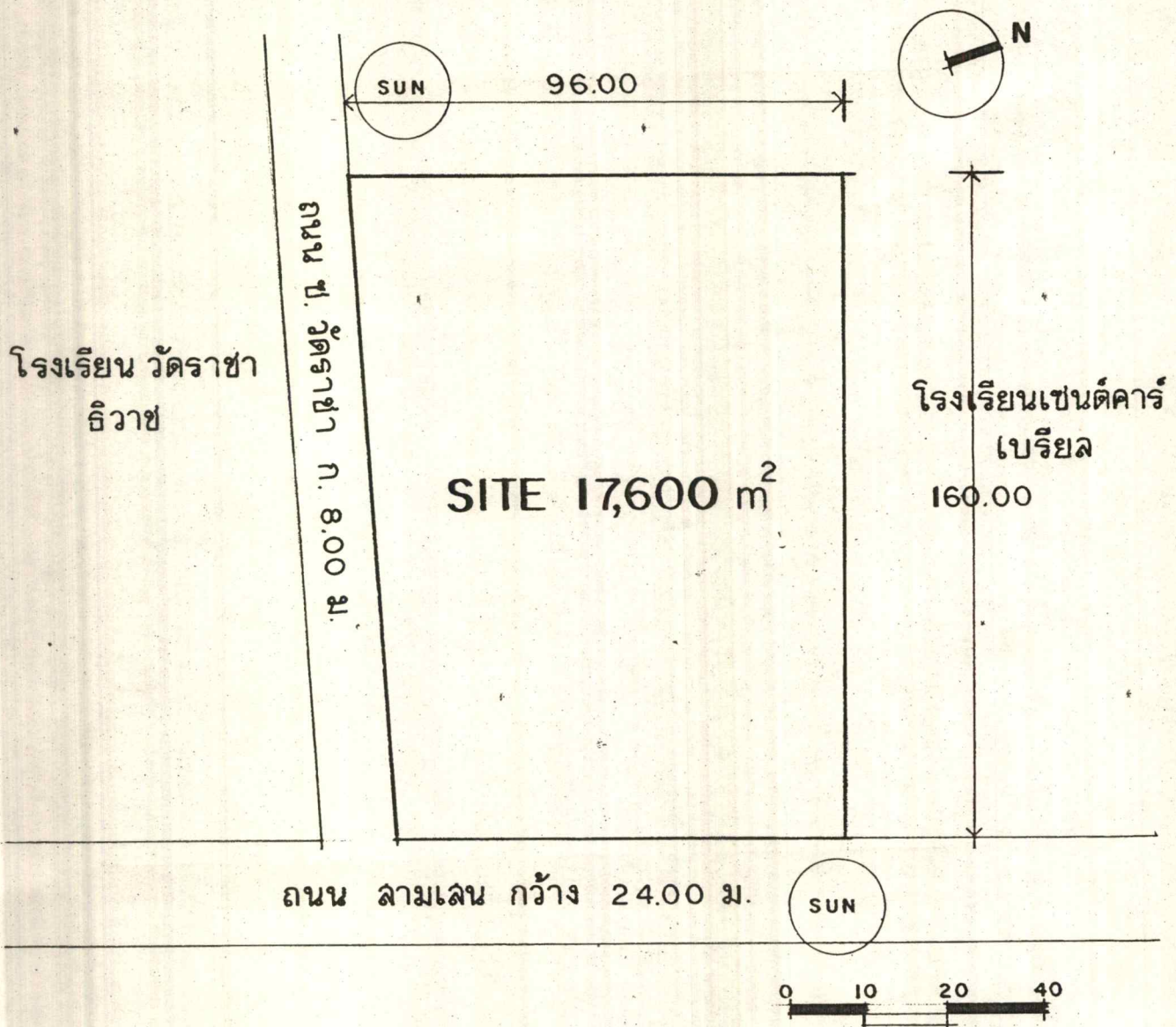

ภาพถนนข่อยเข้าวัดศรีบุญเรือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE. B. สภาพที่ตั้งโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพบริเวณด้านหน้าโครงการ

ภาพถนนซอยวัดราชาธิราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพถนนด้านหน้าโครงการ

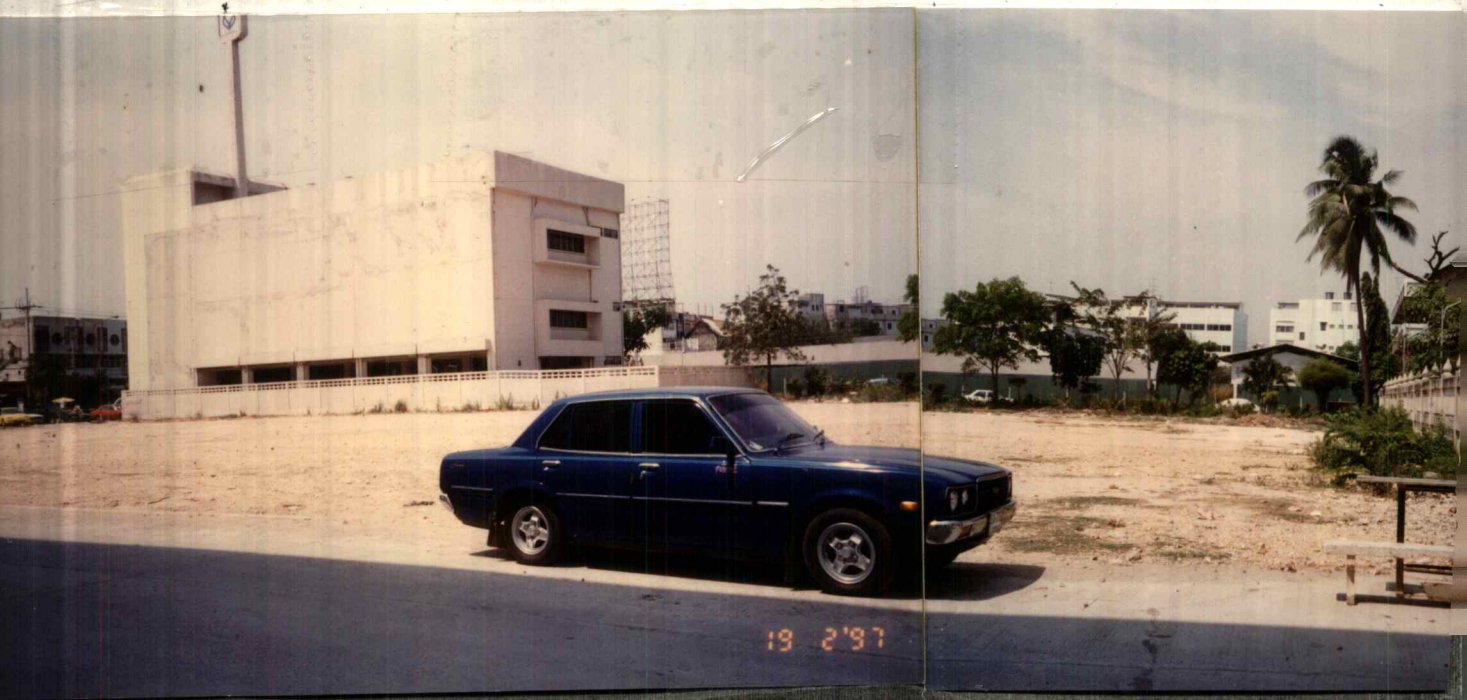
ภาพอาคารข้างเคียงโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

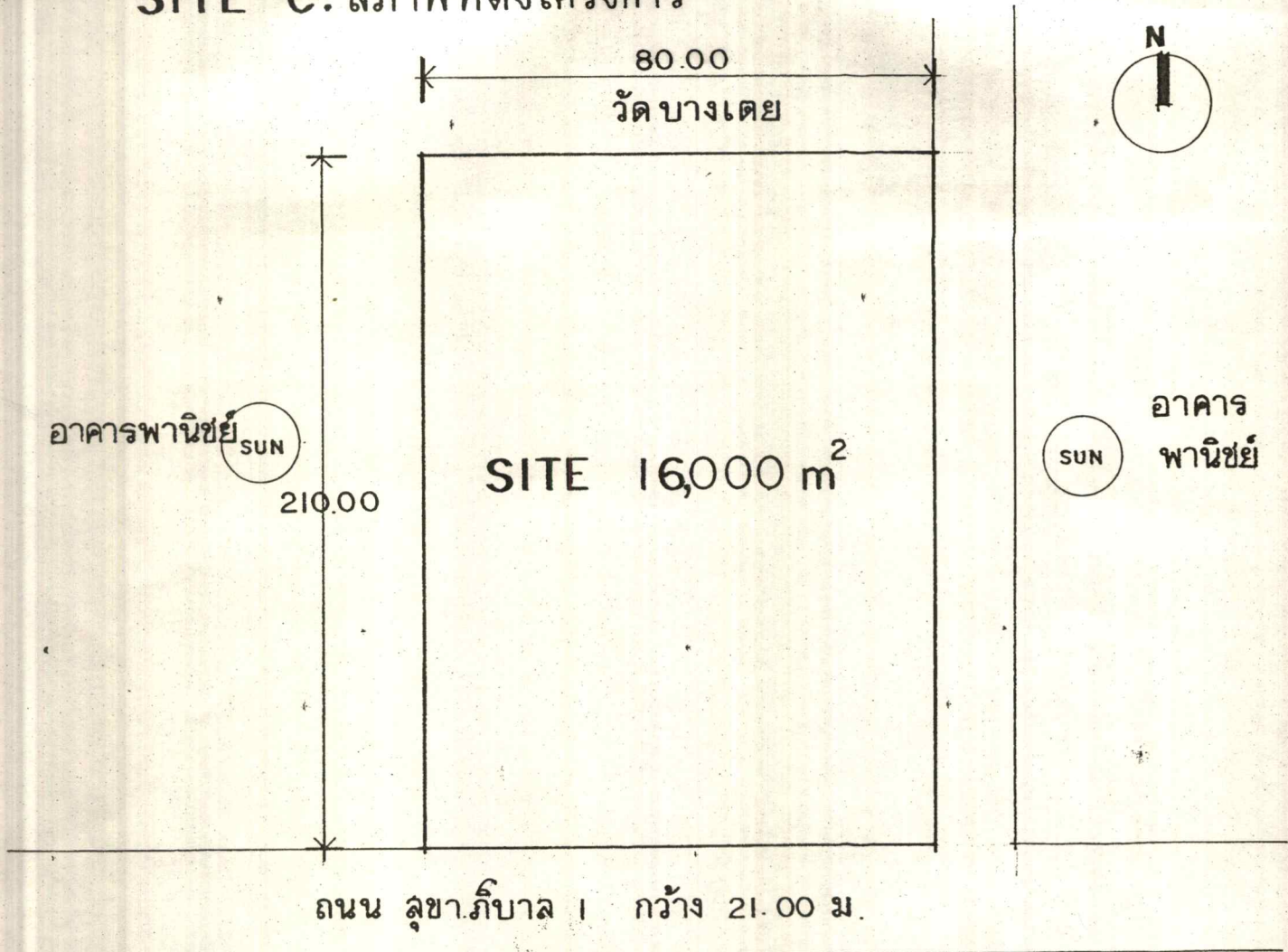

ภาพมุมมองที่ตั้งโครงการจากแม่น้ำเจ้าพระยา ๕

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE C. สภาพที่ตั้งโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพมุมมองบริเวณข้างเคียงโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้เฉพาะเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ภาพแผนสถาปัตยกรรม 1 โยบางกะปิ
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพบริเวณด้านหน้าวัดบางเดย

ภาพถนนซอยทางเข้าวัดบางเดย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

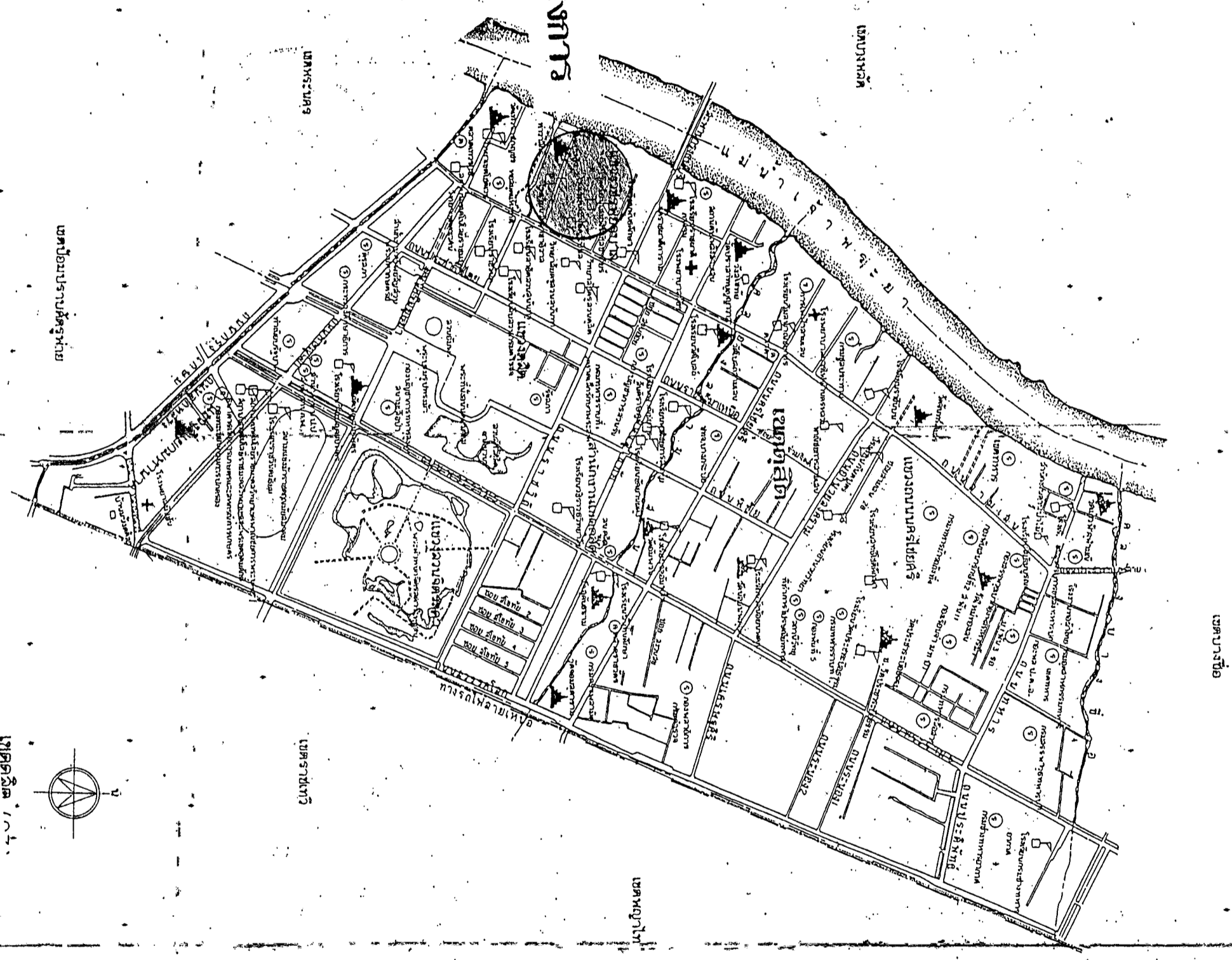
ตารางแสดงการพิจารณาที่ตั้งโครงการ

หลักการพิจารณาที่ตั้งโครงการ	พื้นที่ 1.	พื้นที่ 2.	พื้นที่ 3.
การเข้าถึงโครงการ.	3	3	3
ราคาที่ดิน.	3	4	3
สาธารณูปโภค; สาธารณูปการ	3	4	3
ความปลอดภัย.	3	4	2
ความเป็นศูนย์กลาง.	3	4	3
รวม	15	19	14

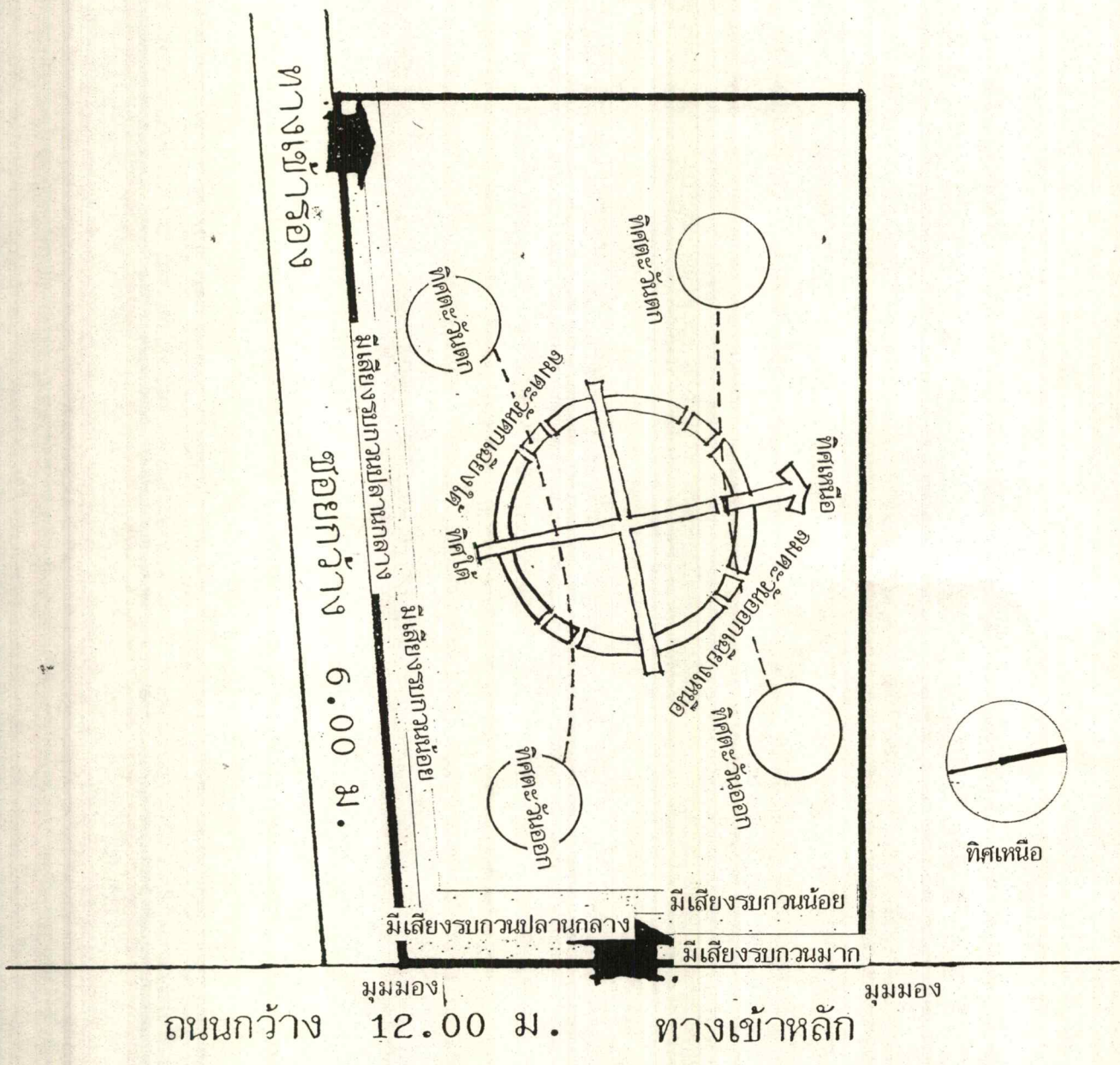
จากตารางการวิเคราะห์พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการตั้งโครงการคือ

พื้นที่ 2.

บริเวณที่ตั้งโครงการ

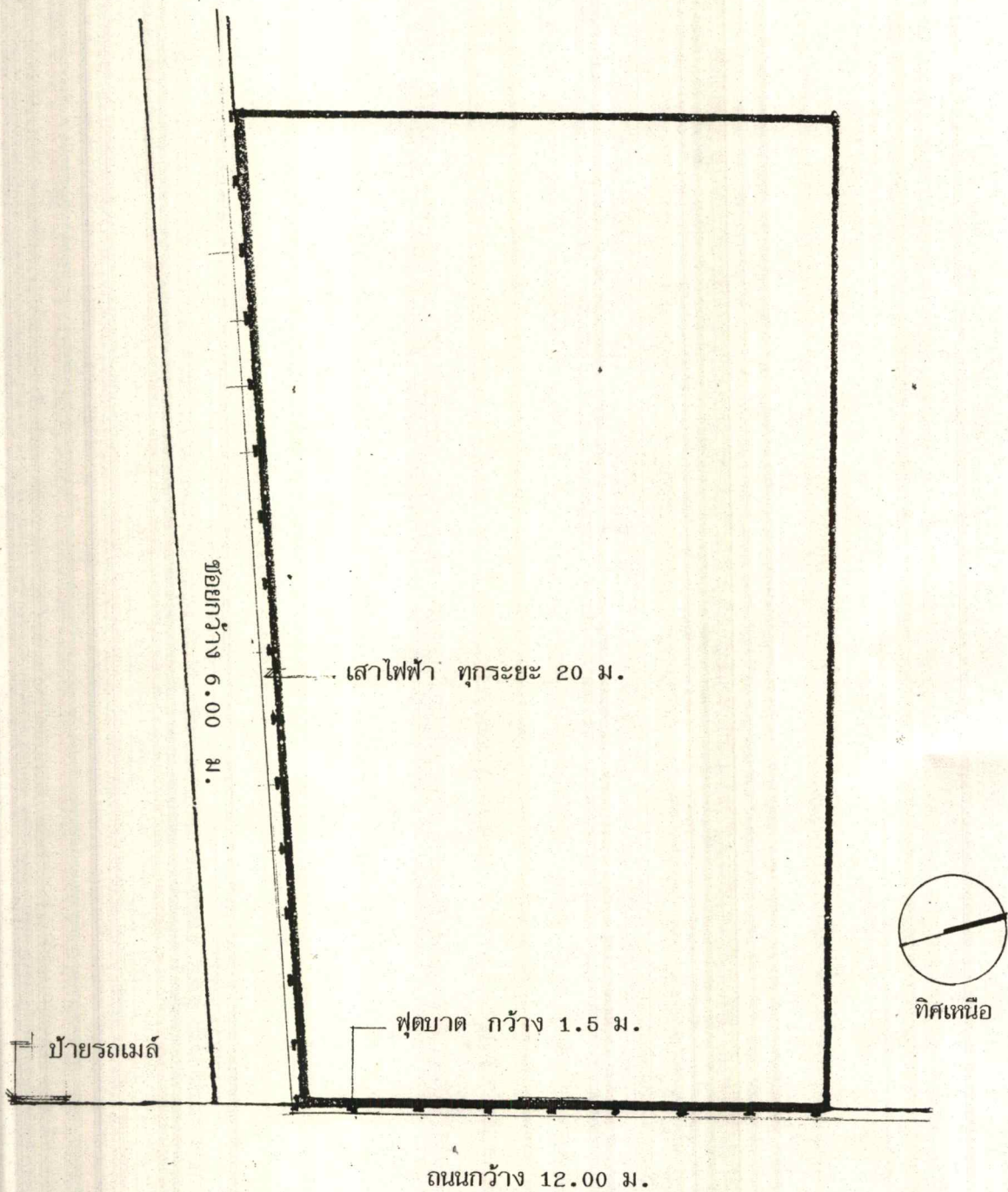

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE ANALYSIS

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE STRUCTURE

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาอาคารตัวอย่างในประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

ที่ตั้งอาคารหลักของศูนย์

ติดกับวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ถนนบน
ที่ดินราชพัสดุ บนเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
6 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา

เนื้อที่ดินอาคารหลัก

บริเวณที่เคยเป็นหมู่บ้านญี่ปุ่น ตำบลเกาะเรียน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน
17 ตารางวา

ที่ตั้งอาคารผนวก

EXHIBITION TOPIC (ผนวก)

จัดแสดงเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยา
กับนานาประเทศ “อาคารชั้นเดียว”

กลุ่มผู้ออกแบบ

NIKKEN SEKKEI & บริษัทสถาปนิกไทย 7
บริษัท EX110 ARCHITECT, FIRST FLOOR
ARCHITECT ฯลฯ

ผู้รับเหมาก่อสร้าง

YATIMA CORPORATION

ผู้รับเหมาจัด DISPLAY

NOMULA ENGINEERING

พื้นที่อาคารหลัก

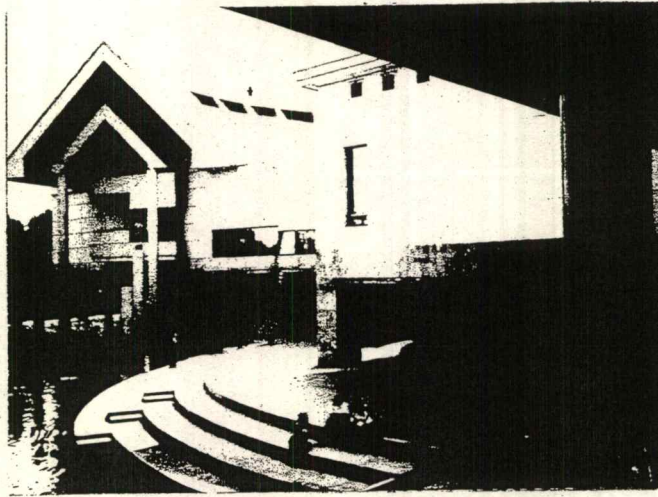
อาคารหลักมีพื้นที่ 2,770.35 ตร.ม.

SECOND FLOOR

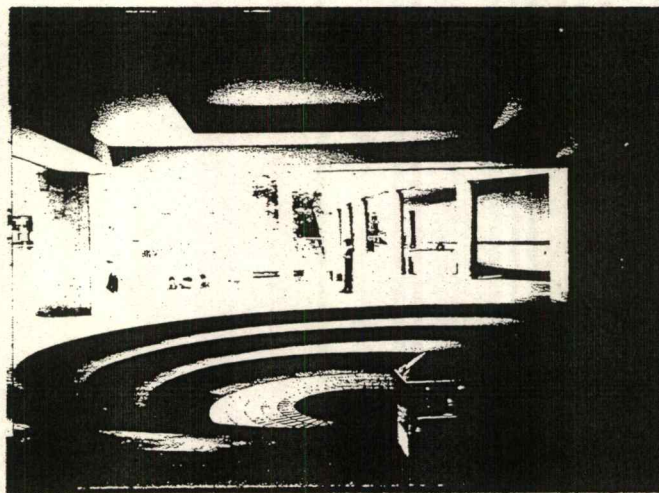
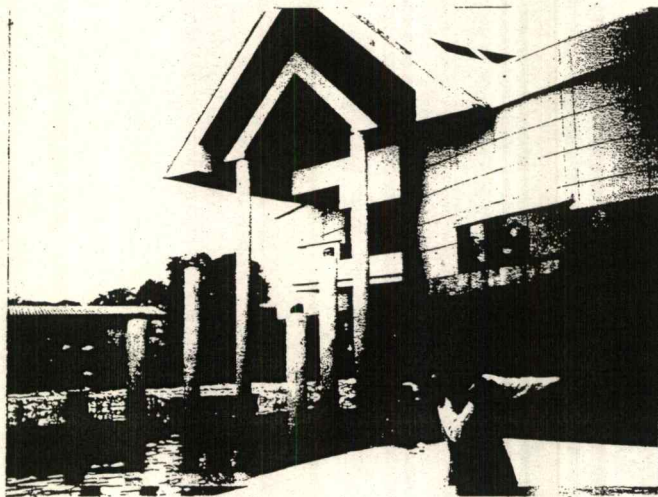
EXHIBITION 1,099.9 ตร.ม. ปรับอากาศ
ห้องเอนกประสงค์ จัดแสดงชั่วคราว และ
บรรยาย 100 คน

GROUND FLOOR

ห้องประชุมเล็ก, ห้องสมุด, เตรียมจัดแสดงเก็บ
ของ

บริเวณภายนอกอาคารที่สื่อถึงความเป็นไทย

บริเวณนี้สื่อถึงการยกพื้น การเล่น SPACE

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

1. สถาบันวิจัยระดับชาติ ด้านอยุธยาศึกษาโดยเฉพาะประวัติศาสตร์สมัยที่พระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี สถาบันคือเอาหน้าที่วิจัยเป็นหน้าที่ลำดับแรก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง
2. เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ มุ่งให้ความรู้แก่ประชาชนแบบไม่เป็นทางการนิทรรศการถาวรในพิพิธภัณฑ์มีลักษณะพิเศษคือ เป็นการพยายามฟื้นฟูสภาพชีวิตสังคมและวัฒนธรรมอยุธยาในอดีตขึ้นมาใหม่ ด้วยการจำลองอาคารสถานที่ ชุมชน กิจกรรมและสิ่งของที่สูญหายไปแล้วให้ปรากฏในแบบที่คล้ายจริงตามหลักฐานประวัติศาสตร์ และผลจากการค้นคว้าวิจัย
3. ห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์อยุธยา โดยเป็นสถานที่รวบรวมค้นคว้าข้อมูลทั้งที่เป็น หนังสือ บทความ บันทึกลงจดหมายเหตุการณ์เขียน รูปวาด วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ เกี่ยวกับอยุธยาศึกษาในระยะเริ่มต้นศูนย์มีหนังสือบริการให้ห้องสมุดประมาณ 3,000 เล่ม

โครงการวิจัยศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

คณะนักวิชาการไทยกำลังพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย 3 เรื่อง โดย

1. สังคมวัฒนธรรมอยุธยา
2. อยุธยาในบริบทของเอเชีย
3. สังคมวัฒนธรรมไทยเปรียบเทียบ

ในหัวข้อแรกสนใจอยุธยาในฐานะที่เป็นสังคมและวัฒนธรรมไทยคลาสสิก ในหัวข้อที่สองสนใจความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับเมืองอื่นหรือประเทศอื่น โดยเฉพาะในเอเชียและหัวข้อที่สามสนใจเปรียบเทียบไทยอาณาจักรต่างๆ หรือสังคมไทยต่างๆ เพื่อหาลักษณะร่วมของชนเผ่าไทยและหาเอกลักษณ์ของไทยอยุธยา ซึ่งพัฒนามาเป็นไทยปัจจุบัน นอกจากนี้ 3 โครงการนี้แล้วก็อาจมีโครงการวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา และประวัติศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

เมื่อการค้นคว้าวิจัยดำเนินไป จะมีการจัดกิจกรรมทางวิชาการควบคู่ไปเป็นระยะ เช่น การจัดปาฐกถา การบรรยาย การสัมมนาทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดนิทรรศการชั่วคราวรวมทั้งการพิมพ์หนังสือเอกสาร ฯลฯ เป็นต้น

ลักษณะพิเศษของพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

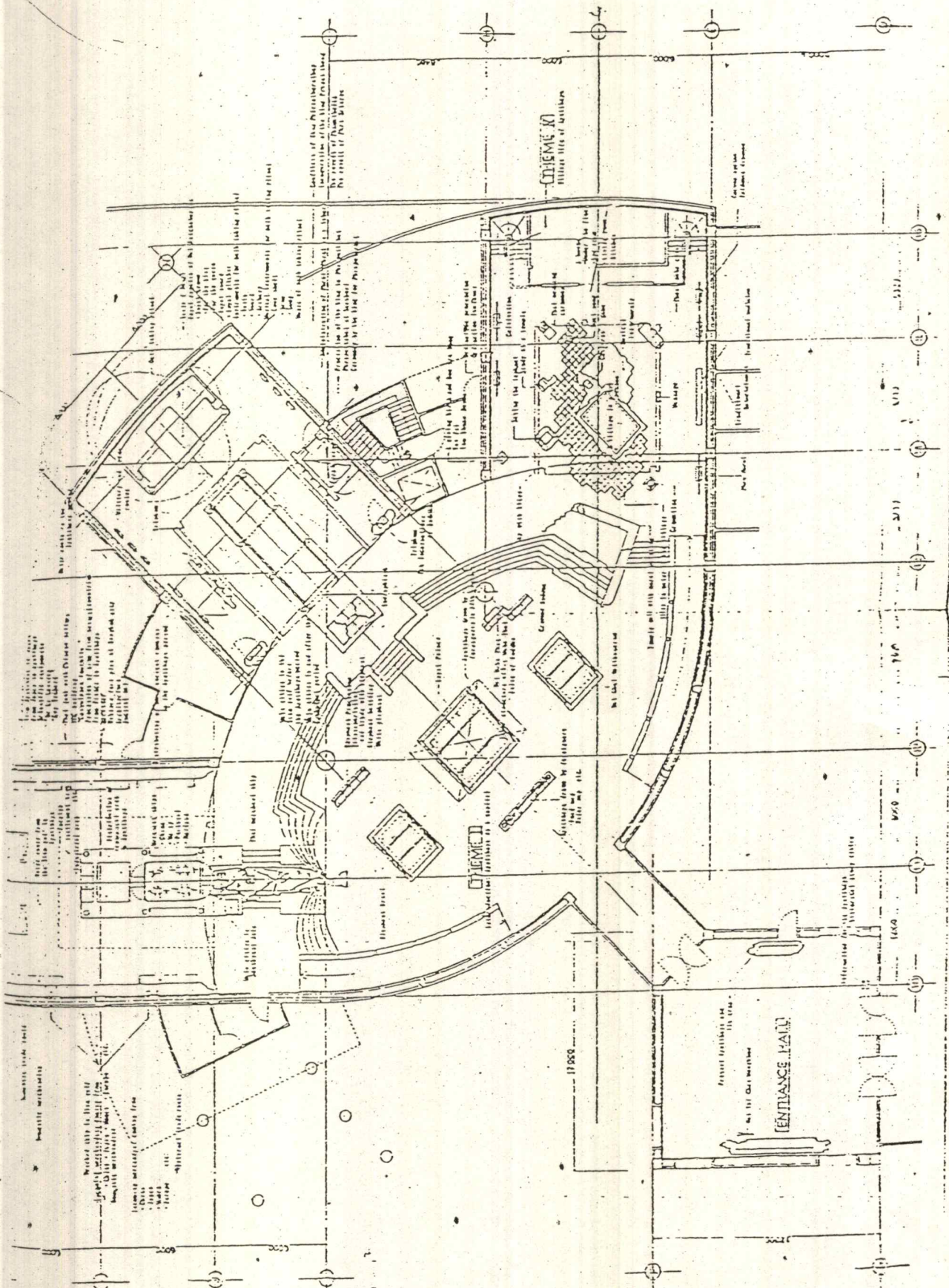
พิพิธภัณฑ์ของศูนย์กีฬาแห่งนี้ มีลักษณะที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ในประเทศไทย คือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีได้มุ่งเน้นการรวบรวมและการจัดแสดงสิ่งของโบราณมีค่า เช่น พระพุทธรูป เครื่องถ้วยชาม เครื่องประดับ แล้วให้ผู้ชมคิดจินตนาการเอาเองจากสิ่งของมีค่าที่วางเรียงรายอยู่นั้นโดยอาจขาดความเกี่ยวเนื่องกันที่เห็นชัด

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มุ่งเน้นสร้างภาพชีวิต สังคม วัฒนธรรม ของอยุธยาในอดีตกันขึ้นมาใหม่ด้วยการจำลองอาคาร สถานที่ ชุมชน กิจกรรม และสิ่งของที่สูญไปแล้วให้ปรากฏในแบบที่คล้ายเป็นจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยมาตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ชมโดยเฉพาะเยาวชนได้เข้าใจชีวิตอยุธยาในอดีตได้ง่าย ในเวลาสั้น อย่างเป็นทางการและเทคโนโลยีของการจัดพิพิธภัณฑ์และการจัดนิทรรศการสมัยใหม่เข้าช่วย

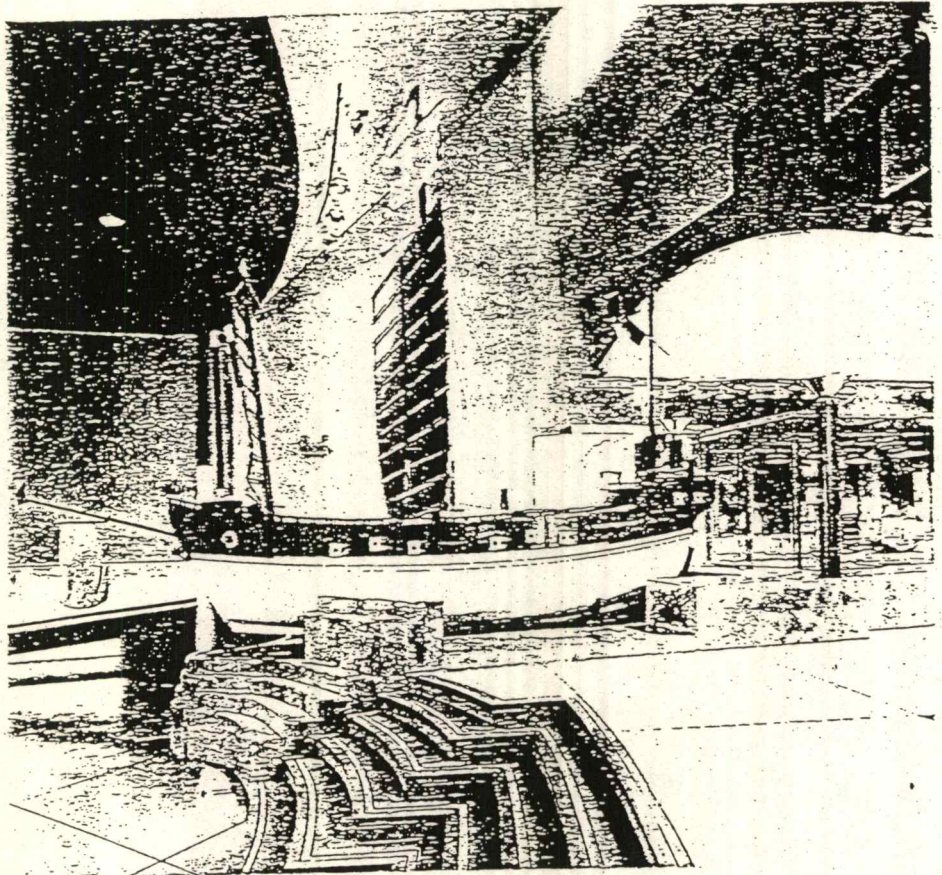
สาระเนื้อหา และรูปแบบของนิทรรศการถาวรภายในศูนย์ อยู่ในความควบคุมของคณะวิชาการฝ่ายไทย โดยได้รับคำแนะนำปรึกษาทางวิชาการและทางเทคนิคจากคณะวิชาการฝ่ายญี่ปุ่น

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งนี้จะเสนอเนื้อหาทั้งหมด 5 แนวเรื่อง คือ

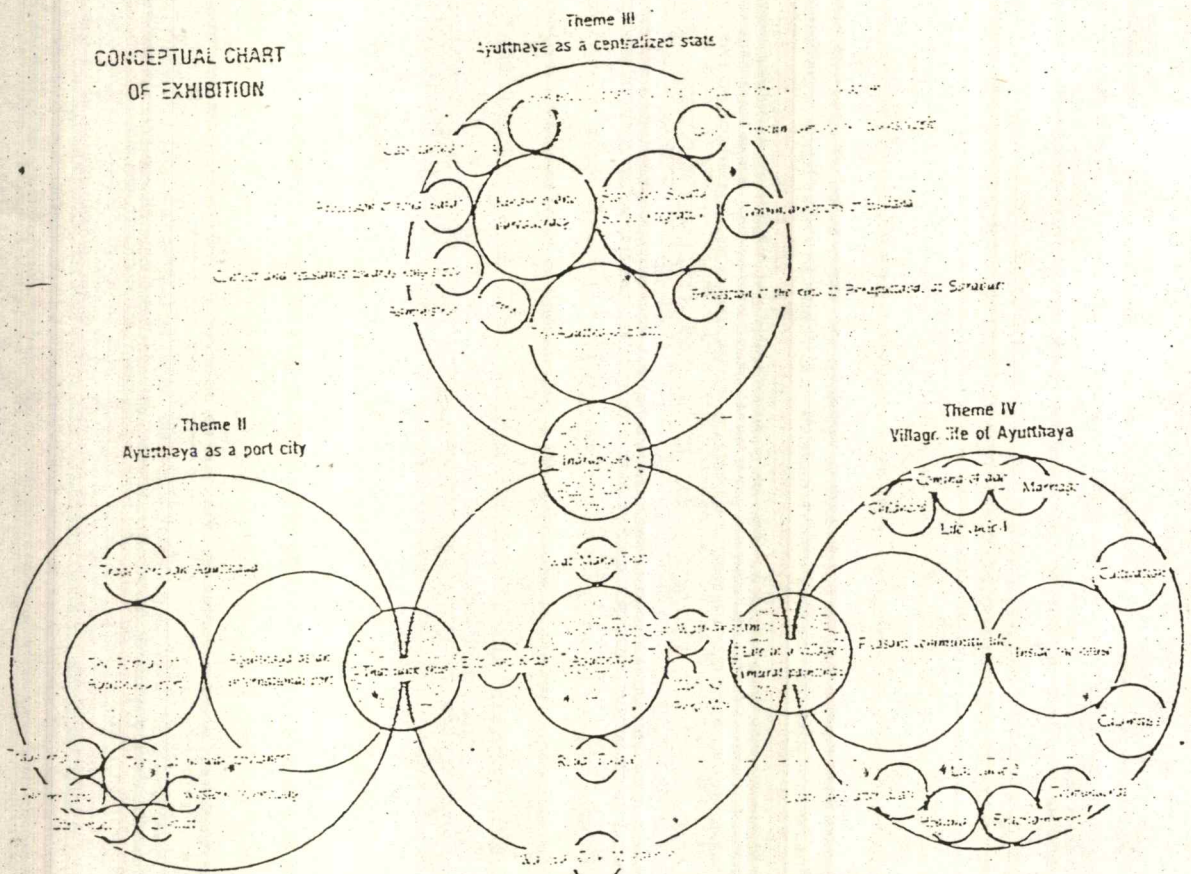
1. พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี แสดงความรุ่งโรจน์ของอยุธยาในฐานะเมืองหลวงมีการแสดงจำลองของพระราชวังโบราณ วัดไชยวัฒนาราม เพนียดคล้องช้าง
2. กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับนานาชาติโดยมีเรือสำเภาไทยจำลองสมัยอยุธยา และจำลองบริเวณป้อมเพชร ซึ่งแสดงวิถีชีวิตตลอดและการค้าในเมืองอยุธยา ฯลฯ
3. อยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจการเมืองการปกครอง แสดงอยุธยาในฐานะศูนย์กลางของเมืองสำคัญส่วนต่างๆ แสดงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน โดยแสดงพิธีอินทราภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีแห่กฐิน อิทธิพลความเชื่อในเรื่องไตรภูมิพระร่วง ทศชาติชาติตก ฯลฯ
4. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน แสดงความเป็นอยู่ ความเชื่อ พิธีกรรม มีการแสดงหมู่บ้านไทยจำลอง จิตรกรรมฝาผนัง ชีวิตชุมชนชาวบ้าน การโกนจุก แต่งงาน การละเล่นของเด็ก ภาพทิวทัศน์ ฯลฯ

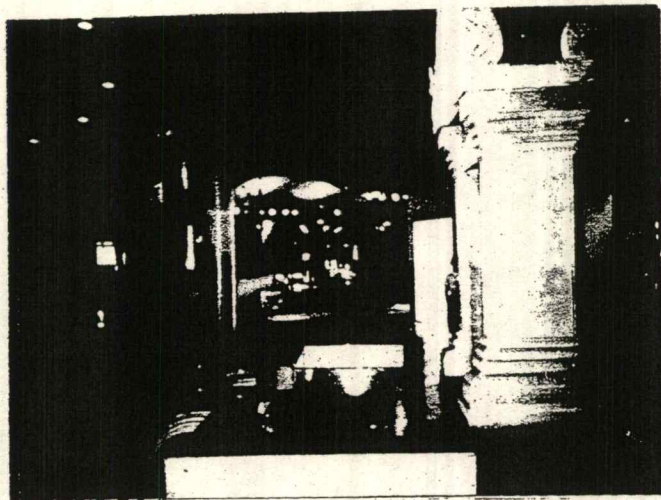
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

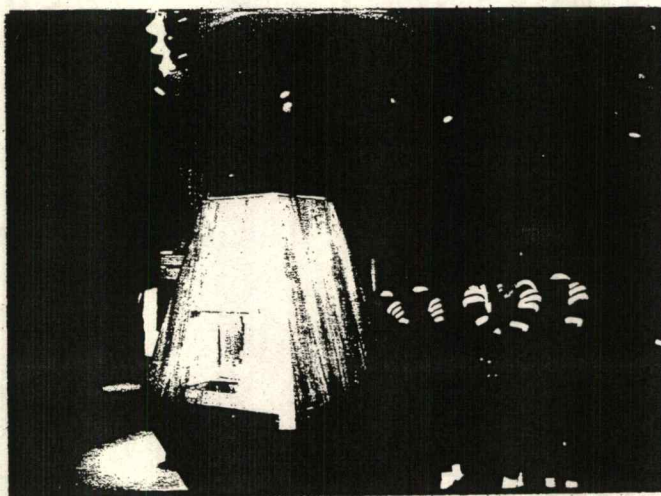
CONCEPTUAL CHART OF EXHIBITION

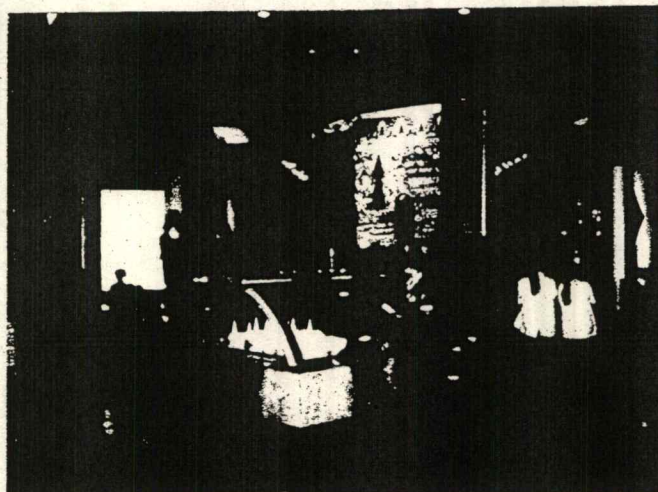
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บริเวณล้นจัดแสดงงาน แยกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ

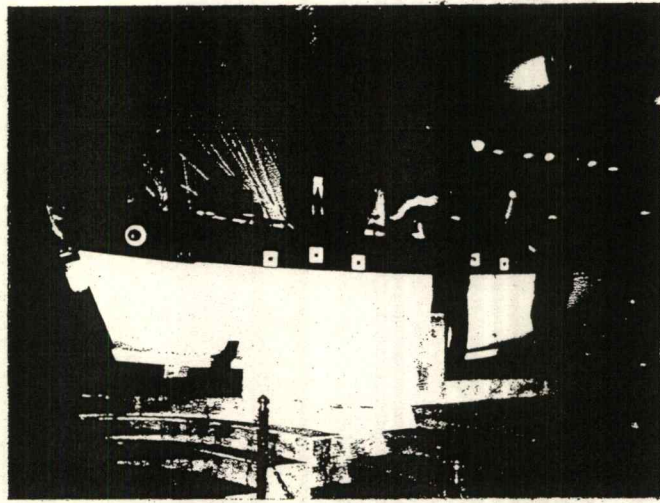

ส่วนนี้แสดงถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตคนไทยในสมัยอยุธยา

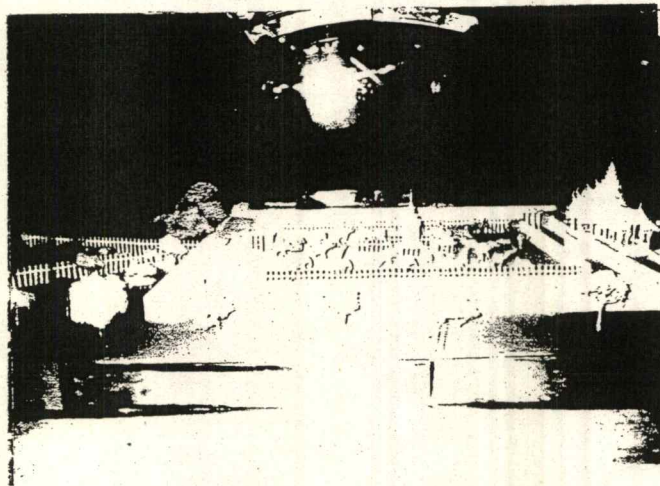
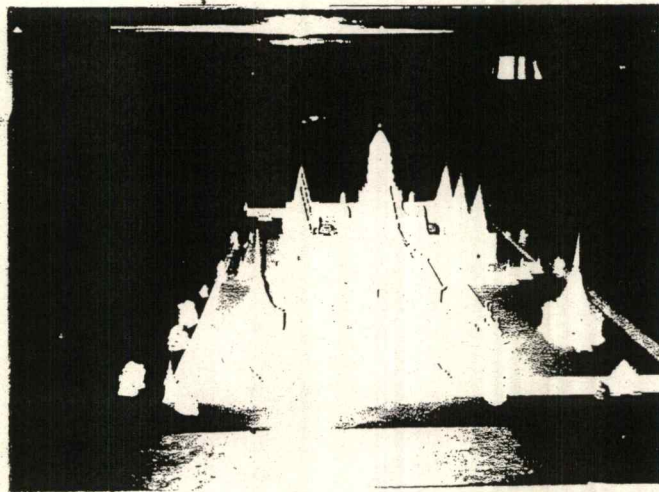

บริเวณโถงภายในอาคาร เป็นส่วนแสดงงาน MODEL

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนนี้แสดงถึงการค้าในสมัยอยุธยาโดยเรือสำเภา

แสดงเกี่ยวกับวัดสำคัญๆ ด้วย MODEL

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับต่างประเทศ แสดงภาพแผนที่เมืองอยุธยา ที่วาดโดยชาวต่างชาติ เอกสารติดต่อกับต่างชาติ ภาพวาดชุมชน และบุคคลสำคัญชาว ต่างประเทศที่ปรากฏในประวัติศาสตร์อยุธยา เป็นต้น

วิเคราะห์สถาปัตยกรรม

เป็นการพยายามนำเอาลักษณะสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ใช้ โดยเน้น ประโยชน์ใช้สอยของอาคารที่มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศของอยุธยาซึ่งเป็นบริเวณร้อนชื้น เช่น การเปิดใต้ถุนโล่ง การนำน้ำมาเป็น TRANSITION, การใช้ ELEMENT แบบไทย เช่น หลังคาถ้อง REPRESENT หลังคามณฑปสมัยอยุธยา หลังคาจั่ว โค้งตรงส่วน EXHIBITION ข้อดีคือ สามารถทำ INTERIOR ที่ใช้ในส่วน EXHIBITION ในด้านเทคนิค สมัยต่างๆ เช่น V.D.O. DIORAMA, GRAPHICS, TECHNIC ต่างๆ ได้น่าสนใจ แต่การรวบรวม SPACE ส่วนนี้ทรศการไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดความหลากหลาย ไม่มี INTERESTING POINT ขาดความสำคัญ ทำให้ส่วน EXHIBITION ขาดความน่าสนใจไปส่วนหนึ่ง

การศึกษาอาคารตัวอย่างในต่างประเทศ

วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรม

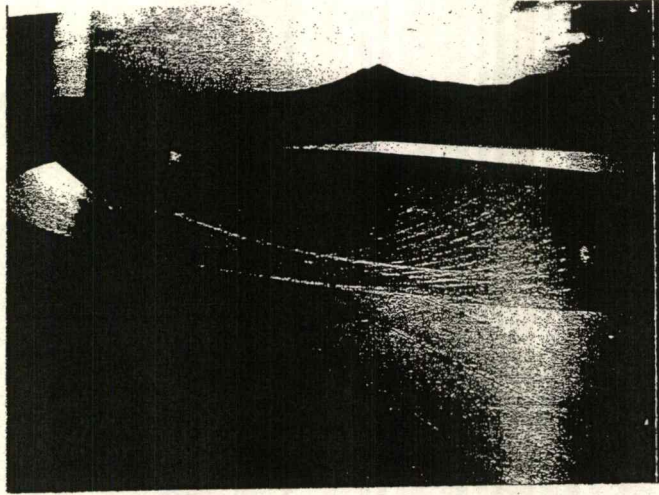
- ที่ตั้ง เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ในเมืองมียากิ ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนยอดภูเขา บนเนื้อที่ 9,987 ตร.ม. พื้นที่อาคาร 2,340 ตร.ม., พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นที่ 4,601 ตร.ม.

ในด้านความสนใจของอาคาร มีลักษณะของการใช้โครงสร้างและวัสดุ อันได้แก่ โครงเหล็ก, อลูมิเนียม, คอนกรีตเสริมเหล็ก ผลผสมผสานได้อย่างลงตัว

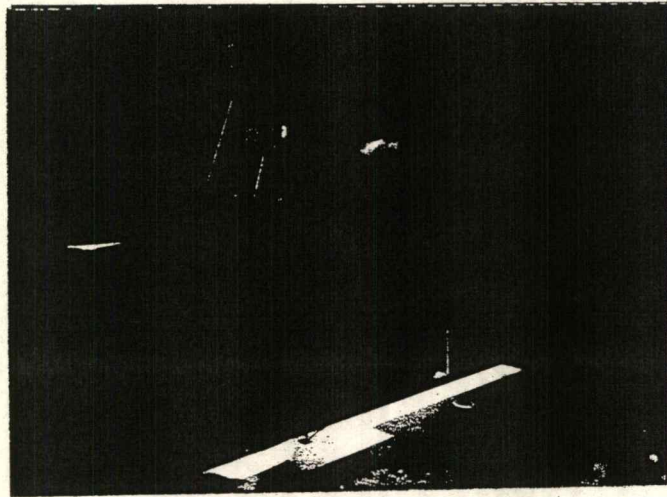
การจัดทางสัญจรภายในอาคาร เป็นการจัดแบบ CORRIDOR TO ROOM ARRANGEMENT กล่าวคือ มีเฉลียงด้านยาวเป็นทางเดินแยกเข้าห้องแสดงหรืออาจเป็นแบบมี COURT อยู่ตรงกลางห้อง จะมีทางเข้าออกโดยตรง ไม่ผ่านห้องอื่นๆ ถ้าปิดห้องใดห้องหนึ่งจะไม่กระทบกระเทือนยังห้องอื่น

องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์ศิลปะนี้ ประกอบด้วย

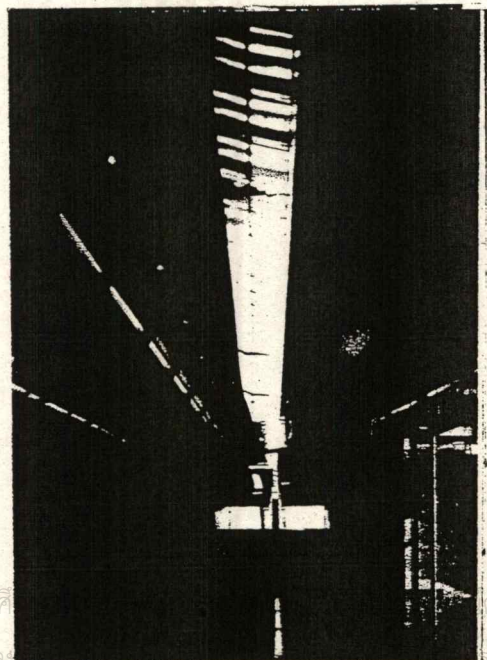
- ห้องภาพประจำท้องถิ่น, ห้องวิจัยและค้นคว้า
- ห้องแสดงภาพขนาดย่อมและห้องแสดงงาน
- ห้องดาวเทียม

หลังคาของพิพิธภัณฑ์ สื่อถึงความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

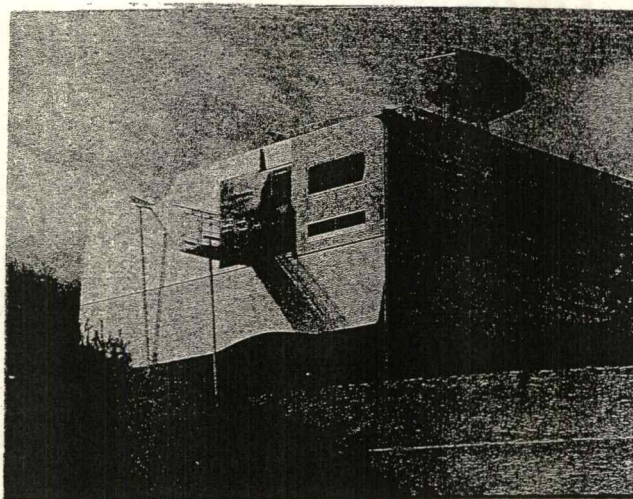

แสดงถึงภายนอกอาคาร มีจุดเด่นที่หอคอย

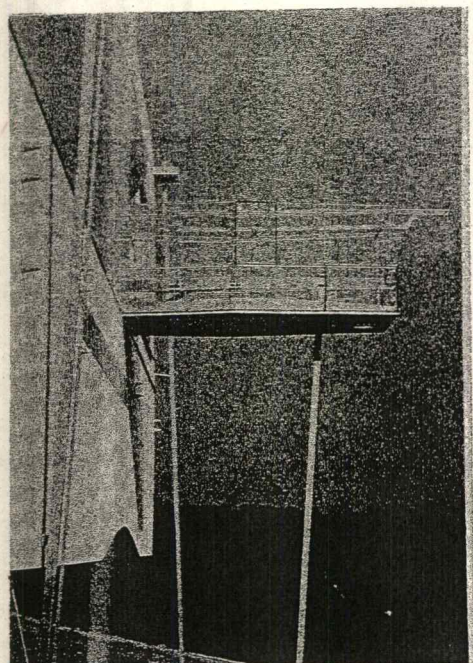

บริเวณโถงภายในอาคาร

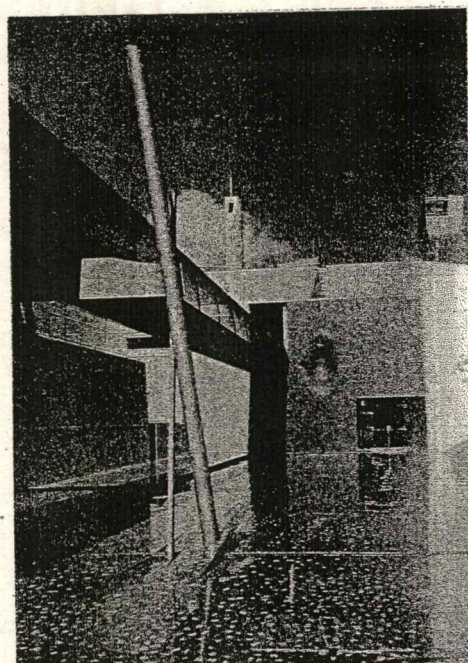
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และให้นำไปใช้

อีกมุมหนึ่งของอาคารที่มีความโดดเด่น ตรงหอคอยกับระเบียงที่ยื่นออกมา

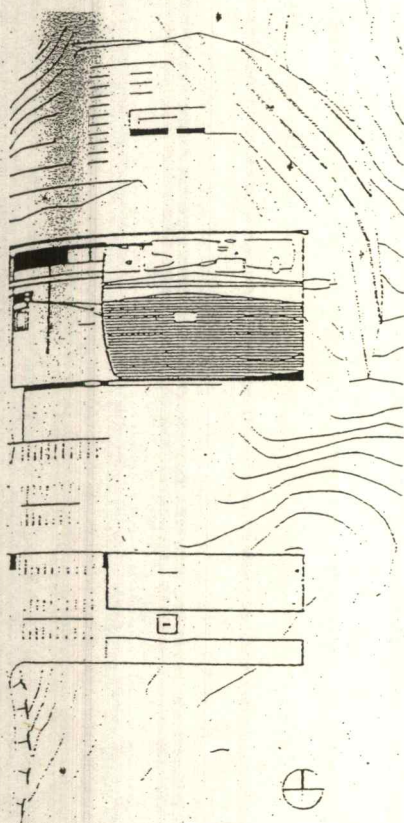

ระเบียงนี้ที่สร้างจุดเด่นให้กับอาคาร

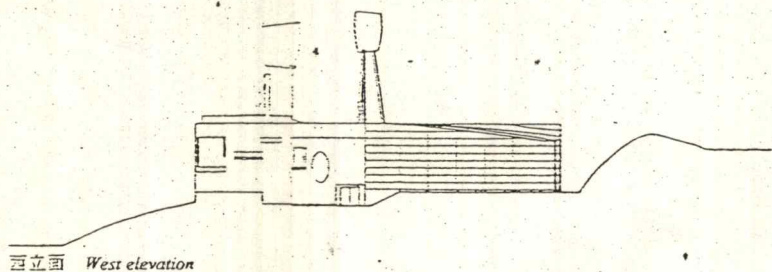

ทางเดินภายในกรอบแก้วที่เชื่อมระหว่างอาคาร

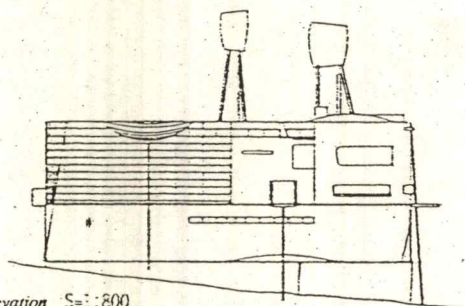
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำเนื้อหา

配置 Site plan S=1:2000

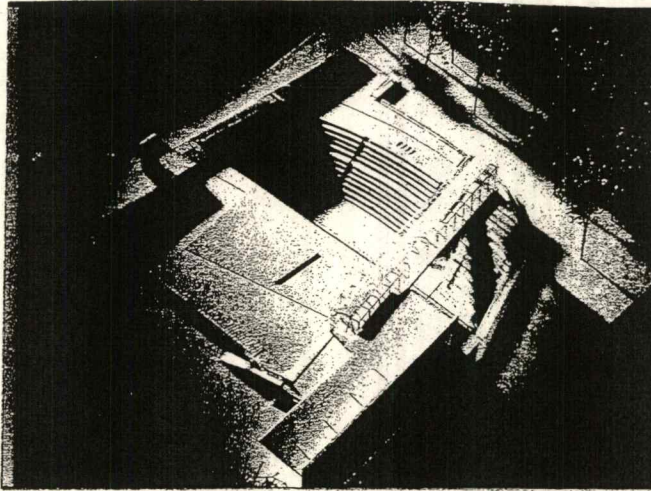

西立面 West elevation

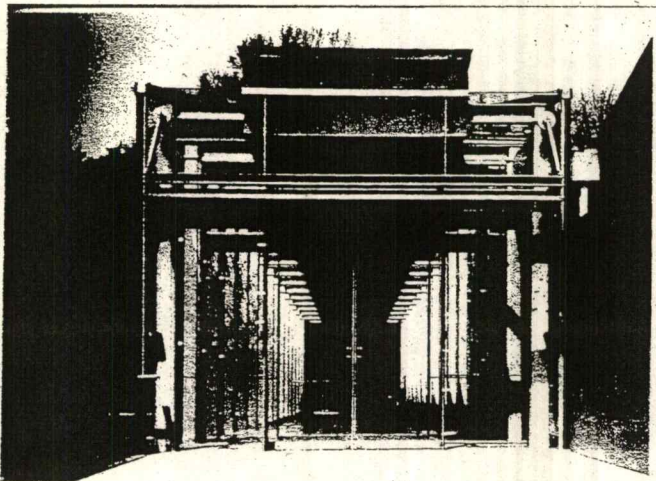

東立面 East elevation S=1:800

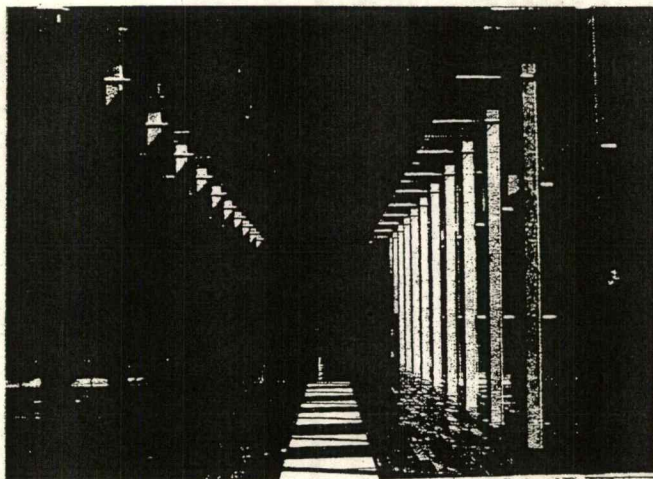
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่วากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

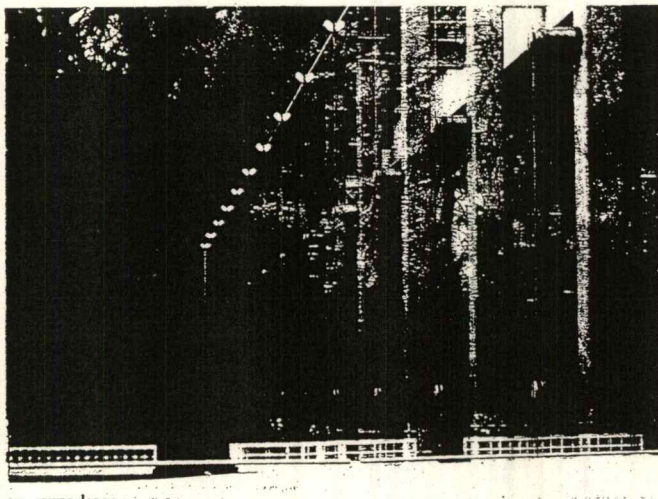
อาคารพิพิธภัณฑ์หลังนี้ออกแบบให้ส่วนแสดงงานอยู่ใต้ดิน

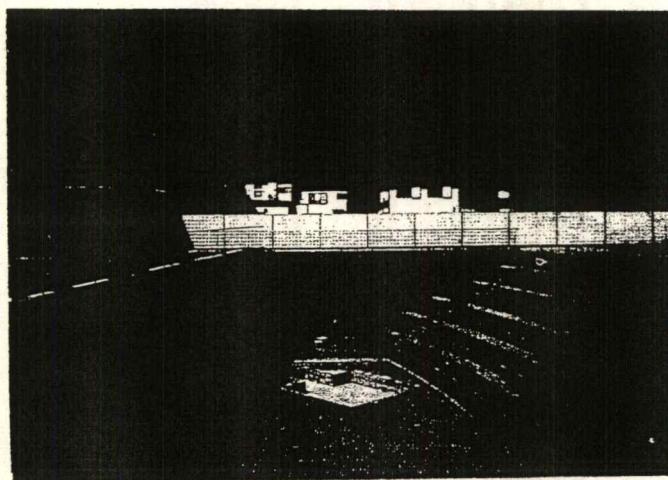
โถงทางเข้า เน้นการออกแบบโปร่งโดยการใช้กระจกเป็นวัสดุหลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

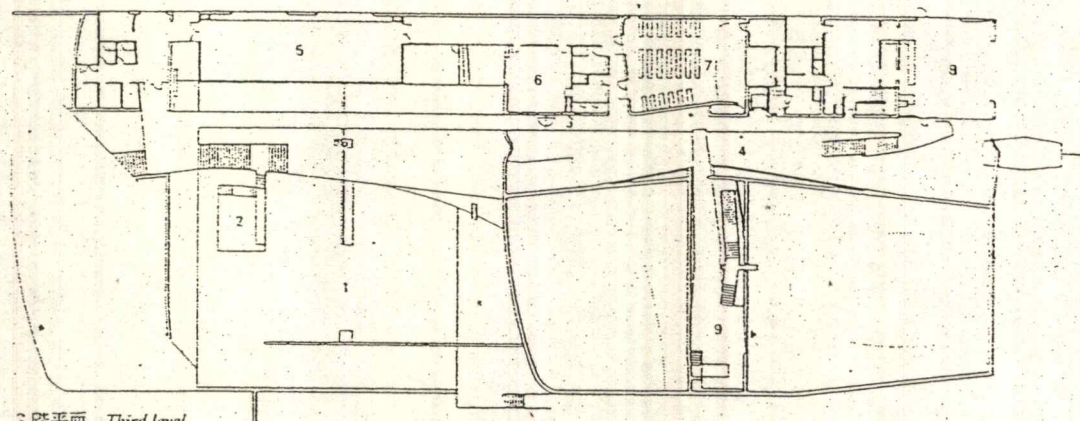
บริเวณนี้แสดงถึงผนังของอาคารที่ใช้กระจก

แสดงถึงส่วนอาคารที่อยู่ใต้ดิน

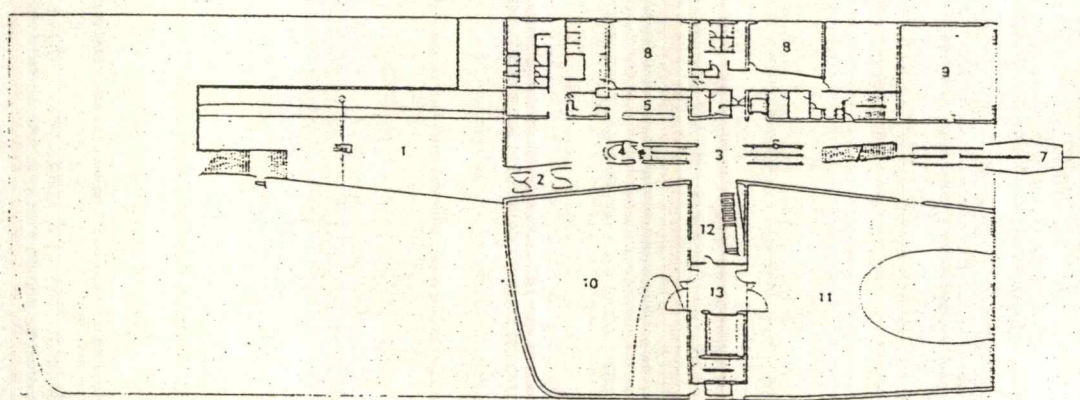
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- OUTDOOR EXHIBIT AREA
- NOYAKI SCULPTURE
- ENTRANCE 2
- HALL VOID
- WORKSHOP
- CURATOR'S OFFICE
- ライブラiser HOTV LIBRARY
- RESTAURANT
- GALLERY 3

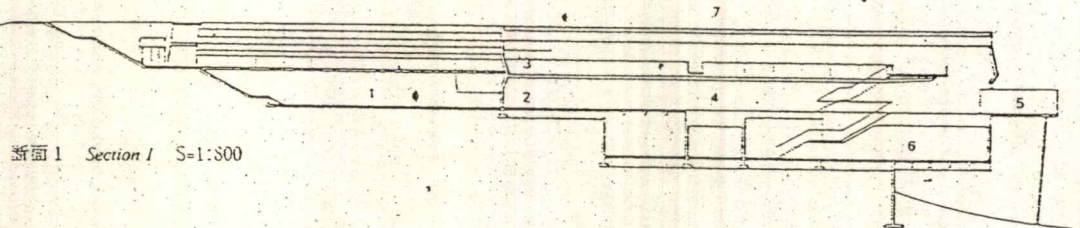
3階平面 Third level

- OUTDOOR EXHIBIT AREA
- ENTRANCE 1
- HALL
- RECEPTION
- SHOP
- FURNITURE
- OBSERVATORY
- OFFICE
- READING ROOM
- GALLERY 1
- GALLERY 2
- GALLERY 3
- PERFORMER ROOM

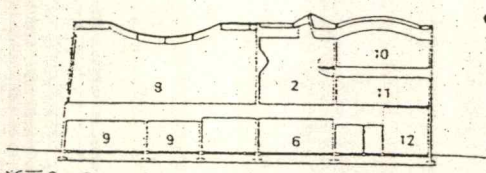

2階平面 Second level S=1:800

- OUTDOOR EXHIBIT AREA
- ENTRANCE 1
- ENTRANCE 2
- HALL
- OBSERVATORY
- GALLERY
- ROOF GARDEN
- GALLERY 2
- STORAGE
- RESTAURANT
- READING ROOM
- MACHINE ROOM

断面1 Section 1 S=1:800

断面2 Section 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องเก็บวัสดุ
- ส่วนทำงาน
- ร้านอาหาร

แนวความคิดในการออกแบบ คือ “การเคลื่อนไหวของสถานที่” ที่มีคุณสมบัติพิเศษของสถานที่แห่งนี้ ทั้งการคำนวณที่แม่นยำและรูปแบบใหม่ที่สร้างขึ้น การเคลื่อนไหวของประชาชนและทิวทัศน์ที่เป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เช่น หลังคา,ผนังและพื้นอาคารนี้ให้ความรู้สึกหนึ่งที่ว่านี่คือการเขียนภาพในธรรมชาติ

ลักษณะเด่นของโครงการ อยู่ตรงบริเวณหอคอยที่อยู่บนชั้น 3 ของโครงการ และบริเวณเฉลียงที่ยื่นออกจากตัวอาคารแล้วปิดล้อมด้วยกระจก ทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด

วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งอาคาร จะเน้นโครงสร้างเหล็ก และอลูมิเนียมเป็นส่วนใหญ่และจะมีการใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นบางส่วน ในส่วนของกระจกจะถูกนำมาใช้ตกแต่งภายนอกของอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำออกไปใช้ภายนอกโดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และตีพิมพ์ซ้ำในเชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับอนุญาต

บทที่ 3

บทที่ 3

การศึกษาผู้ใช้โครงการ

1) ประเภทของผู้ใช้อาคาร

การแบ่งประเภทของผู้ใช้อาคาร เป็นแนวทางในการที่จะนำไปศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารแต่ละกลุ่ม ซึ่งแตกต่างกันออกไป สำหรับผู้ใช้อาคารพิพิธภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้มารับบริการ
2. เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์
3. บุคคลภายนอก

1. ผู้มารับบริการ

1.1 ประชาชนทั่วไป (GENERAL PUBLIC) นิยมเข้าชมพิพิธภัณฑ์วันหยุดสัปดาห์ หรือวันหยุดงาน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีความสนใจต่อวิชาการ หรือเรื่องราวที่จัดแสดงอย่างจริงจัง ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ต้องการชมความแปลกใหม่ ที่ไม่เคยเห็นหรือรู้มาก่อนความประสงค์หลักไม่ได้มาเพื่อความรู้ แต่ต้องการความสนุกเพลิดเพลิน ส่วนใหญ่มักมาในลักษณะเดี่ยวหรือกลุ่มเล็กๆ ไม่เกิน 8 คน

1.2 นักท่องเที่ยว (TOURIST) ในระบบการคมนาคมที่สะดวก รวดเร็วของปัจจุบันทำให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเสมอ นักท่องเที่ยวส่วนมากมักมาในวันธรรมดาที่ไม่ใช่วันหยุดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบทัศนจาร หรือกลุ่มนักศึกษา ดังนั้นความต้องการด้านเนื้อหาวิชาการโดยเฉลี่ย ซึ่งมากกว่าประชาชนทั่วไปไม่ได้เที่ยวดูให้เพลิดเพลินเท่านั้นแต่ต้องการความรู้พอสมควร

1.3 นักวิชาการ (SCHOLARS) เป็นผู้ที่มีพื้นฐานเรื่องราวของสิ่งที่จัดแสดงอย่างดี ความประสงค์ของคนกลุ่มนี้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น วิจัยหาข้อมูลเป็นที่ไม่ได้มาเพื่อความเพลิดเพลิน แต่ต้องการหาความรู้เท่านั้น

1.4 นักเรียน นักศึกษา (STUDENTS) ผู้ชมประเภทนี้มีจำนวนมาก และมีความนิยมต้องการบริการมากกว่าประเภทอื่น นักเรียน นักศึกษาที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ของชิ้นงานที่จัดแสดง การแสดงที่มีการบรรยายทางวิชาการจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้มาพิพิธภัณฑ์กลุ่มนี้

1.5 นักนิยมสะสม ผู้ชมประเภทนี้มีจำนวนมากที่จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ทั้งในวันธรรมดาและวันหยุดสัปดาห์ เป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อวิชาการหรือเรื่องราวที่จัดแสดงอย่างจริงจัง โดยเฉพาะพระบูชาและพระเครื่องที่หาได้ยากในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มักมาในลักษณะเดี่ยวหรือกลุ่มไม่เกิน 5 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ ผู้ใช้อาคารประเภทนี้จะเป็นลักษณะการทำงานในส่วนต่างๆ ของพิพิธภัณฑ จะเป็นผู้ใช้บริการแก่ผู้มาชมพิพิธภัณฑ ซึ่งมีลักษณะแบ่งการทำงานเป็นส่วนต่างๆ คือ

- ฝ่ายบริหาร
- ฝ่ายธุรการ
- ฝ่ายการศึกษา
- ฝ่ายเทคนิค

3. บุคคลภายนอกได้แก่ บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาติดต่อกัน รวมทั้งนักวิชาการที่ถูกเชิญมาบรรยาย อภิปรายส่วนใหญ่จะมีจุดหมายในการมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนต่างๆ เมื่อเสร็จธุระก็จะกลับไปหรือใช้บริการที่ร้านอาหาร

2) พฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร

พฤติกรรมต่างๆ ของผู้ใช้อาคารจะกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอาคารพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารนี้ ศึกษาจากผู้ใช้อาคารที่สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์กรุงเทพฯ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพิพิธภัณฑที่มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์

พฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร แบ่งเป็น

1. ผู้มารับบริการ

1.1 ผู้มาชมพิพิธภัณฑ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- มาเป็นส่วนตัว รถโดยสารรับจ้าง รถส่วนตัว
- มาเป็นหมู่คณะ ได้แก่ กลุ่มทัศนจร นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นักเรียน นักศึกษา ซึ่งกลุ่มหนึ่งเป็นหมู่คณะ ประมาณไม่เกิน 300 คน

1.2 ผู้เข้าศึกษาค้นคว้า

ผู้เข้าศึกษาค้นคว้า จะมาใช้โครงการเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะซึ่งทางพิพิธภัณฑจัดบริการเผยแพร่ ความรู้ทางวิชาการ ประวัติ เช่น การจัดบรรยายหรืออบรม จัดบริการห้องสมุด การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ

2. เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ขึ้นอยู่กับหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ จะเดินทางมาโดยรถส่วนตัว รถโดยสาร เดินมาซึ่งทางเข้าเจ้าหน้าที่จะแยกทางเข้าจากผู้ชม เพื่อความสะดวกในการเข้าชม และการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่คิดจากเวลาในการทำงาน

3. บุคคลภายนอกผู้มาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑ

ผู้มาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑ อาจจะมาติดต่อทางราชการ ธุรกิจหรือขอข้อมูลต่างๆ จะเข้ามาทางโถงทางเข้า หรือส่วนที่จะติดต่อกับส่วนสำนักงานได้ แล้วจึงผ่าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่ต้องการพบ เมื่อเสร็จธุระแล้วจึงกลับออกมายังโถง แล้วกลับออกไป หรือเข้าชมพิพิธภัณฑ์หากเกิดความสนใจก่อนกลับ

4. พฤติกรรมของวัตถุที่จะนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

พฤติกรรมของวัตถุที่จะนำมาแสดง มี 2 ลักษณะ คือ มาจากที่อื่นภายนอก และที่มาจากโรงงานของพิพิธภัณฑ์เอง วัตถุที่มาจากนอกเพื่อมาจัดเก็บหรือแสดงในพิพิธภัณฑ์เมื่อมาถึงจะขนถ่ายลงยังชลาบริบอง เจ้าหน้าที่ตรวจรับ แล้วจึงนำไปยังห้องทะเบียนตรวจสอบทำหลักฐาน ถ้างานยังสมบูรณ์ก็สามารถนำออกเตรียมแสดงได้เลยหากยังไม่พร้อมก็จะเก็บเข้าคลังก่อน เพื่อรอเวลาสมควรต่อไป

3) จำนวนผู้ใช้โครงการ

ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมในเวลาราชการ คือ วันธรรมดาตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 น. และทุกวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ต้นเดือน รวมทั้งในเทศกาลพิเศษ

การศึกษาองค์ประกอบของโครงการ

ความต้องการของโครงการ

องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์หาได้จากความต้องการของโครงการ (NEED OF PROGRAM) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. องค์ประกอบที่เกิดจากความต้อ้งการเบื้องต้น (ESTALISHING - NEED)

นั้นเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นจะต้องมีโครงการเกิดจากงานที่จัดแสดงการแบ่งส่วนงาน และอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของโครงการ เพื่อสนองนโยบายและดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็นส่วนสำคัญๆ ได้ดังนี้

- ส่วนดำเนินงาน เป็นส่วนที่จะบริหารและดำเนินการด้านธุรการเพื่อให้งานบริการของพิพิธภัณฑ์สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

- ส่วนจัดแสดง ทั้งบริเวณจัดแสดงแบบถาวร (PERMENT EXHIBITION) และ แบบชั่วคราว (TEMPORY EXHIBITION)

- ส่วนเก็บวัตถุเป็นคลังของพิพิธภัณฑ์ที่จะใช้เป็นวัตถุที่มีอยู่ ทั้งที่ไม่พร้อมจัดแสดงและส่วนที่เหลือจากการจัดแสดง นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับเตรียมการนำวัตถุไปตกแต่งให้สมบูรณ์ในส่วนปฏิบัติการ

- ส่วนปฏิบัติการ ปรับปรุง ตกแต่งวัตถุให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับการเก็บรักษาและจัดแสดง เป็นส่วนที่ใช้ทำการวิจัย ค้นคว้า ทดลอง ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

- ส่วนบริหาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้โครงการ เช่น ที่จอดรถยนต์ บริเวณโถงทางเข้า

2. องค์ประกอบที่เกิดจากความพึงพอใจพื้นฐาน (SARIAFLYING NEED)

ได้แก่ส่วนที่จะส่งเสริมให้โครงการมีความสมบูรณ์ สามารถกำหนดองค์ประกอบได้จากพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ (BEHAVIOR OF USER) การพิจารณาความต้องการตามพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ แบ่งใช้ออกเป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้

ประเภท	พฤติกรรมความต้องการ	ผลที่เกิดจากความต้อ้งการ
นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว พักผ่อน หาความรู้	ส่วนจัดแสดง ร้านขายของที่ระลึก ส่วนพักผ่อน ร้านอาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับคนใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่เอาไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชาชน	พักผ่อน ท่องเที่ยว หาความรู้	ส่วนจัดแสดง ส่วนพักผ่อน ร้านขายของ ร้านอาหาร
นักเรียน	หาความรู้ พักผ่อน	ส่วนจัดแสดง ส่วนการศึกษา ห้องสมุด บรรยาย ส่วนพักผ่อน
ผู้สนใจพิเศษ	ค้นคว้า หาความรู้	ส่วนจัดแสดง ส่วนการศึกษา ห้องสมุด ส่วนจัด แสดงพิเศษ
เจ้าหน้าที่	บริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมาย	ส่วนทำงาน ส่วนทาน อาหาร ส่วนพักผ่อน

ได้ส่วนที่เป็นองค์ประกอบเสริมโครงการ คือห้องสมุด ห้องบรรยาย ส่วนจัดแสดงพิเศษ ร้านขายของที่ระลึก ส่วนสอนปริยัติธรรม ส่วนฝึกอบรม ส่วนจัดนิทรรศการประกวดร้านอาหาร บริเวณพักผ่อน และส่วนพักผ่อน :

องค์ประกอบของโครงการ

จากความต้องการของโครงการ สามารถกำหนดองค์ประกอบของโครงการเป็นส่วนหลัก คือ

1. ส่วนบริการสาธารณะ (PUBLIC SERVICE)
2. ส่วนจัดแสดงงาน (EXHIBITION QUARTER)
3. ส่วนบริการการศึกษา (EDUCATION SERVICE)
4. ส่วนวิชาการ (EDUCATION OFFICE)
5. ส่วนบริหาร (ADMINISTRATIVE OFFICE)
6. ส่วนเทคนิค (TECHICAL QUARTER)

การศึกษารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของโครงการเพื่อนำไปกำหนดขององค์ประกอบที่จะใช้ในการวิเคราะห์พื้นที่ใช้สอยต่อไป มีดังต่อไปนี้

1. ส่วนบริการสาธารณะ (PUBLIC SERVICE)
 - 1.1 โถงทางเข้า (ENTRANCE HALL)
 - โถงพักผ่อน,พักผ่อน (GENERAL LOBBY)
 - ติดต่อสอบถาม (INFORMATION)
 - ที่ฝากของ (DEPOSITARY)
 - ร้านขายของที่ระลึก (SOUVENIR,BOOK SHOP)
 - ผังแสดงส่วนของพิพิธภัณฑ์ (MUSEUM BOARD)
 - หน่วยควบคุมและรักษาความปลอดภัย (CONTROL & SECURITY STATION)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- โทรศัพท์สาธารณะ (PUBLIC TELEPHONE)
- ตู้ดื่มน้ำสาธารณะ (DRINK FOUNTAIN)
- ห้องน้ำ-ส้วม (TOILET)
- 1.2. ร้านอาหาร (CAFETERIA)
 - บริเวณรับประทานอาหาร (DINNING AREA)
 - ครัว (KITCHEN)
 - เคาน์เตอร์ขายอาหาร (COUNTER)
 - ห้องเก็บของ (STORAGE)
- 1.3. ศูนย์พระเครื่องให้เช่า
 - ศูนย์พระเครื่อง
 - แผงพระเครื่อง
 - ร้านอาหาร
 - ห้องน้ำ-ส้วม
- 1.4. จัดนิทรรศการการประกวดพระเครื่อง
 - เวที
 - ที่นั่งชม
 - จำหน่ายบัตร-ประชาสัมพันธ์
 - ห้องพักคณะกรรมการ
 - ห้องพักเจ้าหน้าที่
 - ห้องเก็บของ
 - ห้องน้ำ-ส้วม
- 1.5. ที่จอดรถ (PARKING)
 - จอดรถสาธารณะ (PUBLIC PARKING)
 - จอดรถเจ้าหน้าที่ (STAFF PARKING)
 - จอดรถบริการ (SERVICE PARKING)
 - จอดรถมอเตอร์ไซด์ (MOTORCYCLE)
- 2. ส่วนจัดแสดงงาน (EXHIBITION QUARTER)
 - ส่วนแสดงงานถาวร (PERMANENT EXHIBITION)
 - ส่วนแสดงงานชั่วคราว (TEMPORARY EXHIBITION)
 - ส่วนแสดงงานกลางแจ้ง (OUT-DOOR EXHIBITION)
 - ห้องน้ำ-ส้วม (TOILET)
- 3. ส่วนบริการการศึกษา (EDUCATION SERVICE)
 - 3.1. ห้องสมุด (LIBRARY)
 - บริเวณอ่านหนังสือ (READING AREA)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ชั้นวางหนังสือ (BOOK STRACK)
 - ห้องบรรณรักษ์ (LIBRAIAN ROOM)
 - ห้องโสตทัศนศึกษา (AUDIO VISUAL)
 - ตู้บัตรรายการ (CARD CATALOGUE)
 - ห้องเก็บหนังสือ (BOOK STORAGE)
 - ห้องเทคนิค (TECHNICAL ROOM)
 - CIRCULATION DESK
- 3.2 ห้องเรียนปริยัติธรรม
- ที่นั่ง
 - ห้องเก็บหนังสือ
 - ห้องพักครู
 - ห้องธุรการ
 - สอนหนังสือ
 - ห้องน้ำ-ส้วม
- 3.3 ห้องฝึกอบรม
- ที่นั่ง
 - เวที
 - ห้องปฏิบัติการแสง-เสียง
 - ห้องเตรียมการบรรยาย
 - ห้องพักเจ้าหน้าที่
 - ห้องเก็บของ
 - ที่นั่ง
 - ห้องน้ำ-ส้วม
- 3.4 ห้องฉายภาพยนตร์ (AUDITORIUM)
- ที่นั่ง (SEATING)
 - เวที (STAGE)
 - ห้องปฏิบัติการ แสง-เสียง (PROJETOR ROOM)
 - ห้องเตรียมการบรรยาย (PREPARATION ROOM)
- 3.5 ห้องบรรยาย (LECTURE ROOM)
- 3.6 ห้องน้ำ - ส้วม (TOILET)
4. ส่วนวิชาการ (EDUCATION OFFICE)
- ห้องหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ (DEPARTMENT HEAD'S ROOM)
 - ห้องรับรองแผนกประวัติศาสตร์ (ASSISTANTS ROOM)
 - ส่วนทำงานเจ้าหน้าที่ (WORKING AREA)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องวิจัย (RESEARCH ROOM)
- ห้องเก็บของ (STORAGE)
- ห้องน้ำ - ส้วม (TOILET)

5. ส่วนบริหาร (ADMINISTRATION OFFICE)

5.1 ส่วนบริหาร

- ห้องผู้อำนวยการศูนย์ (DIRECTOR ROOM)
- ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์ (VICE DIRECTOR ROOM)
- ห้องเลขาธิการ (SECRETARY ROOM)
- ห้องประชุม (CONFERENCE)

5.2 ส่วนธุรการ

- ห้องหัวหน้าฝ่ายธุรการ (DEPARTMENT HEAD'S ROOM)
- ห้องรองหัวหน้าฝ่ายธุรการ
- ห้องทำงานฝ่ายธุรการ (ADMINISTRATION OFFICE)
- ห้องเก็บเอกสาร
- ห้องปฐมพยาบาล
- ห้องพักยามรักษาการณ์ (GUARD ROOM)
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่ (LOUNGE)
- โถงพักผ่อน-พักคอย
- ห้องน้ำ - ส้วม (TOILET)

6. ส่วนเทคนิค (TECHNICAL QUARIER)

6.1 งานเทคนิค (TECHNICAL)

- ห้องหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ (DEPARTMENT HAED'S ROOM)
- ห้องรองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ (ASSISTANT'S ROOM)
- ห้องออกแบบศิลป์ (DESIGNER ROOM)
- ห้องทำหุ่นจำลอง (MODEL MAKING ROOM)
- ห้องทำหุ่นขี้ผึ้ง (HUMAN IMAGERY)
- ห้องปฏิบัติการไม้ (WORK SHOP)
- ห้องถ่ายภาพ (PHOTO LAB)
- ห้องทำสี (COLOR SPRAY ROOM)
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่ (LOUNGE)
- ห้องปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์ (ELECTRONIC WORKING)
- ห้องเครื่องกล (MECHANICAL)

6.2 งานทะเบียนคลังพิพิธภัณฑ (COLLECTION STORAGE)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ส่วนทำงานเจ้าหน้าที่ (WORKING.AREA)
- บริเวณส่งของ (LOADING)
- บริเวณตรวจรับของ (RECIEVEING AREA)
- คลังพิพิธภัณฑ์ (COLLECTION STORAGE)
- ห้องเก็บของจัดแสดงชั่วคราว (TEMPORARY STORAGE)
- ห้องเตรียมการแสดง (PREPARATION ROOM)
- ห้องน้ำ - ส้วม (TOILET)

การศึกษารายละเอียดทางสถาปัตยกรรมของโครงการ

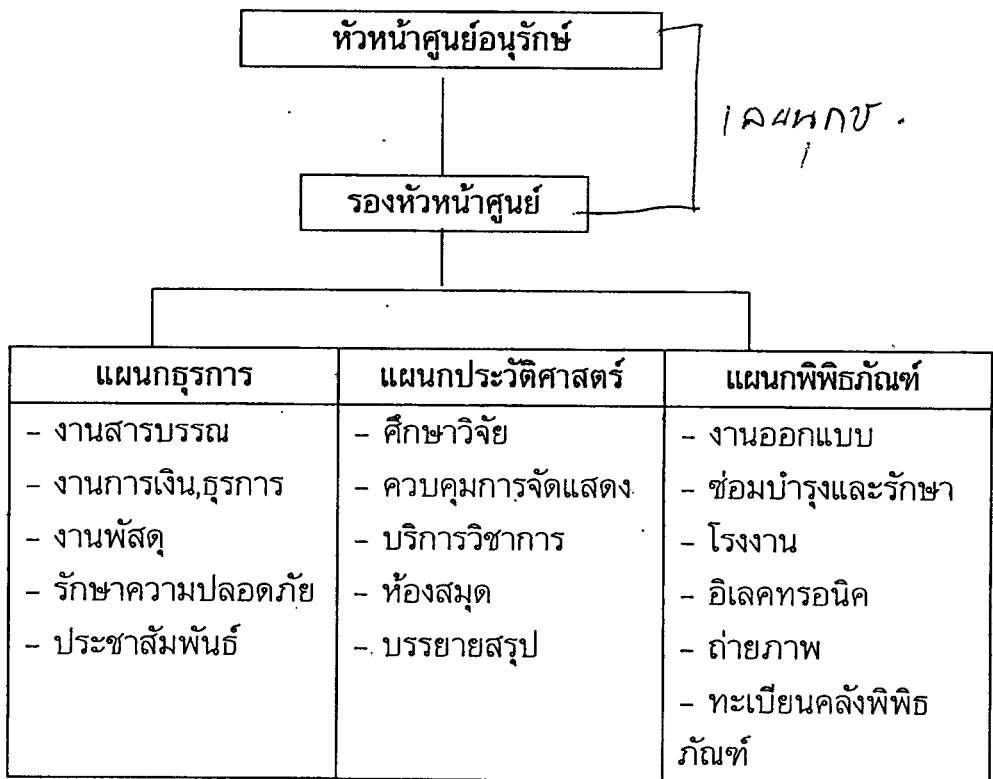
ส่วนจัดแสดง (EXHIBITION AREA)

ประเภทของการจัดแสดง

ส่วนจัดแสดงโดยทั่วไป มีแบบอย่างที่เป็นหลักการสำคัญ 2 ประเภท คือ

1. การจัดแสดงถาวร (PERMANENT EXHIBITION) ได้แก่การจัดแสดงพื้นที่ของส่วนแสดงไว้สำหรับจัดเป็นนิทรรศการประจำ โดยเลือกผลงานและศิลปวัตถุต่างๆ
2. การจัดแสดงชั่วคราว (TEMPORARY EXHIBITION). ได้แก่การจัดแสดงพื้นที่ของส่วนแสดงไว้สำหรับจัดเป็นนิทรรศการหมุนเวียน คือ ใช้ระยะเวลา 3 หรือ 6 เดือน จะเปลี่ยนชิ้นงานแสดง 1 ครั้งหรือแล้วแต่นโยบายของพิพิธภัณฑ์ในการกำหนดระยะเวลาเพื่อเป็นจุดสนใจแก่ผู้เข้าชม

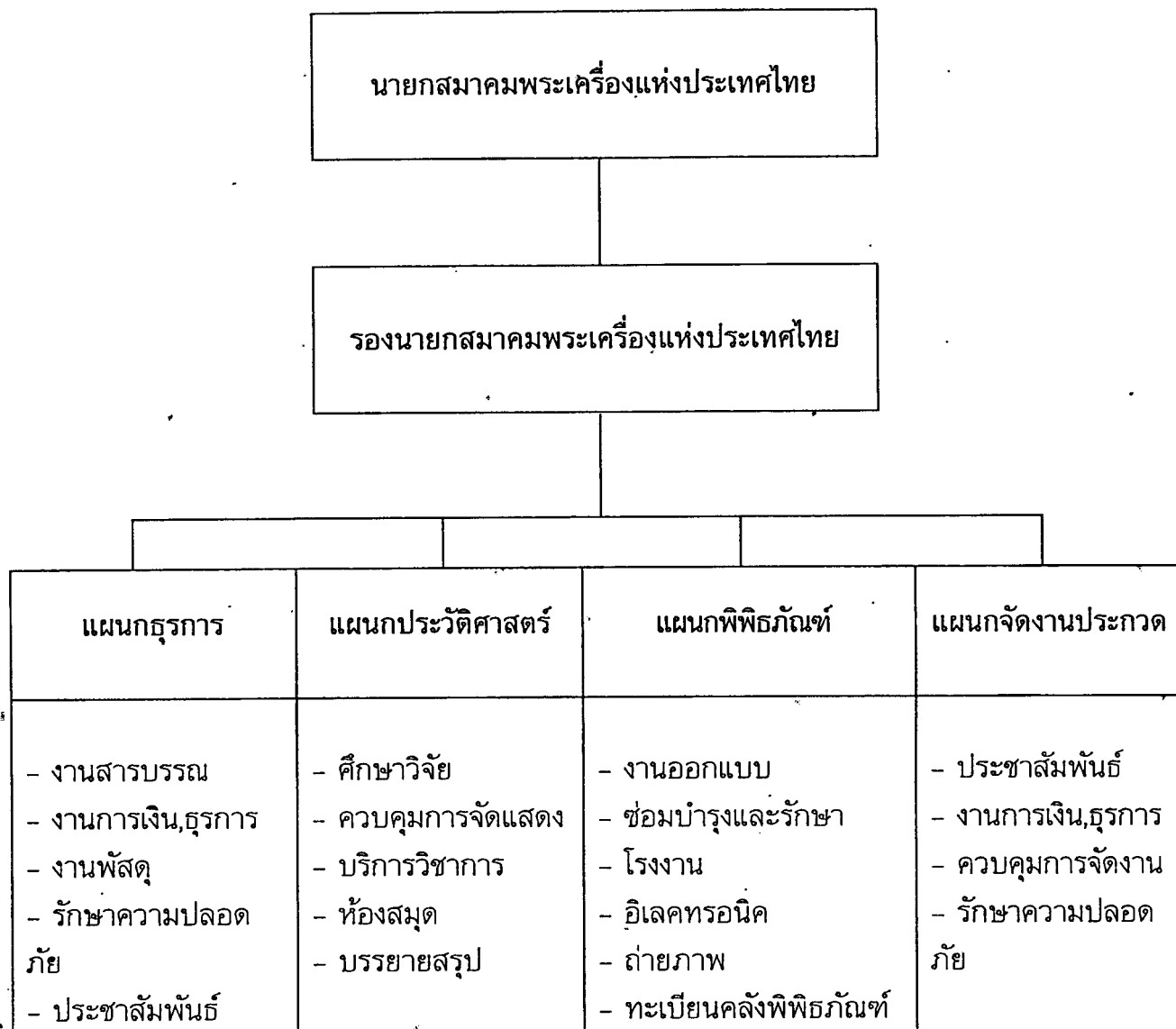
โครงสร้างศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

แสดงโครงสร้างภายในกองประวัติศาสตร์ ของ ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงสร้างของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

แสดงโครงสร้างภายในกองประวัติศาสตร์ของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กองบริหารงานของโครงการ แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ

1. แผนกธุรการ
2. แผนกประวัติศาสตร์
3. แผนกพิพิธภัณฑ์

หน้าที่รับผิดชอบ

1. แผนกธุรการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านต่างๆ แบ่งงานออกเป็นส่วนดังต่อไปนี้

1.1 งานสารบรรณ

- ตอบรับหนังสือราชการต่างๆ
- งานพิมพ์ติด
- งานเอกสารของศูนย์อนุรักษ์

1.2 การเงิน, ธุรการ

- ดูแลควบคุมการรับจ่ายเงิน
- ติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอก

1.3 งานพัสดุ

- ทำทะเบียนอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงาน

1.4 รักษาความปลอดภัย

- ดูแลรักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์ทั้งภายในและภายนอก

1.5 ประชาสัมพันธ์

- เผยแพร่กิจการ
- ให้คำปรึกษาแก่ผู้มาใช้บริการ

1.6 งานอื่นๆ

- งานทำความสะอาด
- ทำสวน
- พยาบาล
- คนขับรถ

2. แผนกประวัติศาสตร์ มีหน้าที่ดำเนินการบริหารงานในด้านวิชาการ ส่วนประวัติศาสตร์และความรู้เกี่ยวเนื่องของเรื่องแบ่งงานออกเป็นส่วนดังนี้คือ

2.1 ศึกษาวิจัย

- งานด้านวิจัย เรียบเรียง ประวัติของศิลปพระเครื่องในยุคสมัย

ต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.2 ควบคุมการจัดแสดง
 - จัดการบรรยาย บริการนำชมพิพิธภัณฑ์
- 2.4 ห้องสมุด
 - รวบรวม และให้บริการหนังสือ, โสตทัศนอุปกรณ์ต่างๆ
- 2.5 ห้องเรียนหนังสือปริยัติธรรม
 - สอนหนังสือในวันเสาร์-อาทิตย์แก่เด็กและพระเถรทั่วๆ ไป
- 2.6 ห้องฝึกอบรม
 - เปิดสอนผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับพระเครื่องทุกประเภท
- 2.7 บรรยายสรุป
 - สรุปการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

3. แผนกพิพิธภัณฑ์ มีหน้าที่วางแผนดำเนินงาน การจัดแสดงในพิพิธ
 ภัณฑ์แบ่งงานออกเป็นส่วนดังต่อไปนี้

- 3.1 งานออกแบบ
 - ออกแบบตกแต่งห้องจัดแสดง
 - ทำงานศิลปะต่างๆ ทำหุ่นจำลอง และป้ายแสดง
- 3.2 ซ่อมบำรุง
 - รักษาซ่อมแซมพัสดุจัดแสดง
- 3.3 โรงงาน
 - ปฏิบัติงานไม้, โลหะ, ทาสี
 - ปฏิบัติงานหล่อหุ่นขี้ผึ้ง
- 3.4 งานอิเล็กทรอนิกส์
 - จัดแสงสว่าง ระบบไฟฟ้าต่างๆ
- 3.5 งานถ่ายภาพ
 - ถ่ายภาพ
 - ฉายภาพยนต์
- 3.6 งานทะเบียนคลังพิพิธภัณฑ์
 - ควบคุมการจัดแสดง
 - ทำบัญชีแยกประเภท รับ-จ่าย พัสดุจัดแสดง

รายละเอียดด้านบุคลากรและหน้าที่

การแบ่งหน่วยงาน ตามแผนภูมิการบริหารงานภายในศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย การจัดอัตรากำลังของแต่ละหน่วยงาน พิจารณาจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยอัตรากำลังพลรับใหม่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม มีดังต่อไปนี้

ตารางแสดงอัตรากำลังของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

ตำแหน่งงาน	อัตรากำลัง	หน้าที่
1. หัวหน้าศูนย์	1	- ผู้บังคับบัญชาในสังกัดทั้งหมดวางนโยบายควบคุมการปฏิบัติงาน
2. รองหัวหน้าศูนย์	1	- ผู้สั่งการ ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย
3. เลขา	1	- วางแผนงานตามนโยบาย จัดการติดต่อกับส่วนอื่น จัดการประชุม
รวมงานบริหาร	3	
1. หัวหน้างานธุรการ	1	- รับผิดชอบงานในทุกส่วนธุรการทั้งหมด
2. รองหัวหน้างาน	1	- ช่วยงานหัวหน้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สารบรรณ	4	- ตอบโต้หนังสือ งานพิมพ์ดีดและติดต่อกับบุคคลภายนอก
4. ธุรการ การเงิน	4	- ดูแลควบคุมการรับ จ่ายเงินและติดต่อกับบุคคลภายนอก
5. ประชาสัมพันธ์	2	- เผยแพร่กิจการ
6. พัสดุ	2	- ทำทะเบียนอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงาน
7. ยามรักษาการณ์	12	- รักษาความปลอดภัยภายใน-ภายนอก
8. ทำความสะอาด	15	- รักษาความสะอาดในโครงการทั้งหมด
9. ทำสวน	3	- จัดแต่งดูแลต้นไม้ และสวนรอบอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ที่นอกเหนือ

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. พยาบาล	2	- รักษา ปฐมพยาบาล เจ้าหน้าที่ในกรณีจำเป็น
11. ช่างรถ	2	- ช่างรถบริการของพิพิธภัณฑ์
รวมงานธุรการ	48	
1. หัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์	1	- ดำเนินการบริหารงานในด้านวิชาการ ส่วนประวัติศาสตร์และความรู้เกี่ยวเนื่อง
2. รองหัวหน้าแผนก	1	- ช่วยงานหัวหน้าในด้านการดำเนินงาน
3. นักวิชาการ	3	- งานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศิลปพระเครื่องในยุคสมัยต่างๆ
4. วิทยากร	2	- จัดบรรยาย บริการนำชม
5. เจ้าหน้าที่โสตทัศน	3	- เตรียมเครื่องมือในการบรรยาย
6. เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม	7	- จัดบรรยาย สอนวิธีพิจารณาพระเครื่อง
7. ครูสอนหนังสือ	6	สอนหนังสือ ปริญญาตรีนักเรียน
8. ห้องสมุด	3	- บรรณารักษ์ ควบคุมห้องสมุด
9. จัดแสดง	4	- ร่วมกันจัดแสดงกับส่วนเทคนิค
10. เสมียน	4	- งานพิมพ์ดีด บัญชี
รวมงานแผนกประวัติศาสตร์	33	
1. หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์	1	- วางแผนดำเนินงาน การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์
2. รองหัวหน้า	1	- ช่วยหัวหน้าควบคุมการทำงาน
3. ออกแบบ	2	- ออกแบบตกแต่งห้องจัดแสดง
4. ศิลปกรรม	4	- ทำงานศิลปต่างๆ ทำหุ่นจำลอง
5. อิเล็กทรอนิกส์	2	- จัดแสงสว่าง ระบบไฟฟ้า
6. ถ่ายภาพ	2	- ถ่ายภาพ ฉายภาพยนตร์
7. ซ่อมบำรุง	4	- รักษา ซ่อมแซม พัสดุจัดแสดง
8. โรงงาน	10	- ปฏิบัติงานไม้ เหล็ก, ทาสี

เอกสารนี้เป็นเอกสารทูลสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปเผยแพร่ภายนอกการ

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. ทะเบียน	6	-งานหล่อพระพุทธรูป,ปั้นหุ่นขี้ผึ้ง
10. เสมียน	2	- ควบคุมการจัดแสดง,ทำบัญชี
รวมส่วนงานแผนกพิพิธภัณฑ์	34	- ทำบัตรรายการ พัสตุ ทำบัญชีพิมพ์ดีด
รวมเจ้าหน้าที่ทั้งหมด	118	

การวิเคราะห์ผู้ใช้โครงการ

1. ประเภทผู้ใช้โครงการ

จากการศึกษาในข้อมูลเบื้องต้น เราสามารถสรุปกลุ่มผู้ใช้อาคารของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ได้ดังนี้คือ

- 1.1 ผู้มารับบริการ ประกอบด้วย
 - ประชาชนทั่วไป
 - นักท่องเที่ยว
 - นักวิชาการ นักวิจัยค้นคว้า
 - นักเรียน นักศึกษา
- 1.2 เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย
 - ฝ่ายบริหาร
 - ฝ่ายธุรการ
 - ฝ่ายประวัติศาสตร์
 - ฝ่ายพิพิธภัณฑ์
- 1.3 บุคคลภายนอก ผู้มาติดต่อธุระ

2. พฤติกรรมผู้ใช้โครงการ

พฤติกรรมต่างๆ ของผู้ใช้อาคาร จะกำหนดสัมพันธ์ขององค์ประกอบของอาคาร พฤติกรรมของผู้ใช้อาคารเหล่านี้ ศึกษาจากผู้ใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์เกษตรและศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์

พฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร แบ่งเป็น 2 ประเภท

1. ผู้มาบริการ

- 1.1 ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท
 - มาเป็นส่วนตัว รถโดยสารรับจ้าง รถส่วนตัว หรือเดินมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- มาเป็นหมู่คณะ ได้แก่ กลุ่มนักทัศนจำจร นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นักเรียน นักศึกษา ซึ่งกลุ่มหนึ่งเป็นหมู่คณะไม่เกิน 400 คน

เมื่อผู้ชมเข้ามาถึงพิพิธภัณฑท์ จะเข้าสู่อาคารทางโถงทางเข้าซึ่งเป็นบริเวณที่รวมคนเพื่อกระจายไปยังส่วนต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องนิทรรศการ ห้องอาหารและห้องบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ในโถงนี้จะมีสวนประชาสัมพันธ์ ร้านขายของที่ระลึก ผังแสดงรายการถาวรและชั่วคราว รวมทั้งส่วนจัดแสดงกลางแจ้งด้วย ผู้ชมจะใช้เวลาต่างๆ กันตามความสนใจมากน้อย ซึ่งเวลาเฉลี่ยในการชมประมาณ 1 นาที่ต่อ 1 ชั้น ระยะเวลาการชมต่อเนื่องเฉลี่ยประมาณ 1 ถึง 2 ชั่วโมง จึงเกิดความต้องการพักคั่นเวลาเพื่อคลายสมอง แล้วจึงกลับไปดูงานต่อจนหมดหรือพอแก่ความต้องการก็ออกจากห้องแสดงจากนั้นอาจซื้อของที่ระลึกหรือหนังสือ หรืออาจไปใช้บริการของร้านอาหารแล้วจึงกลับไป

1.2 ผู้เข้าคั่นคว่ำศึกษา

ผู้เข้าศึกษาคั่นคว่ำ จะมาใช้โครงการเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะซึ่งทางพิพิธภัณฑท์จะจัดบริการเผยแพร่ ความรู้ทางวิชาการ ประวัติ เช่น การจัดการบรรยายหรืออบรม จัดบริการห้องสมุด การคั่นคว่ำทางด้านประวัติศาสตร์ของศูนย์อนุรักษ์โดยเฉพาะ

ชมพิพิธภัณฑท์

8.30 - 9.00 น.	รอเวลาบรรยาย
9.00 - 12.00 น.	บรรยาย สัมนา ห้องสมุด
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 16.00 น.	บรรยาย สัมนา ห้องสมุด
16.00 น.	เลิกงาน

2. เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑท์

พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ขึ้นอยู่กับหน้าที่ของบุคคล ซึ่งเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑท์จะเดินทางมาโดยรถส่วนตัว เดินมา ซึ่งทางเข้าของเจ้าหน้าที่จะแยกจากทางเข้าของผู้ชม เพื่อความสะดวกในการเข้าชม และการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่คิดออกจากเวลาในการทำงาน

8.30 - 9.00 น.	ลงเวลาทำงาน
9.00 - 12.00 น.	ช่วงเวลาปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 16.00 น.	ช่วงเวลาปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย
16.00 น.	เลิกงาน

3. บุคคลภายนอกผู้เข้ามาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑท์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้มาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑ์ อาจจะมาติดต่อทางราชการ ธุรกิจหรือ ข้อมูลต่างๆ จะเข้ามาทางช่องทางเข้า หรือส่วนที่จะติดต่อกับสำนักงานได้แล้วจึงกลับออกมายังโถงแล้วกลับออกไป หรือเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ หากเกิดความสนใจก่อนกลับ

4. พฤติกรรมของวัตถุที่จะนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

พฤติกรรมของวัตถุที่จะนำมาแสดง จะมี 2 ลักษณะ คือ มาจากที่อื่น ภายนอก และที่มาจากโรงงานของพิพิธภัณฑ์เอง วัตถุที่นำมาจากภายนอกเพื่อมาจัดเก็บ หรือแสดงในพิพิธภัณฑ์เมื่อมาถึงจะขนถ่ายลงยังชานชาลารับขบวน เจ้าหน้าที่ตรวจนับ แล้ว จึงนำไปยังห้องทะเบียนตรวจสอบหลักฐาน ถ้างานสมบูรณ์ก็สามารถนำออกเตรียมแสดง ได้เลย หากยังไม่พร้อมก็จะเก็บเข้าคลังก่อนเพื่อรอเวลาสมควรต่อไป

จำนวนผู้ใช้โครงการ

จากการศึกษาข้อมูลถึงจำนวนผู้ชมและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่โครงการทำให้ สามารถกำหนดจำนวนผู้ใช้โครงการในแต่ละประเภทได้ดังนี้ คือ

1. ผู้มารับบริการ จำนวน 400 คน/วัน
2. เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ 118 คน
3. บุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้ใช้โครงการส่วนน้อย

รายละเอียดของจำนวนผู้ใช้แต่ละประเภท

1. ผู้มารับบริการ จะทำการศึกษาถึงจำนวนผู้มาใช้บริการในแต่ละประเภท ว่ามีความแตกต่างกันเท่าใด เพื่อหาผู้ใช้โครงการหลัก โดยจะศึกษาจากจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ดังในภาพ

การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ

ตารางแสดงการวิเคราะห์ประกอบของโครงการ

องค์ประกอบ	ส่วนประกอบ	ผู้ใช้	หน้าที่ใช้สอย, ข้อพิจารณาในการออกแบบ
1. ส่วนบริการสาธารณะ 1.1 โถงทางเข้า	โถงพักคอย	ผู้เข้าชม	- ทางเข้าออกควรมีทางเดียวเพื่อให้สะดวกในการควบคุม
	ติดต่อสอบถาม	เจ้าหน้าที่	- เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลต่างๆ ของผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์ เพื่อความปลอดภัย ป้องกันการโจรกรรม
	ที่ฝากของ	เจ้าหน้าที่	- ควรจัดเตรียมไว้บริการอยู่ในบริเวณที่ผู้เข้าชมสามารถใช้ได้สะดวก
	ร้านขายของที่ระลึก	เจ้าหน้าที่	- จำหน่ายหนังสือของที่ระลึกต่างๆ ควรอยู่ภายในส่วนต้อนรับของผู้เข้าชม
	ผังแสดงส่วนพิพิธภัณฑ์	เจ้าหน้าที่	- ส่วนแสดงแผนผังของโครงการ
	หน่วยรักษาความปลอดภัย	ผู้เข้าชม	- ควบคุมความปลอดภัยบริเวณทางเข้าชมพิพิธภัณฑ์
โทรศัพท์สาธารณะ	ผู้เข้าชม	- ควรจัดเตรียมไว้บริการอยู่ในบริเวณที่ผู้เข้าชมสามารถใช้ได้สะดวก	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบ	ส่วนประกอบ	ผู้ใช้	หน้าที่ใช้สอย, ข้อพิจารณาในการออกแบบ
1.2 ห้องอาหาร	ห้องน้ำ, ล้าง	ผู้เข้าชม	- จัดแยกเป็นส่วนชาย-หญิง สามารถติดต่อได้สะดวกจากโถงทางเข้า
	ส่วนรับประทานอาหาร	เจ้าหน้าที่	- ติดต่อกับเคาน์เตอร์ขายอาหารของโครงการ ควรติดต่อเข้าถึงได้โดยไม่มียาก
	ครัว	แม่ครัว	- ติดต่อกับเคาน์เตอร์ขายอาหาร และมีทางบริการพิเศษในการขนส่งเสียบียงอาหาร
	ห้องเก็บของ	แม่ครัว	- เป็นห้องเก็บของแห้ง สด เพื่อนำประกอบอาหารต่อไปและอยู่ห้องครัว
1.3 ส่วนพื้นที่ให้เช่า	เคาน์เตอร์ขายอาหาร	ผู้ใช้บริการ แม่ครัว	- เป็นที่จำหน่ายอาหาร ควรอยู่ระหว่างครัวกับส่วนรับประทานอาหาร
	ห้องน้ำ, ล้าง	ผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่	- แยกเป็นชาย-หญิง ติดต่อได้สะดวกจากส่วนรับประทานอาหาร
1.4 ส่วนจัดนิทรรศการ		ผู้ใช้บริการ	- เป็นส่วนพื้นที่ว่างให้เช่าแก่ผู้ที่จะมาเปิดศูนย์หรือแผง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<p>1.5 ส่วนจอตรด</p>	<p>จอตรดสาธารณะ</p> <p>จอตรดบัส</p> <p>จอตรดเจ้าหน้าที่</p> <p>จอตรดบริการ</p>	<p>บุคคลภายนอก</p> <p>ผู้ชมเป็นหมู่คณะ</p> <p>เจ้าหน้าที่</p> <p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>พระเครื่องควรแยกอาคารออกมาเป็นส่วนตัว</p> <p>อยู่ส่วนเดียวกับศูนย์พระเครื่องแต่ควรแยกออกไปอีกชั้น</p> <p>หนึ่งเป็นการส่วนตัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดไว้ให้เพียงพอกับความต้องการ - สะดวกในการเข้า-ออกพิพิธภัณฑ์ - จัดแยกต่างหากเพื่อความเป็นสัดส่วน ไม่สับสนและควรมีร่มเงาตลอดทั้งวัน - วางรวมอยู่ที่จอตรดเจ้าหน้าที่และสะดวกในการรับส่งของพิพิธภัณฑ์
<p>2. ส่วนจัดแสดงงาน</p> <p>2.1 ส่วนแสดงงานถาวร</p> <p>2.2 ส่วนแสดงงานชั่วคราว</p>		<p>ผู้เข้าชม</p> <p>ผู้เข้าชม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ต่างแสดงพระเครื่องสมัยต่างๆ รวมทั้งวัดที่สำคัญควรมีจุดตรวจก่อนการเข้าชมเพื่อความเป็นระเบียบและอยู่ใกล้กับโถงทางเข้าพื้นที่ในการจัดแสดงมีความยืดหยุ่นพอสมควร - จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับยุคสมัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

			ต่างๆ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบไปเรื่อยๆ ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้เข้าชม
3. ส่วนบริการการศึกษา 3.1 ห้องสมุด	โถงทางเข้า บริเวณอ่านหนังสือ ชั้นวางหนังสือ ตู้บัตรรายการ ห้องบรรณารักษ์	ผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์	- ทางเข้าออกควรแบ่งเป็นซีกซ้าย ขวา เพื่อสะดวกในการสัญจร - ควรจัดให้เป็นสัดส่วนการสัญจร สะดวกอยู่ในความสงบ - ใช้วางหนังสือของห้องสมุด ควรจัดให้เป็นสัดส่วน เป็นหมวดหมู่ การสัญจรสะดวก - เป็นตู้เก็บบัตรรายการของหนังสือในห้องสมุด ควรอยู่บริเวณทางด้านหน้า เพื่อสะดวกในการใช้งาน - ห้องทำงานบรรณารักษ์ ควรอยู่ในส่วนเดียวกับเคาน์เตอร์เจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 ห้องฉายภาพยนตร์	ห้องโสตทัศนศึกษา	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องเก็บภาพนิทรรศการภาพนิ่งเกี่ยวกับโบราณและอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่างๆ
	ห้องเก็บหนังสือ	เจ้าหน้าที่	- ใช้เก็บหนังสือของห้องสมุดควรอยู่ใกล้กับบรรณารักษ์
	ที่นั่ง	ผู้ให้บริการ	- ใช้สำหรับชมภาพยนตร์และฟังการบรรยาย ควรมีทางเข้าออกที่เห็นได้ชัดเจน และมีทางออกฉุกเฉิน ในกรณีเกิดไฟไหม้
	เวทีแสดง	ผู้แสดง	- ใช้แสดงปาฐกถาเป็นที่สำหรับการแสดงต่างๆ ควรมีทางเข้าออกของผู้แสดงต่างหาก โดยจัดอยู่ข้างเวทีเพื่อป้องกันสายตาผู้ชม
	ห้องควบคุมแสงเสียง	เจ้าหน้าที่	- ใช้ควบคุมในการฉายภาพยนตร์ ควรอยู่ในที่ซึ่งมองเห็นเวทีการแสดงได้ชัดเจน
	ห้องเตรียมการแสดง	ผู้แสดง	- เป็นห้องเตรียมตัวก่อนการแสดงหรือบรรยาย ควรจัดไว้ติดกับเวทีแสดง
ห้องน้ำ, ล้าง	ผู้ให้บริการ	- ควรจัดอยู่ให้อยู่ภายนอก	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ห้องฝึกอบรม	ที่นั่งและทางสัญจร	ผู้ให้บริการ	AUDITORIUM สามารถติดต่อได้ สะดวกจากโถงทาง เข้า - ใช้ทำการบรรยาย ควรอยู่ในส่วนของ การศึกษา มีความ เงียบสงบไม่มีเสียงรบกวน
	ห้องน้ำ-ส้วม	ผู้ให้บริการ	- จัดแยกเป็นส่วน ชาย-หญิง สามารถ ติดต่อได้สะดวกจาก ส่วนบริการการศึกษา
	ที่นั่ง	ผู้ให้บริการ	- ใช้สำหรับชมภาพ ยนตร์หรือสไลด์และ ฟังการบรรยาย ควร มีทางเข้าออกที่เห็น ได้ชัดเจนและมีทาง ออกฉุกเฉินในกรณี เกิดไฟไหม้
	เวทีแสดง	ผู้ให้บริการ	- ใช้แสดงการ บรรยายและอธิบาย เรื่องราวต่างๆ ของ พระเครื่องไทย
	ห้องควบคุมแสง- เสียง	เจ้าหน้าที่	- ใช้ควบคุมในการ ฉายภาพยนตร์ ควร อยู่ในที่ซึ่งมองเห็น เวทีการแสดงได้ชัดเจน
	ห้องเตรียมการแสดง	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องเตรียมตัว ก่อนการบรรยาย ควรจัดไว้ติดกับเวที แสดง
ห้องน้ำ-ส้วม	เจ้าหน้าที่	- ควรจัดให้อยู่ภายใน	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่อนุญตเห็นแบบโฆษณาเช่นด้านการศึกษา

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<p>3.4 ห้องเรียนหนังสือ ปริยัติธรรม</p>	<p>ที่นั่ง</p>	<p>ผู้ให้บริการ</p>	<p>ในอาคารเพราะ ต้องการความเป็น ส่วนตัวและเป็นการ ป้องกันการสูญหาย ของพระเครื่องที่นำ มาให้ศึกษา - ใช้สำหรับนั่งเรียน ของนักเรียนอยู่ใน ส่วนของการศึกษา ควรอยู่ในที่ที่สงบไม่ มีเสียงรบกวน</p>
<p>4. ส่วนวิชาการ</p>	<p>ห้องพักครูสอน</p>	<p>ผู้ให้บริการ</p>	<p>- ควรติดต่อได้ สะดวกจากห้องเรียน</p>
<p></p>	<p>ห้องน้ำ-ส้วม</p>	<p>ผู้ให้บริการ</p>	<p>- ควรติดต่อได้ สะดวกจากห้องเรียน และห้องน้ำ-ส้วม</p>
<p></p>	<p>ห้องหัวหน้าฝ่าย</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>- เป็นห้องทำงาน ของหัวหน้าฝ่าย ควร อยู่ในตำแหน่งที่ สะดวกในการควบคุม</p>
<p></p>	<p>ห้องรองหัวหน้าฝ่าย</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>- เป็นห้องทำงาน ของรองหัวหน้าฝ่าย ควรอยู่ติดกับห้องหัว หน้าฝ่าย เพื่อสะดวก ในการประสานงาน</p>
<p></p>	<p>ห้องทำงานนักวิชา การ</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>- เป็นห้องทำงาน ของเจ้าหน้าที่ที่มีการ ติดต่อกับส่วน สาธารณะในบางกรณี เช่น การบรรยายและ งานค้นคว้าเกี่ยวกับ วัตถุที่แสดง</p>
<p></p>	<p>ห้องค้นคว้าวิจัย</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>- เป็นห้องศึกษาค้น</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	ห้องเก็บของ	เจ้าหน้าที่	
	ห้องน้ำ, ล้าง	เจ้าหน้าที่	
5. ส่วนบริหาร 5.1 ฝ่ายบริหาร	ห้องผู้อำนวยการ ศูนย์	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำงานผู้อำนวยการศูนย์ควรอยู่ใกล้ส่วนทำงานธุรการห้องประชุมเพื่อสะดวกในการประสานงาน
	ห้องรองผู้อำนวยการ ศูนย์	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำงานรองผู้อำนวยการศูนย์อยู่ใกล้กับห้องผู้อำนวยการศูนย์
	ห้องเลขา.ศูนย์	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำงานเลขา.อยู่ใกล้กับห้องผู้อำนวยการศูนย์
	ห้องหัวหน้าฝ่าย	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำงานหัวหน้าฝ่ายธุรการ ควรอยู่ใกล้ส่วนทำงานธุรการ ห้องประชุมเพื่อความสะดวกในการประสานงาน
5.2 ฝ่ายธุรการ	ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำงานรองหัวหน้าฝ่ายธุรการ อยู่ใกล้กับห้องหัวหน้าฝ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	ห้องทำงานธุรการ	เจ้าหน้าที่	ธุรการ - เป็นห้องทำงาน ธุรการต่างๆ โดยมี ทางเข้าออกสำหรับ เจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ อยู่ในส่วนบริหารของ โครงการบุคคลภายนอก สามารถติดต่อ ธุรการได้สะดวก
	ห้องประชุม	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องประชุม ของส่วนบริหาร โครงการในการ ดำเนินงาน วาง นโยบายต่างๆ ควร อยู่ในส่วนที่ติดต่อได้ สะดวกของเจ้าหน้าที่ ฝ่ายบริหารและ ธุรการ
	ห้องเก็บเอกสาร	เจ้าหน้าที่	- ใช้เก็บเอกสาร ข้อมูลต่างๆ ของฝ่าย ธุรการ ควรอยู่ใกล้ กับส่วนทำงานธุรการ
	ห้องปฐมพยาบาล	เจ้าหน้าที่	- ใช้ปฐมพยาบาล เบื้องต้นของผู้เข้า ออกพิพิธภัณฑ์ที่เกิด อุบัติเหตุ ควรอยู่ใน โถงทางเข้าเพื่อ สะดวกในการติดต่อ
	ห้องยามรักษาความปลอดภัย	ยาม	- เป็นห้องตรวจ การณ์ รักษาความ ปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ควรจัดอยู่ใน ส่วนประตูเข้า โครงการและสามารถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตเห็นาไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	<p>ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่</p> <p>โถงพักคอย</p> <p>ห้องน้ำ, ล้าง</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p> <p>ผู้มาติดต่อ</p> <p>เจ้าหน้าที่</p>	<p>เป็นที่พักผ่อนได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นส่วนพักผ่อนส่วนเจ้าหน้าที่บริหารสามารถติดต่อกับส่วนทำงานธุรการได้สะดวก มีความเป็นส่วนตัว บุคคลภายนอกเข้าไม่ได้ - เป็นโถงพักคอยสำหรับผู้มาติดต่องานธุรการของโครงการ สามารถเข้าถึงได้สะดวก โดยแยกจากส่วนของพิพิธภัณฑ์ - ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ส่วนบริหารโดยแยกเป็นสัดส่วนชาย-หญิง ติดต่อกับสะดวกจากห้องทำงาน
<p>6. ส่วนเทคนิค</p> <p>6.1 ฝ่ายเทคนิค</p>	<p>ห้องหัวหน้าฝ่าย</p> <p>รองหัวหน้าฝ่าย</p> <p>ห้องออกแบบ, เขียนแบบ</p>	<p>เจ้าหน้าที่</p> <p>เจ้าหน้าที่</p> <p>เจ้าหน้าที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นห้องทำงานหัวหน้าฝ่ายควรอยู่ตำแหน่งที่สะดวกในการควบคุม - เป็นห้องทำงานรองหัวหน้าฝ่ายควรอยู่ติดกับห้องหัวหน้าฝ่าย เพื่อสะดวกในการประสานงาน - เป็นห้องปฏิบัติการออกแบบเขียนแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	ห้องทำหุ่นจำลอง	เจ้าหน้าที่	ของฝ่ายเทคนิค ควรจัดให้เป็นสัดส่วน - เป็นห้องทำหุ่นจำลองต่างๆ ของฝ่ายเทคนิค ควรจัดให้เป็นสัดส่วน
	ห้องปฏิบัติการหล่อหุ่นซีเมนต์	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทำหุ่นซีเมนต์ โดยใช้ไฟเบอร์กลาส ควรจัดให้เป็นสัดส่วน
	ห้องปฏิบัติการไม้ + โลหะ	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องปฏิบัติการไม้ ของฝ่ายเทคนิค ควรจัดให้เป็นสัดส่วน
	ห้องถ่ายภาพ	เจ้าหน้าที่	- ใช้สำหรับถ่ายภาพต่างๆ ที่ทำการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์
	ห้องทาสี	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องทาสีวัตถุ พิพิธภัณฑ์ของฝ่ายเทคนิค ควรจัดให้เป็นสัดส่วน
	ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	เจ้าหน้าที่	- เป็นส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค สามารถติดต่อกับส่วนทำงานได้สะดวก
	ห้องน้ำ, ส้วม	เจ้าหน้าที่	- ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคติดต่อได้สะดวก
6.2 ฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์	ห้องเก็บของแสดงงาน	เจ้าหน้าที่	- ห้องเก็บของแสดงงานของพิพิธภัณฑ์ ควรมีทางบริการที่ติดต่อกับส่วนแสดงงาน ,
	ห้องเก็บของแสดงชั่วคราว	เจ้าหน้าที่	- เป็นห้องเก็บของแสดงงานชั่วคราว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	ห้องเตรียมการแสดง	เจ้าหน้าที่	<p>ควรจัดเป็น SECTION หนึ่งของห้องเก็บของแสดงงาน เพื่อสะดวกในด้านเทคนิค</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นห้องเตรียมการแสดงของเจ้าหน้าที่ที่จัดแสดงควรติดต่อกับห้องเก็บของแสดงงาน
	ห้องเจ้าหน้าที่คลังพิพิธภัณฑ์	เจ้าหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นส่วนทำงานของฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์ ที่คอยดูแลรับจ่ายวัตถุพิพิธภัณฑ์ ควรจัดให้มีการควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	บริเวณตรวจรับ	เจ้าหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นบริเวณตรวจรับของวัตถุพิพิธภัณฑ์ ที่มาจากภายนอกหรือการจัดแสดงกลางแจ้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	บริเวณส่งของ	เจ้าหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นบริเวณส่งของวัตถุพิพิธภัณฑ์ควรติดต่อกับส่วนจอดรถบริการของพิพิธภัณฑ์และคลังพิพิธภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์พื้นที่ใช้สอยของโครงการ

การทำพื้นที่ใช้สอยขององค์ประกอบต่างๆ ของโครงการนั้น โดยพิจารณาจากหลัก การดังนี้คือ

1. ลักษณะการใช้งาน
2. พฤติกรรมการใช้และจำนวนผู้ใช้
3. อุปกรณ์ประกอบ
4. ความต้องการพื้นฐาน
5. เวลาและวาระ

โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากมาตรฐานที่เชื่อถือได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ARCHITECT'S DATA
2. TIME SAVER STANDARD
3. BUILDING PLANING AND DESIGN STANDARD
4. GRAPHIC STANDARD
5. การเปรียบเทียบการใช้งานกับอาคารตัวอย่าง
6. การจัดเฟอร์นิเจอร์สำหรับพื้นที่ใช้งานหนึ่งๆ
7. จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ

ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ส่วนบริการสาธารณะ (PUBLIC SERVICE) เป็นส่วนที่จัดไว้เพื่อบริการ แก่ประชาชนทั่วไป และผู้ใช้โครงการ

ก่อนเข้าสู่ตัวอาคารจะมีพื้นที่เป็นลานโล่ง (PLAZA) รับคนจากทางเข้าและบริการ ที่รับปริมาณคนจำนวนมากๆ เช่น รถบัส หรือบริเวณพื้นที่ที่เชื่อมเข้าสู่ตัวอาคาร

บริเวณลานโล่งนี้อาจจะมีลักษณะเป็น OUT-DOOR หรือ TRANSITION AREA ก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

1.1 โถงทางเข้า (ENTRANCE HALL) เป็นส่วนที่ติดต่อไปสู่ส่วนต่างๆ ของ อาคาร ควรจะเห็นได้ชัดเจนภายนอกอาคาร เพื่อที่ผู้เข้ามาสามารถพบเห็นและเข้าถึงได้ ง่าย โดยมีองค์ประกอบย่อยๆ ดังนี้

- โถงพักคอยและที่พักร่อน (GENERAL LOBBY)
- ที่ติดต่อสอบถาม (INFORMATION DESK)
- ที่ฝากของ (DEPOSITARY)
- ร้านขายของที่ระลึกจากพิพิธภัณฑ์ (SOUVENIR, BOOK SHOP)
- ผังแสดงส่วนของพิพิธภัณฑ์ (MESEUM BOARD)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- หน่วยแสดงส่วนของพิพิธภัณฑ (CONTROL & SECURITY STATION)
- โทรศัพท์สาธารณะ (PUBLIC TELEPHONE)
- ตู้ดื่มน้ำสาธารณะ (DRINK FOUNTAIN)
- ห้องน้ำ,ส้วม (TOILET)

ความสามารถในการรองรับ ผู้มาใช้บริการของโรงทางเข้ากำหนดจากจำนวนคนในโรงช่วงเวลา 15 นาที (เวลาที่ผู้ใช้บริการติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ประชาสัมพันธ์)

$$\text{จำนวนคนที่ } 150 + \frac{400}{26} = 165 \text{ คน}$$

วิเคราะห์พื้นที่ = 0.64 ตร.ม./คน
 เพราะฉะนั้น พ.ท. โรงทางเข้า = $165 \times 0.64 = 105.6 \text{ ม}^2$

1.2 ร้านอาหาร (CAFETERIA) ประกอบด้วย

- ส่วนรับประทานอาหาร (DINNING AREA)
- ครัว (KITCHEN)
- เคาน์เตอร์ขายอาหาร (CONUTER)
- ห้องเก็บของ (STORAGE)

ขนาดของห้องอาหารจากจำนวนเจ้าหน้าที่,จำนวนผู้มาใช้บริการช่วงเวลา 12.00-13.00 น. และผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ เฉลี่ยสูงสุด

$$\text{รวม} = 99 + \frac{400}{6.5} + 150 = 310 .$$

คิดจำนวนผู้ใช้ห้องอาหาร 70% ของจำนวนผู้เข้าร่วมในช่วงเวลา 12.00 - 13.00 น.

$$= 310 \times 0.7 = 217 \text{ ที่นั่ง}$$

แต่คนใช้เวลารับประทานอาหาร เฉลี่ย 15 นาที

ฉะนั้น จำนวนที่นั่งในห้องอาหาร

$$= 217 \times 0.4 = 87 \text{ ที่นั่ง}$$

$$\text{มาตรฐานเฉลี่ยที่นั่งและโต๊ะอาหาร} = 1.55 \text{ ตร.ม./ที่นั่ง}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\text{พ.ท.ส่วนรับประทานอาหาร} = 87 \times 1.55 = 135 \text{ ที่นั่ง}$$

พ.ท.ครัว คิด 25% จาก พ.ท. รับประทานอาหาร

$$= 50.62 \text{ ตร.ม.}$$

พ.ท. COUNTER คิด 10 % จาก พ.ท. ครัว

$$= 46 \text{ ตร.ม.}$$

พ.ท. STORAGE คิด 25% จาก พ.ท. ครัว

$$= 12 \text{ ตร.ม.}$$

$$\text{สรุป พ.ท. ร้านอาหารทั้งหมด} = 197.50 \text{ ตร.ม.}$$

1.3 ที่จอดรถ

- ที่จอดรถสำหรับประชาชนทั่วไป

จากสถิติการใช้จ่ายยานพาหนะของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มาติดต่อกับส่วนราชการต่างๆ ใน 1 วัน (กองสวัสดิการสังคม) กรุงเทพฯ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ แบ่งเป็นรถประจำทาง 60% รถเช่าจ้างเหมา 5% รถยนต์ส่วนตัว 29% รถมอเตอร์ไซด์ 6% ผู้ชมใช้เวลาในพิพิธภัณฑ์ เฉลี่ยประมาณ 3 ชม. ฉะนั้น

$$\text{จำนวนผู้ใช้จอดรถในช่วงเวลาหนึ่งประมาณ} \quad 400/2 = \quad 200 \text{ คน}$$

$$\text{ผู้ที่มาโดยรถประจำทาง} \quad 0.6 \times 200 \text{ ประมาณ} \quad 400/2 = \quad 120 \text{ คน}$$

$$\text{ผู้ที่มาโดยรถเช่าเหมาจ้าง} \quad 0.05 \times 200 \text{ ประมาณ} \quad 400/2 = \quad 10 \text{ คน}$$

$$\text{ผู้ที่มาโดยรถยนต์ส่วนตัว} \quad 0.29 \times 200 \text{ ประมาณ} \quad 400/2 = \quad 58 \text{ คน}$$

$$\text{ผู้ที่มาโดยรถมอเตอร์ไซด์} \quad 0.06 \times 200 \text{ ประมาณ} \quad 400/2 = \quad 12 \text{ คน}$$

ผู้ที่ชมเป็นหมู่คณะสูงสุด

$$\text{ผู้มาโดยรถส่วนตัวเฉลี่ย} \quad 4 \text{ คน/รถ} \quad 1 \text{ คัน} \quad \text{จำนวนที่จอด} \quad 120/4 = 30 \text{ คัน}$$

$$\text{ผู้มาโดยรถมอเตอร์ไซด์เฉลี่ย} \quad 1.5 \text{ คน/รถ} \quad 1 \text{ คัน} \quad \text{จำนวนที่จอด} = 12/1.5 = 8 \text{ คัน}$$

$$\text{รถโดยสารขนาดใหญ่} \quad 80 \text{ ที่นั่ง} \quad \text{สำหรับผู้มาเป็นหมู่คณะ} = 400/80 = 5 \text{ คัน}$$

$$\text{ที่จอดรถรับส่งสำหรับรถรับจ้าง} \quad 4 \text{ คน/คัน} = 10/4 = 3 \text{ คัน}$$

- ที่จอดรถสำหรับเจ้าหน้าที่ของโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากสถิติของประชากร เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุก 10 คน มีรถยนต์

1 คัน (จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ) จำนวนเจ้าหน้าที่ของโครงการ = 118 คน

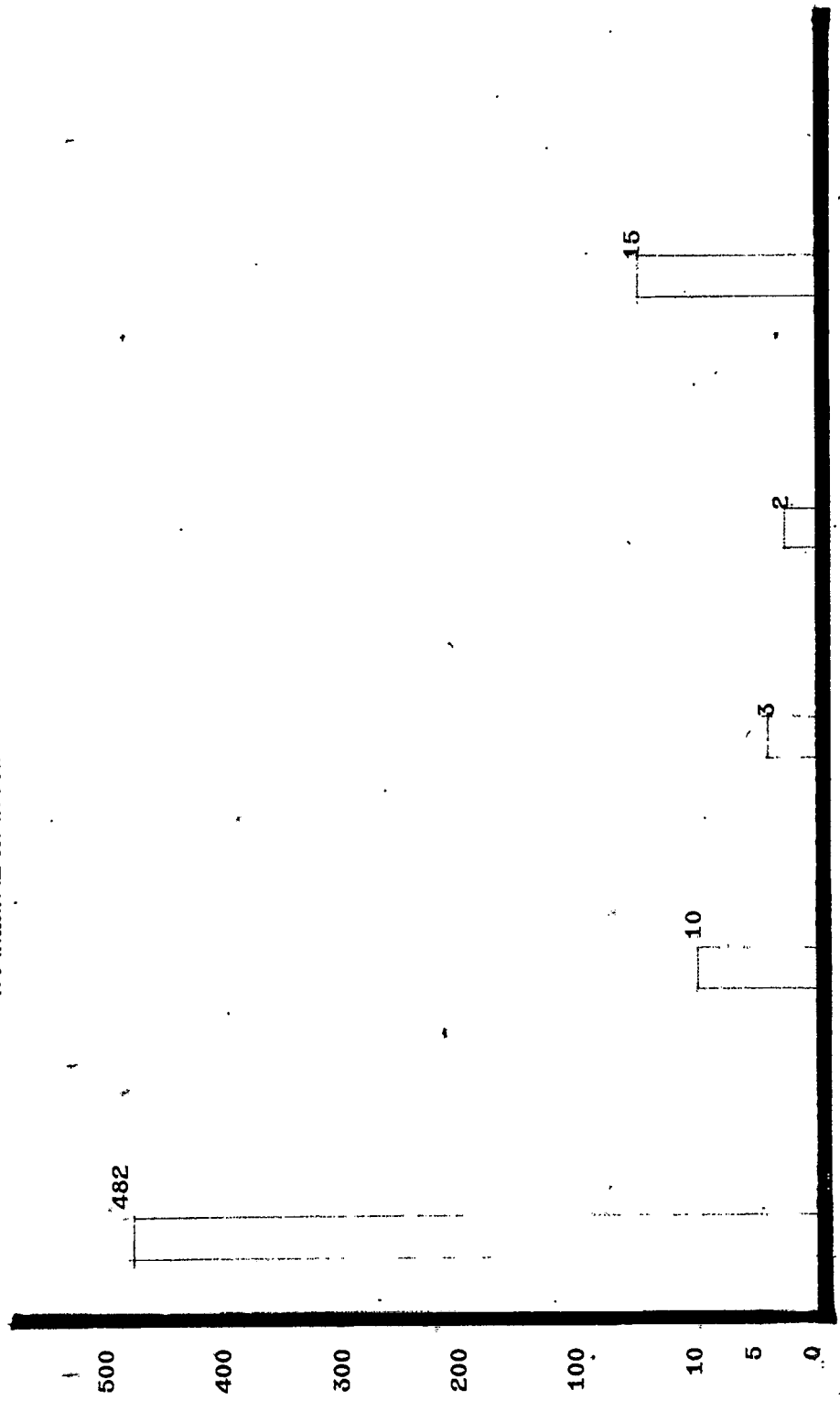
เพราะฉะนั้น จอดรถเจ้าหน้าที่โครงการ = 12 คัน

สรุป จำนวนที่จอดรถในโครงการ

รถยนต์ส่วนตัว	30	คัน
รถยนต์รับจ้าง	3	คัน
รถมอเตอร์ไซด์	8	คัน
รถบัส	5	คัน
รถเจ้าหน้าที่	12	คัน
รถบริการ	2	คัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแสดงผลปริมาณครุฑ

จอตรึงตัวารณะ. จอครยเจ้าน้ำที่. จอครยบริการ. จอครยมอเตอร์ไซค์. จอครยมอเตอร์ไซค์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์พื้นที่งานนิทรรศการการประกวดพระเครื่องฯ

จากการศึกษาสำรวจถึงจำนวนผู้ส่งพระเครื่องเข้าประกวดและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตัดสินพระเครื่องของโครงการ ทำให้สามารถกำหนดพื้นที่ที่ใช้โครงการได้ โดยศึกษาจากจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการจากงานนิทรรศการการประกวดพระเครื่อง พระบูชาจากงานประกวดต่างๆ (จากการบันทึกของ ส.ส.พ.)

1.	ผู้มารับบริการ	1,000 - 1,500	คน
2.	เจ้าหน้าที่	150 - 200	คน
	รวมทั้งหมด =	1,150 - 1,700	คน

พื้นที่ 1.96 ตร.ม./คน (ARCHITECT DATA)

คิด 1,500 คน = 1,440 ตร.ม.

จำนวนที่นั่งชม = $0.96 \times 200 = 192$ ตร.ม.

ส่วนเวที = 100 ตร.ม.

ห้องควบคุมแสง,เสียง = 40 ตร.ม.

ห้องพักคณะกรรมการ = 64 ตร.ม.

พื้นที่สัญจร 25% = 459 ตร.ม.

สรุปรวมพื้นที่งานนิทรรศการฯ = 2,295 ตร.ม.

การหาพื้นที่จัดแสดงถาวรของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

การจัดแสดงภายในศูนย์ฯ พอจะแบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้เป็นประเภทหลัก ดังนี้ คือ

1. ส่วนจัดแสดงที่เป็นกิจกรรมของผู้ชม
2. ส่วนจัดแสดงที่เป็นตู้แสดงแผนภูมิประกอบภาพ
3. ส่วนจัดแสดงที่เป็นวัตถุจริงและหุ่นจำลอง

จากงานที่นำมาแสดงภายในศูนย์อนุรักษ์ฯ ทั้งหมด จะนำมาวิเคราะห์หาพื้นที่จัดแต่ละประเภทดังนี้

1. ส่วนจัดแสดงที่เป็นกิจกรรมร่วมของผู้ชม

ชื่อนิทรรศการ	พื้นที่
- ภาพแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับศิลป์ในยุคต่างๆ	90 ตร.ม.
- แผนผังแสดงการเชื่อมโยงของวัดสำคัญ	72 ตร.ม.
- คติและความเชื่อในพระพิมพ์สมัยต่างๆ	24 ตร.ม.
รวมพื้นที่	186 ตร.ม.

2. ส่วนจัดแสดงที่เป็นตู้แสดงแผนภูมิประกอบภาพ

ชื่อนิทรรศการ	พื้นที่
- ภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์พระเครื่องและศิลป์	70 ตร.ม.
แขนงอื่นที่เกี่ยวข้อง	94 ตร.ม.
- ประวัติศาสตร์ของศิลป์สมัยต่างๆ	รวมพื้นที่ 164 ตร.ม.

3. ส่วนจัดแสดงที่เป็นวัตถุจริงและหุ่นจำลอง	พื้นที่
<u>ชื่อนิทรรศการ</u>	200 ตร.ม.
- การแบ่งประเภทของพระพิมพ์, พระกรุ และ ประวัติ	80 ตร.ม.
ความเป็นมา	รวมพื้นที่ 280 ตร.ม.
- พระพิมพ์จากพระคณาจารย์	
	พื้นที่
<u>หุ่นจำลอง</u>	750 ตร.ม.
<u>ชื่อนิทรรศการ</u>	245 ตร.ม.
- วัดจำลอง	รวมพื้นที่ 995 ตร.ม.
- พระพิมพ์จำลอง	
	= 1,625 ตร.ม.
สรุปพื้นที่ส่วนจัดแสดง	= 325 ตร.ม.
ส่วนจัดแสดงถาวรใช้พื้นที่	= 1,950 ตร.ม.
รวม CIRCULATION ใช้พื้นที่	
รวมทั้งหมด	
ส่วนจัดแสดงชั่วคราว	= 2,437 ตร.ม.
(คิดเป็น 25% ของพื้นที่จัดแสดงถาวร)	
รวมพื้นที่จัดแสดงงานทั้งหมด	

3. ส่วนบริการศึกษา (EDUCATION SERVICE)

3.1 ห้องสมุด (LIBRARY)

พิจารณาจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดรวมเจ้าหน้าที่และผู้ใช้โครงการเฉลี่ย 500 คน/วัน ผู้ใช้ห้องสมุดคิด 20% ของผู้ใช้พิพิธภัณฑ์

จำนวนผู้ใช้ห้องสมุด = 100 คน

เวลาในการใช้ห้องสมุด 25 นาที - 3 ชม. เฉลี่ย 1 ชม. 30 นาที
ที่นั่งในห้องสมุด = 25 คน

พ.ท.นั่งอ่านหนังสือ คิด 2.75 ตร.ม./คน

เพราะฉะนั้น พ.ท.นั่งอ่านหนังสือ = $25 \times 2.75 = 68.75$ ตร.ม.

พิจารณาจำนวนหนังสือ 30 เล่ม/คน (มาตรฐานห้องสมุดเฉพาะอย่าง)
= $30 \times 500 = 15,000$ เล่ม

หนังสือ 164 เล่ม ใช้ พ.ท. 1 ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพราะฉะนั้น พ.ท. ชั้นวางหนังสือ = $15,000/164 = 92$ ตร.ม.

โถงทางเข้า คิด 10% ของ พ.ท. อ่านหนังสือ = 6.875 ตร.ม.

ตู้บัตรรายการ 12 ตร.ม.

ห้องบรรณารักษ์ 14.40 ตร.ม.

ห้องโสตทัศนศึกษา คือ 20% ของผู้ใช้ห้องสมุด

$$= 68.75/20 = 15 \text{ คน}$$

เจ้าหน้าที่ 2 คน = 17 คน

พ.ท. 0.96 ตร.ม./คน = 16.32 ตร.ม.

ห้องเก็บหนังสือ คิด 10% ของชั้นวางหนังสือ = 9.2 ตร.ม.

ห้องเทคนิค 18.48 ตร.ม.

CIRCULATION 30 = 71.61 ตร.ม.

สรุป รวม พ.ท.ห้องสมุด = 310.61 ตร.ม.

3.2 ห้องฉายภาพยนตร์ (AUDITORIUM)

จำนวนที่นั่งสำหรับห้องฉายภาพยนตร์ จะพิจารณาถึงความสามารถในการรับหมู่คณะของผู้ชมสูงสุดได้

พื้นที่นั่งชม คิด 0.96 ตร.ม./คน

จำนวนที่นั่งชม = $0.96 \times 200 = 192$ ตร.ม.

CIRCULATION 30 = 249.6 ตร.ม.

ส่วนเวทีแสดง = 100 ตร.ม.

ห้องควบคุมแสง, เสียง = 40 ตร.ม. (จาก ARCHITECT DATA)

ห้องเตรียมการแสดง = 40 ตร.ม. (จาก ARCHITECT DATA)

สรุป พ.ท. ห้องฉายภาพยนตร์ 430 ตร.ม.

3.3 ห้องบรรยาย (LECTURE ROOM)

พิจารณาจากผู้ฟังบรรยายสูงสุด 50 คน

พ.ท. นั่งฟังบรรยาย = 0.60 ตร.ม./คน

พ.ท. นั่งฟังบรรยาย = $0.60 \times 50 = 30$ ตร.ม.

พ.ท. เวทีบรรยาย 30% = 9 ตร.ม.

พ.ท. ห้องบรรยาย = 40 ตร.ม.

สรุป พ.ท. ห้องบรรยาย = 40 ตร.ม.

3.4 ห้องฝึกอบรม

พิจารณาจากจำนวนผู้เข้าฝึกอบรมต่อรุ่นของหลักสูตรระยะสั้นไม่เกิน 50 คน (ส.ส.พ.) เปิดสอนฝึกอบรมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 9.00-16.00 น.

เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม	20	คน	
พื้นที่	0.96	/คน (ARCHITECT DATA)	
จำนวนผู้ใช้	70	คน	= 0.96 x 70 = 67.20 ตร.ม.
ส่วนเวทีก	20	ตร.ม.	
ห้องเตรียมบรรยาย	20	ตร.ม.	
ห้องทำงานเจ้าหน้าที่	0.96/คน	20 คน	= 20 ตร.ม.
ห้องพักเจ้าหน้าที่	20	ตร.ม.	
ห้องเก็บของคิด 20% ของห้องทำงานเจ้าหน้าที่			= 4.00 ตร.ม.
รวมพื้นที่			= 151.20 ตร.ม.
พื้นที่สัญญา 30%			= 45.36 ตร.ม.
สรุปพื้นที่ห้องฝึกอบรมทั้งหมด			= 198 ตร.ม.

3.5 ห้องเรียนปริยัติธรรม

พิจารณาจากจำนวนผู้ใช้ห้องเรียนและครูผู้สอน จากการศึกษาอาคารตัวอย่างหลายๆ สถานที่ เช่น วัดมหาธาตุ, วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ, วัดศรีบุญเรืองและวัดราชาธิวาส พบว่านักเรียนแต่ละห้องมีจำนวนไม่เกิน 35 คน

เวลาในการใช้ห้องเรียน	8.00-11.00 น.	เฉพาะเสาร์-อาทิตย์
พื้นที่นั่งเรียนในห้องเรียนคิด	0.96/คน	(ARCHITECT DATA)
พื้นที่นั่งเรียน	= 0.96 X 35	= 33.60 ตร.ม./1 ห้อง
ระดับการศึกษา	ม.ต้น-ม.ปลาย (ม.1-ม. 6)	
มีห้องเรียนทั้งหมด	6 ห้อง	
คิดอัตราเพิ่มของนักเรียน	คิดเป็น 5-10 ปี ในอนาคต	
จะมีห้องเรียนเพิ่มเป็น	30-60 ห้อง	
เป็นพื้นที่ของห้องเรียนทั้งหมด	33.60 x 60	= 2,016 ตร.ม.
ห้องเก็บหนังสือคิด 25% ของห้องเรียน		= 11.00 ตร.ม.
ห้องพักครูคิดเป็น 1 ห้องเรียน		= 33.60 ตร.ม.
ห้องธุรการคิดเป็น 50% ของห้องเรียน		= 22.00 ตร.ม.
รวมพื้นที่		= 2,082.6 ตร.ม.
คิดพื้นที่สัญญา 30%		= 624.78 ตร.ม.
สรุป รวมพื้นที่ส่วนห้องเรียนปริยัติธรรมทั้งหมด		= 2,710 ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ส่วนวิชาการ (EDUCATION OFFICE)

ห้องหัวหน้าฝ่ายวิชาการ	12	ตร.ม.
ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	10	ตร.ม.
ห้องทำงานนักวิชาการ 4 คนใช้ พ.ท.	16	ตร.ม. ต่อคน
รวม พ.ท.	= 64	ตร.ม.
ห้องค้นคว้าวิจัย	16	ตร.ม.
ห้องเก็บของ	12	ตร.ม.
ห้องน้ำ,ส้วม	6.28	ตร.ม.
สรุป พ.ท. ส่วนวิชาการ =	120.28	ตร.ม.

5. ส่วนบริหาร (ADMINISTRATION OFFICE)

5.1 ฝ่ายบริหาร

- ห้องผู้อำนวยการศูนย์	35	ตร.ม.
- ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์	25	ตร.ม.
- ห้องเลขธิการศูนย์	15	ตร.ม.

5.2 ฝ่ายธุรการ

- ห้องรองหัวหน้าฝ่ายธุรการ	12	ตร.ม.
- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	10	ตร.ม.
- ห้องทำงานธุรการ มีพนักงาน 10 คน คนใช้ พ.ท. 4.5	ตร.ม./คน	
รวมพื้นที่	= 49.5	ตร.ม.
- ห้องประชุม มีเจ้าหน้าที่ ใช้ พ.ท.	2.25	ตร.ม./คน
รวมพื้นที่	= 33.75	ตร.ม.
- ห้องเก็บเอกสาร	12	ตร.ม.
- ห้องปฐมพยาบาล	26.5	ตร.ม.
- ห้องพักผ่อนเจ้าหน้าที่	16.8	ตร.ม.
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	24	ตร.ม.
- โถงพักคอย	24	ตร.ม.
- ห้องน้ำ,ส้วม	13.41	ตร.ม.
สรุป พ.ท. ส่วนบริหาร =	296.96	ตร.ม.

6. ส่วนเทคนิค (TECHNICIAL QUARTER)

6.1 ฝ่ายเทคนิค

- ห้องหัวหน้าฝ่ายเทคนิค	12	ตร.ม.
- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	10	ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตร.ม./คน	- ห้องปฏิบัติการออกแบบ,เขียนแบบ มีเจ้าหน้าที่ 4 คน ใช้พื้นที่ 10	
		= 40 ตร.ม.
	- ห้องทำหุ่นจำลอง,หุ่นขี้ผึ้ง มีเจ้าหน้าที่ 2 คน พ.ท. 33.04	ตร.ม.
	- ห้องปฏิบัติการไม้,โลหะ	250 ตร.ม.
	(รวม พ.ท.อุปกรณ์ทำงาน,โต๊ะปฏิบัติการ)	
	- ห้องถ่ายภาพ	40 ตร.ม.
	- ห้องทำสี	30 ตร.ม.
	- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	24 ตร.ม.
	- ห้องน้ำ,ส้วม	13.41 ตร.ม.

6.2 ฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์ (COLLECTION MUSEUM)

- ห้องเก็บของแสดงงาน (ลด 30 % ของ พ.ท. แสดงงาน)	
	= 585 ตร.ม.
- ห้องเก็บของแสดงงานชั่วคราว ประมาณ 100 ตร.ม.	
- ห้องเตรียมการแสดง (คิด 5 % ของ พ.ท. แสดงงาน)	
	= 97.5 ตร.ม.
- ห้องเจ้าหน้าที่คลังพิพิธภัณฑ์ 4 คน (ใช้ พ.ท. 8 ตร.ม./คน)	
- บริเวณตรวจรับของ	10 ตร.ม.
- บริเวณส่งของ	64 ตร.ม.
สรุป พ.ท.ส่วนเทคนิค	= 888.5 ตร.ม.

ตารางการสรุปพื้นที่ใช้สอยของโครงการ

องค์ประกอบ	จำนวน (หน่วย)	ผู้ใช้ (คน)	พื้นที่/ หน่วย (ตร.ม./ คน)	พื้นที่ รวม (ตร.ม.)	ที่มาของ ข้อมูล
1. ส่วนบริการสาธารณะ	1	165	0.64	105.6	การวิเคราะห์
1.1 โถงทางเข้า	1	1	3.9	3.90	"
- โถงพักคอย	1	2	2.6	5.20	"
- ติดต่อสอภาม	1	2	4.50	9.00	"
- ที่ฝากของ	1	160	-	4.50	"
- ร้านขายของที่ระลึก	1	2	2.625	5.15	"
- ผังแสดงส่วนพิพิธภัณฑ์	1	1 :	0.64	1.20	"
- หน่วยรักษาความปลอดภัย	1	200	0.64	3.20	"
- โทรศัพท์สาธารณะ	1	1 : 75	-	10.10	"
- ตู้ดื่มน้ำสาธารณะ	1	-	-	9.87	"
- ห้องน้ำ, ล้างชาย, หญิง		-			
รวมพื้นที่				157.8	
1.2 ร้านอาหาร					
- ส่วนรับประทานอาหาร	1	87 ที่ นั่ง	1.55	135.0	ARCHITECT DATA
- SERVICE AREA	-	-	37.5%	50.62	ARCHITECT DATA
- คริว	1	-	25%	46	ARCHITECT DATA
- เคาน์เตอร์ขายอาหาร	1	-	10%	4.6	ARCHITECT DATA
- เกือบของ	1	-	25%	12	ARCHITECT DATA
รวมพื้นที่				197.58	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 พื้นที่ให้เช่า (ศูนย์พระเครื่อง)					
- ศูนย์พระเครื่อง	520	-	-	13,000	การวิเคราะห์
- เคาน์เตอร์ขายอาหาร-เครื่องดื่ม	5	-	10% ของศูนย์ ต่อชั้น	12.00	"
- ห้องน้ำ-ส้วม ชาย	5		-	12.00	"
- ห้องน้ำ-ส้วม หญิง	5		-	12.00	"
รวมพื้นที่				13,036	
1.4 ห้องจัดนิทรรศการการประกวดฯ					
- ส่วนจัดนิทรรศการ	1	1,500	0.96	1,440	การวิเคราะห์
- เวที	1	-	-	100	ARCHITECT DATA
- ที่นั่งชม	1	200	0.96	192	"
- ห้องควบคุมแสง-เสียง	1	-	-	40	"
- ห้องพักผ่อนกรรมการ	1	-	-	64	"
- CIRCULATION 30%	1	-	-	459	"
รวมพื้นที่				2,295	
1.5 ส่วนจอดรถ					
- จอดรถสาธารณะ	30	-	2.50x6	-	การวิเคราะห์
- จอดรถเจ้าหน้าที่	10	-	2.50x6	-	"
- จอดรถบัส	3	-	4.00x12	-	"
- จอดรถบริการ	2	-	3.50x8	-	"
- จอดรถมอเตอร์ไซด์	8	-	1.00x2	-	"
รวมพื้นที่ส่วนสาธารณะ				355.33	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ส่วนจัดแสดงงาน					
- ส่วนแสดงงานถาวร	1	400	-	1,625	การวิเคราะห์
- CIRCULATION	-	-	25%	325	การวิเคราะห์
			ของส่วน แสดงงาน ถาวร		
รวม	-	-		487.5	การวิเคราะห์
- ส่วนแสดงงานชั่วคราว			25%		
รวมพื้นที่ส่วนแสดงงาน				2,437	
3. ส่วนบริการการศึกษา					
3.1 ห้องสมุด					
- โถงทางเข้า	1	25	10%	6.875	การวิเคราะห์
			ของ พ.ท. อ่าน หนังสือ		
- บริเวณอ่านหนังสือ	1	25	2.75	68.75	"
- ชั้นวางหนังสือ	-	15,000	164 เล่ม/ ตร.ม.	92	"
- ตู้บัตรรายการ	1	25	-	12	ARCHITECT DATA
- ห้องบรรณารักษ์	1	1	-	14.40	"
- ห้องโสตทัศนศึกษา	1	17	0.96	16.32	"
- ห้องเก็บหนังสือ	1	4	10%	9.2	"
			ของชั้น หนังสือ		
- ห้องเทคนิค	1	4	-	18.48	"
- CIRCULATION 30%	-	-	0.96	71.61	"
รวม				310	
3.2 ห้องเรียนปริยัติธรรม					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่ขึ้นด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องเรียน	30-60	2,100	25%ของห้องเรียน	2,016	การวิเคราะห์
- ห้องเก็บหนังสือ	-	-	1 ห้องเรียน	11.00	ARCHITECT DATA
- ห้องพักครู	1	-	50%ของห้องเรียน	33.60	"
- ห้องธุรการ	1	-	-	16.80	"
CIRCULATION 30%	-	-	-	624.78	"
รวมพื้นที่				2,710	
3.3 ห้องฝึกอบรม					
- ห้องฝึกอบรม	1	70	0.96	67.20	การวิเคราะห์
- เวทีฉายสไลด์	1	-	25%ของห้อง	20.00	"
- ห้องเตรียมบรรยาย	1	-	25%ของห้อง	20.00	ARCHITECT DATA
- ห้องทำงานเจ้าหน้าที่	1	20	0.96	20.00	"
- ห้องพักเจ้าหน้าที่	1	20	0.96	20	"
- ห้องเก็บของ	1	-	20%ของห้อง	4.00	
CIRCULATION 30%	-	-	ทำงานเจ้าหน้าที่	45.36	
รวมพื้นที่				198	
3.4 ห้องฉายภาพยนตร์					
- ที่นั่งชม	1	200	0.96	192	ARCHITECT DATA
- CIRCULATION 30%	-	-	-	57.60	"
- เวทีแสดง	1	-	-	100	"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องควบคุมแสง เสียง	1	2	-	40	"
- ห้องเตรียมแสดง	1	-	-	40	"
รวม				429.60	
3.5 ห้องบรรยาย					
- ที่นั่ง	1	50	0.60	30	การวิเคราะห์
- เวทีบรรยาย	1	1	30%	9	"
รวม				39	
รวมพื้นที่ส่วนบริการการศึกษา				778.6	
4. ส่วนวิชาการ					
- ห้องหัวหน้าฝ่าย	1	1	-	12	การวิเคราะห์
- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	1	1	-	10	"
- ห้องทำงานนักวิชาการ	1	4	10.0	64	"
- ห้องค้นคว้าวิจัย	1	1	-	16	"
- ห้องเก็บของ	1	-	-	12	"
- ห้องน้ำ, ส้วมชาย, หญิง	1	-	-	6.28	"
รวมพื้นที่ส่วนวิชาการ				120.28	
5. ส่วนบริหาร					
- ห้องผู้อำนวยการศูนย์	1	1	-	35	ARCHITECT DATA
- ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์	1	1	-	25	"
- ห้องเสธ	1	1	-	15	"
รวม				75	
5.2 ฝ่ายธุรการ					
- ห้องหัวหน้าฝ่าย	1	1	-	12	ARCHITECT DATA
- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	1	1	-	10	"
- ห้องทำงานธุรการ	1	11	4.50	49.5	การวิเคราะห์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องทำงานธุรการ	1	11	4.50	49.5	การวิเคราะห์
- ห้องประชุม	1	15	2.25	33.75	"
- ห้องเก็บเอกสาร	1	-	-	12	"
- ห้องปฐมพยาบาล	1	1	-	26.5	ARCHITECT DATA
- ห้องพักผ่อนเจ้าหน้าที่	1	15	-	24	การวิเคราะห์
- ห้องพักยามรักษาการณ์	1	4	4.20	16.80	"
- โถงพักคอย	1	-	-	24	"
- ห้องน้ำ, ล้างชาย	1	-	-	-	"
หญิง	1	-	-	13.41	"
รวม				221.96	
รวมพื้นที่ส่วนบริหาร				296.96	
6.1 ส่วนเทคนิค					
- ห้องหัวหน้าฝ่าย	1	1	-	12	ARCHITECT DATA
- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย	1	1	10.0	10	"
- ห้องออกแบบ เขียนแบบ	1	4	-	40	"
- ห้องทำหุ่นจำลอง	1	2	-	33.04	การวิเคราะห์
- ห้องปฏิบัติการไม้ โลหะ	1	-	-	250	"
- ห้องถ่ายภาพ	1	2	-	40	"
- ห้องทาสี	1	2	-	30	"
- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	1	16	-	24	"
- ห้องน้ำ, ล้างชาย	1	-	-	13.41	"
- ห้องน้ำ, ล้างหญิง	1	-	-	-	"
รวม				452.45	
6.2 ฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์					
- ห้องเก็บของแสดงงาน	1	-	30%	585	การวิเคราะห์
- ห้องเก็บของแสดงงานชั่วคราว	1	-	-	-	"
การวิเคราะห์					
- ห้องเตรียมการแสดง	1	-	5%	97.5	การวิเคราะห์
- ห้องเจ้าหน้าที่คลังพิพิธภัณฑ์	1	4	8	32	"
พิพิธภัณฑ์					
- บริเวณตรวจรับของ	1	-	-	10	"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- บริเวณส่งของ	1	-	-	64	"
รวม					
รวมพื้นที่ส่วนเทคนิค				888.5	

สรุปพื้นที่ใช้สอยของโครงการทั้งหมด

1.	ส่วนบริการสาธารณะ		
1.1	โถงทางเข้า	105.6	ตร.ม.
1.2	ร้านอาหาร	197.58	ตร.ม.
1.3	ศูนย์พระเครื่อง	13,000	ตร.ม.
1.4	นิทรรศการประกวดพระเครื่อง	2,295	ตร.ม.
1.5	จอดรถ	20,736	ตร.ม.
2.	ส่วนจัดแสดงงาน		
2.1	แสดงงานถาวร	1,950	ตร.ม.
2.2	แสดงงานชั่วคราว	487.5	ตร.ม.
3.	ส่วนบริการการศึกษา		
3.1	ห้องสมุด	310.31	ตร.ม.
3.2	ห้องเรียนปริยัติธรรม	2,710	ตร.ม.
3.3	ห้องฝึกอบรม	198	ตร.ม.
3.4	ห้องฉายภาพยนตร์	429.60	ตร.ม.
3.5	ห้องบรรยาย	40	ตร.ม.
4.	ส่วนวิชาการ	120	ตร.ม.
5.	ส่วนบริหาร		
5.1	ฝ่ายบริหาร	75	ตร.ม.
5.2	ฝ่ายธุรการ	222.71	ตร.ม.
6.	ส่วนเทคนิค		
6.1	ฝ่ายเทคนิค	452.45	ตร.ม.
6.2	ฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์	888.5	ตร.ม.
	รวมพื้นที่ทั้งหมด	44,218	ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค

ระบบการจัดแสดง (ด้านนิทรรศการ)

การวิเคราะห์ระบบในการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ ได้ถือระบบการจัดแสดงเป็น 3 ระบบ คือ

1. ประเภทการจัดแสดงแบบห้องต่อห้อง
2. ประเภทการจัดแสดงแบบโถงทางเดินร่วม
3. ประเภทการจัดแสดงแบบโถงกลางกระจาย

โดยถือหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ความเหมาะสมกับระบบการจัดแสดงวัตถุ
2. ความเหมาะสมกับระบบโครงสร้างอาคาร
3. ความประหยัด
4. การควบคุมและระบบรักษาความปลอดภัย
5. ความยืดหยุ่นในการออกแบบ
6. ความสวยงาม

เมื่อได้ทำการศึกษาระบบการจัดแสดงดังกล่าวแล้ว ตลอดจนศึกษาถึงรายละเอียดของเนื้อหาการจัดนิทรรศการของศูนย์อนุรักษ์แล้ว ปรากฏว่าระบบการจัดแสดงที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการออกแบบได้แก่ ระบบการจัดแสดงแบบที่ 2 คือ ระบบการจัดแสดงแบบโถงทางเดิน

ตารางการวิเคราะห์การเลือกระบบการจัดแสดง

ข้อพิจารณา	ห้องต่อห้อง	โถงทางเดิน	โถงกลางกระจาย
ความเหมาะสมกับวัตถุ	2	3	1
ความเหมาะสมกับโครงสร้าง	2	2	2
ความประหยัด	3	3	2
การควบคุมและรักษาความปลอดภัย	3	2	3
ความยืดหยุ่นในการออกแบบ	2	3	2
ความสวยงาม	1	2	3
รวมคะแนน	13	15	13

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค

ในการวิเคราะห์ระบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ระบบโครงสร้างที่นำมา
พิจารณามีด้วยกัน 4 ระบบ ดังนี้

- ก. ระบบเสาและคาน (SKELETAN CONSTRUCTION)
- ข. ระบบผนังรับน้ำหนัก (WALL BEARING)
- ค. โครงถัก (TRUSS)
- ง. โครงสร้างแบบโครงว่าง (SPACE FRAME)

หลักเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาเลือกระบบโครงสร้าง จะยึดถือหลักเกณฑ์ดังนี้

1. มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
2. ก่อสร้างได้ง่าย
3. มีความประหยัด
4. มีความแข็งแรง ทนทาน
5. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศ

ตารางแสดงการวิเคราะห์ระบบโครงสร้าง

ข้อพิจารณา	ก.	ข.	ค.	ง.
1. มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	1	1	2	3
2. ก่อสร้างได้ง่าย	3	2	3	2
3. มีความประหยัด	2	2	2	1
4. มีความแข็งแรง ทนทาน	3	2	2	3
5. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม	3	3	2	2
รวม	12	10	11	11

สรุป ระบบโครงสร้างและความเหมาะสมกับโครงการมาก แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของเทคนิคอยู่บ้าง ดังนั้น โครงหลักโดยทั่วไปของโครงการจะใช้โครงสร้างเสาและคาน และในบางส่วนของโครงการอาจพิจารณาถึงโครงสร้างอื่นๆ มาร่วมใช้ด้วยความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และกิจกรรมของโครงการ เช่น การใช้โครงถัก ในส่วนโถงทางเข้า และส่วนพิพิธภัณฑ

ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง

หลักเกณฑ์ในการใช้แสงสว่างภายใน มีอยู่ 3 วิธีคือ

1. VISIBILITY (การจัดปริมาณแสงสว่าง)
2. DECORATION (การตกแต่ง)
3. MOOD (อารมณ์)

เพื่อให้ได้ผลตามนี้ จึงต้องออกแบบเกี่ยวกับแสงสว่างนี้แยกกันเป็นส่วนๆ จะรวมกันเฉพาะ แต่เมื่อกฎเกณฑ์นั้นๆ เป็นที่พอใจแล้ว

1. VISIBILITY (การจัดปริมาณแสงสว่าง)

ส่วนสำคัญที่สุด คือต้องไม่ให้เกิดแสงสว่างในบริเวณที่ไม่ต้องการมากเท่าปริมาณที่ต้องการได้รับแสง ในบริเวณที่ต้องการแสงสว่างอาจใช้ BUNCH LIGHT, HANSELLER SOURCE เป็นเครื่องตกแต่งได้ด้วย แต่ถ้าว่างเกินไป คนดูจะมองอะไรไม่เห็นนอกจากแสงไฟ

การให้แสงสว่างแบบ VISIBILITY ก็เพียงให้พอมองเห็นที่นั่งผ่านรายการแสดงเท่านั้น ไม่ควรให้เกิดเงา จึงนิยมซ่อนดวงไฟหรือใช้ไฟที่มีแสงอ่อนติดอยู่ใต้เพดานให้แสงลอดครูลึกหรือผ่านช่องบนเพดาน ปริมาณของแสงควรจะประมาณ 3-5 Candle ซึ่งเพียงพอแล้ว แสงสีขาวดีที่สุด แสงสว่างดังที่จัดไว้จะไม่ทำให้สภาพของ AUDITORIUM เสียไป อาจจะทำให้แสงสลัวๆ และผู้ชมก็มองไม่เห็นดวงไฟ นอกจากจะแหงนหน้าขึ้นมอง แต่มักไม่ค่อยจะมีผู้ใดแหงนดูเพดานนัก

นอกจากนี้ ควรจัดแสงสว่างพิเศษเพื่อความปลอดภัย กฎเกณฑ์บัญญัติมีอยู่เพื่อความปลอดภัย เช่น ตามริมเก้าอี้หรือแนวทางเดิน จัดดวงไฟไว้ใกล้ๆ พื้นที่เก้าอี้มากตัวสลับกัน เพื่อให้แสงสว่างเหมาะสมพอมองเห็นทางเดินหรือขึ้นบันไดเท่านั้น

จำนวนไฟฟ้าเท่าที่กล่าวมานี้มากเกินไปความจำเป็นสำหรับ VISIBILITY จำนวนไฟฟ้าต่ำสุดและการวางแสงไฟก็คือ ให้มีแสงไฟทุกๆ 3 แนวสลับข้าง และที่ทางตัดที่ปลาย AISLES และ CROSS OVERS ให้มีดวงไฟทั้ง 2 ข้าง LUMINOUS GUIDE LINE ซึ่งทำจากพวก ULTRARIDET จะปลอดภัยขึ้น

ตามประตูทางออกทุกๆ บาน จะต้องมียแสงไฟอยู่ข้างบน ซึ่งเป็นกฎหมายในเรื่องการป้องกันอัคคีภัย

2. DECORATION (การตกแต่ง)

แสงไฟตกแต่งเป็นส่วนหนึ่ง อยู่ในโครงการตกแต่ง AUDITORIUM และพิพิธภัณฑน์ไปในตัว และการที่แสงไฟให้ความสว่าง จะทำให้บรรยากาศที่สวยงามดึงดูดความสนใจขึ้น โดยอาศัยหลักดังต่อไปนี้

ก. การให้แสงที่กำแพง เพดาน และ AUDITORIUM ควรทำให้แสงไฟกลมกลืนกันระหว่าง BACKGROUND กับคนนั่งดู มีความสว่างพอสมควร และสีที่ให้อาจจะช่วยส่งเสริมสีของผนังหรือเพดานให้เด่นยิ่งขึ้น

ข. เพิ่มแสงสว่างเฉพาะตรงจุดที่สำคัญ ตามโครงการที่ต้องการตกแต่งหรือต้องการให้เด่น เช่น ตามช่องกำแพง ศิลปวัตถุ หรือเครื่องประดับที่นำมาใช้

ค. โดยไฟที่ใช้ตกแต่ง เช่น โคมระย้า หรือโคมอื่นๆ เป็นการให้แสงสว่างโดยตรง โคมเหล่านี้ต้องสวยมาก และไม่ควรถูกให้แสงสว่างมากเกินไป จนทำให้เกิดความรำคาญ ถ้าเป็นเช่นนี้ เราอาจซ่อนดวงไฟเพื่อให้แสงได้ฉายไปยังเพดาน หรือผนังแต่อย่างเดียว เพดานแบบ TRANSVERSE CEILING LOVERS จะมองดูเหมือนกับลดความลึกของโรงและเพดานลง การให้แสงสว่างเข้มเป็นแห่งๆ จะต้องใช้ LINER ส่วนแสงไฟแบบ OPEN LIGHT ก็ใช้เป็นเครื่องตกแต่ง (บางครั้งอาจใช้ CHANDELIER เพื่อประโยชน์ทาง ACOUSTICS) ถ้าหากคนดูส่วนมากมองเห็นได้ แต่ถ้าให้ใช้แสงสว่างมากเกินไปก็รู้สึกน่ารำคาญมาก ดังนั้น พวกเหล่านี้จึงเป็นเครื่องตกแต่งมากกว่าที่จะเพื่อให้แสงสว่างจริงและก็อาจจะซ่อนดวงไฟในวัตถุพวกนี้ เพื่อประโยชน์ทาง VISIBILITY, DECORATION LIGHT หรือ MOOD ก็ได้

3. MOOD (อารมณ์)

ยังไม่ได้กำหนดให้แน่นอนลงไปได้ว่า การให้แสงสว่างใน AUDITORIUM และพิพิธภัณฑสถานที่จะทำให้เกิดอารมณ์นั้นเป็นอย่างไร โดยทั่วไปมักจะให้แสงไฟฟ้าเปลี่ยนสีไปมาต่างๆ สีกัน ดังนั้น ฉาก เพดาน มักจะใช้สีกลางเพื่อรับแสงที่ส่องจาก FOOT LIGHT นี้

การวิเคราะห์ระบบแสงสว่างให้ห้องประชุมใหญ่ (AUDITORIUM)

ในงานใหญ่ๆ และมีลักษณะเฉพาะเช่นนี้ เป็นเรื่องยากที่นักสถาปนิกจะตัดสินใจเองทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับเรื่องของทางเทคนิคต่างๆ สำหรับระบบแสงนี้ก็เช่นกัน สถาปนิกและวิศวกรไฟฟ้าจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะให้ได้ระบบแสงความเป็นระบบใช้ได้สะดวกและมีความสวยงามทางศิลปะ สถาปนิกอาจจะแสดงความคิดเห็นเป็นได้แต่เฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับความสวยงามของแสง หรือลักษณะของแสงที่จะให้บรรยากาศต่างๆ ส่วนเรื่องตำแหน่ง และระบบการติดตั้งนั้นจะต้องอาศัยคำปรึกษาจากวิศวกรที่เชี่ยวชาญจึงจะทำได้ถูกต้อง

ลักษณะการใช้แสงไฟนั้น ในขณะที่ดนตรียังไม่มีการแสดงก็อาจจะใช้แสงฟลูออเรสเซนต์ที่อยู่ตามหลังผนังหรือหลังเพดาน ในลักษณะของ INDIRECT FLIGHT เมื่อการแสดงเริ่มแสงไฟเหล่านี้ก็จะดับลง ใช้เป็นแสงไฟแรงต่ำ (COLD CATHODE GENERAL LIGHTING)

ห้องควบคุมแสง

จัดให้อยู่ชั้นบน ตำแหน่งที่ค่อนข้างไปทางเวทีแสดงเช่นเดียวกัน แต่อยู่ตรงข้ามคนละด้าน กับห้องควบคุมเสียง ห้องควบคุมแสงจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ด้านข้างเวทีจะเป็นห้องควบคุมแผงวงจรไฟฟ้า ส่วนอีกห้องหนึ่งจะอยู่ในระดับชั้นเดียวกัน แต่อยู่ในด้านตรงกันข้ามกับเวทีแสดง เป็นห้องควบคุมการฉายแสง FOLLOW LIGHT และ ARCS LIGHT โดยมีทางเดินติดต่อถึงกันได้ ส่วนห้องอุปกรณ์ต่างๆ ก็จัดให้อยู่ใกล้กับห้องเก็บอุปกรณ์แสงและเสียง โถงนี้ใช้เป็นที่สำหรับเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้คัดเลือกออกมาใช้ในแต่ละงานจากโถงนี้ก็จะมับันไดที่จะลงไปติดต่อกับชั้นล่าง คือ ห้องเครื่องและเวทีแสดงได้

การให้แสงสว่างสำหรับห้องสมุด

การให้แสงสว่างสำหรับห้องสมุด บางทีก็เป็นปัญหาสำคัญอีกหนึ่งในการออกแบบความเข้มข้นของแสง (พูดต่อกำลังเทียน) การสะท้อนแสง การตัดแสงการควบคุม การเกิดเงาจะต้องคิดอย่างรอบคอบตลอดตัวอาคาร แสงสว่างธรรมชาติถ้าจะให้ดีควรหลีกเลี่ยงการให้แสงโดยตรง (DIRECT SUNLIGHT) และแสงกล้ำจากห้องน้ำ

การเปรียบเทียบระหว่างหลอดไฟฟ้าธรรมดา และหลอดเรืองแสง (ฟลูออเรสเซนต์) ชั้นสำคัญที่สุดในการพิจารณา คือ เรื่องของราคา ในความเข้มข้นของแสงสว่างกับการใช้หลอดธรรมดาจะสิ้นเปลืองมากกว่าการใช้หลอดเรืองแสง ทั้งที่การลงทุนครั้งแรกนั้นอาจไม่จำเป็นต้องสิ้นเปลืองมากถึงขนาดนั้น

เงาและแสงสะท้อนจะรบกวนประสาทตาผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้น เราสามารถเลี่ยงได้โดยการศึกษาและเลือกวัสดุที่จะมาใช้เป็นผนัง และเพดานให้มีสีสว่างๆ แต่มีความเข้มข้นของแสงน้อยกว่าบริเวณที่จัดไว้ให้อ่านหนังสือ ผนังและเพดานสีที่จะส่งผลร้าย ควรจะเสี่ยงให้มากที่สุดหากเกิดการตัดกันของแสงขึ้น

แสงชนิดส่องโดยตรงจำพวกสปอตไลท์ สำหรับเป็นแสงเน้นส่วนใดส่วนหนึ่ง ใช้สำหรับส่วนที่โชว์หนังสือหรือผลงานอย่างอื่น

ระบบไฟฟ้า

ก่อนที่จะทำการเลือกระบบไฟฟ้าและออกแบบ ผู้ออกแบบจำเป็นต้องทราบปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในอาคารทั้งหมดเสียก่อน โดยคำนวณจากอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งหมดในอาคารบริเวณที่จำเป็นต้องใช้กระแสไฟฟ้า หากได้ DEMAND LOAD ที่ได้คำนวณตามต้องการแล้วก็จะเลือกให้หม้อแปลง TRANSFER ที่มีขนาดเหมาะสมและเพียงพอ

สิ่งที่ผู้ออกแบบคำนึงถึงมากที่สุด คือ ความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการใช้งานที่สูงหลังจากคำนวณหา DEMAND LOAD ของกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในอาคารทั้งหลายแล้ว ในกรณีที่ทางสถานีจ่ายไฟฟ้าเกิดขัดข้อง ไม่สามารถจ่ายกระแสไฟฟ้าได้ ภายในอาคารจะต้องติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าแบบอัตโนมัติ (AUTOMATIC DIESEL GENERATOR)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนั้นเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากกระแสไฟฟ้าลัดวงจร หรือจากการใช้กระแสไฟฟ้าเกินกำลัง ผู้ออกแบบต้องติดตั้งแผงควบคุมแยกระบบต่างๆ โดยเฉพาะ เช่น แยกเป็น AIR CONDITION SWITCH BOARD POWER & LIGHTING SWITCH และในสวิตช์บอร์ดแต่ละเครื่องจะมี BRANCH CIRCUIT BREAKER แยกควบคุมแต่ละห้อง ซึ่งเมื่อเกิดลัดวงจร CIRCUIT BREAKER จะทำหน้าที่ตัดวงจรของจุดนั้นทันที

ในกรณีที่กระแสไฟฟ้าจากสถานีจ่ายเกิดขัดข้อง ในอาคารต้องจัดเตรียมเครื่องปั่นไฟสำรองไว้ จำนวน 1 เครื่อง เรียกว่า AUTOMATIC EMERGENCY GENERATOR มีคุณสมบัติทั่วไปดังนี้ คือ

การทำงานเมื่อกระแสไฟฟ้าจากสถานีไฟฟ้าดับลง หรือกระแสไฟฟ้าต่ำกว่า 70% เป็นเวลา 3 วินาที TRANSFER SWITCH จะต่อ PILOT CONTRACT สำหรับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ในระยะ 3 วินาทีดังกล่าว จะยังอยู่ในตำแหน่งที่ LOAD ต่ออยู่กับวงจรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หลังจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า START แล้ว และยังสามารถส่งจ่าย VOLTAGE และ FREQUENCY ไม่ต่ำกว่า 90% ของ RATING TRANSFER SWITCH จึงสับเปลี่ยน LOAD ให้ต่อกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การทำงานเมื่อไฟฟ้านครหลวงกลับคืนสู่สภาพปกติ TRANSFER SWITCH สับเปลี่ยน LOAD ให้ต่อเข้ากับวงจรของกระแสไฟฟ้านครหลวงแล้ว เครื่องจะเดินต่อไปเป็นเวลา 5 นาที แล้วจึงหยุดเครื่องลง

ระบบปรับอากาศ

จากรายละเอียดการปรับอากาศดังกล่าวมาแล้ว สามารถนำมาใช้เป็นข้อพิจารณาในการใช้ระบบปรับอากาศในอาคาร โดยแยกตามองค์ประกอบหลักของโครงการได้ดังนี้ คือ

- ส่วนบริการสาธารณะ
- ส่วนบริหาร และวิชาการ
- คลังพิพิธภัณฑ
- ห้องสมุด
- AUDITORIUM
- ห้องอาหาร

ซึ่งนำเอาข้อเปรียบเทียบหลายๆ ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. ค่าลงทุนเริ่มแรก หมายถึง ทนในการซื้อ และทนในการใช้จ่ายสำหรับที่จะได้มาซึ่งเครื่องปรับอากาศ คิดเป็นราคา บาท/ตัน
2. ค่าดำเนินการ หมายถึง ค่าใช้จ่ายการติดตั้ง ตลอดจนค่าขนส่ง
3. ความสามารถหรือความเชื่อถือได้ในการทำงาน หมายถึง ความเหมาะสมในการทำงาน ตลอดจนระยะเวลาในการทำงาน ความทนทาน มั่นคง แข็งแรง ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการดูแลซ่อมแซมและตรวจระบบของเครื่องในส่วนต่างๆ
5. อายุการใช้งาน หมายถึง ระยะเวลาใช้งานที่คุ้มค่ากับการลงทุน
6. การใช้พื้นที่ในอาคาร หมายถึง การใช้พื้นที่สำหรับติดตั้งเครื่อง การจัดพื้นที่สำหรับติดตั้งเป็นต้น
7. เสียงรบกวน หมายถึง เสียงรบกวนซึ่งเกิดจากการทำงานของเครื่อง กับส่วนของอาคารที่ต้องการปรับอากาศ
8. ผลกระทบต่อโครงการสร้างอาคาร หมายถึง ความเหมาะสมของระบบปรับอากาศกับข้อกำหนดของโครงสร้างระบบนั้นๆ
9. ผลกระทบต่อแผนดำเนินการในการก่อสร้าง หมายถึง ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการลงทุน เหมาะสมกับการวางแผนในการดำเนินงานหรือไม่

ประเภทของเครื่องปรับอากาศที่นำมาวิเคราะห์

1. แบบติดตั้งหน้าต่าง (PACKAGED)
2. แบบศูนย์รวม โดยใช้ระบบระบายความร้อนด้วยอากาศ (AIR COOLED WATER CHILLER)
3. แบบศูนย์รวมโดยใช้การระบายความร้อนด้วยน้ำ (AIR COOLED WATER CHILLER)
4. แบบแยกส่วน (SPLIT TYPE)

ตารางผลการวิเคราะห์แสดงข้อเปรียบเทียบการเลือกใช้ระบบปรับอากาศที่เหมาะสม

ข้อเปรียบเทียบ	PACKAGED	AIR COOLED WATER CHILLER	AIR COOLED WATER CHILLER	SPLIT TYPE
1. ค่าลงทุนเริ่มแรก	30,000 บาท/ /ต้น	44,000 บาท /ต้น	43,000 บาท /ต้น	22,000 บาท /ต้น
2. ค่าดำเนินการ	-	สูงกว่า PACKAGED	เท่ากับ PACKAGED	สูงกว่า
3. ความสามารถในการทำงาน	-	สูงกว่า PACKAGED	สูงกว่า PACKAGED	ประเภทใกล้เคียง กับ PACKAGED
4. บำรุงรักษา	-	สูงกว่า PACKAGED	ไม่ต่ำกว่า 20 ปี	ใกล้เคียง กับ PACKAGED

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. อายุการใช้งาน	ไม่ต่ำกว่า 15 ปี	ไม่ต่ำกว่า 20 ปี	มากกว่า PACKAGED	ไม่ต่ำกว่า 10 ปี
6. การใช้ พ.ท. ใน อาคาร	เครื่องส่งลมเย็น มีเฉพาะตั้งพื้นตั้ง	มากกว่า PACKAGED	น้อยกว่า PACKAGED	มากกว่า PACKAGED
7. เสียงรบกวน	เฉลี่ย นน.ไปได้ทั่วทั้งอาคาร ติดตั้งง่าย	น้อยกว่า PACKAGED	เหมือน AIR COOLED WATER CHILLER	น้อยกว่า PACKAGED
8. ผลกระทบต่อโครงสร้างอาคาร		มีบริเวณที่รับ นน. จาก เครื่องทำน้ำเย็น	เหมือน AIR COOLED WATER CHILLER	เหมือน PACKAGED ติดตั้งง่ายกว่าทุกประเภท
9. ผลกระทบต่อแผนดำเนินการก่อสร้าง		ต้องเดินท่อน้ำเย็นมี ปัญหาในการติดตั้ง	CHILLER	

สรุปการวิเคราะห์

จากการพิจารณาพื้นที่ใช้สอยของโครงการ และองค์ประกอบทางด้านคุณลักษณะของเครื่องปรับอากาศ จึงเลือกใช้ระบบ WATER COOLED WATER CHILLER

รายละเอียดการทำงานและความเหมาะสมในแต่ละส่วน

1: ส่วน AUDITORIUM เป็นส่วนปริมาตรโดยมีลักษณะของ ACOUSTIC ความสงบปราศจากเสียงรบกวนและความสะดวกสบาย ดังนั้น ระบบปรับอากาศแบบศูนย์รวมจึงเหมาะสมที่สุด

การติดตั้ง ควรจะจัดให้มีห้อง เฉพาะอยู่ในระดับใต้ที่นั่งชมแล้วเดินท่อน้ำเย็นขึ้นมา โดยตรงไปยังฝ้าเพดานของหอประชุม และการกระจายเข้าสู่ที่นั่งชม แต่เนื่องจากแรงส่งของอากาศมักจะส่งไปไม่ถึงบริเวณส่วนกลาง ดังนั้น การทำช่องอากาศออกตรงบริเวณใต้พื้นที่นั่ง โดยเฉพาะบริเวณส่วนกลางจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ส่วนบริหาร ธุรการ เป็นส่วนทำงานของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการ ซึ่งต้องการระบบการปรับอากาศเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และปราศจากเสียงรบกวน หรือจากส่วนสาธารณะอื่นๆ ของอาคาร
3. ส่วนจัดแสดง เป็นส่วนที่ต้องแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ และป้องกันเสียงรบกวนเป็นพิเศษจึงจำเป็นต้องใช้ระบบปรับอากาศโดยเลือกใช้ระบบศูนย์รวม
4. ห้องสมุด เพื่อบรรยากาศที่ดีและความสงบเงียบ การใช้งานก็ใช้ในช่วงเวลาเดียวกัน ลักษณะของห้องก็โล่งต่อเนื่องกัน ดังนั้น จึงใช้ระบบศูนย์รวมเช่นเดียวกัน

ระบบรักษาความปลอดภัย

จากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า สามารถที่จะวิเคราะห์ระบบรักษาความปลอดภัยได้ดังต่อไปนี้

ระบบป้องกันโจรภัย

การพิจารณาใช้ระบบป้องกันโจรภัยขึ้น พิจารณาสเหตุของ

- ก. ปัญหาการลักขโมยของผู้เข้าชม ตลอดจนผู้ใช้สมาชิก
- ข. ปัญหาในการโจรกรรมในเวลาปิดทำการ

ส่วนที่ต้องคำนึงถึงในการติดตั้งระบบป้องกันโจรภัย ภายในพิพิธภัณฑ์สามารถแยกได้ส่วนใหญ่ว่า ดังต่อไปนี้คือ

1. หอประชุม
2. สำนักงาน
3. พิพิธภัณฑ์
4. ส่วนบริการ

ระบบป้องกันโจรภัย พิจารณาใช้ระบบที่เหมาะสมในแต่ละส่วนดังนี้คือ

1. หอประชุม พิจารณาให้ใช้ระบบเทคนิคทางกลศาสตร์ และเจ้าหน้าที่รักษาการณ์เนื่องจากเจ้าหน้าที่รักษาการณ์เพียงอย่างเดียว อาจดูแลไม่ทั่วถึงและเทคนิคทางกลศาสตร์สามารถที่จะนำไปใช้ได้เป็นจุดๆ เช่น

- 1.1 การสร้างรั้วล้อมที่มั่นคงแข็งแรง
- 1.2 ใช้ระบบกุญแจและใส่กระตุ
- 1.3 ใช้งานประตูเหล็กสำหรับห้องสำคัญ และทำประตูเปิดปิดอัตโนมัติ

2. สำนักงาน พิจารณาให้ใช้ระบบเทคนิคทางไฟฟ้า และเจ้าหน้าที่รักษาการณ์คอยตรวจตราเป็นระยะเวลา เทคนิคทางไฟฟ้าที่นำมาใช้ คือ ระบบแจ้งเหตุสัญญาณ

3. พิพิธภัณฑ์ห้องสมุด ห้องบรรยาย พิจารณาให้ใช้เจ้าหน้าที่รักษาการณ์ คอยตรวจตราเป็นระยะเวลา 4-6 ชม. ก็เพียงพอแล้ว (ยามรักษาการณ์จัดให้มีทั้งกลางวันและกลางคืนอย่างน้อย 2 ผลัด)

ระบบเสียงและการป้องกันเสียง

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบ มีดังนี้

1. ปริมาตรของห้องมีความเหมาะสม
2. การใช้วัสดุ
3. รูปทรงของห้อง

1. ปริมาตรของห้องมีความเหมาะสม จะเกี่ยวข้องกับค่า REVERBERATION TIME คือ ห้องที่มีค่า RT ค่อนข้างยาว การจางหายของเสียงต้องใช้เวลาานซึ่งมีผลทำให้เสียงดนตรีไม่ห้วนขาดหายไป และจะกังวานมีชีวิตชีวาขึ้นมาก ซึ่งถ้าเป็นห้องขนาดเล็ก และใช้วัสดุสะท้อนเสียงมากจะมีค่า RT ยาวมากไป สำหรับค่า RT ที่เหมาะสมของดนตรีแต่ละประเภทจะได้กว้างในตอนต่อไป

2. การใช้วัสดุ โดยคำนึงถึงการใช้วัสดุสะท้อนเสียง และดูดเสียงต่างๆ เช่น พวกม่านจะดูดเสียงมากไม่ควรใช้มากเกินไป ซึ่งจะมีการคำนวณการใช้วัสดุมาเกี่ยวข้องโดยเกี่ยวกับค่า RT อีกเช่นกัน

3. รูปทรงของห้อง จะมีผลในการกระจายเสียงจากแหล่งกำเนิดเสียงซึ่งในการพิจารณาควรคำนึงถึงว่าเสียงสะท้อนทุกระนาบเป็น 3 มิติ มิใช่ในทางนอนอย่างเดียวนั้น รูปทรงของห้องต่างๆ กันจะทำให้เกิดความเข้มของเสียง ในบริเวณจุดต่างๆ ของห้องไม่เท่ากันอย่างแน่นอน ซึ่งถ้าสามารถออกแบบให้ความเข้มของเสียงมีบริเวณกว้าง คือ บริเวณที่เสียงโดยตรง สวนทางกับเสียงสะท้อน จะทำให้จุดนั้นมีเสียงดังไพเราะ และชัดเจน

ระบบป้องกันอัคคีภัย

จากการพิจารณาถึงสาเหตุที่จะทำให้เกิดอัคคีภัย พอจะสรุปได้ 3 ประการคือ

- ก. การใช้กระแสไฟฟ้า
- ข. ไฟไหม้เพราะการสูบบุหรี่
- ค. ความประมาทของเจ้าหน้าที่

จากสาเหตุ 3 ประการ อาจทำการแก้ไขได้โดยการจัดระบบรักษาความปลอดภัยในการป้องกันอัคคีภัย โดยพิจารณาจากระบบป้องกันอัคคีภัย 3 ระบบใหญ่ๆ คือ

1. ระบบถังน้ำดับเพลิง
2. ระบบใช้แก๊สดับเพลิง (มีการจัดระบบดับเพลิงประจำห้องทำงานอัตโนมัติ)
3. ระบบใช้แก๊สดับเพลิงอย่างเดียว (แบบสำเร็จรูป ติดตั้งเฉพาะจุด)

ส่วนที่ทำการพิจารณาที่จะรักษาความปลอดภัยจากอัคคีภัย มีดังนี้

- หอประชุม
- สำนักงาน
- พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด ห้องบรรยาย
- ส่วนบริการทั้งหมด

จากการพิจารณาคูณลักษณะของระบบดับเพลิงและพื้นที่ใช้สอย แล้วจึงได้เลือกใช้ระบบถังเพลิงแบบใช้แก๊สดับเพลิงอย่างเดียว ผสมกับระบบใช้แก๊สดับเพลิงแบบอัตโนมัติ โดยมีสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

1. ความสามารถในการดับเพลิง มีประสิทธิภาพสูง ระยะเวลาและการลงทุนคุ้มค่า
2. เจ้าหน้าที่มีความสามารถที่จะใช้ระบบดังกล่าวได้ดีและสะดวก
3. เป็นระบบอัตโนมัติ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินส่วนอื่นๆ
4. ความเหมาะสมในการใช้กับพื้นที่แต่ละส่วน เช่น ส่วนจัดแสดงและส่วนบริหาร อาจใช้ระบบดับเพลิงแบบใช้แก๊สอัตโนมัติ และส่วนการศึกษา รวมทั้งส่วนปฏิบัติการกับส่วนบริการ อาจใช้ระบบแก๊สดับเพลิงแบบติดตั้งเฉพาะที่ เป็นต้น

การป้องกันอัคคีภัยภายในห้องประชุม (AUDITORIUM)

ห้องประชุม AUDITORIUM เป็นสถานที่ชุมนุมชน อันเกิดไฟไหม้ได้โดยง่าย เช่น จาก พรหม แก้วอี้ ห้องฉายภาพยนตร์ ฯลฯ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากไฟฟ้าลัดวงจร จากซับบุหรี่ หรือความร้อนจากแสงไฟ

บริเวณที่ต้องป้องกันมากที่สุด คือ

- เวที
- ฉาก
- คลังวัสดุ
- ห้องแต่งตัว
- ห้องควบคุมไฟ
- บริเวณผู้นั่งฟัง
- ห้องเครื่องยนต์ เช่น เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องทำความเย็น

การควบคุมและป้องกัน

1. โครงสร้างอาคารควรเป็นวัสดุทนไฟ
2. วัสดุที่ใช้ตกแต่ง เช่น ฉาก ม่าน และสิ่งตกแต่งต่างๆ ควรเป็นวัสดุทนไฟทนความร้อน คือ ไม่ลุกลามเป็นเปลว การไหม้เกรียมมีรัศมี เป็นวงขยายไม่เกิน 5 นิ้ว และเมื่อถูกเปลวไฟแล้วควรจะดับภายใน 2 นาที คือหยุดการไหม้เกรียม
3. เวทีแสดง ควรมีฉากทนไฟ ทำด้วยวัสดุทนไฟแบบแผ่นแข็ง แขนงไว้หรือม้วนก็ได้ได้แก่ ฉากแอสเบสตอล หรือผ้าหนาๆ ชุบน้ำยาทนไฟ สำหรับปล่อยลงมากั้นระหว่างเวทีกับที่นั่งคนฟัง เพื่อไม่ให้อากาศอับและป้องกันเปลวไฟไม่ให้เป็นอันตรายกับผู้ฟังขณะที่กำลังพยายามรีบออกจากตัวอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ส่วนเหนือเวที ควรติดตั้งเครื่องดับเพลิงอัตโนมัติ ปล่อยน้ำยาลงมายังเวทีเพื่อดับเพลิง และลดความร้อนแก่ฉากพร้อมทั้งมีสัญญาณแจ้งเหตุเพลิงไหม้ด้วย

5. เวทีแสดง ควรมีทางปล่อยควันและแก๊สออกในขณะที่เกิดเพลิงไหม้เพื่อป้องกันการลุกลามของไฟ ความร้อนหรือแก๊สจะได้พุ่งขึ้นออกก่อนที่จะลุกลามต่อไป

6. เวทีแสดง ห้องแต่งตัว ห้องวัสดุต่างๆ ควรมีหัวต่อดับเพลิงแบบอัตโนมัติ ที่ปล่อยน้ำออกมาเป็นฝอยคลุมบริเวณที่เกิดเพลิงไหม้ได้เองโดยอัตโนมัติ และจะเกิดสัญญาณแก่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงประจำได้ทราบ

7. ทางออกฉุกเฉินสำหรับหอประชุม จะต้องมีย่างเพียงพอ เปิดง่ายด้วย ซึ่งมีอัตราส่วนดังนี้

จำนวนคน	จำนวนทางออกฉุกเฉิน
1-60	1
61-600	2
601-1,000	3
1,001-1,400	4
1,401-1,700	5
1,701-2,000	6
2,001-2,250	7
2,251-2,500	8
2,501-2,700	9

8. ช่องทางออกฉุกเฉินทุกช่อง ต้องจัดอักษรโตขนาด 6 นิ้ว สูงจากระดับพื้น 6-9 ฟุต เห็นได้โดยง่ายและมีแสงเรืองให้เห็นข้อความด้วยในที่มืด

9. การทำแสงให้เป็นแสงเรือง มีหลัก 2 ประการ คือ ใช้ไฟธรรมดา และใช้ไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ ซึ่งให้แสงตลอดเวลาขณะที่ไฟฟ้าขัดข้อง

10. การจัดที่นั่งบุหรี โดยการทำด้วยโลหะเป็นถึง ปากถังมีฝาปิดเรียบร้อย วางไว้ตามจุดต่างๆ ให้ห่างจากเครื่องประดับหรือสิ่งของแขวน นอกจากนี้ตลอดเวลาการแสดง ควรมีเจ้าหน้าที่ดับเพลิงที่มีความชำนาญประจำอยู่อย่างน้อย 1 คน

11. วัสดุไวไฟ เช่น น้ำมันดับเพลิง ไม่ควรนำมาเก็บไว้ในหอประชุม หากทำได้ตามบริเวณฉากหลังเวที และผู้เข้าชมหรือฟัง ควรตรวจสอบบุหรีเด็ดขาด และควรให้เจ้าหน้าที่ดับเพลิงของทางการเข้าไปตรวจดูความเรียบร้อยอยู่เสมอ อย่างน้อย 3 เดือน ต่อ 1 ครั้ง

ระบบสุขาภิบาล

การเลือกระบบจ่ายน้ำที่เหมาะสมกับอาคาร

1. ระบบประปา

ระบบจ่ายน้ำทั้ง 3 ระบบที่กล่าวมาแล้ว มีลักษณะเฉพาะทั้งข้อดีและข้อเสีย ผู้ ออกแบบจึงต้องเลือกใช้ระบบที่เหมาะสมกับงานนั้นๆ โดยพิจารณาทางด้านการทำงาน ค่าก่อสร้าง ค่าดำเนินการ การซ่อมบำรุง และความสวยงาม

ข้อเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียของระบบต่างๆ

1.1 ระบบถังอัดความดัน

ข้อดี

- ไม่ต้องมีถังสูงขนาดใหญ่
- สามารถติดตั้งส่วนไหนของอาคารก็ได้ทำให้ไม่เสียเนื้อที่ใช้สอย
- เครื่องสูบน้ำไม่ต้องเดินในขณะที่ไม่ใช้น้ำ
- สามารถเลือกเครื่องสูบน้ำ ให้ทำงานที่มีประสิทธิภาพส่งได้ง่าย

ข้อเสีย

- เกิดการกัดกร่อนระบบจ่ายน้ำมากกว่าระบบอื่น
- ความดันเปลี่ยนแปลงประมาณ 14 กก./ชม.² (20ปอนด์/นิ้ว²)
- ใช้เครื่องสูบน้ำที่มีความดันสูง
- ราคาก่อสร้างสูง และควบคุมการทำงานยาก

นอกจากนั้นผู้ออกแบบยังต้องพิจารณาด้านความเหมาะสมเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสีย เช่น ความสูงของสถานที่ที่ได้กำหนดให้ พื้นที่ใช้งาน ระดับของระบบ เมื่อเทียบกับระดับดิน เป็นต้น โดยทั่วไประบบบำบัดน้ำเสียจะต้องใช้ความสูงสุทธิระหว่าง 5-6 เมตรและพื้นล่างสุดไม่ควรอยู่ต่ำกว่า 3.0 เมตร จากพื้นดิน เพื่อให้น้ำสามารถไหล ผ่านไปยังถังต่างๆ และออกจากระบบได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำช่วย จากตารางแสดง พื้นที่งานระบบ ACTIVATED SLUDGE (ไม่รวม SEPTICTANK) ตามปริมาณของเสีย โดยกำหนดให้มีความสูงสุทธิของบริเวณก่อสร้างไม่น้อยกว่า 6.0 เมตร สำหรับระบบแผ่น ชิวหมุนคงใช้พื้นที่ใกล้เคียงกัน

1.2 ระบบสูบน้ำเพิ่มความดันในเส้นท่อโดยตรง

ข้อดี

- ใช้เนื้อที่น้อย
- อาจลงทุนต่ำในบางกรณี
- ไม่ต้องเก็บน้ำไว้ในอาคาร ทำให้ประหยัดค่าก่อสร้างงานโยธา

ข้อเสีย

- ควบคุมการทำงานยุ่งยาก
- ไม่มีปริมาณน้ำสำรอง
- ต้องเดินเครื่องสูบน้ำตลอดเวลา
- ค่าใช้จ่ายการดำเนินการสูง

สรุป ระบบสูบน้ำเพิ่มความดันในเส้นท่อโดยตรง ควรเป็นระบบที่ดีที่สุดหากมีสถานที่ซึ่งสามารถก่อสร้างได้ ส่วนการใช้ระบบถังอัดความดันต้องพิจารณาถึงการซ่อมบำรุงซึ่งต้องใช้ผู้ชำนาญโดยเฉพาะ และการทำงานของระบบที่ไม่เหมาะสมกับระบบอาคาร

2. ระบบระบายน้ำ ปัจจัยแรกที่ต้องพิจารณาในการเลือกระบบบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ กฎหมายที่ใช้บังคับในเขตก่อสร้างเท่านั้น

ระบบบำบัดน้ำเสีย ประกอบด้วย

2.1 น้ำจากส้วมและที่ปัสสาวะ จะต้องต่อเข้าไปถึง SEPTIC TANK หากน้ำเสียมีปริมาณน้อย เช่น ไม่เกิน 5-10 ลบ.ม. / วัน และมีที่มากพอที่จะใช้เป็นลานซึมหรือบ่อซึมได้ แต่ถ้าปริมาณน้ำเสียมาก ไม่สามารถซึมลงดินได้ทัน ก็จะต้องส่งไปบำบัดต่อยังระบบบำบัดขั้นที่สองต่อไป

2.2 น้ำเสียจากส่วนอื่นๆ รวมทั้งน้ำเสียที่ผ่านแล้ว แต่ไม่สามารถซึมลงดินได้จะต้องส่งไปเข้าระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อกำจัดมลสารต่างๆ ออก เช่น ระบบ ACTIVATED SLUDGE หรือระบบแผ่นชีวหมุน เพื่อให้น้ำทิ้งมีคุณภาพพอที่จะไม่ทำความเดือดร้อนเมื่อทิ้งลงในท่อระบายน้ำสาธารณะ

ปัจจัยต่อมาได้แก่ ความแน่นอนในการใช้งาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและซ่อมบำรุง ระบบส่วนใหญ่ที่ใช้ ได้แก่ระบบ ACTIVATED SLUDGE ซึ่งผู้ออกแบบสามารถเลือกใช้ได้หลายแบบ และมีความคล่องตัวมาก แต่ก็พบว่าระบบแผ่นชีวหมุนมีข้อดีกว่าในทุกกรณียกเว้นราคาก่อสร้างจะแพงกว่าประมาณร้อยละ 30

บทที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องสงวนสิทธิ์ของเอกสารนี้ไว้สำหรับการนำไปใช้

บทที่ 4
การออกแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

USER

นักท่องเที่ยว

หรือกลุ่มคนที่เที่ยวแบบทัศนาจร
หรือกลุ่มนักศึกษาที่เที่ยวชมงาน
และหาความรู้ทางวิชาการพอสมควร

ประชาชน

นิยมเข้าชมในวันหยุดสัปดาห์หรือ
วันหยุดงาน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีความ
สนใจต่อวิชาการ

นักวิชาการ

เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานของ
สิ่งที่จัดแสดงอย่างดี เข้าชม
งานเพื่อวิจัยข้อมูล

นักเรียน

ผู้ชมประเภทนี้มีจำนวนมาก
มีความต้องการบริการ
มากและยังต้องการความรู้
ของชิ้นงานที่แสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

USER TIME

7.00																			
8.00																			
9.00																			
10.00																			
11.00																			
12.00																			
13.00																			
14.00																			
15.00																			
16.00																			
17.00																			
18.00																			
19.00																			
20.00																			
21.00																			
22.00																			
23.00																			

ประชาชน

นักท่องเที่ยว

นักศึกษา

นักวิชาการ

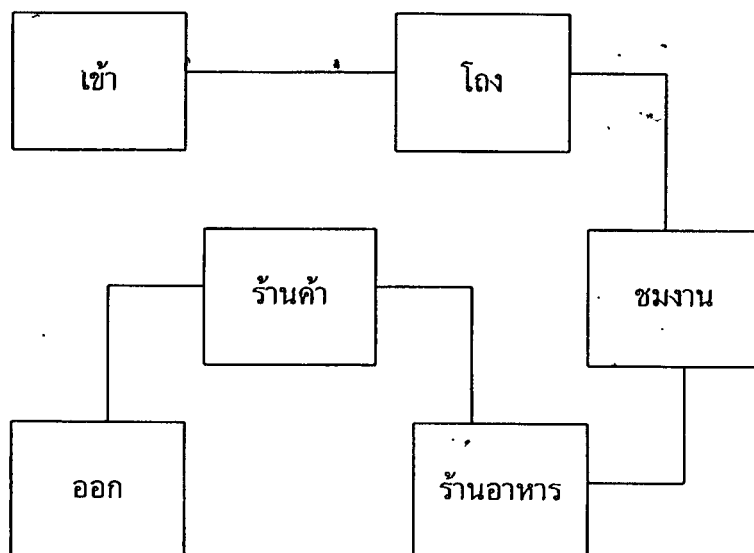
เจ้าหน้าที่โครงการ

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

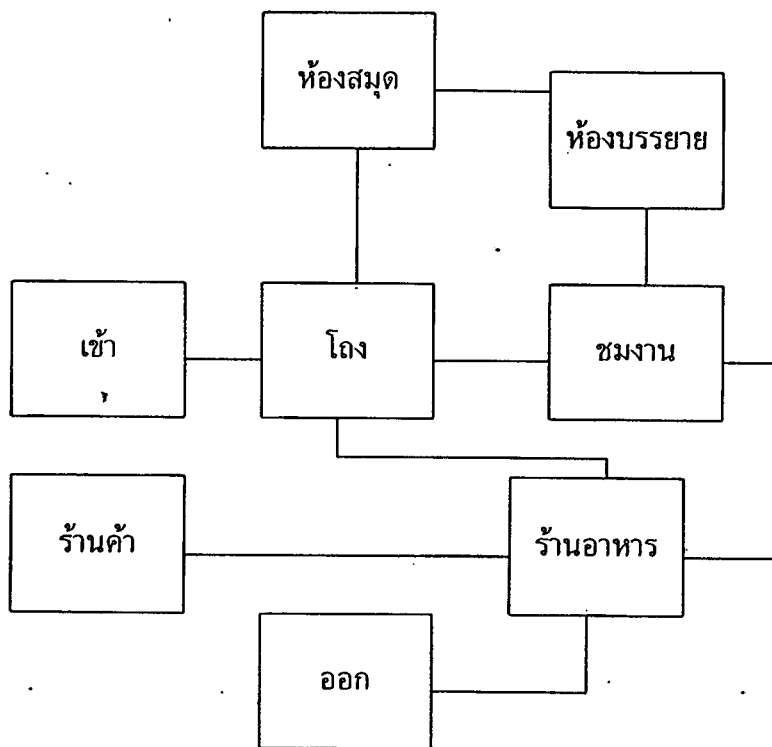
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

USER BEHAVIOR

นักท่องเที่ยว

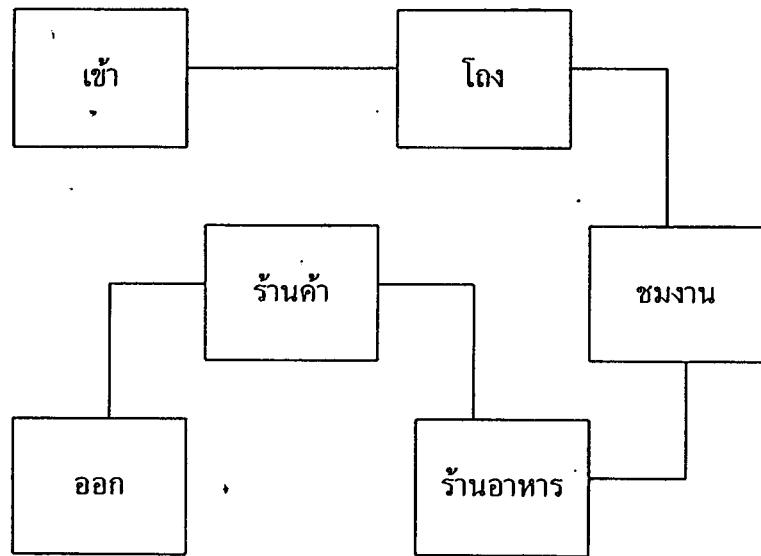
นักศึกษา

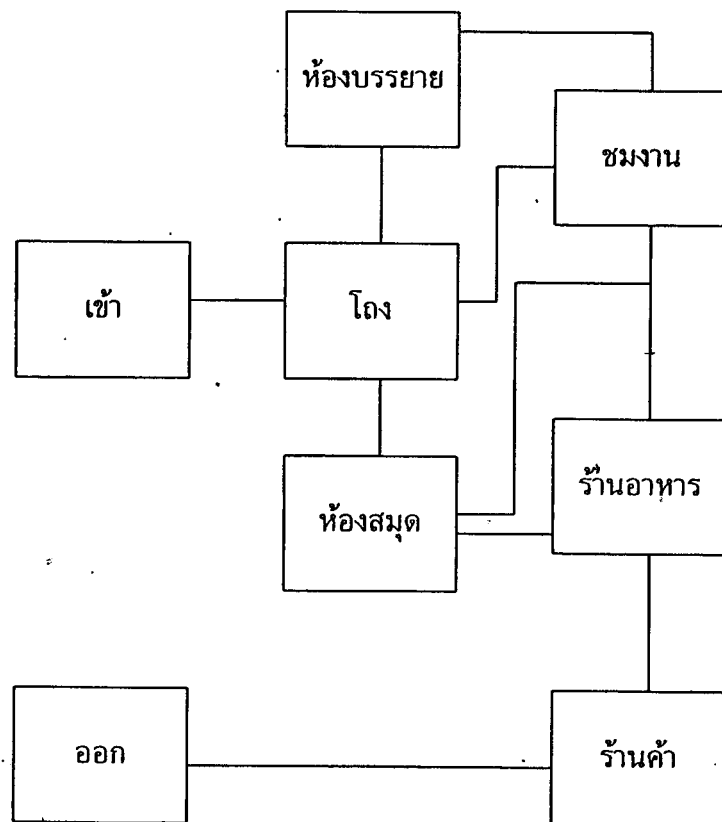
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

USER BEHAVIOR

ประชาชน

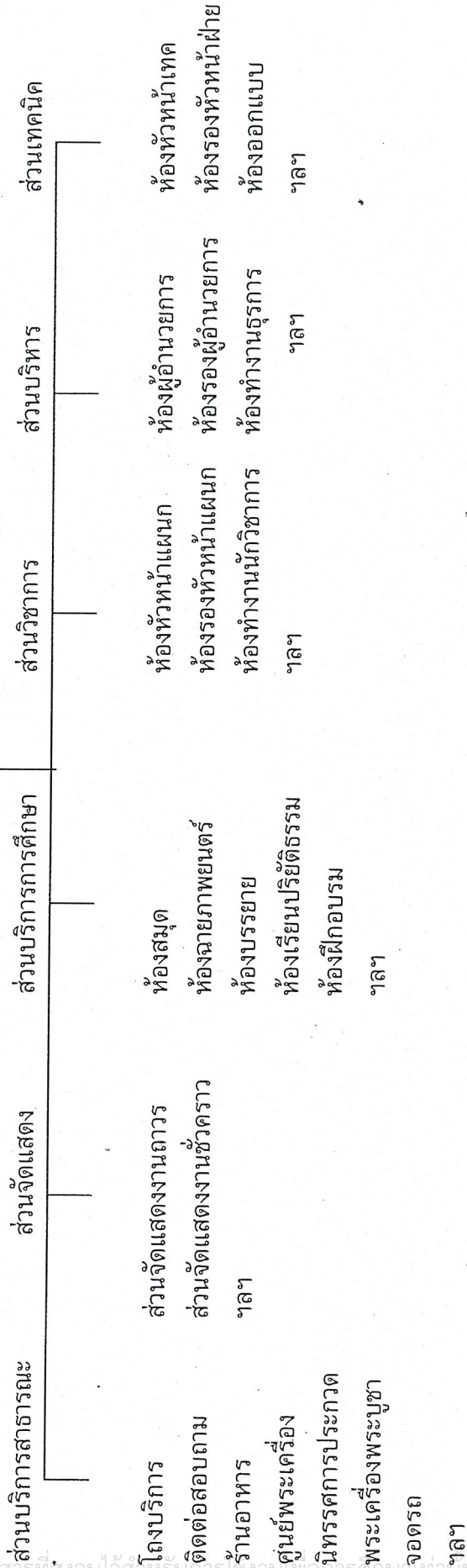

นักวิชาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

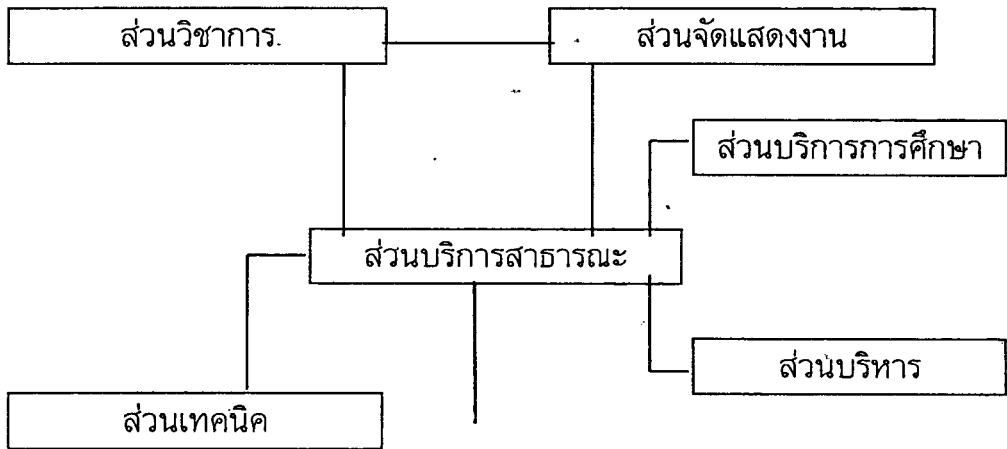
DEFINE ELEMENT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

องค์ประกอบหลัก	1	2	3	4	5	6	รวม
1. ส่วนบริการสาธารณะ	■	3	3	2	3	3	14
2. ส่วนจัดแสดงงาน	⊗	■	4	4	3	3	17
3. ส่วนบริการการศึกษา	⊗	●	■	3	4	4	18
4. ส่วนวิชาการ	⊗	●	●	■	4	4	17
5. ส่วนบริหาร	⊗	⊗	⊗	⊗	■	4	18
6. ส่วนเทคนิค	⊗	●	●	●	●	■	18

บริหารสัมพันธ์

บริการสัมพันธ์

ติดต่อสัมพันธ์

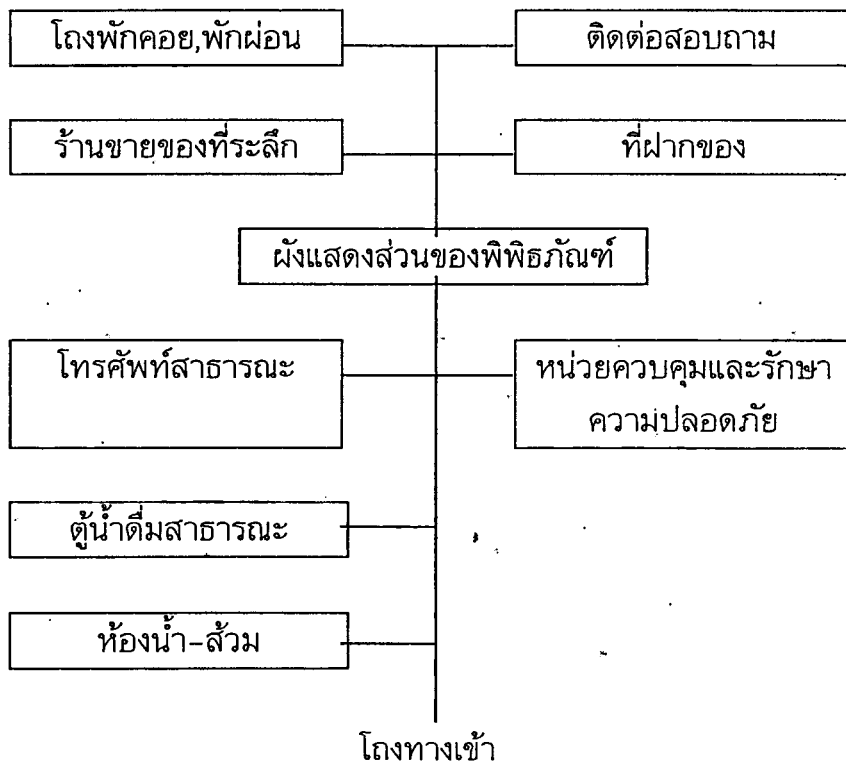

เทคนิคสัมพันธ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

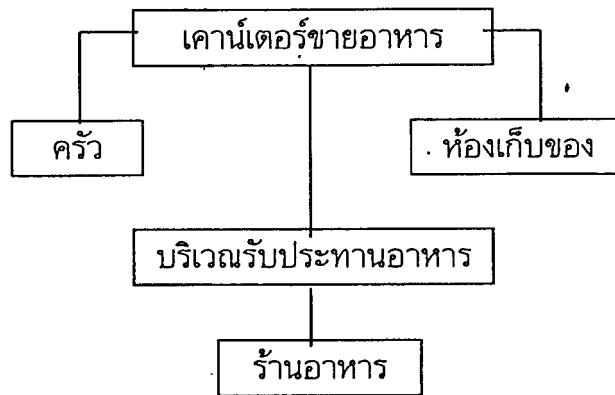
1. ส่วนบริการสาธารณะ

โครงการเข้า	1	2	3	4	5	6	7	8	9	รวม
1. โถงพักคอย,พักผ่อน	■	2	2	2	3	4	2	3	3	21
2. ติดต่อสอบถาม	⊗	■	1	3	3	4	3	3	3	21
3. ที่ฝากของ	⊗	⊗	■	2	2	3	3	2	2	17
4. ร้านขายของที่ระลึก	⊗	⊗	⊗	■	3	4	3	2	3	22
5. ผังแสดงส่วนของพิพิธภัณฑ์	⊗	⊗	⊗	⊗	■	3	2	3	2	21
6. หน่วยควบคุมและรักษาความปลอดภัย	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	■	2	2	2	24
7. โทรศัพท์สาธารณะ	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	■	3	2	20
8. ตู้น้ำดื่มสาธารณะ	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	■	2	20
9. ห้องน้ำ-ส้วม	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	■	

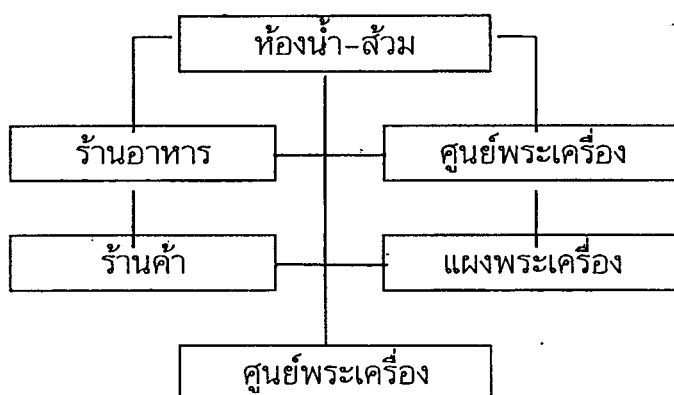
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ร้านอาหาร	1	2	3	4	รวม
1. บริเวณรับประทานอาหาร		3	3	2	8
2. ครีว			3	3	9
3. เคาน์เตอร์ขายอาหาร				2	8
4. ห้องเก็บของ					7

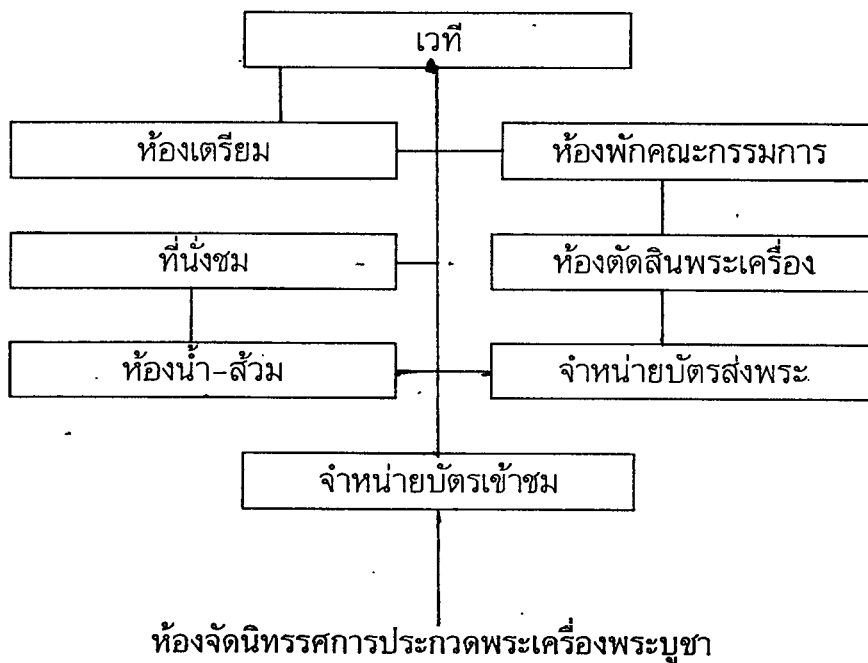
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ให้เช่า (ศูนย์พระเครื่อง)	1	2	3	4	5	รวม
1. ศูนย์พระเครื่อง		4	2	2	3	11
2. แผงพระเครื่อง			2	2	3	11
3. ร้านค้า				2	2	9
4. ร้านอาหาร					2	8
5. ห้องน้ำ-ส้วม						9

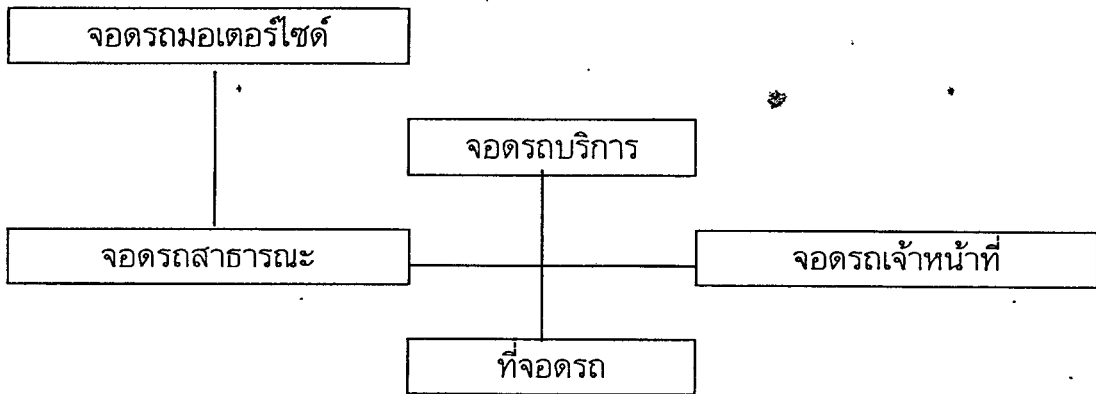
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องจัดนิทรรศการประกวดพระเครื่อง พระบูชา	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
1. เวที	■	3	2	1	3	3	4	2	18
2. ที่นั่งชม	●	■	3	1	3	2	1	2	14
3. ห้องเตรียม	●	●	■	1	2	1	1	1	11
4. จำหน่ายบัตรเข้าชม	●	●	●	■	2	1	3	1	10
5. จำหน่ายบัตรส่งพระ	●	●	●	●	■	1	1	2	13
6. ห้องตัดสินพระเครื่อง	●	●	●	●	●	■	1	2	11
7. ห้องพักคณะกรรมการตัดสิน	●	●	●	●	●	●	■	1	12
8. ห้องน้ำ-ส้วม	●	●	●	●	●	●	●	■	11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

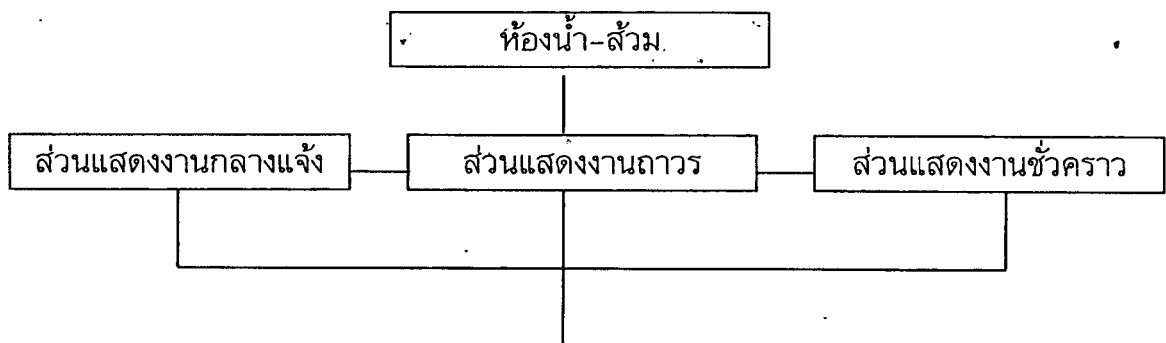
ที่จอดรถ	1	2	3	4	รวม
1. จอดรถสาธารณะ		4	3	2	9
2. จอดรถเจ้าหน้าที่	●●●●		3	2	9
3. จอดรถบริการ	●●●●	●●●●		2	8
4. จอดรถมอเตอร์ไซด์	●●●●	●●●●	●●●●		6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ส่วนจัดแสดงงาน

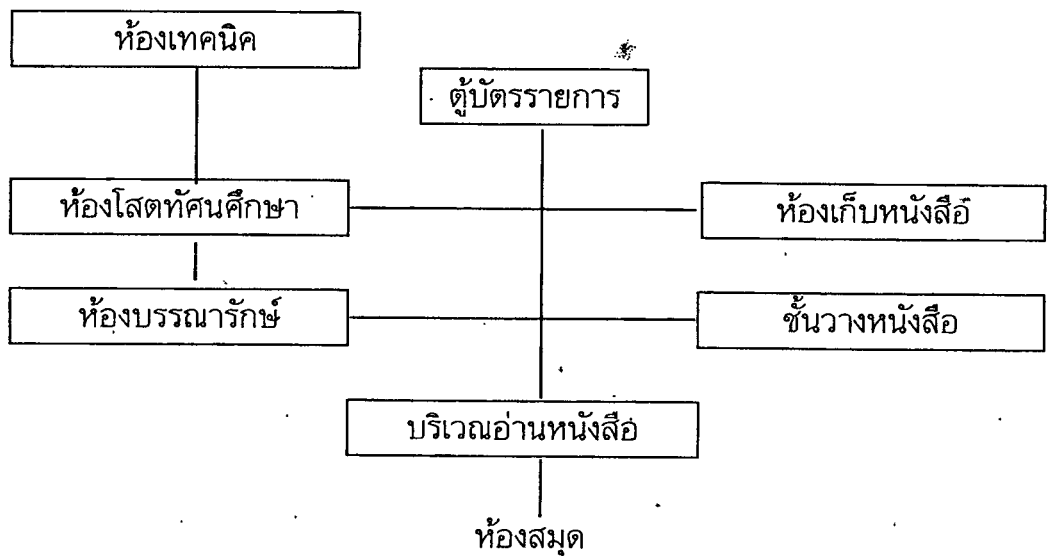
ส่วนจัดแสดงงาน	1	2	3	4	รวม
1. ส่วนแสดงงานถาวร		4	3	2	9
2. ส่วนแสดงงานชั่วคราว	•		3	2	9
3. ส่วนแสดงงานกลางแจ้ง	•	•		2	8
4. ห้องน้ำ-ส้วม	•	•	•		6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

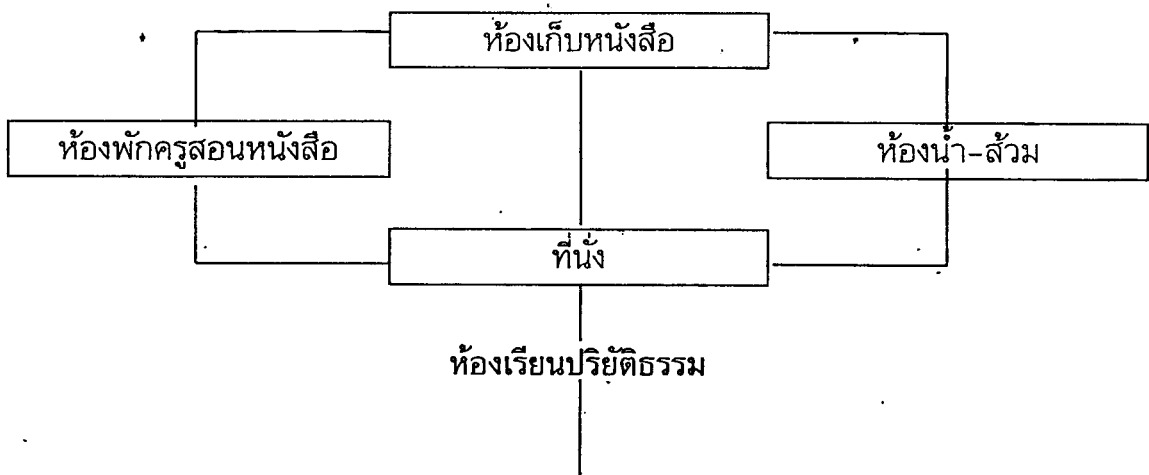
3. ส่วนบริการการศึกษา

ห้องสมุด	1	2	3	4	5	6	7	รวม
1. บริเวณอ่านหนังสือ	■	3	4	3	3	2	3	18
2. ชั้นวางหนังสือ	●	■	3	2	3	2	3	16
3. ห้องบรรณารักษ์	●	●	■	3	4	3	4	21
4. ห้องโสตทัศนศึกษา	●	●	●	■	3	2	3	16
5. ตู้บัตรรายการ	●	●	●	●	■	3	3	19
6. ห้องเก็บหนังสือ	●	●	●	●	●	■	3	15
7. ห้องเทคนิค	●	●	●	●	●	●	■	19

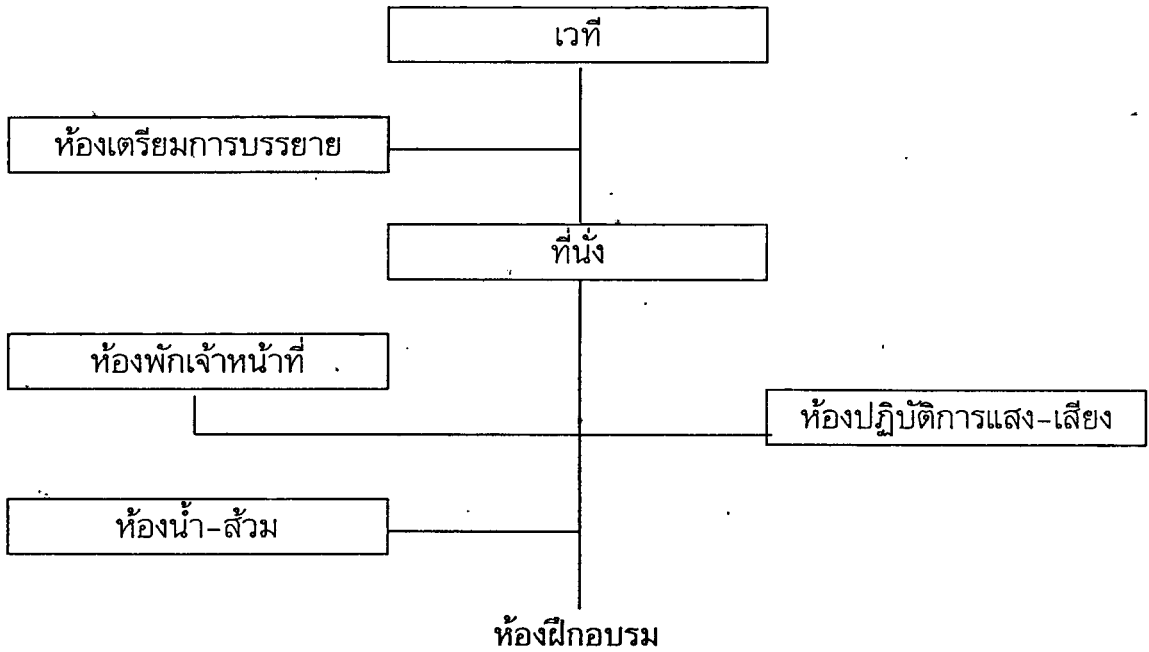
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องเรียนปริยัติธรรม	1	2	3	4	รวม
1. ที่นั่ง		3	4	2	9
2. ห้องเก็บหนังสือ	•		3	2	8
3. ห้องพักครูสอนหนังสือ	•	•		2	9
4. ห้องน้ำ-ส้วม	•	•	•		6

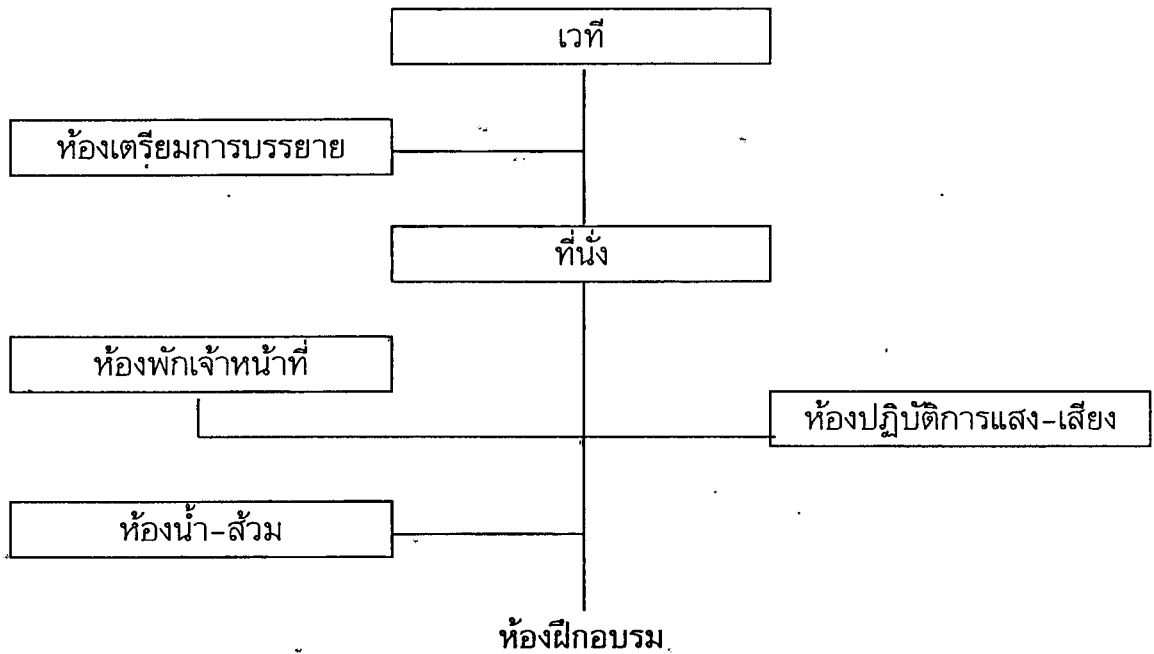
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องฝึกอบรม		1	2	3	4	5	6	รวม
1.	ที่นั่ง	■	3	4	3	2	3	15
2.	เวที	⊗	■	4	3	2	3	15
3.	ห้องปฏิบัติการแสง-เสียง	●	●	■	4	3	3	18
4.	ห้องเตรียมการบรรยาย	⊗	⊗	⊗	■	3	3	16
5.	ห้องพักเจ้าหน้าที่	●	●	⊗	⊗	■	3	13
6.	ห้องน้ำ-ส้วม	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	■	15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

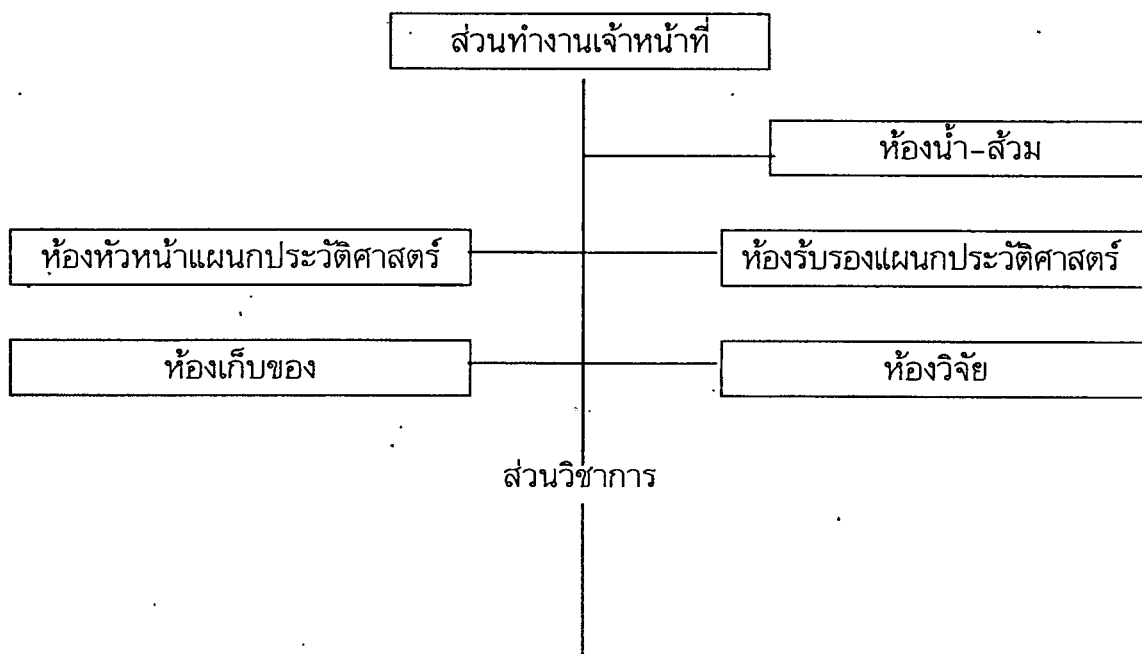
ห้องฝึกอบรม		1	2	3	4	5	6	รวม
1.	ที่นั่ง	■	3	4	3	2	3	15
2.	เวที	●	■	4	3	2	3	15
3.	ห้องปฏิบัติการแสง-เสียง	●	●	■	4	3	3	18
4.	ห้องเตรียมการบรรยาย	●	●	●	■	3	3	16
5.	ห้องพักเจ้าหน้าที่	●	●	●	●	■	3	13
6.	ห้องน้ำ-ส้วม	●	●	●	●	●	■	15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ส่วนวิชาการ

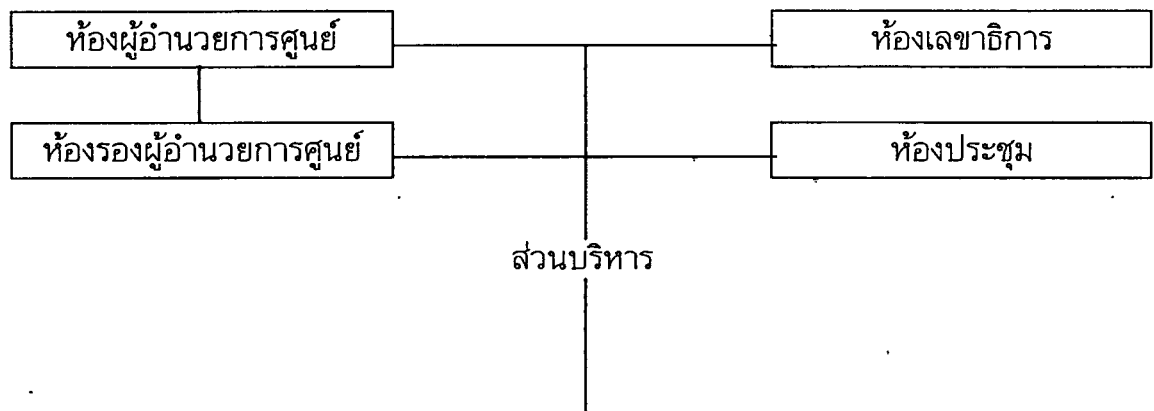
ส่วนวิชาการ	1	2	3	4	5	6	รวม
1. ห้องหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์	■	4	4	4	2	2	16
2. ห้องรับรองแผนกประวัติศาสตร์	●	■	4	3	2	2	15
3. ส่วนงานเจ้าหน้าที่	●	●	■	4	3	2	17
4. ห้องวิจัย	●	●	●	■	3	2	16
5. ห้องเก็บของ	●	●	●	●	■	2	12
6. ห้องน้ำ-ส้วม	●	●	●	●	●	■	10

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

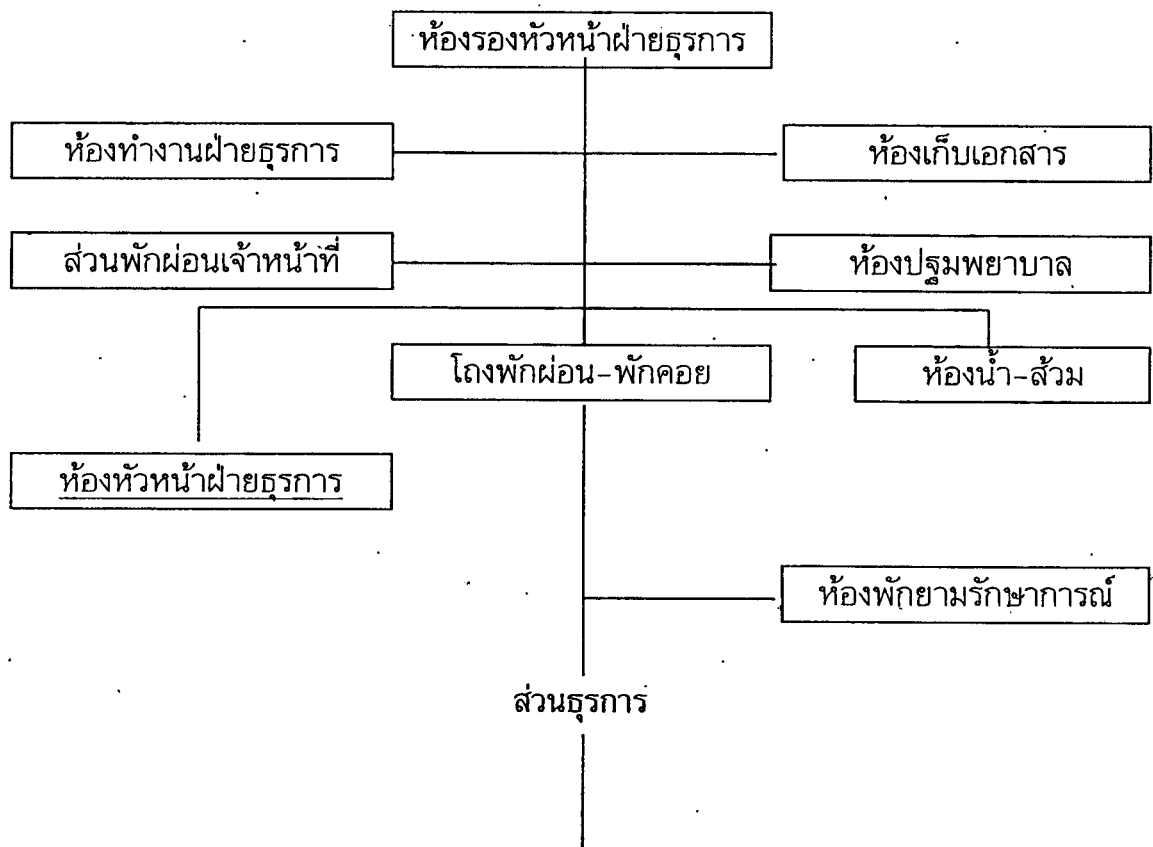
5. ส่วนบริหาร

ส่วนบริหาร	1	2	3	4	รวม
1. ห้องผู้อำนวยการศูนย์		4	4	4	12
2. ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์			4	4	12
3. ห้องเลขานุการ				4	12
4. ห้องประชุม					12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น. ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น. อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา. และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

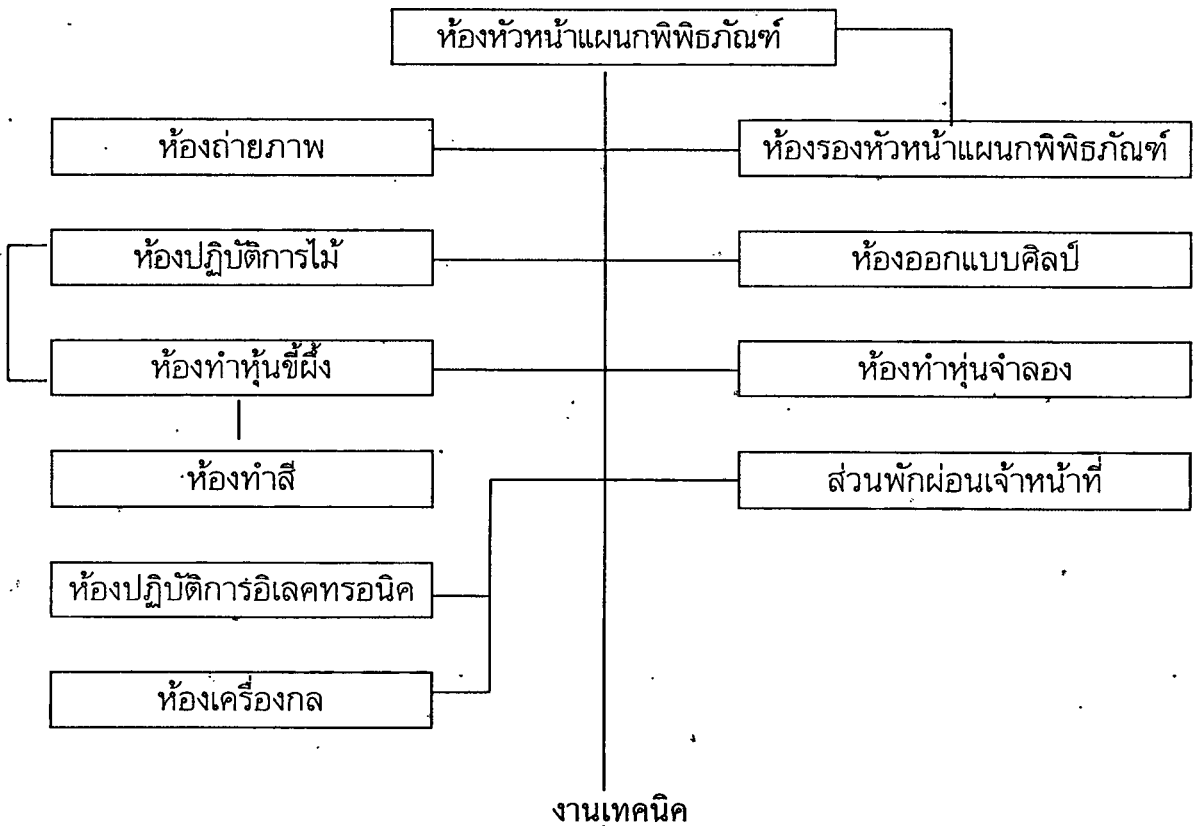
ส่วนธุรการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	รวม
1. ห้องหัวหน้าฝ่ายธุรการ	■	4	4	3	3	2	3	3	2	24
2. ห้องรองหัวหน้าฝ่ายธุรการ	●	■	4	3	3	3	3	3	2	23
3. ห้องทำงานฝ่ายธุรการ	●	●	■	3	3	3	3	3	2	25
4. ห้องเก็บเอกสาร	●	●	●	■	2	3	3	2	2	21
5. ห้องปฐมพยาบาล	●	●	●	●	■	2	3	2	2	20
6. ห้องพักยามรักษาการณ์	●	●	●	●	●	■	4	2	2	20
7. ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	●	●	●	●	●	●	■	2	2	23
8. โถงพักผ่อน-พักคอย	●	●	●	●	●	●	●	■	2	19
9. ห้องน้ำ-ล้าง	●	●	●	●	●	●	●	●	■	16

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

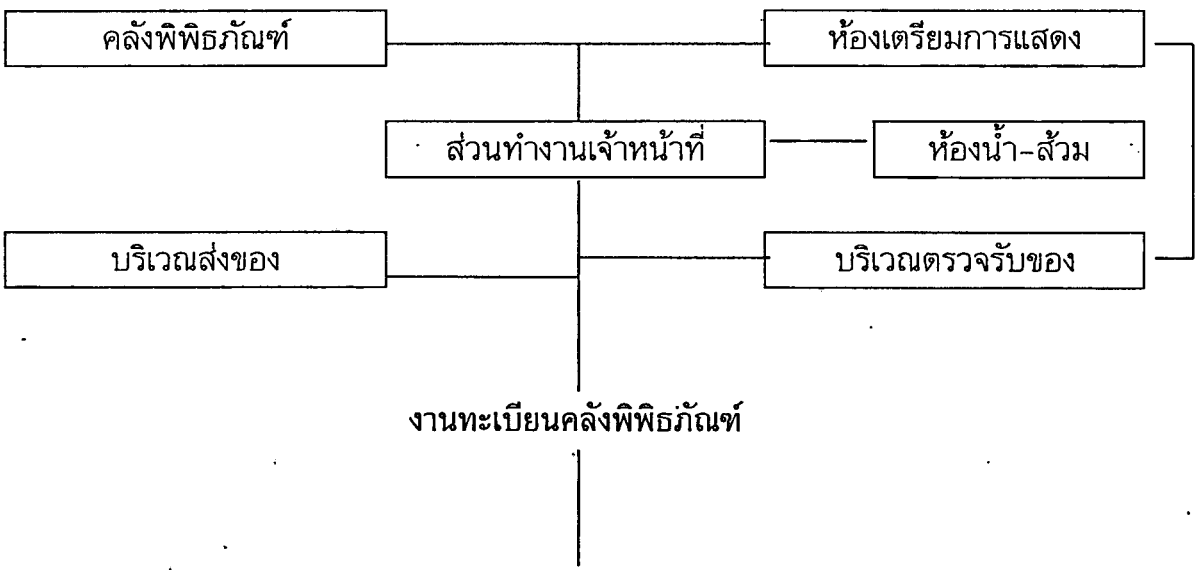
6. ส่วนเทคนิค

งานเทคนิค	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	รวม
1. ห้องหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ	■	3	2	3	3	2	2	1	2	2	3	23
2. ห้องรองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ	●	■	1	1	2	2	2	2	2	1	2	18
3. ห้องออกแบบศิลป์	●	●	■	1	1	2	2	2	2	2	1	16
4. ห้องทำหุ่นจำลอง	●	●	●	■	1	1	2	2	2	2	1	16
5. ห้องทำหุ่นขี้ผึ้ง	●	●	●	●	■	1	1	2	2	2	1	16
6. ห้องปฏิบัติการไม้	●	●	●	●	●	■	1	1	2	2	1	15
7. ห้องถ่ายภาพ	●	●	●	●	●	●	■	1	1	2	1	15
8. ห้องทำสี	●	●	●	●	●	●	●	■	1	1	1	14
9. ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่	●	●	●	●	●	●	●	●	■	1	1	16
10. ห้องปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์	●	●	●	●	●	●	●	●	●	■	1	16
11. ห้องเครื่องกล	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	■	13

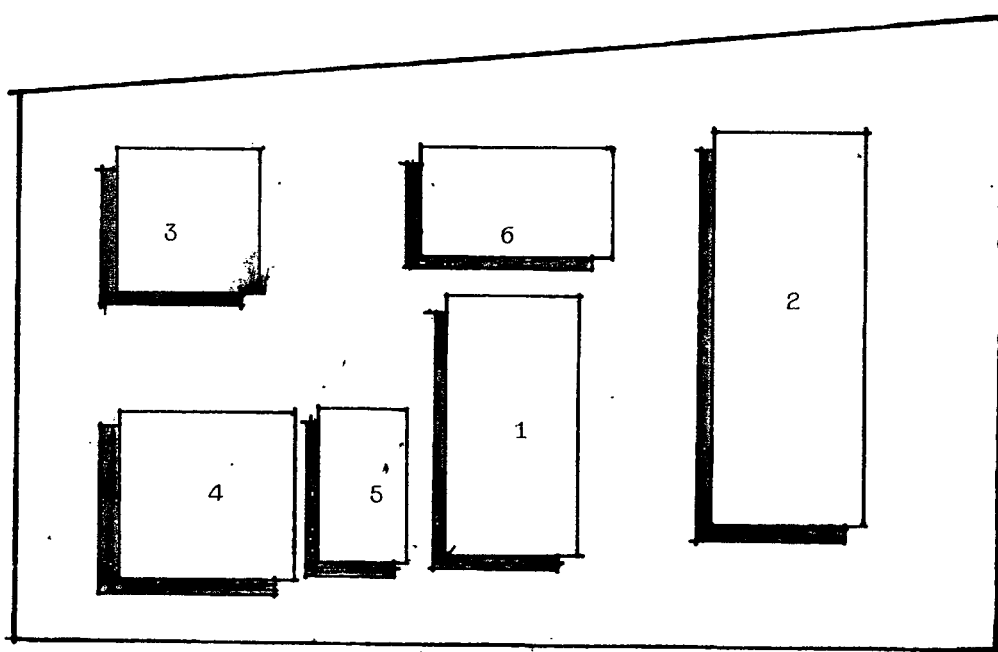
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งานทะเบียนคลังพิพิธภัณฑ์	1	2	3	4	5	6	7	รวม
1. ส่วนงานเจ้าหน้าที่	■	2	3	3	3	2	2	15
2. บริเวณส่งของ	●	■	2	2	3	3	2	14
3. บริเวณตรวจรับของ	●	●	■	1	2	2	2	12
4. คลังพิพิธภัณฑ์	●	●	●	■	2	2	2	12
5. ห้องเก็บของจัดแสดงชั่วคราว	●	●	●	●	■	2	1	13
6. ห้องเตรียมการแสดง	●	●	●	●	●	■	3	14
7. ห้องน้ำ-ส้วม	●	●	●	●	●	●	■	12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ตำแหน่งขององค์ประกอบ

1. ส่วนบริการสาธารณะ.

2. ส่วนจัดแสดงงาน.

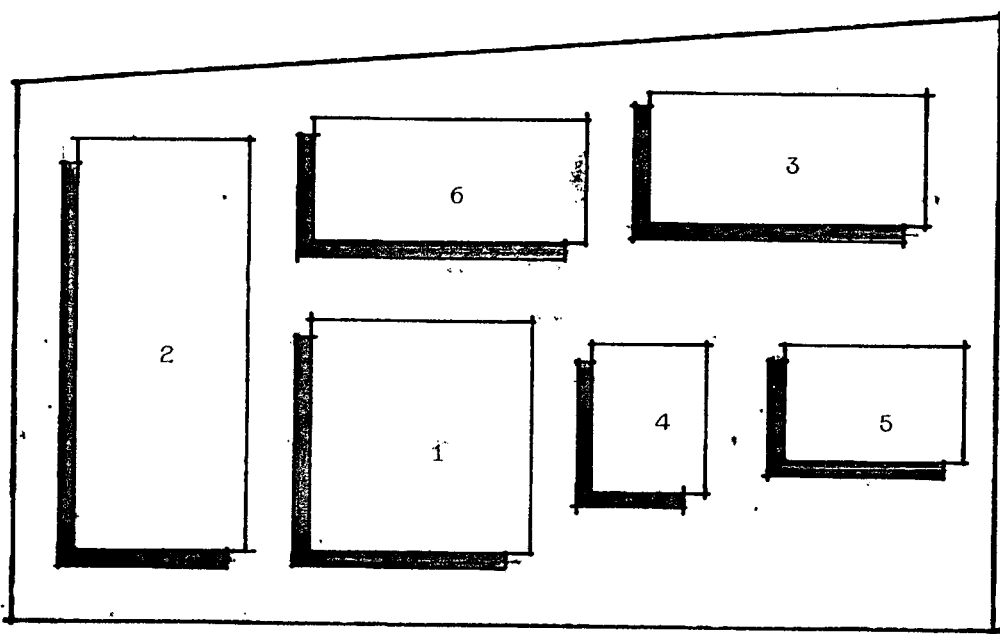
3. ส่วนบริการการศึกษา.

4. ส่วนวิชาการ.

5. ส่วนบริหาร.

6. ส่วนเทคนิค.

กลุ่มที่ 1

1. ส่วนบริการสาธารณะ.

2. ส่วนจัดแสดงงาน.

3. ส่วนบริการการศึกษา.

4. ส่วนวิชาการ.

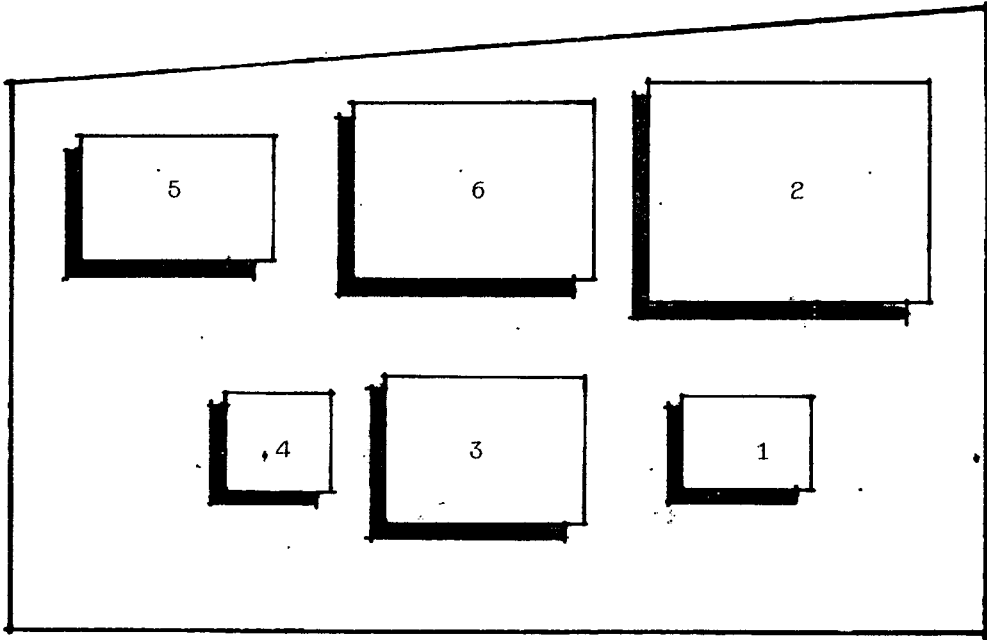
5. ส่วนบริหาร.

6. ส่วนเทคนิค.

กลุ่มที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ตำแหน่งขององค์ประกอบ

1. ส่วนบริการสาธารณะ.

4. ส่วนวิชาการ.

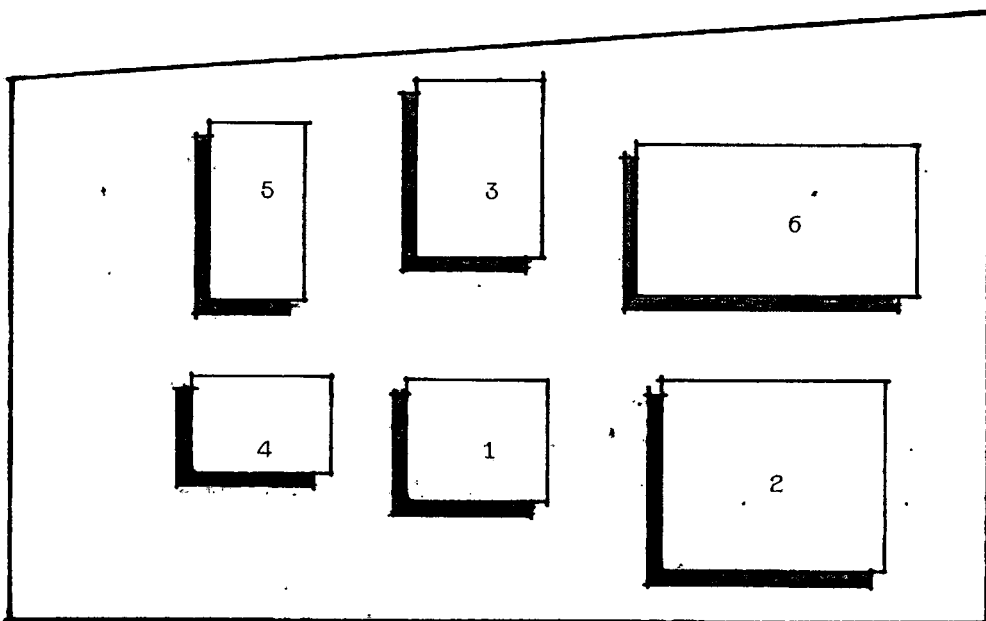
กลุ่มที่ 3

2. ส่วนจัดแสดงงาน.

5. ส่วนบริหาร.

3. ส่วนบริการการศึกษา.

6. ส่วนเทคนิค.

1. ส่วนบริการสาธารณะ.

4. ส่วนวิชาการ.

กลุ่มที่ 4

2. ส่วนจัดแสดงงาน.

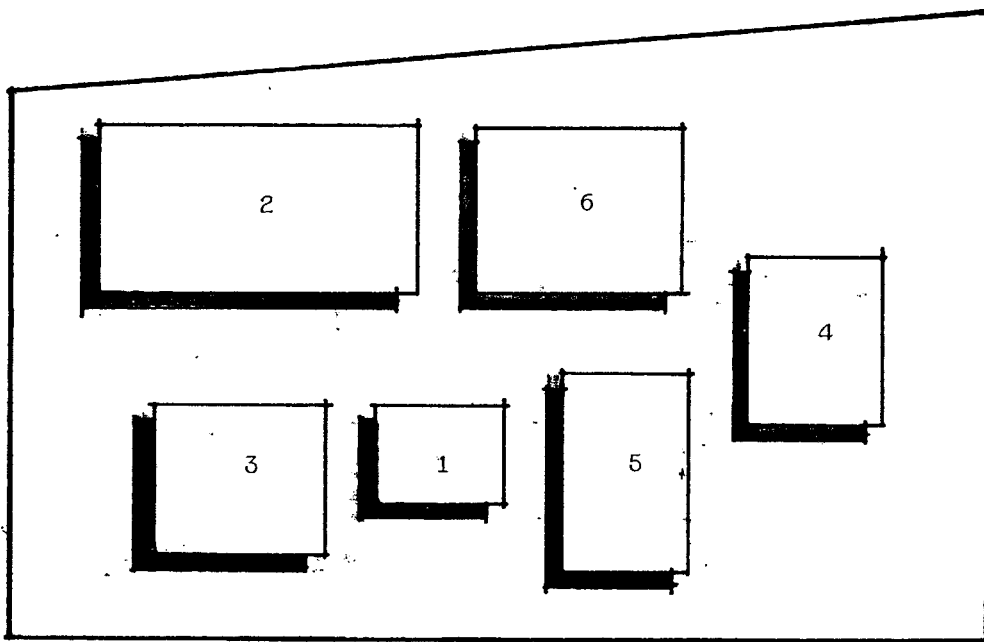
5. ส่วนบริหาร.

3. ส่วนบริการการศึกษา.

6. ส่วนเทคนิค.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

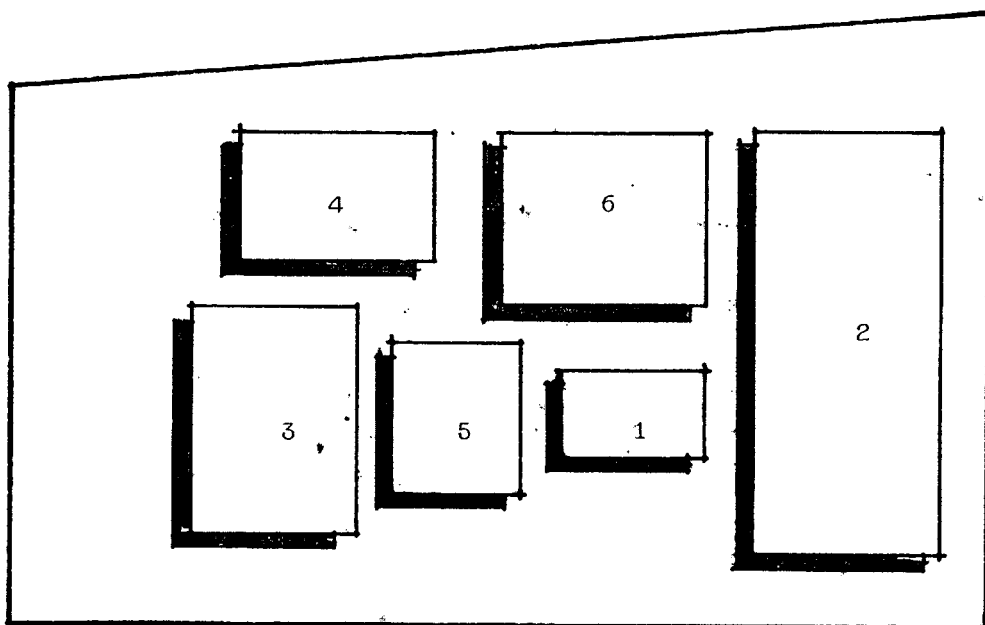
การวิเคราะห์ตำแหน่งขององค์ประกอบ

1. ส่วนบริการสาธารณะ.
2. ส่วนจัดแสดงงาน.
3. ส่วนบริการการศึกษา.

4. ส่วนวิชาการ.
5. ส่วนบริหาร.
6. ส่วนเทคนิค.

กลุ่มที่ 5

1. ส่วนบริการสาธารณะ.
2. ส่วนจัดแสดงงาน.
3. ส่วนบริการการศึกษา.

4. ส่วนวิชาการ.
5. ส่วนบริหาร.
6. ส่วนเทคนิค.

กลุ่มที่ 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการพิจารณา	1	2	3	4	5	6
1. การเข้าถึงโครงการ	4	3	2	3	2	3
2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ	3	3	3	3	2	2
3. การบริการ	4	4	3	4	2	3
4. มุมมอง	4	3	3	4	2	2
5. การใช้ที่ดิน	4	4	3	3	3	3
รวม	20	17	14	17	11	13

จากการวิเคราะห์ กลุ่มที่ 1 มีความเหมาะสมที่สุด

1. ส่วนบริการสาธารณะ

2. ส่วนจัดแสดงงาน

ชั้นที่ 1

- 1. ห้องรวมไปรษณีย์
- 2. ห้องรวมประปา
- 3. ห้องรวมปรับอากาศ
- 4. ห้องซ่อมบำรุง
- 5. คลังพิพิธภัณฑ์ถาวร
- 6. คลังพิพิธภัณฑ์ชั่วคราว
- 7. ห้องทะเบียน
- 8. ห้องเจ้าหน้าที่
- 9. ส่วนเตรียมแสดง

ชั้นที่ 2

- 1. โถงบริการ
- 2. ส่วนจำหน่ายบัตรและของที่ระลึก
- 3. ส่วนเตรียมแสดง
- 4. ส่วนแสดงงานชั่วคราว

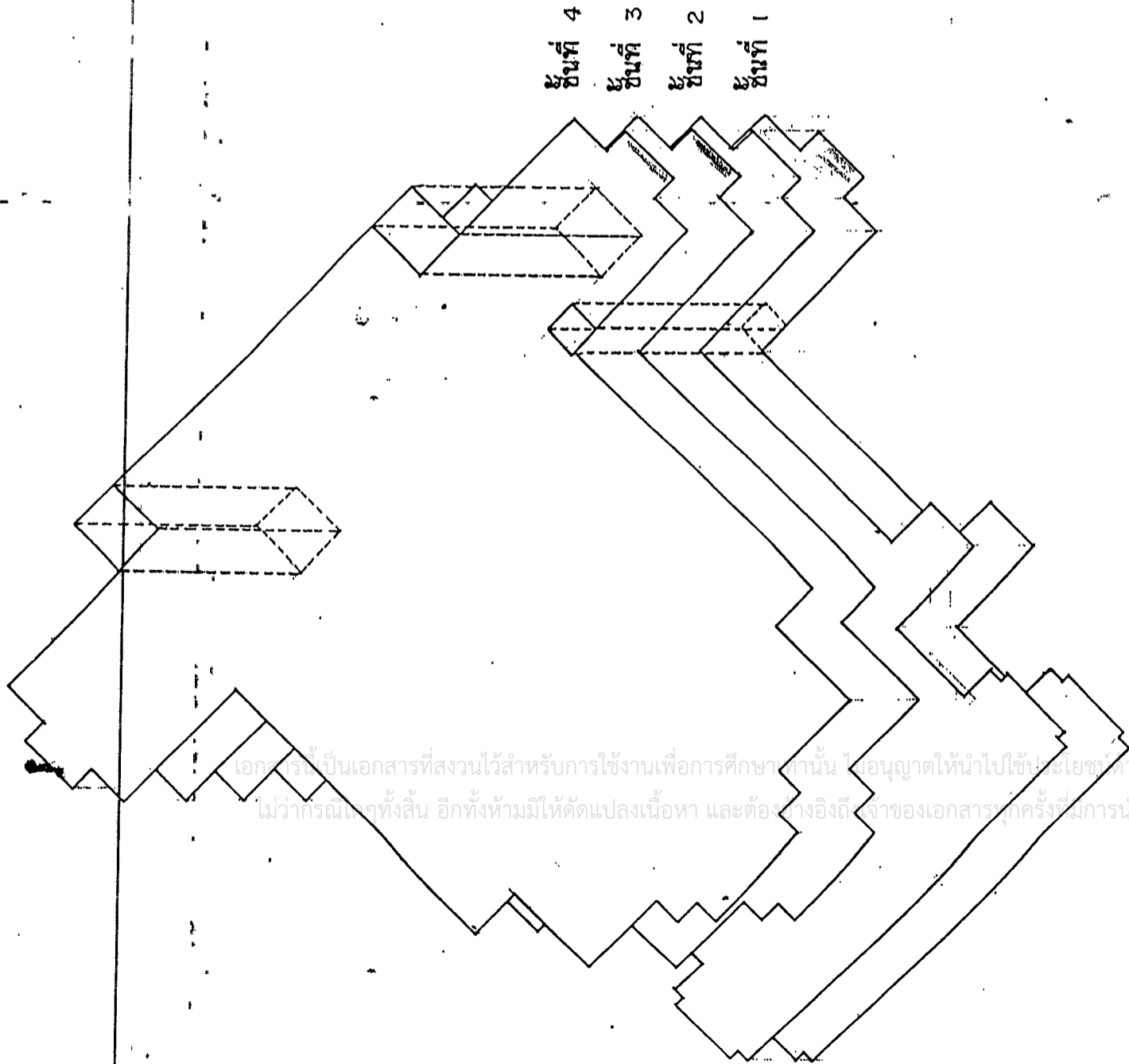
ชั้นที่ 3

- 1. ส่วนแสดงงานถาวร

ชั้นที่ 4

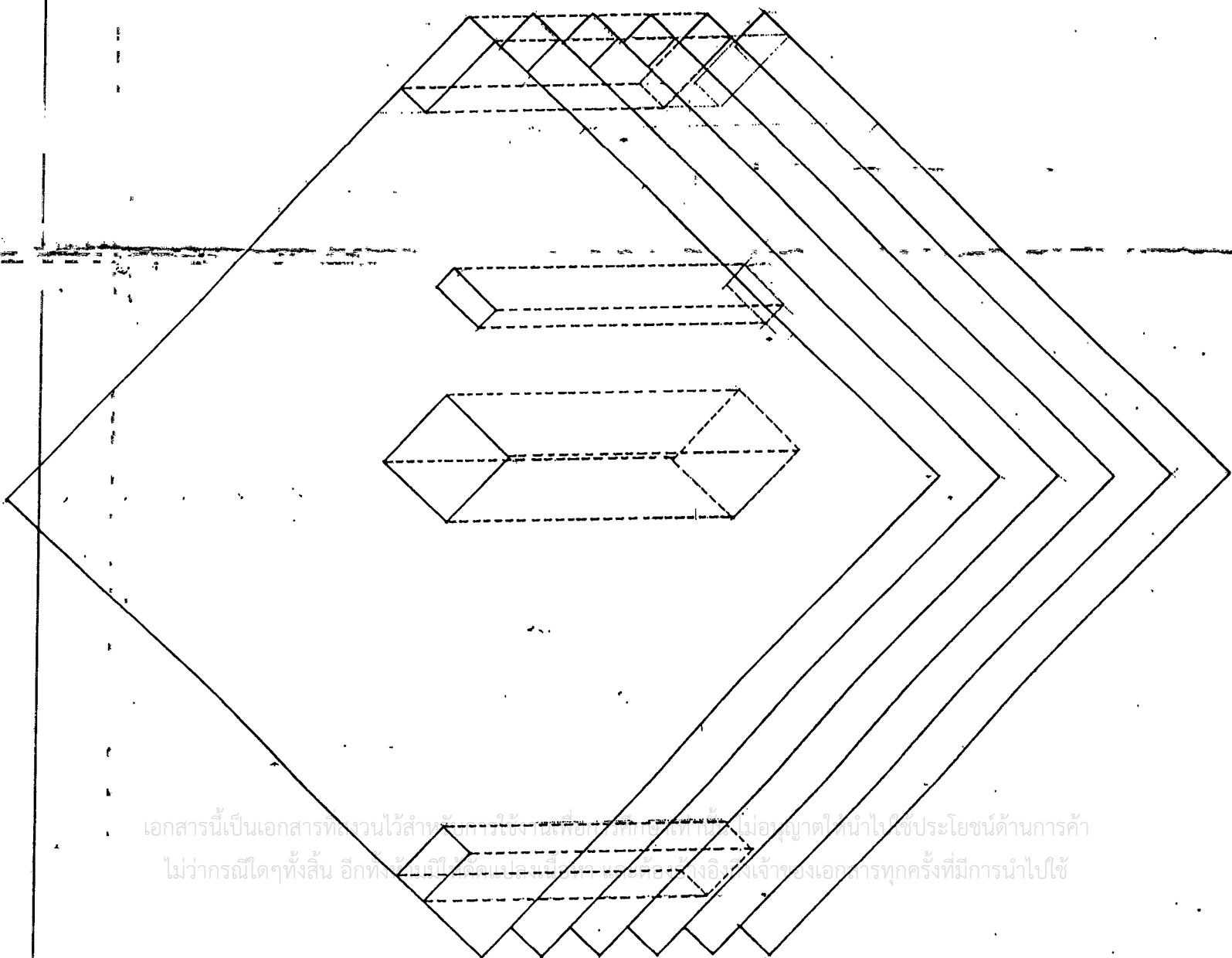
- 1. ห้องประชุมแสดงภาพยนตร์

6. ส่วนเทคนิค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ส่วนบริการสาธารณะ

ชั้นที่ 1.

- 1. ห้องยักหำจร
- 2. ห้องคร้ว
- 3. รำบค้ำ
- 4. ห้องพักน้กน
- 5. ห้องระบบประปะปา
- 6. ห้องระบบไฟฟ้ำ
- 7. ห้องระบบปรับอากาศ
- 8. ห้องซ่อมบำรุง

ชั้น 2-5

- 1. ล่ำวค้ำแฉงพระให้เช้ำ
- 2. ศูนย์พระเครื่อง
- 3. รำนอาหาร

ชั้น 6

- 1. บริเวณประกวดพระเครื่อง

ชั้นที่ 6

ชั้นที่ 5

ชั้นที่ 4

ชั้นที่ 3

ชั้นที่ 2

ชั้นที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีโทษตามกฎหมายอีกด้วย กรุณาแจ้งเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ส่วนบริการการศึกษา

4. ส่วนวิชาการ

5. ส่วนบริหาร

ชั้นที่ 1

- 1. ห้องระบบปรับอากาศ
- 2. ห้องระบบไฟฟ้า
- 3. ห้องระบบประปา
- 4. ห้องซ่อมบำรุง

ชั้นที่ 2

- 1. ห้องฝ่ายวิชาการ
- 2. ห้องค้นคว้าและวิจัย
- 3. ห้องหัวหน้าฝ่ายวิชาการ
- 4. ห้องรองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ
- 5. ห้องสมุด

ชั้นที่ 3

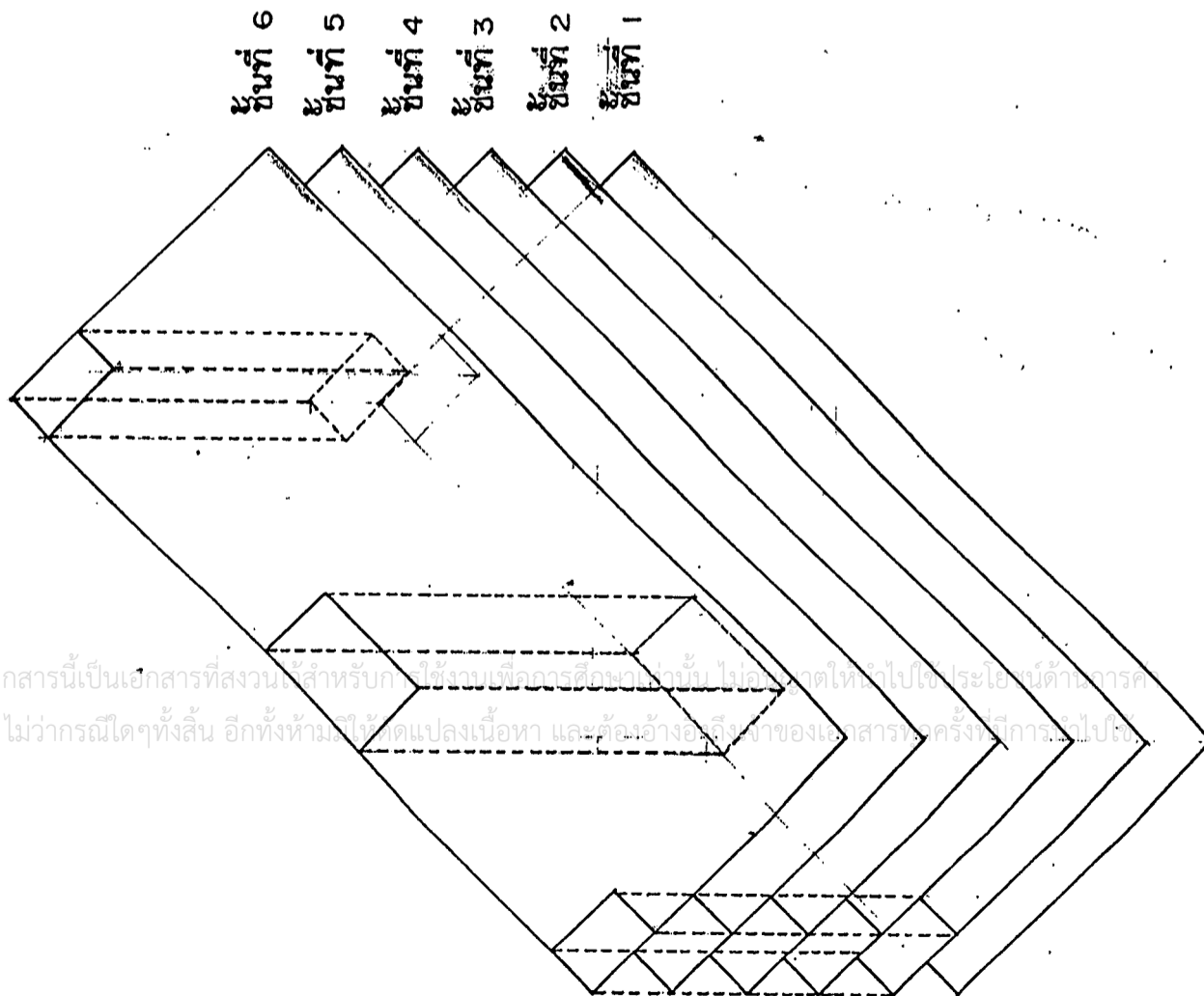
- 1. ห้องฝึกอบรม
- 2. ห้องหัวหน้าฝ่ายฝึกอบรม
- 3. ห้องพักผู้สอน
- 4. ห้องเก็บพระเครื่อง

ชั้นที่ 4

- 1. ห้องพักครู
- 2. ห้องธุรการ
- 3. ห้องเรียน

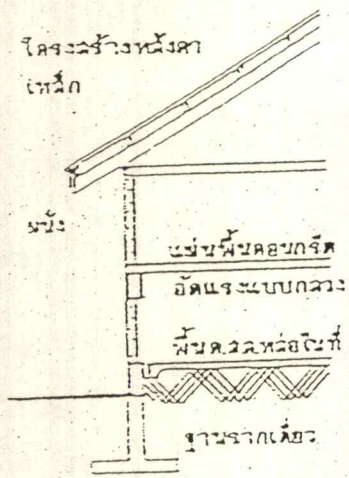
ชั้นที่ 5-6

- 1. ห้องเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำเอกสารนี้ไปใช้ประโยชน์ด้านธุรกิจ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่ออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารฉบับนี้

ระบบทางเทคโนโลยีทางอาคารระบบต่าง ๆ
ที่เลือกใช้ในโครงการมีรายละเอียดโดยสรุป
ดังนี้

ระบบโครงสร้างเสา-คาน

1. ระบบโครงสร้าง

เลือกใช้ระบบเสา-คาน โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ช่วงเสาของอาคารโดยทั่วไป 8.00 8.00 ม. สำหรับพื้นที่ที่ต้องการช่วงเสาแบบ LONG-SPAN ใช้เสา 6.00 8.00 ม. เช่น ห้องประชุมใหญ่, ส่วนจัดแสดงถาวร พื้นที่ชั้นล่างระบบค.ส.ล. ท่อในที่ พื้นที่ชั้นสองใช้ระบบพื้นสำเร็จรูปชนิดแผ่นคอนกรีตอัดแรงแบบกลวง ทน 20 ซม. พื้นคานฟ้าใช้ค.ส.ล. ท่อในที่มีระบบกันซึม โดยใช้แผ่นกันน้ำ

2. ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง

ใช้กระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง ระบบการจ่ายพลังงานไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าแรงสูง มีค่า 12 กิโลวัตต์ ผ่านหม้อแปลงไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าแรงต่ำ 380/220 โวลต์ 3 เฟส 4 สาย การจัดหาไฟฟ้าเข้าอาคาร เดินไฟฟ้าผ่านมิเตอร์ ตู้ห้องเครื่องไฟฟ้าที่ติดตั้งแผงควบคุมไฟฟ้ารวม และส่งไปยังแผงควบคุมไฟฟ้าย่อยตามชั้น ต่อเข้าตู้ห้องต่างๆ แล้วจ่ายไปตามอุปกรณ์ไฟฟ้า มีอุปกรณ์ตัดไฟอัตโนมัติ

ระบบไฟฟ้าสำรอง ใช้เครื่องผลิตไฟฟ้าสำรองที่ใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง 1 เครื่อง ระบบการให้แสงสว่างภายในอาคาร ใช้แสงธรรมชาติ การสะท้อนของสีทาภายใน กรณีไม่เพียงพอใช้แสงประดิษฐ์จากหลอดฟลูออโรเรสเซนต์

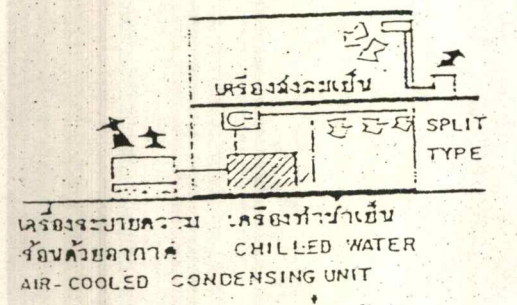
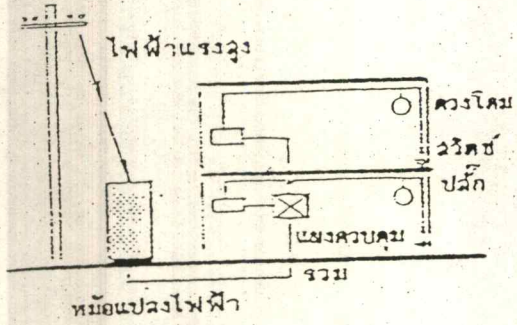
ระบบบำบัดน้ำเสีย เลือกใช้ถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป ระบบป้องกันอากาศ และถังบ่อเกรอะ บ่อซึม กระจายตามจุดระบายน้ำเสียของแต่ละอาคาร เนื่องจากมีความเหมาะสมกับโครงการ ที่มีปริมาณน้ำเสียไม่เกินวันละ 300 ลิ.ม. การดูแลรักษาน้อย การเดินระบบไม่ยุ่งยาก

3. ระบบปรับอากาศ

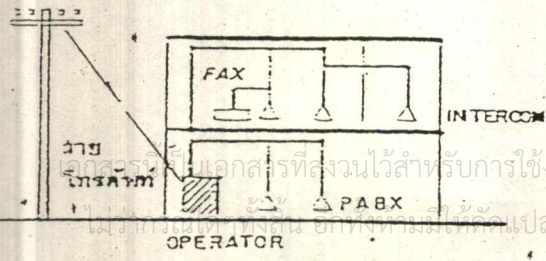
พื้นที่ทั่วไปไม่ใช้ระบบปรับอากาศแต่จะใช้ในส่วนที่จำเป็นเท่านั้นเพื่อการประหยัดพลังงานเช่น ห้องประชุมใหญ่, ส่วนจัดแสดงถาวร ใช้ระบบปรับอากาศแบบศูนย์รวมชนิดระบายความร้อนด้วยอากาศ ส่วนห้องผู้บริหาร ห้องทดลอง ใช้แบบแยกส่วน

4. ระบบสื่อสาร PABX or PX

ระบบโทรศัพท์ เลือกใช้ระบบ PABX or PX ติดต่อโดยตรงระหว่างภายในกับภายนอก และภายในกับภายในโดยผ่านเครื่องอัตโนมัติ และระบบ INTERCOM OR DIRECT SPEECH SYSTEM ติดต่อโดยตรงระหว่างคู่สายในส่วนเดียวกัน เช่น ห้องผอ. กับส่วนบริหาร โทรศัพท์สาธารณะ ติดตั้งบริเวณโถงทางเข้า

ระบบปรับอากาศชนิดทำน้ำเย็น และระบายความร้อนด้วยอากาศ และระบบแยกส่วน

เลือกสรรที่ลงนามไว้สำหรับการใช้... โดยตรงระหว่างคู่สายในส่วนเดียวกัน เช่น ห้องผอ. กับส่วนบริหาร

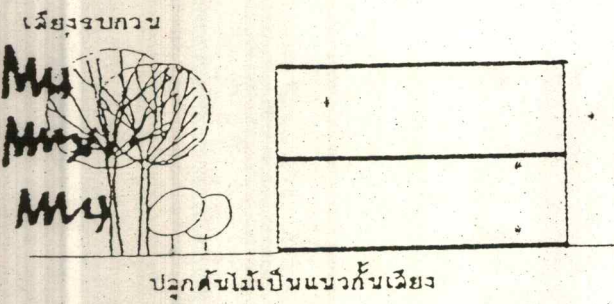
5. ระบบป้องกันเสียงรบกวน

การป้องกันเสียงรบกวนจากภายนอก กระทำโดย

- ปลูกต้นไม้เป็นแนวกันระหว่างตัวอาคารกับต้นกำเนิดเสียง
- ทำผนังหนา ช่วยลดเสียง

การป้องกันเสียงรบกวนจากภายในอาคาร กระทำโดย

- แยกห้องที่ต้องการความเงียบให้ห่างจากต้นเสียง
- ห้องประชุม ปูพรม กรงผนังด้วยวัสดุดูดซับเสียง
- การทำฝ้าเพดาน
- ช่องว่างระหว่างหลังคากับเพดาน

ระบบป้องกันเสียงรบกวน

6 ระบบป้องกันอัคคีภัย

ระบบผจญเพลิง เลือกใช้ 3 ระบบให้เหมาะสมกับพื้นที่คือ

1. ระบบดับเพลิงด้วยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ ใช้กับส่วน พิพิธภัณฑน์ เก็บเอกสาร ห้องสมุด
2. ระบบดับเพลิงแบบสปริงเกอร์ระบบท่อใช้ ระบบท่อเปียกและระบบป้องกันดับเพลิงชนิด สายสูบลูกสูบ ใช้กับส่วนสำนักงาน ห้องทดลอง ห้องประชุม
3. ระบบดับเพลิงด้วยสารเคมีชนิดแห้งลักษณะ ถังแบบมือถือ ติดตั้งตามทางสัญจร โถง และส่วนที่พนักงานท่องเที่ยว

ระบบสัญญาณเตือนภัยเมื่อเกิดเพลิงไหม้ ใช้ระบบเครื่องจับความร้อนและระบบกดปุ่ม

7 ระบบรักษาความปลอดภัย

ระบบรักษาความปลอดภัยใช้ 3 ระบบ

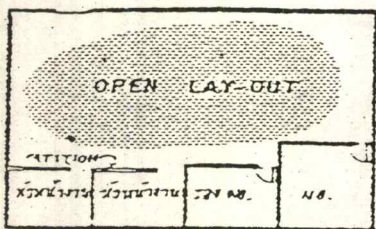
1. ระบบใช้พนักงานรักษาความปลอดภัยดูแล ตลอด 24 ชม. รักษาการทางเข้าออก และบริเวณโดยรอบอาคาร
2. ติดตั้งระบบวงจรปิด-เปิดตลอด 24 ชม. ในส่วนที่เก็บของมีค่า เช่น ส่วนแสดงงาน และทางเข้า-ออก ทุกทาง
3. ติดตั้งระบบแสงเลเซอร์ ในส่วนที่เก็บ พระพุทธรูป พระบูชา พระเครื่อง และของที่มีค่าต่าง ๆ ในส่วนของคลังพิพิธภัณฑน์ซ่อม บำรุงส่วนจัดแสดงงาน ชั่วคราว-ถาวร โดย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเพื่อเผยแพร่ความรู้ โดยไม่หวังกำไรใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต่อ และเพื่อความปลอดภัยที่มากยิ่งขึ้น การนำไปใช้

ส่วนสำนักงาน

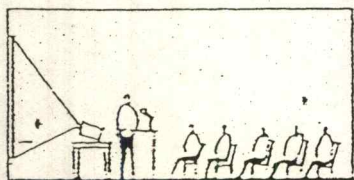
มีแนวคิดในการจัดพื้นที่ คือ จัดแบบ

คือ จัดเป็นเปิดทุกส่วนต่อถึงกันตลอดโดยมีแผงกั้น
มากัน โดยเลือกกันเฉพาะส่วนที่ต้อง การความเป็นส่วนตัว เช่น
ส่วนทำงานของหัวหน้า และห้องทำงานผู้บริหารซึ่งต้องการความ
เป็นส่วนตัวมากขึ้น จัดให้เป็นห้องโดยเฉพาะ

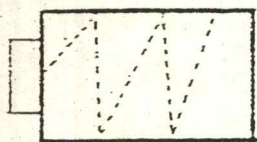
การจัดพื้นที่สำนักงานทั่วไป

ซึ่งการจัดแบบนี้จะประหยัดพื้นที่กว่าจัดแบบแยกส่วน
อิสระต่อกันโดยเด็ดขาด

การจัดพื้นที่ห้องบรรยายสรุป

ห้องบรรยายสรุป ห้องประชุมเล็ก
ห้องบรรยายสรุป ในส่วนพิธีภัณฑ์ใช้บรรยายและ
ฉายภาพยนตร์นิ่ง ซึ่งมีการจัดเตรียมอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ไว้
พร้อมสำหรับการบรรยาย เลือกจัด พท. สี่เหลี่ยม พื้นเรียบ

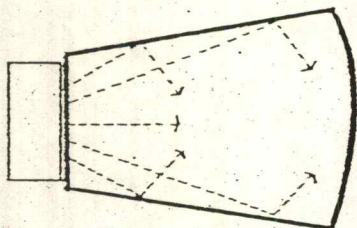

การจัดพื้นที่ห้องประชุมเล็ก

ห้องประชุมเล็ก ขนาด 60 ที่นั่ง เลือกจัดพท. รูป
สี่เหลี่ยมผืนผ้า พื้นระดับเรียบไม่ลาดเอียง เนื่องจากง่ายต่อ
การก่อสร้าง และปรับเปลี่ยนพท. มีการใช้วัสดุดูดซับเสียงกรุ
ผนังและเพดาน

ห้องประชุมใหญ่

ห้องประชุมใหญ่ ขนาด 200 ที่นั่ง เลือกการจัด
พื้นที่แบบพัดซึ่งจะกระจายเสียงได้อย่างทั่วถึงด้วยผนังด้านข้าง
ที่ผายออก โดยมีสัดส่วนความสูง กว้าง ยาวเป็น
2 3 5

การจัดพื้นที่ห้องประชุมใหญ่

ห้องควบคุมแสง-เสียง สูงกว่าความสูงด้านหลังของ
ห้อง ประมาณ 2.50 ม.

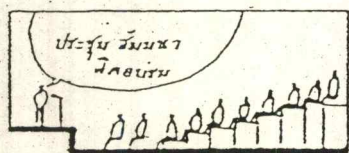
เก้าอี้แถวหลังสุด ระยะไม่ควรเกิน 20-22.50 ม.

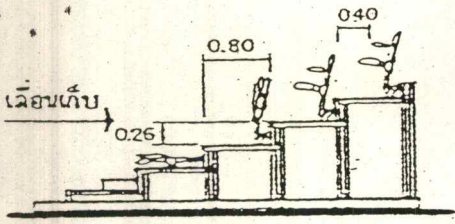
ความลึกของเวที จากกำแพงด้านในถึงด้านหน้า

ประมาณ 9.80-12.00 ม.

ระดับพื้น ใช้ชนิดพื้นราบ

เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมใช้ได้ ดีกว่าชนิดพื้น
ขั้นบันได หรือชนิดพื้นเอียง

วัดจำนวนแถวได้ 3-50 แถว ขนาดกว้าง 3 ม., 6 ม.
และตามข้าง ถึงเจ้าของสศด้วยระบบมอเตอร์ไฟฟ้า
แบบอัตโนมัติที่เก็บได้ก็เลือกใช้

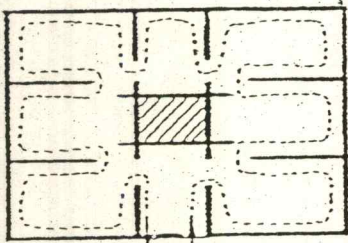
ที่นี้ ใช้แบบอัตโนมัติที่เก็บได้ ที่มีจำหน่ายตาม
ท้องตลาด เลือกชนิดที่นี้แยกเฉพาะคน ความลึกของแถว
0.80 ม. ความสูงของแถว 0.26 ม. ถ้าอัสสามารถพับ
ได้ อัตโนมัติดึงเข้าออกเพื่อใช้งานด้วยระบบมอเตอร์อัตโนมัติ
ที่ใช้เวลาในการทำงานไม่เกิน 30 นาที

ส่วนจัดแสดงถาวร

ลักษณะของห้องจัดแสดง ออกแบบเลือกใช้แบบ

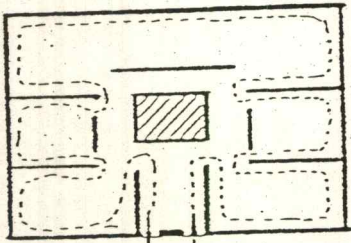
คือ จัดให้เข้าห้องหนึ่งออกไปเข้า

อีกห้องต่อไปเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ชมรับรู้เรื่องราวเป็นลำดับ
ต่อเนื่องครบถ้วน มีข้อดี คือ ประหยัดพื้นที่ แต่การจัดนั้นควร
มีพท. พักผ่อน ให้ผู้เข้าชมได้ผ่อนคลาย โดยไม่จำเป็นต้องรีบ
ร้อนในการชมจนเกินไป

(A) ROOM TO ROOM

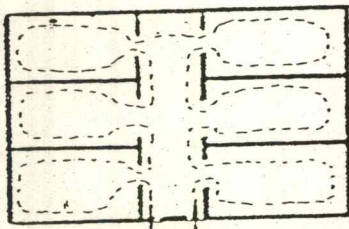
การเข้าออก ควรจะกำหนดแบบเข้า-ออกคนละ
ทางซึ่งผู้ชมจะมีทางสัญจรทางเดียวในการชม (เวียนขวา) ทำ
ให้ไม่สับสน ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินตามลำดับ และ
ไม่ควรอยู่ในตำแหน่งที่ผู้ชมจะออกมาได้ก่อนชมการจัดแสดง
หมด

(B) ROOM & CORRIDOR

ขนาดของห้องจัดแสดง ขึ้นอยู่กับขนาดของวัตถุ
จัดแสดง จำนวนผู้ชม และวัตถุประสงค์ของการจัดแสดง
แต่โดยทั่วไป ต้องการความกว้างอย่างต่ำ 6.00 ม. ความ
ยาวเป็น 1 1/2 เท่าของความกว้าง ต่อห้อง

ผนังห้อง ควรใช้ วัสดุทนไฟ ไม่เป็นเชื้อเพลิง
ติดไฟง่าย

(C) HAVE TO ROOM
การจัดพท. ส่วนจัดแสดงถาวร

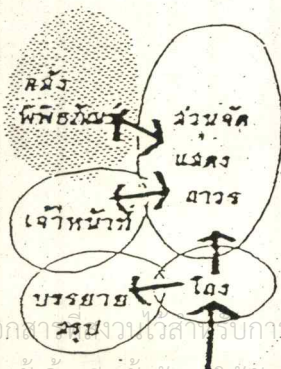
พื้นห้อง ควรใช้วัสดุที่หยึดหยุ่น ทนต่อการเสียหาย
จากการเคลื่อนย้าย หรือวัสดุจัดแสดง เช่น กระเบื้องยาง

เพดานห้อง ควรเป็นวัสดุผิวเรียบ ทำเป็นเพดาน
โค้ง ใช้วัสดุกันไฟ ความสูงอย่างต่ำประมาณ 3.00 ม.

แสงสว่างห้องจัดแสดง เลือกให้เข้ากับเนื้อหา สิ่ง
จัดแสดงและบรรยากาศ ถ้ามีนมที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษควร
ใช้สปอตไลท์

คลังพิพิธภัณฑ์

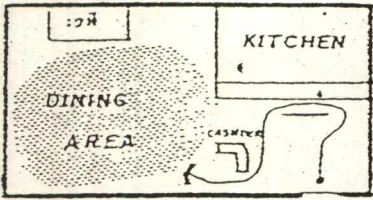
คลังพิพิธภัณฑ์ มีหน้าที่จัดเก็บวัตถุที่เหลือจากการ
จัดแสดงและเพื่อการศึกษาค้นคว้า สำหรับผู้สนใจห้องคลัง
ต้องมีการปรับอากาศ ควบคุมอุณหภูมิและความชื้นเพื่อสงวน
รักษาวัตถุ ควรอยู่ใกล้กับส่วนทำงานภัณฑารักษ์และงาน
ทะเบียนคลัง เพื่อสะดวกในการประสานงาน

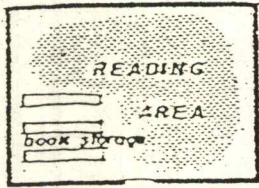
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรณีนำไปใช้

ศูนย์บริการอาหาร
เครื่องดื่ม

การจัดพื้นที่ศูนย์บริการ
อาหาร และเครื่องดื่ม

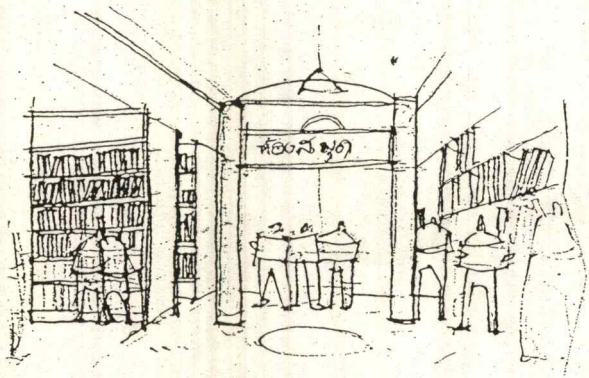

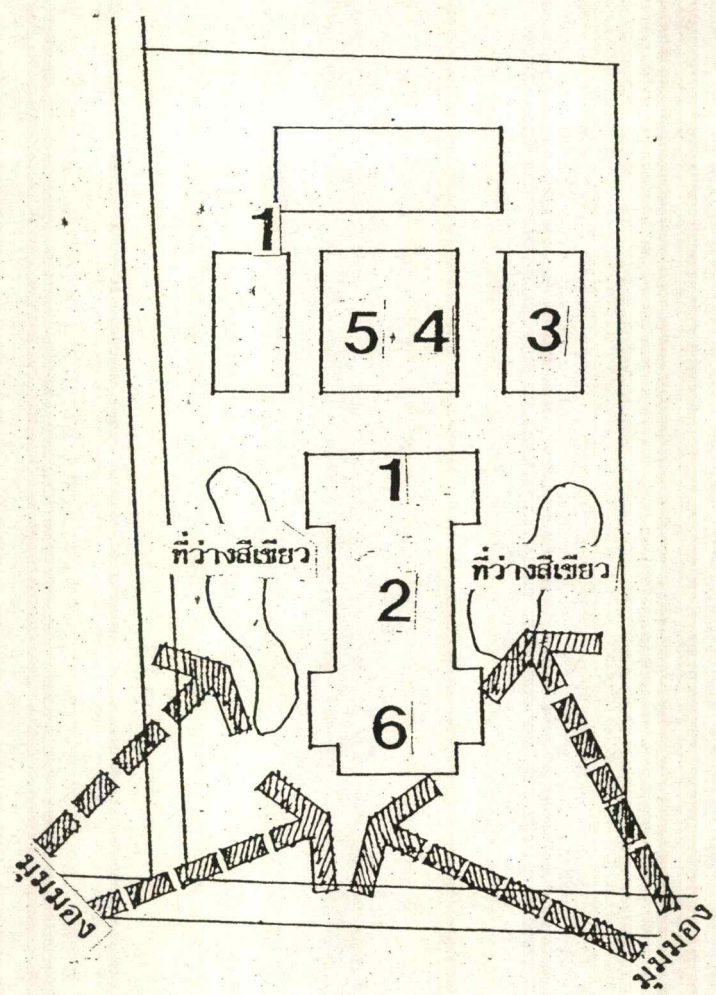
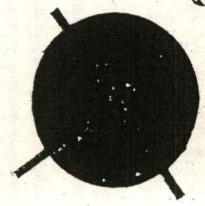
การจัดพื้นที่ห้องสมุด

จากการวิเคราะห์พื้นที่จากผู้ใช้โครงการจะได้พบ. ของศูนย์บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ใหญ่พอสมควรจึงมีแนวความคิดเชื่อมโยงพท. กับส่วนที่มีจำนวนผู้ใช้โครงการมากที่สุดคือ ส่วนศูนย์พระเครื่องและนิทรรศการการประกวดพระเครื่อง การจัดวางตำแหน่งของส่วนบริการอาหารจะวางไว้ในตำแหน่งที่ส่วนอื่น ๆ มาใช้บริการได้โดยสะดวก

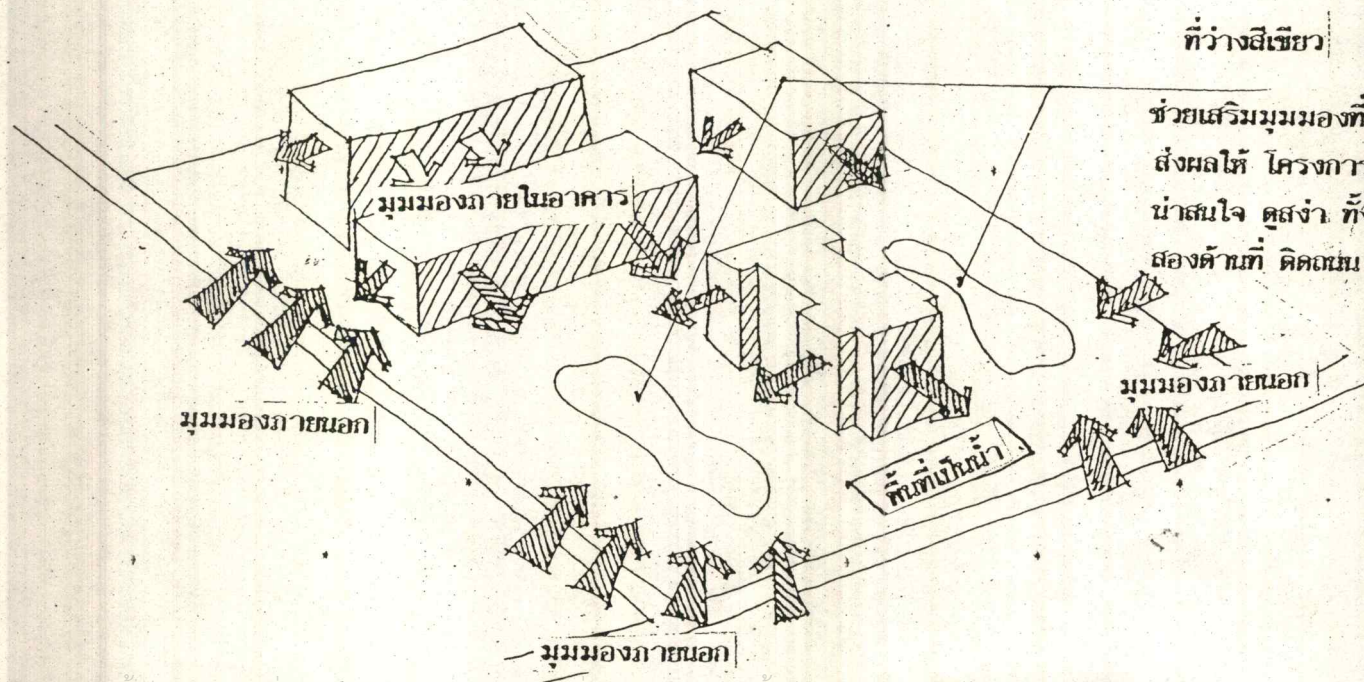
ห้องสมุด

เนื่องจากห้องสมุดของศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทยเป็นห้องสมุดเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศาสตร์ของพระเครื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมากจึงมีขนาดค่อนข้างใหญ่เทียบเท่ากับห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แต่เลือกจัดพื้นที่แบบที่มีส่วนเก็บหนังสือใกล้กับส่วนอ่านหนังสือ เพราะจะสะดวกในการใช้งาน

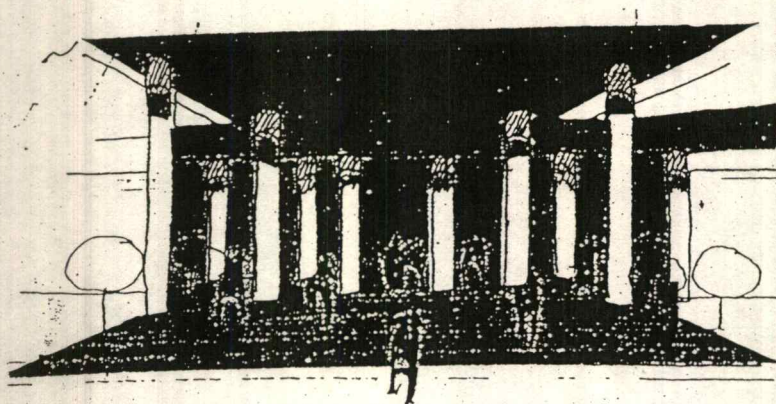

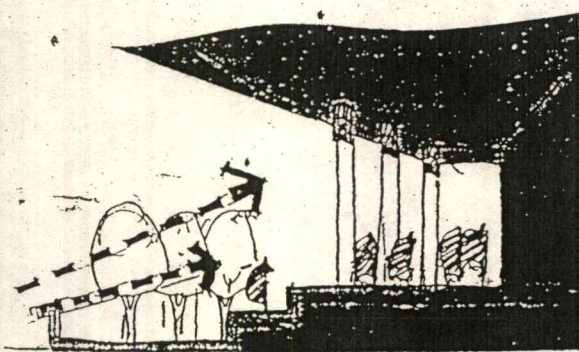
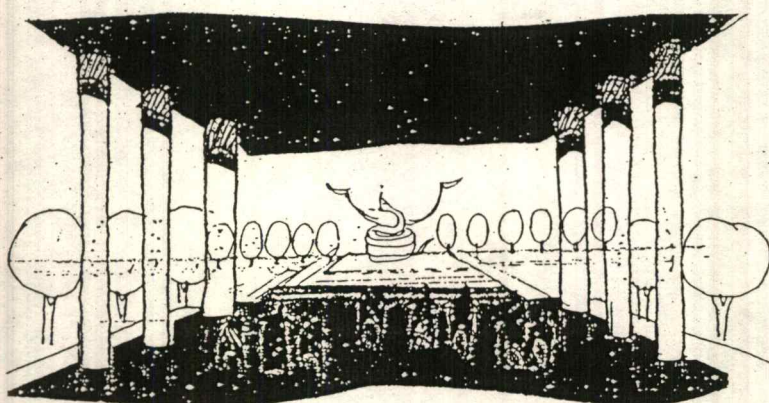
1. ส่วนบริการสาธารณะ
2. ส่วนจัดแสดงงาน
3. ส่วนบริการการศึกษา
4. ส่วนวิชาการ
5. ส่วนบริหาร
6. ส่วนเทคนิค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

-ลักษณะสำคัญของอาคารเมืองจ
ต้องการเปลี่ยนความรู้สึกของของ
ชมให้ผิดไปจากธรรมดาโดยใช้สั
ที่มีขนาดใหญ่เสาที่สูงยาวในช่องโ
ทางเข้าเพื่อเป็นการเปิดมุมมอง
จากโถงทางเข้าให้มองเห็นกิจกรรม
โครงการได้.

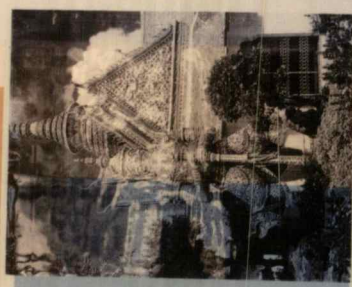

-การยกกระดานขึ้นเพื่อเป็นฐานรองรับ
'รูปทรงอาคาร และทำให้อาคารดี
สูงมีสง่าสวยงาม และแลดูขลัง
สงข ร่มรื่น แก่ผู้มาเยือน.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

DEFINE ELEMENT 13

ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก
ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก
ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก

ศูนย์อนุรักษ์ ชาติศิลปวิทยา
TRAIL ARTS AND CULTURAL COLLECTIONS CENTER
KING MONTELUK UNIVERSITY OF BANGKOK
DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN

97 10 20

DEFINE ELEMENT 14

ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก
ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก
ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก	ชื่อ/นาม	ชามชุกชุก

ศูนย์อนุรักษ์ ชาติศิลปวิทยา
TRAIL ARTS AND CULTURAL COLLECTIONS CENTER
KING MONTELUK UNIVERSITY OF BANGKOK
DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN

97 10 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารทวงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

INTERACTION CHART 21

ศูนย์อนุรักษ์ ขุขันธ์ไทย
CENTRE FOR
CONSERVATION OF
CULTURAL HERITAGE
SCHOOL OF ARCHITECTURE
SILpakornrajavidyalaya University
BANGKOK

97 10 20

INTERACTION CHART 22

ศูนย์อนุรักษ์ ขุขันธ์ไทย
CENTRE FOR
CONSERVATION OF
CULTURAL HERITAGE
SCHOOL OF ARCHITECTURE
SILpakornrajavidyalaya University
BANGKOK

97 10 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

AREA REQUIREMENT 25

3.1 ผนัง

ผนังเหล็ก	6,833.33	m ²
ผนังคอนกรีต	86,776.00	m ²
ผนังอิฐ	12,000.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	16,500.00	m ²
ผนังปูนฉาบ	9,200.00	m ²
ผนังกระจก	71,811.00	m ²
รวม	113,120.33	m ²

3.2 ฝ้าเพดาน

ฝ้าเพดานเหล็ก	7,070.00	m ²
ฝ้าเพดานปูน	11,000.00	m ²
ฝ้าเพดานอิฐ	16,500.00	m ²
ฝ้าเพดานปูนเปลือย	69,276.00	m ²
รวม	103,846.00	m ²

3.3 ผนังกระจก

ผนังกระจก	87,270.00	m ²
ผนังเหล็ก	79,000.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	28,000.00	m ²
ผนังปูนฉาบ	19,000.00	m ²
ผนังอิฐ	8,000.00	m ²
ผนังคอนกรีต	61,000.00	m ²
รวม	192,270.00	m ²

3.4 ผนังคอนกรีต

ผนังเหล็ก	180,000.00	m ²
ผนังปูน	12,000.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	16,500.00	m ²
ผนังคอนกรีต	40,000.00	m ²
รวม	258,500.00	m ²

97 10 20

ศูนย์อนุรักษ์ วัสดุดิบไทย
 THE AREA AND MATERIALS CENTER
 KING MONKUT'S UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THONBUURI
 1074 PHRAHATTHAPRASIT RD. BANGKOK 10600

AREA REQUIREMENT 26

3.1 ผนัง

ผนังเหล็ก	10,000.00	m ²
ผนังคอนกรีต	12,000.00	m ²
ผนังอิฐ	16,500.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	9,200.00	m ²
ผนังปูนฉาบ	71,811.00	m ²
ผนังกระจก	113,120.33	m ²
รวม	232,631.33	m ²

3.2 ฝ้าเพดาน

ฝ้าเพดานเหล็ก	10,000.00	m ²
ฝ้าเพดานปูน	12,000.00	m ²
ฝ้าเพดานอิฐ	16,500.00	m ²
ฝ้าเพดานปูนเปลือย	9,200.00	m ²
ฝ้าเพดานปูนฉาบ	71,811.00	m ²
ฝ้าเพดานกระจก	113,120.33	m ²
รวม	232,631.33	m ²

3.3 ผนังกระจก

ผนังกระจก	10,000.00	m ²
ผนังเหล็ก	12,000.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	16,500.00	m ²
ผนังปูนฉาบ	9,200.00	m ²
ผนังอิฐ	71,811.00	m ²
ผนังคอนกรีต	113,120.33	m ²
รวม	232,631.33	m ²

3.4 ผนังคอนกรีต

ผนังเหล็ก	180,000.00	m ²
ผนังปูน	12,000.00	m ²
ผนังปูนเปลือย	16,500.00	m ²
ผนังคอนกรีต	40,000.00	m ²
รวม	258,500.00	m ²

97 10 20

ศูนย์อนุรักษ์ วัสดุดิบไทย
 THE AREA AND MATERIALS CENTER
 KING MONKUT'S UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THONBUURI
 1074 PHRAHATTHAPRASIT RD. BANGKOK 10600

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

AREA REQUIREMENT 29

4

ชนิดอาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)
อาคารเรียน	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100

5

ชนิดอาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)
อาคารเรียน	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100

ศูนย์อำนวยการ เขตติดบียง
 THE DIRECTORATE OF BANGKOK PROVINCE
 THE BUREAU OF ADMINISTRATIVE SERVICES
 THE BUREAU OF GENERAL AFFAIRS
 THE BUREAU OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
 THE BUREAU OF INFORMATION TECHNOLOGY
 THE BUREAU OF MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS
 THE BUREAU OF PLANNING AND BUDGETING
 THE BUREAU OF PERSONNEL MANAGEMENT
 THE BUREAU OF PUBLIC RELATIONS
 THE BUREAU OF RESEARCH AND EVALUATION
 THE BUREAU OF TRAINING AND DEVELOPMENT
 THE BUREAU OF QUALITY MANAGEMENT
 THE BUREAU OF SAFETY AND SECURITY
 THE BUREAU OF SOCIAL SERVICES
 THE BUREAU OF SPECIAL SERVICES
 THE BUREAU OF STRATEGIC MANAGEMENT
 THE BUREAU OF SUPPLY AND PROCUREMENT
 THE BUREAU OF TECHNOLOGY MANAGEMENT
 THE BUREAU OF TRANSPORTATION
 THE BUREAU OF VISUAL INFORMATION COMMUNICATIONS

AREA REQUIREMENT 30

6

ชนิดอาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)
อาคารเรียน	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100

7

ชนิดอาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวน (คน/ตร.ม.)
อาคารเรียน	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100
อาคารอเนกประสงค์	1	10	10	100

ศูนย์อำนวยการ เขตติดบียง
 THE DIRECTORATE OF BANGKOK PROVINCE
 THE BUREAU OF ADMINISTRATIVE SERVICES
 THE BUREAU OF GENERAL AFFAIRS
 THE BUREAU OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
 THE BUREAU OF INFORMATION TECHNOLOGY
 THE BUREAU OF MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS
 THE BUREAU OF PLANNING AND BUDGETING
 THE BUREAU OF PERSONNEL MANAGEMENT
 THE BUREAU OF PUBLIC RELATIONS
 THE BUREAU OF RESEARCH AND EVALUATION
 THE BUREAU OF TRAINING AND DEVELOPMENT
 THE BUREAU OF QUALITY MANAGEMENT
 THE BUREAU OF SAFETY AND SECURITY
 THE BUREAU OF SOCIAL SERVICES
 THE BUREAU OF SPECIAL SERVICES
 THE BUREAU OF STRATEGIC MANAGEMENT
 THE BUREAU OF SUPPLY AND PROCUREMENT
 THE BUREAU OF TECHNOLOGY MANAGEMENT
 THE BUREAU OF TRANSPORTATION
 THE BUREAU OF VISUAL INFORMATION COMMUNICATIONS

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญา...
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE SELECTION

การประเมินพื้นที่ในการ

พื้นที่สำหรับใช้จอดรถ	4.1	4.2	4.3
พื้นที่ใช้สอยอาคาร	3	3	3
พื้นที่สนาม	3	3	3
พื้นที่ปลูกต้นไม้และสวน	3	3	3
พื้นที่อาคาร	3	3	3
พื้นที่ใช้สอย	3	3	3
รวม	15	15	15

ศูนย์อำนวยการ ศูนย์ศิลปวิทยา
THE UNIVERSITY OF THE ASSOCIATED NATIONS
CENTRE FOR INTERNATIONAL COOPERATION
AND STUDIES
UNIVERSITY OF HONGKONG SARAJEVO
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

PARRING SPACE

31

ศูนย์อำนวยการ ศูนย์ศิลปวิทยา
THE UNIVERSITY OF THE ASSOCIATED NATIONS
CENTRE FOR INTERNATIONAL COOPERATION
AND STUDIES
UNIVERSITY OF HONGKONG SARAJEVO
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

เอกสารนี้เป็นเอกสารทวงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE SURVEY 34

ศูนย์อำนวยการฯ พุทธศตวรรษ ๒๕๖๓

OFFICE OF THE CENTRAL OFFICER
FOR THE 2563 BICENTENNIAL CELEBRATION
PHU THONG UNIVERSITY
100-101 UNIVERSITY ROAD, PHU THONG DISTRICT, BANGKOK
101-101 UNIVERSITY OF MANAGEMENT SCIENCES

SITE ANALYSIS 35

ศูนย์อำนวยการฯ พุทธศตวรรษ ๒๕๖๓

OFFICE OF THE CENTRAL OFFICER
FOR THE 2563 BICENTENNIAL CELEBRATION
PHU THONG UNIVERSITY
100-101 UNIVERSITY ROAD, PHU THONG DISTRICT, BANGKOK
101-101 UNIVERSITY OF MANAGEMENT SCIENCES

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้วยการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

GROUPING ZONE 36

1. ใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในห้องเรียน
 2. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้
 3. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้
 4. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้

ศูนย์อนุรักษ์ ขุนพลศึกษาไทย
 CENTER FOR CONSERVATION OF TEACHER EDUCATION LIBRARY
 SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY
 10000 SAKON NAKHON, THAILAND

GROUPING ZONING 37

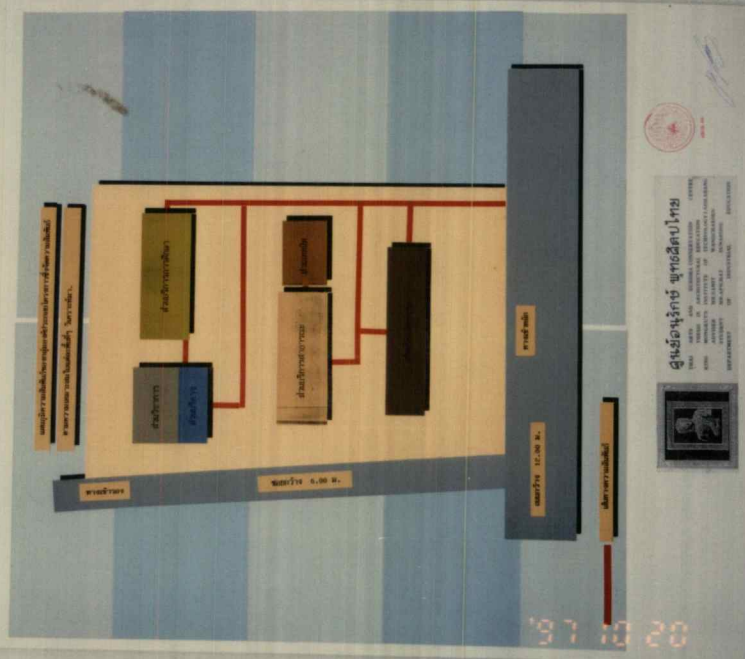
1. ใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในห้องเรียน
 2. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้
 3. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้
 4. สามารถใช้พื้นที่ว่างในห้องเรียนได้

ศูนย์อนุรักษ์ ขุนพลศึกษาไทย
 CENTER FOR CONSERVATION OF TEACHER EDUCATION LIBRARY
 SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY
 10000 SAKON NAKHON, THAILAND

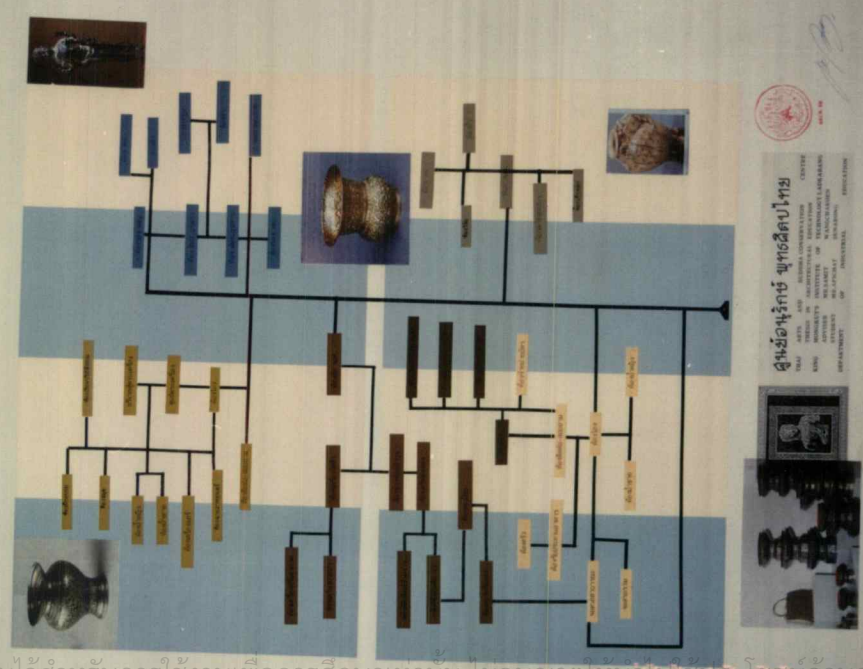
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

FUNCTION DIAGRAM 38

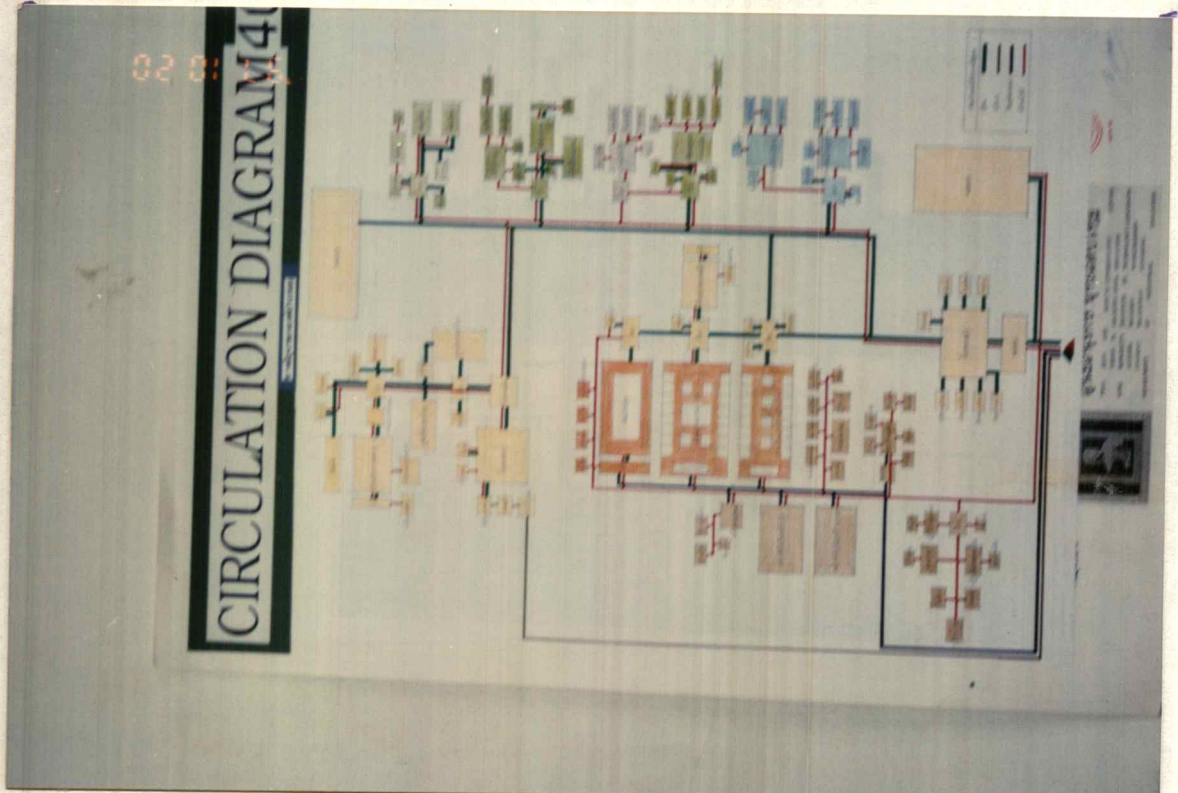
ศูนย์วิจัยฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 THE RESEARCH CENTER FOR
 UNIVERSITY OF TECHNOLOGICAL EDUCATION
 AND COMMUNITY INSTITUTE OF TECHNOLOGICAL EDUCATION
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN

FUNCTIONAL DIAGRAM 39

ศูนย์วิจัยฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 THE RESEARCH CENTER FOR
 UNIVERSITY OF TECHNOLOGICAL EDUCATION
 AND COMMUNITY INSTITUTE OF TECHNOLOGICAL EDUCATION
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN

เอกสารนี้เป็นสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา
 ใดๆ ทั้งการตีพิมพ์หรือการนำออกจำหน่าย หากมีข้อผิดพลาดประการใดขออภัยเป็นอย่างสูง และต้องอ้างถึงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไป

BUILDING TECH | 42

3. วัสดุเคลือบผิว
 วัสดุเคลือบผิวเป็นวัสดุที่ใช้เคลือบผิวของวัสดุอื่นเพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพของวัสดุและเพิ่มความสวยงามของวัสดุ

4. วัสดุกันไฟ
 วัสดุกันไฟเป็นวัสดุที่ใช้เคลือบผิวของวัสดุอื่นเพื่อป้องกันการลุกลามของไฟไหม้

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 FACULTY OF ARCHITECTURE
 SILPAKORN UNIVERSITY

07 10 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านกา
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

BUILDING TECH 44

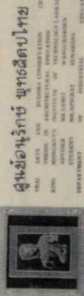
9 วัสดุสังเคราะห์
 ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

ศูนย์อนุรักษ์ วัสดุสถาปัตยกรรม
 CENTER FOR CONSERVATION OF ARCHITECTURAL MATERIALS
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN
 FACULTY OF ENGINEERING
 THAMMASAT UNIVERSITY
 126 PHRACHAJUWONG ROAD
 BANGKOK 10600

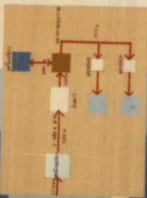

37 10 20

BUILDING TECH 43

5

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

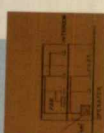

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

8 วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 1. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
 2. วัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม

ศูนย์อนุรักษ์ วัสดุสถาปัตยกรรม
 CENTER FOR CONSERVATION OF ARCHITECTURAL MATERIALS
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN
 FACULTY OF ENGINEERING
 THAMMASAT UNIVERSITY
 126 PHRACHAJUWONG ROAD
 BANGKOK 10600

37 10 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 -ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CONCEPT DESIGN | 46

พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

ศูนย์อนุรักษ์ ขุนาศิลป์ไทย
SANGKAT
ARTS AND
DESIGN CENTER
SILP
ARTS INSTITUTE OF
MAHACHULALONGKORAJIT
UNIVERSITY
103
101
102
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120

CONCEPT DESIGN | 45

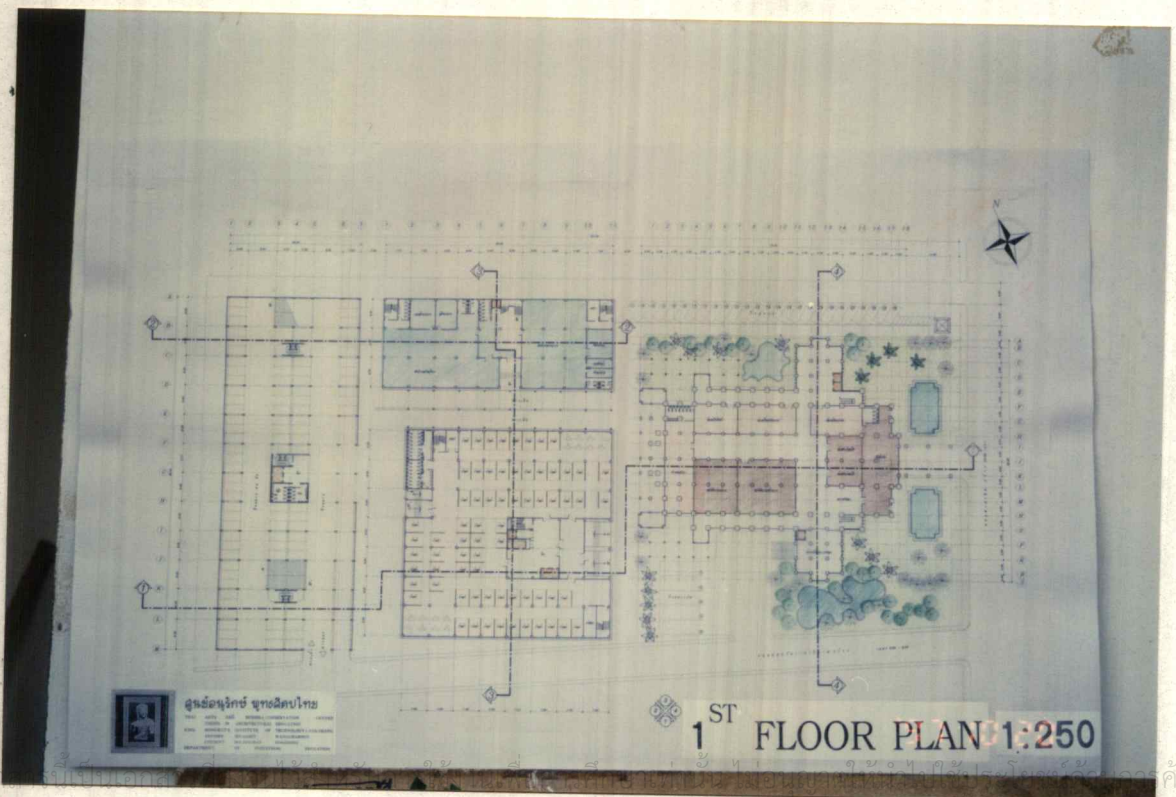
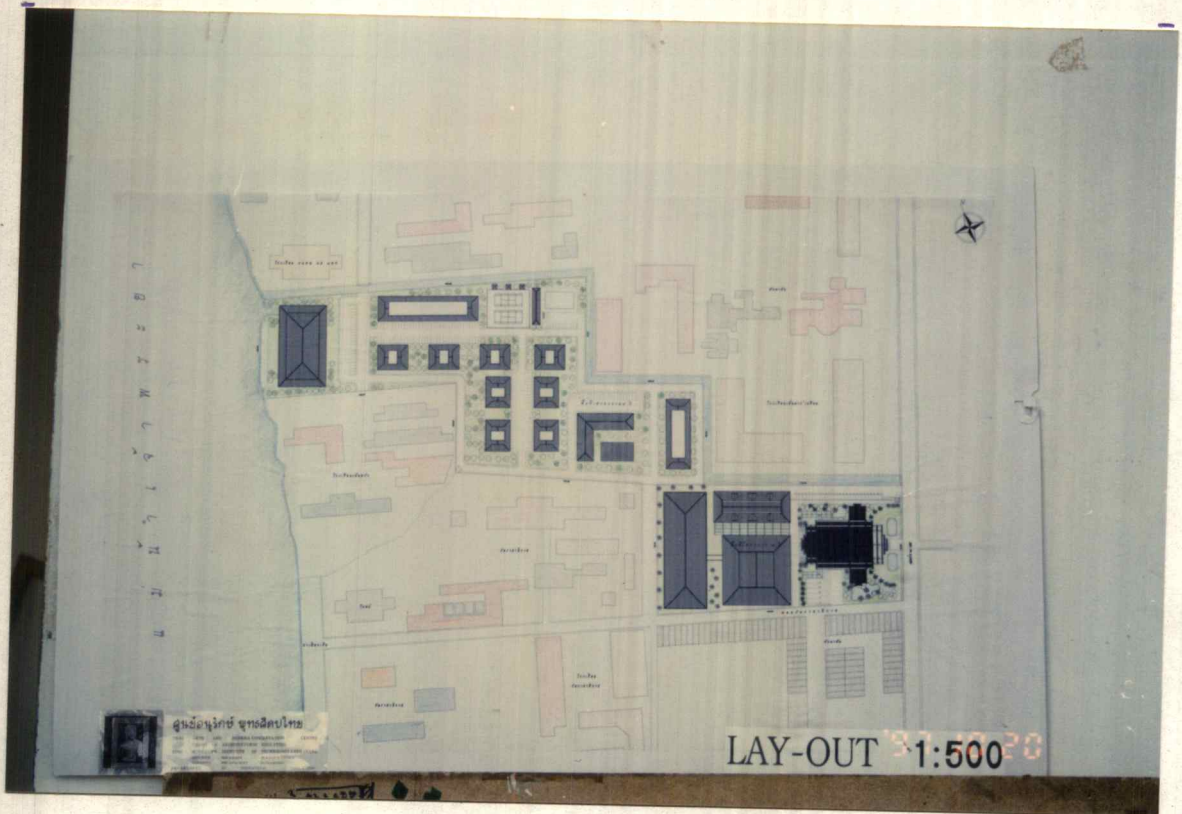
พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

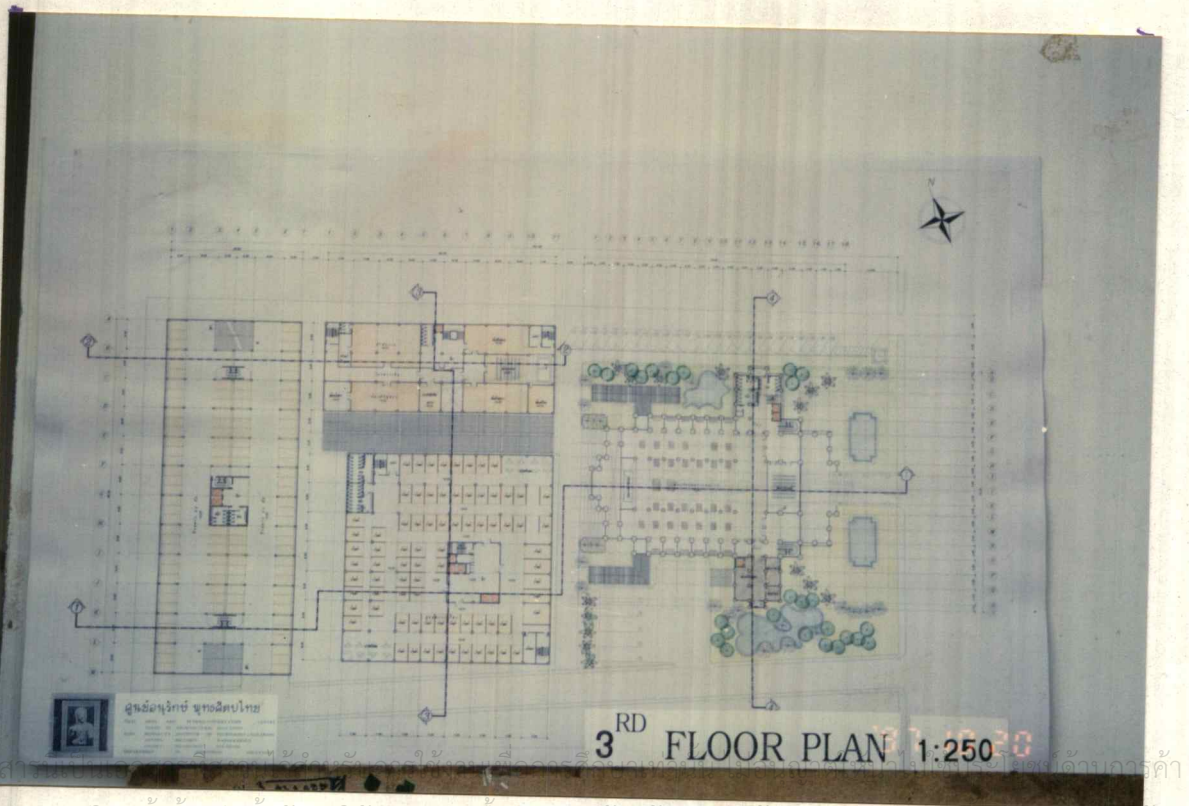
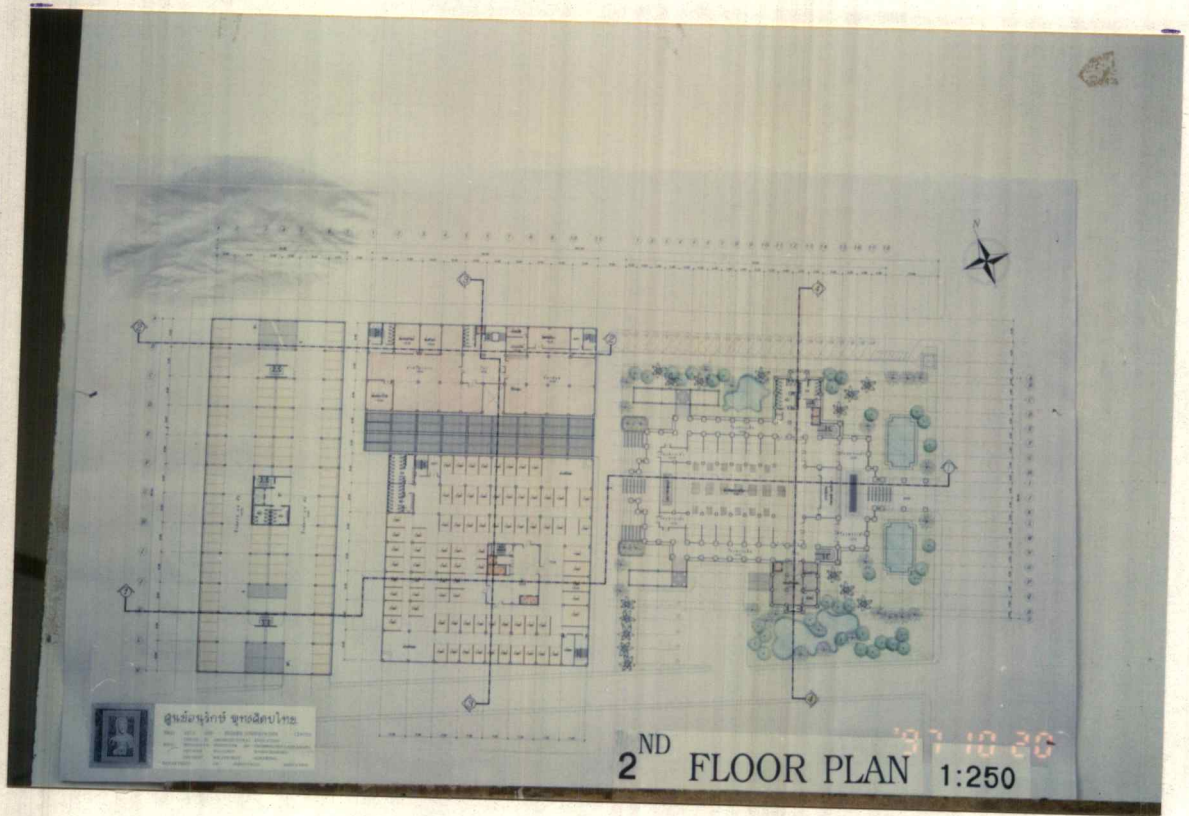
พระธาตุพนม
พระธาตุพนมเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีมาตั้งแต่สมัยขอมโบราณ เป็นพระธาตุองค์เดียวในภาคอีสานที่ยังคงเหลืออยู่

ศูนย์อนุรักษ์ ขุนาศิลป์ไทย
SANGKAT
ARTS AND
DESIGN CENTER
SILP
ARTS INSTITUTE OF
MAHACHULALONGKORAJIT
UNIVERSITY
103
101
102
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120

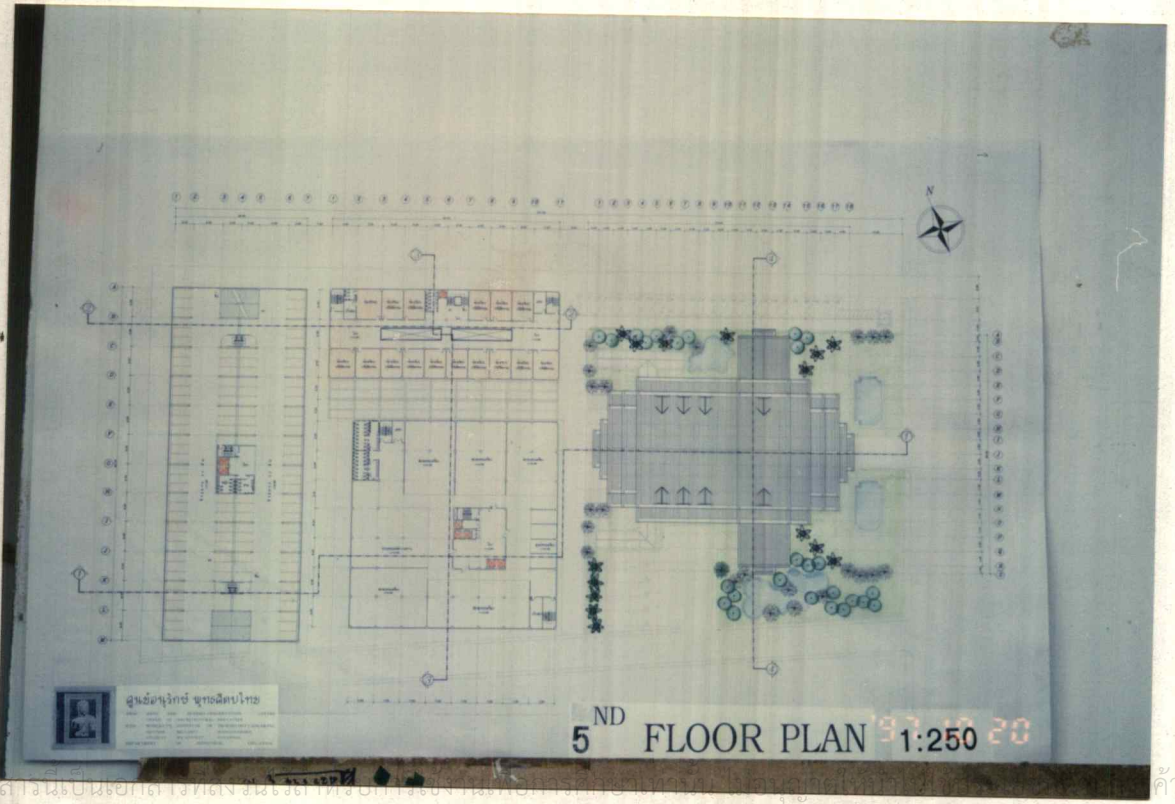
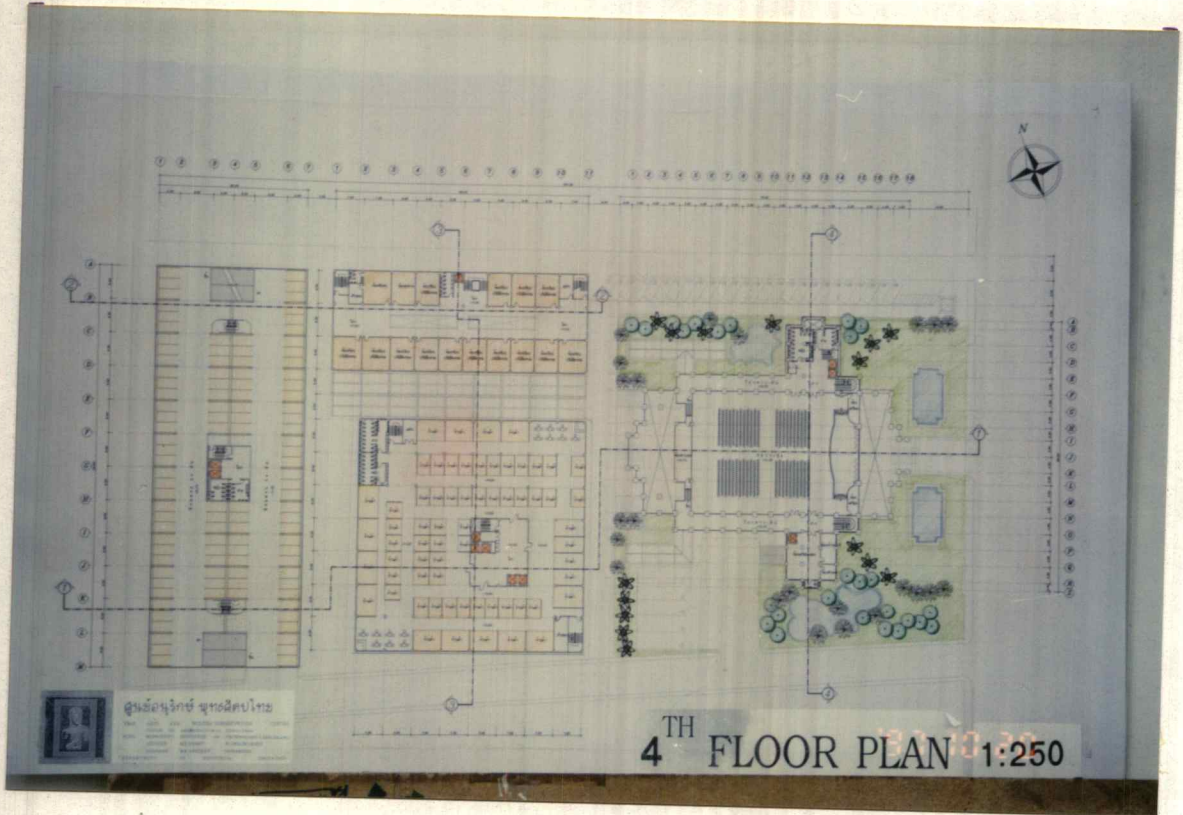
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

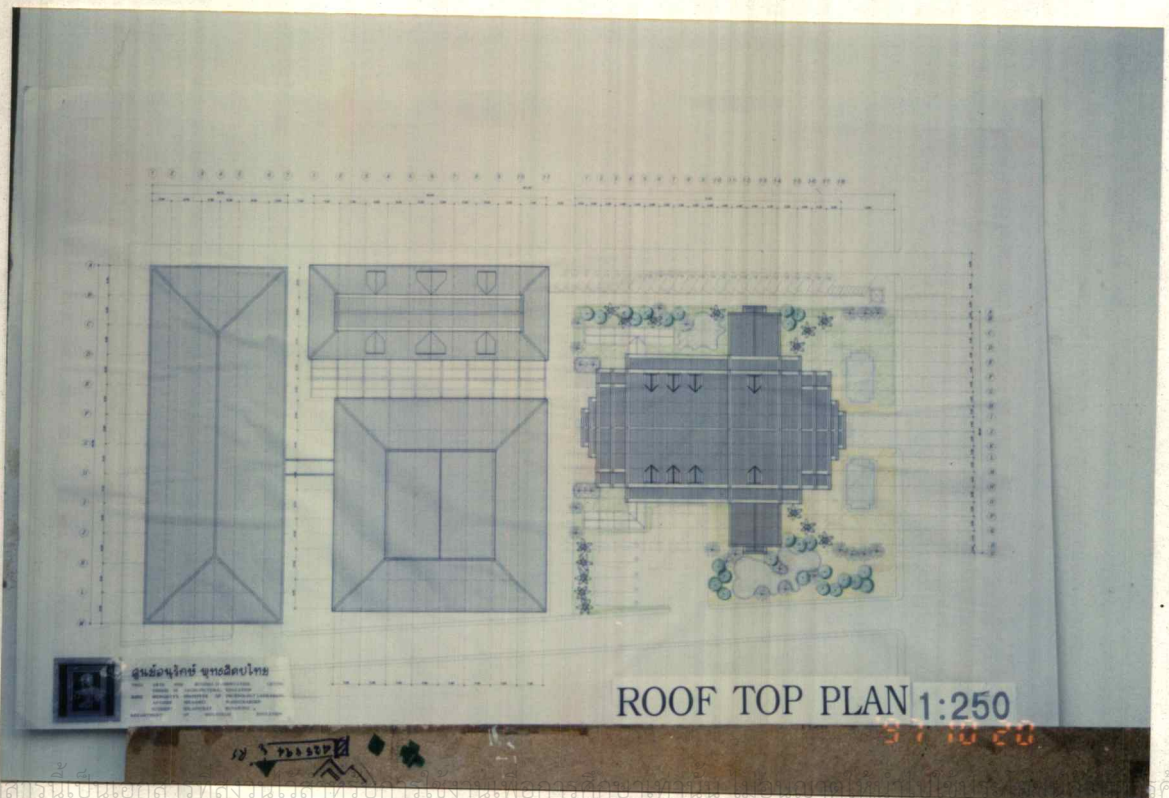
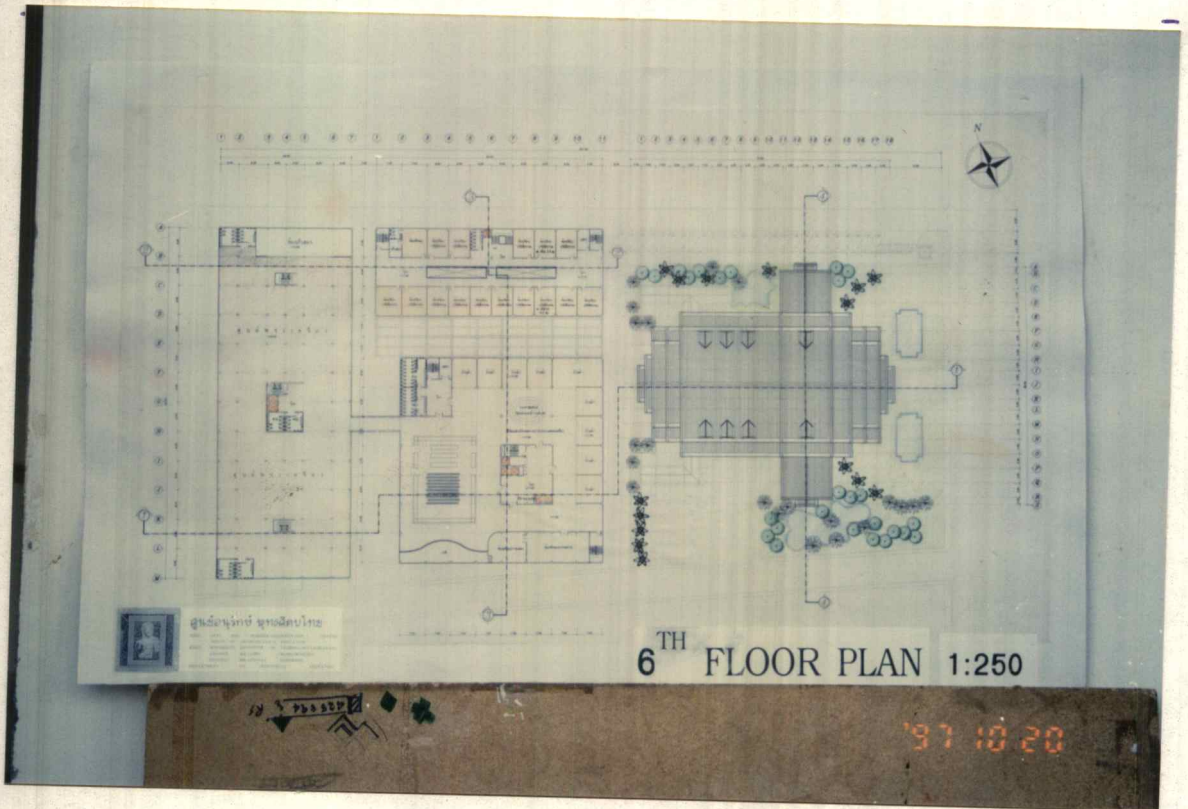
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำใบใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ของทางบริษัท...
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

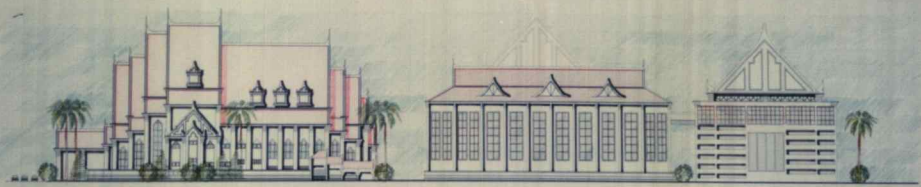
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่เผยแพร่ให้บุคคลภายนอกเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำ
ไปทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต หากมีข้อผิดพลาดประการใดขออภัยเป็นอย่างสูง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ELEVATION 1 1:250

ELEVATION 4 1:250

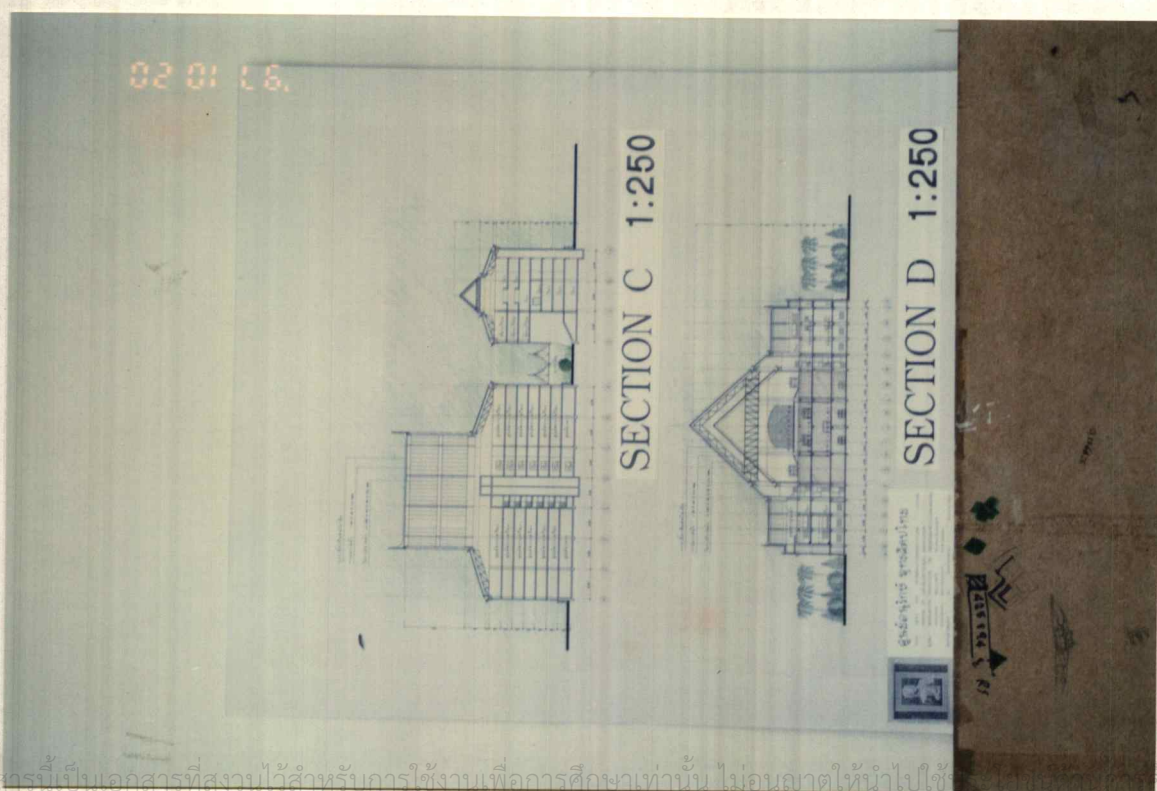
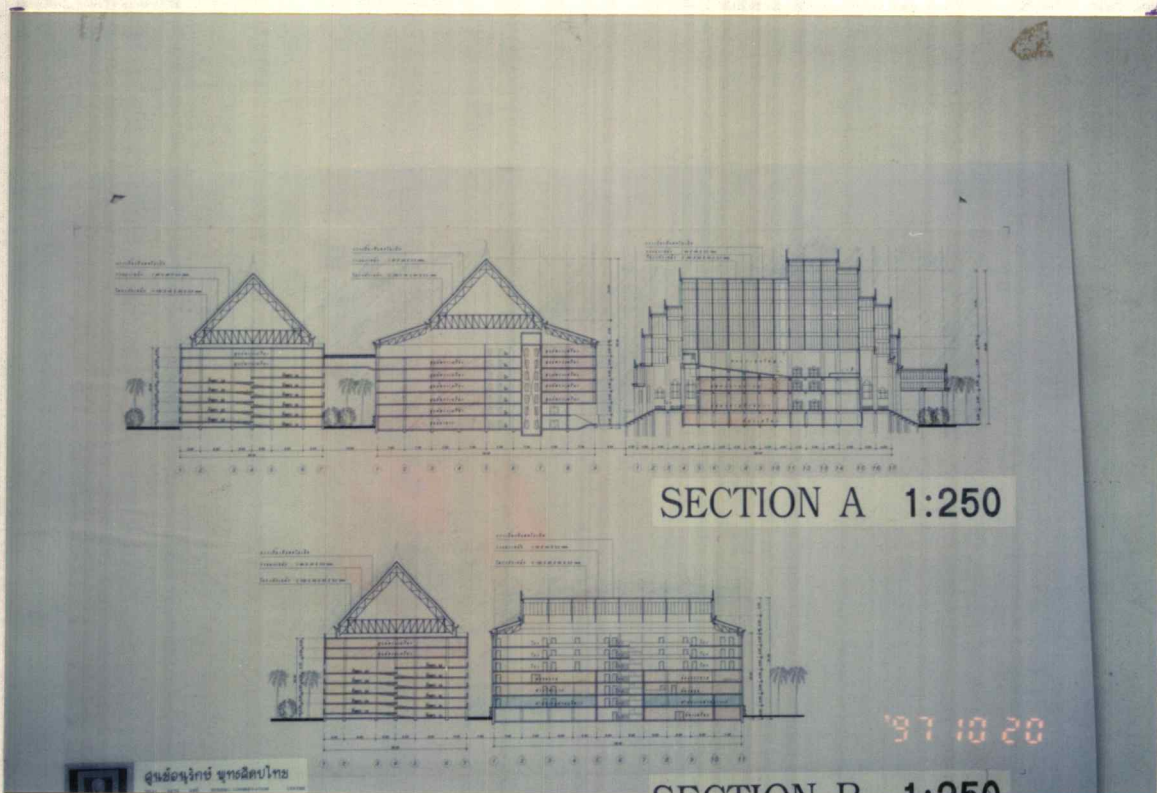
ELEVATION 3 1:250

ELEVATION 5 1:250

ELEVATION 6 1:250

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องประชุมสัมมนา

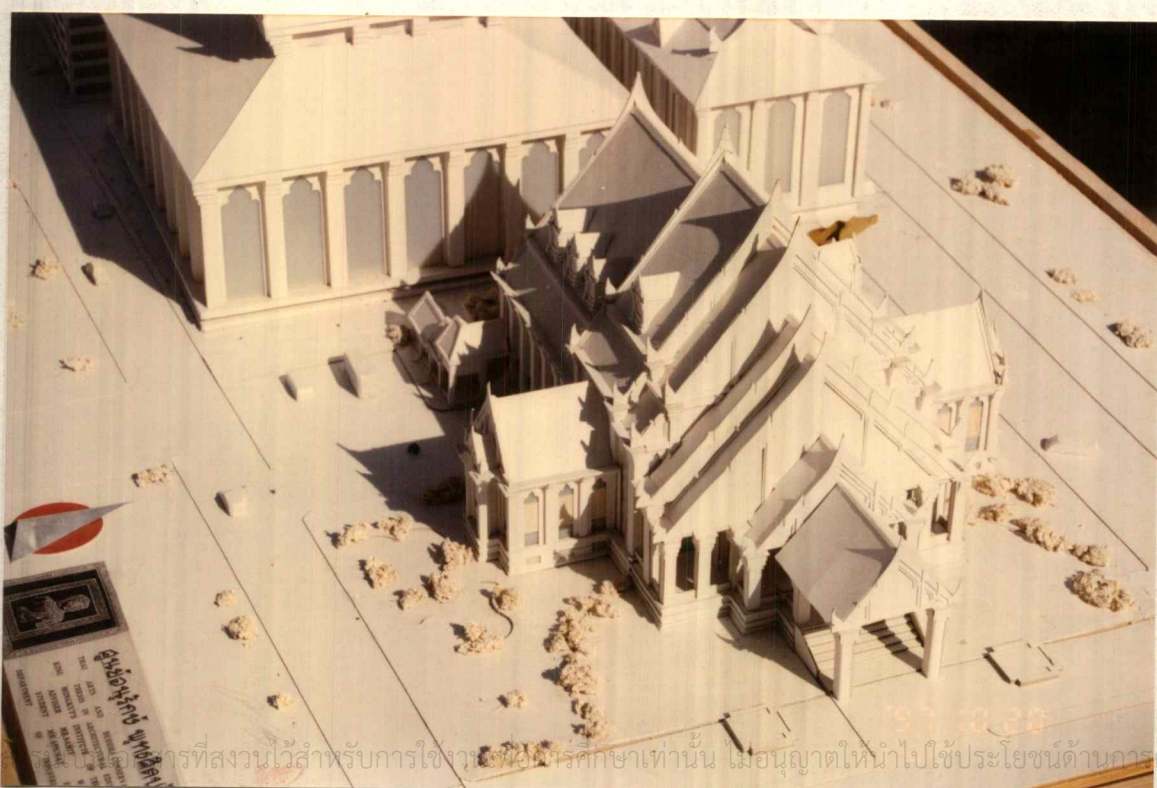
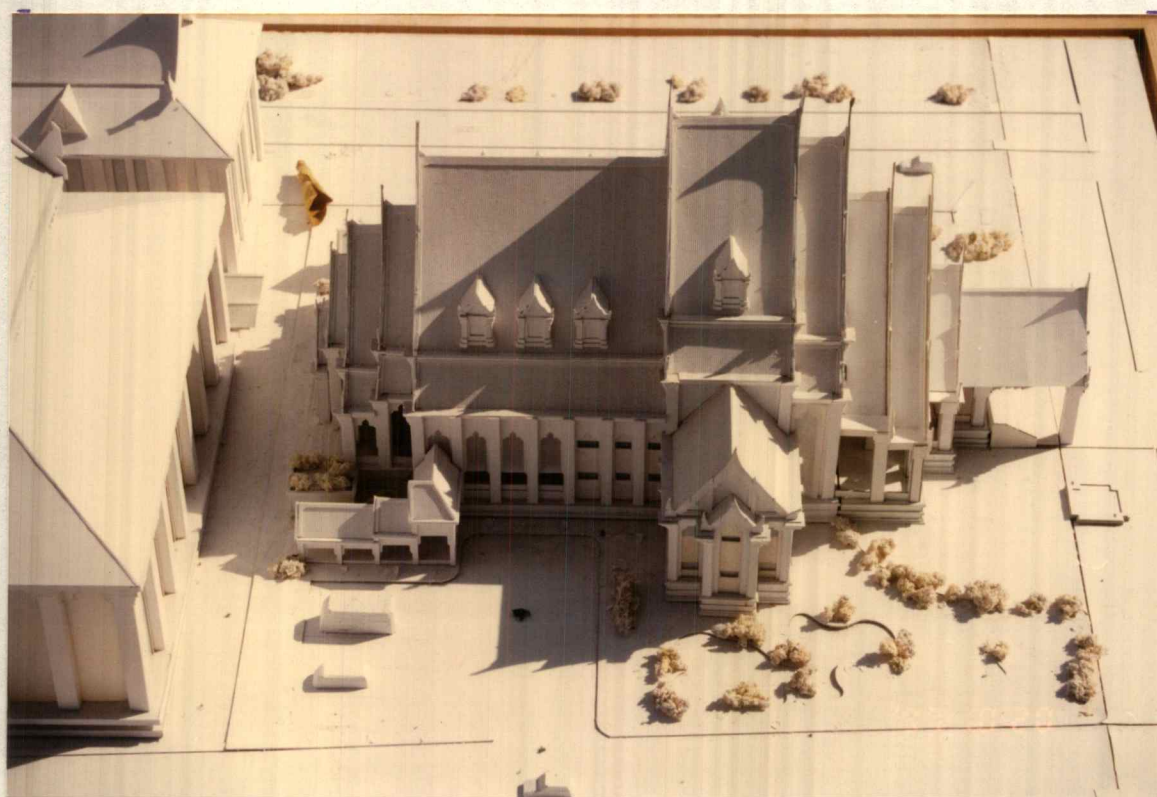

คุณช่อสุริรักษ์ พุทธศิลป์ไทย
 THAI ARTS AND BUDDHA CONSERVATION CENTRE
 THESIS IN ARCHITECTURAL EDUCATION
 KING MONKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LAHSAENG
 JODHER BE-SAMIT WANGCHOLEEY
 STUDENT MR. APHAT SUNARONG
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL EDUCATION

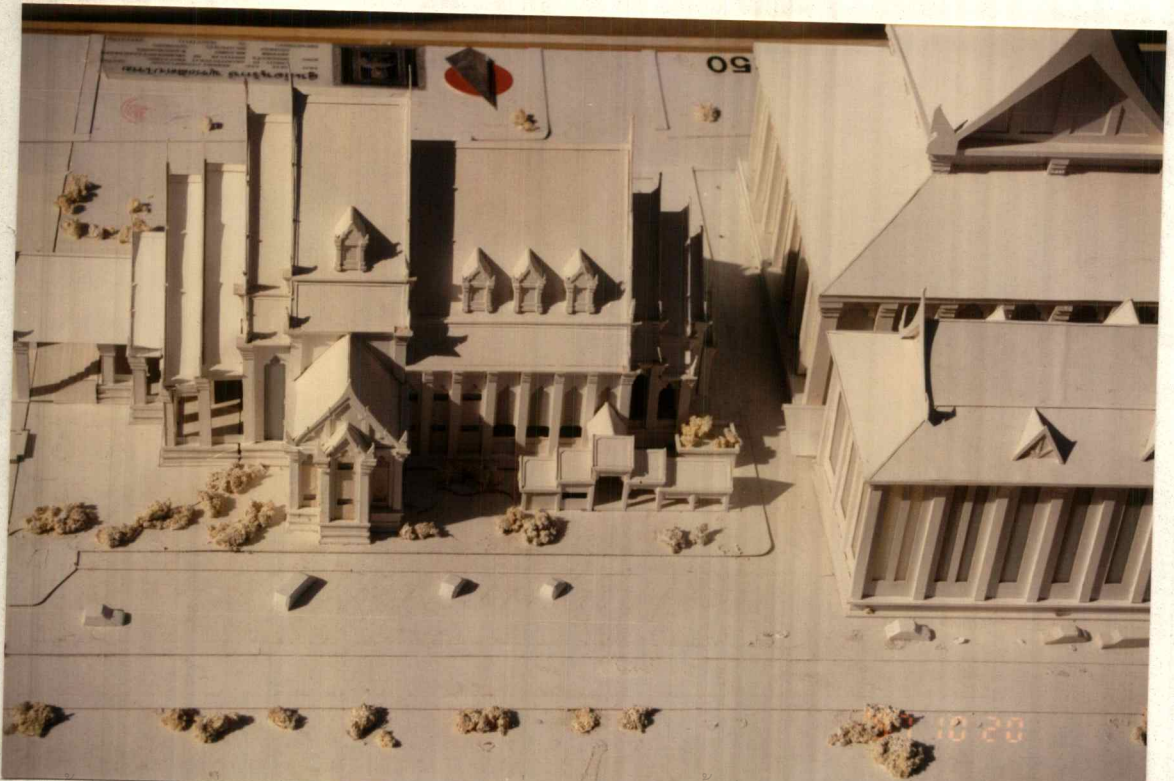
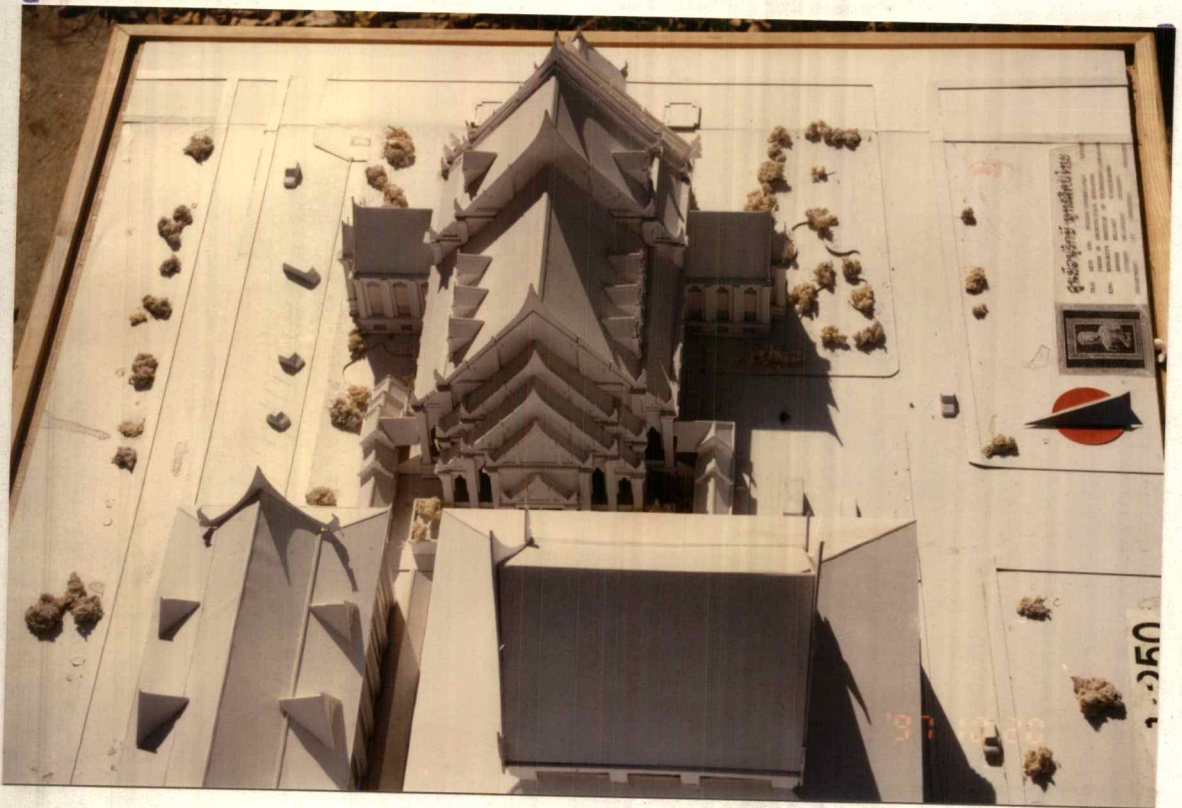

คุณช่อสุริรักษ์ พุทธศิลป์ไทย
 THAI ARTS AND BUDDHA CONSERVATION CENTRE
 THESIS IN ARCHITECTURAL EDUCATION
 KING MONKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LAHSAENG
 JODHER BE-SAMIT WANGCHOLEEY
 STUDENT MR. APHAT SUNARONG
 DEPARTMENT OF INDUSTRIAL EDUCATION

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปเผยแพร่หรือนำไปใช้
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสาร์นี้เป็นเอกสาร์ที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสาร์ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ห้ามเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา แต่ต้องสงวนสิทธิ์ในเอกสารนี้ไว้ซึ่งมีการนำไปใช้

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการออกแบบ ในเรื่องของอาคารตัวอย่างนั้น ทำให้สามารถเข้าใจกระบวนการคิดรวมไปถึงแนวความคิดในการออกแบบ เพื่อที่จะนำมาประยุกต์ใช้ อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและที่ตั้งโครงการ โดยอาคารตัวอย่างที่ศึกษาจะนำมาซึ่งข้อดี และข้อเสีย และยังได้ศึกษาถึงปัญหาของการวางผังอาคาร รวมไปถึงประโยชน์ใช้สอยในการใช้งานของส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กันได้เป็นอย่างดี

การจัดแสดงงานของโครงการ จะเน้นถึง รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์เพื่อให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น . ซึ่งอดีตเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงระบบเทคนิคที่ใช้กับอาคาร โดยวิเคราะห์เลือกจากข้อดีและข้อเสียของแต่ละระบบที่ใช้เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่ใช้กับอาคารต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกต้อง การทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น คงต้องอาศัยการเก็บรวบรวมที่ดีโดยการศึกษาถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์, สอบถาม ฯลฯ และควรที่จะมีใจรักในโครงการวิทยานิพนธ์นั้น จึงจะสามารถทำวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ภาคผนวก

การศึกษาเอกสารและการวิจัยเกี่ยวข้อง

ความหมายของพิพิธภัณฑ์

ในการศึกษาของคนเรานั้น เมื่อเป็นเด็กเล็กอาศัยโรงเรียนเป็นที่ศึกษาหาความรู้ ครั้นเติบโตขึ้นก็เข้าเรียนต่อในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ตามระดับความรู้ความเข้าใจและความสามารถของแต่ละคน เมื่อจบหลักสูตรการเรียนตามระดับชั้นต่างๆ แล้วจึงออกไปประกอบอาชีพตามแขนงวิชาที่ตนศึกษา แต่การศึกษาของคนเราไม่ได้หยุดอยู่เพียงโรงเรียนเท่านั้น จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประดับสติปัญญาของตนเองอยู่เสมอ

ในบรรดาสถานที่สำหรับศึกษาของคนเรา ภายหลังจากจบการศึกษาจากสถานศึกษาดังกล่าวมาแล้ว บางประเทศได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานขึ้น โดยการรวบรวมวัตถุต่างๆ เช่น วัตถุทางธรรมชาติวิทยา วัตถุทางวิทยาศาสตร์ วัตถุทางศิลปกรรม วัตถุทางประวัติศาสตร์โบราณคดี วัตถุทางประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ จัดตั้งแสดงตามอาคารต่างๆ ขึ้น โดยเขียนคำบรรยายอย่างสั้นและง่าย สำหรับให้ประชาชนเข้าชมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ตามสาขาวิชานั้นๆ สถานที่เช่นนี้เรียกว่า "พิพิธภัณฑ์สถาน"

การแบ่งประเภทพิพิธภัณฑ์

การแบ่งประเภทพิพิธภัณฑ์ แบ่งได้ 2 ทาง คือ แบ่งตามลักษณะของการบริหาร กับแบ่งตามลักษณะหรือชนิดของแขนงวิชา

พิพิธภัณฑ์สถานตามลักษณะการบริหาร ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานจังหวัด พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑ์สถานเอกชน เป็นต้น การแบ่งดังกล่าวแสดงถึงลักษณะการควบคุมหรือผู้ที่เป็นเจ้าของ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานเอกชนก็เป็นของเอกชน ดังนี้ เป็นต้น แต่พิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าว แต่ละแห่งอาจจะเป็นพิพิธภัณฑ์สถานในวิชาการแขนงต่างๆ

ดังนั้นโดยทั่วไป การแบ่งพิพิธภัณฑ์สถานจึงคำนึงถึงชนิดของพิพิธภัณฑ์สถานในด้านของแขนงวิชาการ ได้แก่ ศิลปประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์สถานในสมัยเริ่มแรก มิได้มีการแบ่งแยกประเภทเป็นพิพิธภัณฑ์สถานรวมวิชาการทุกแขนง ต่อมาการวิทยาการเจริญก้าวหน้าขึ้น จึงเริ่มแบ่งแยกประเภทเจาะจงเป็นชนิดใดชนิดหนึ่งมากที่สุด

สภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ได้จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยพิพิธภัณฑ์สถานแขนงต่างๆ พิจารณาถึงชนิดของพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ในการสัมมนาของยูเนสโก เรื่องบทบาทการศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานออกเป็นสาขาต่างๆ ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ
2. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะสมัยใหม่
3. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา
4. พิพิธภัณฑ์สถานทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. พิพิธภัณฑ์สถานทางมนุษยวิทยา
6. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์และโบราณคดี
7. พิพิธภัณฑ์สถานประจำท้องถิ่น
8. พิพิธภัณฑ์สถานเฉพาะเรื่อง
9. พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม เพื่อพิจารณาถึงพิพิธภัณฑ์สถานที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือที่นิยมจัดตั้งทั่วไป มีชนิดต่างๆ ได้แก่

1. พิพิธภัณฑ์สถานประเภททั่วไปหรือประเภทรวม

จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานประเภทแรก เมื่อมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานประชาชนหรือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขึ้นในขั้นแรก ก็เป็นประเภทรวมวิชาการทุกประเภททุกแขนง ทั้งศิลปโบราณคดี วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สถานทั่วไปยังคงมีอยู่ในยุโรป และเอเชีย

2. พิพิธภัณฑ์ศิลป์

พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ หมายถึง พิพิธภัณฑ์สถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุทุกประเภท คือ ประณีตศิลป์ ศิลปะตกแต่ง ศิลปะประยุกต์ เข้าไว้ด้วยกัน มีพิพิธภัณฑ์สถานขนาดใหญ่ๆ ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง นอกจากนั้นได้แยกจัดตั้งเฉพาะแขนง เช่น

2.1 พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ประยุกต์ หรืออาจเรียกอย่างอื่น เช่น พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะตกแต่งงานฝีมือหรือศิลปะอุตสาหกรรม จัดแสดงงานฝีมือ เช่น เครื่องหนัง ฯลฯ

2.2 หอศิลป์ จิตรกรรมหรือภาพเขียนและปฏิมากรรม เป็นที่นิยมจัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานต่างหาก จัดแสดงเฉพาะจิตรกรรมและปฏิมากรรมของศิลปินมีชื่อตั้งแต่โบราณเรื่อยมา

2.3 ศิลปกรรมสมัยใหม่พิพิธภัณฑ์สถานทั่วไปมักไม่นิยมแสดงวัตถุสมัยใหม่หรือปัจจุบัน จึงเกิดมี

พิพิธภัณฑ์สถานที่ตั้งจัดแสดงทั้งจิตรกรรม-ปฏิมากรรมและงานฝีมือของศิลปินรุ่นใหม่

2.4 พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะการแสดง ได้แก่ ละคร ภาพยนตร์

2.5 พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์เริ่มแรก บางประเทศได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานศิลป์เริ่มแรกของมนุษยยุคที่ไม่มีอารยธรรม แต่โดยทั่วไปรวมอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานโบราณคดี

2.6 พิพิธภัณฑ์สถานโบราณคดี วัตถุโบราณ โดยมากเป็นศิลปวัตถุและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม แสดงชีวิตของมนุษย์โบราณ

3. พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่จัดแสดงเรื่องราว วิวัฒนาการความก้าวหน้าของวัตถุที่มนุษย์คิดค้นขึ้นและประดิษฐ์ได้ เช่น ยานพาหนะ โทรคมนาคม เครื่องจักร และเรื่องราวของวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ

4. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา หรือประวัติธรรมชาติ

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานจัดแสดงเรื่องราวของธรรมชาติเกี่ยวกับโลก ดิน หิน แร่ มนุษย์ สัตว์ พืช และมนุษย์วิทยา ยังได้รวมสวนสัตว์ ส่วนพฤกษชาติ วนอุทยาน วนอุทยาน พิพิธภัณฑ์ สัตว์น้ำไว้ด้วย

5. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงชีวิตความเป็นอยู่หรือ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน แยกเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่อง เช่น

5.1 พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ รวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

5.2 บ้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ อาคารซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จัดแสดงความเป็นจริง เช่น บ้านเชกสเปียร์

5.3 โบราณสถาน อนุสาวรีย์และสถานที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งให้ประชาชนเข้าชม เช่น เมือง ปอมเปอี

6. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา และประเพณีพื้นเมือง

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานจัดแสดงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์และการจำแนกชาติพันธุ์ต่างๆ แต่ละชาติพันธุ์วิทยานักทางวัฒนธรรม และสังคมของชนเผ่าต่างๆ แบ่งออกดังนี้

6.1 พิพิธภัณฑ์สถานพื้นบ้าน เป็นพิพิธภัณฑ์สถานรวบรวมของใช้พื้นเมือง หรือของใช้ ของชาวบ้านสามัญชนในถิ่นต่างๆ และสมัยต่างๆ

6.2 พิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้ง เป็นพิพิธภัณฑ์สถานรวบรวมเอาอาคารต่างๆ ของชาวบ้าน อาชีพต่างๆ มาสร้างอยู่รวมแห่งเดียวกัน พร้อมทั้งบรรยากาศสภาพแวดล้อมตามที่เป็นจริง และจัดให้มีการจำลองแบบพื้นบ้าน การละเล่นใช้เครื่องดนตรีโบราณ จึงเป็นสถานที่ที่มีชีวิตชีวา อย่างยิ่ง

6.3 พิพิธภัณฑ์สถานแบบพิเศษเฉพาะในสหรัฐอเมริกา คือ พิพิธภัณฑ์สถานหมู่บ้าน อินเดียนแดง ที่โคโรโรนา จัดให้มีชีวิตความเป็นอยู่ตามสภาพเดิมเช่นเป็น 200 ปีมาแล้ว ที่ชนผิวขาวเข้ามาพบโลกใหม่

7. พิพิธภัณฑ์สถานแบบอื่นๆ

7.1 พิพิธภัณฑ์สถานประเภทหนึ่ง เรียกว่า PARK MUSEUM จัดตั้งตามวนอุทยานหรือ เขตป่าสงวน เป็นที่พักผ่อน และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของทางด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

7.2 พิพิธภัณฑ์สถานสุขภาพ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานจัดแสดงเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนให้มีความรู้เรื่องสุขภาพ อนามัย และโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ จัดแสดงอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย การเจริญเติบโตของคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7.3 พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับเยาวชน การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับเด็ก สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการศึกษาสมัยปัจจุบันที่มีความเชื่อว่า ความสนใจและความต้องการของเด็กต่างกับผู้ใหญ่ ฉะนั้น การศึกษาของผู้ใหญ่ย่อมไม่เหมาะสมกับความรู้ความเข้าใจของเด็ก พิพิธภัณฑ์สถานเด็กโดยทั่วไป มีทั้งศิลปะ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์

7.4 พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับโรงเรียน ก็คล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับเยาวชนแต่นั่นในทางประกอบการเรียนการสอนของเด็ก โดยรวบรวมและจัดแสดงของที่เป็นประโยชน์ในการเรียนวิชาต่างๆ

7.5 พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่างๆ โดยทั่วไปจะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อช่วยการศึกษาของคณะต่างๆ เช่น คณะอักษรศาสตร์ก็มีพิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ก็มีพิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และธรรมชาติ เป็นต้น

ตารางแสดงกิจกรรมอนุรักษ์และงานวิจัยของพิพิธภัณฑ์แบบเดิมกับแบบพัฒนาในปัจจุบัน

	รูปแบบเดิม	รูปแบบใหม่
กิจกรรม	เน้นงานอนุรักษ์และวิจัยวัตถุ	เน้นการให้ความรู้และการมีส่วนร่วม
งานรวบรวม	รวบรวมวัตถุประเภทมรดกทางวัฒนธรรม และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ของมนุษย์	รวบรวมข่าวสารข้อมูลเครื่องทดลองที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาทางความคิด
งานสงวน	จัดระบบตามระบบพิพิธภัณฑ์ สงวนรักษาตามวิธีการ เปิดให้ผู้มีความรู้เข้าศึกษา	จัดระบบเทคโนโลยี ข้อมูลสมัยใหม่ ถ่ายทอดได้รวดเร็ว อิสระ จัดกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ในลักษณะของศูนย์รวม
งานวิจัย	เน้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ หรือความรู้ที่เนื่องด้วยวัตถุพิพิธภัณฑ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศ	เน้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อต่างๆ ใช้ในการจัดกิจกรรม วัฒนธรรมทุกสาขาที่สามารถรวมกันอย่างอิสระ
นิทรรศการ	วัสดุพิพิธภัณฑ์เท่านั้น	ใช้สื่อสารอื่นๆ แทนได้
การแสดง	เน้นวัตถุประกอบ	สื่อทันสมัยที่ถ่ายทอดการถ่ายทอด
การประชุม	เน้นภารกิจที่เกี่ยวข้อง	เน้นสาระที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกเพศ ทุกวัยและระดับความรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการ : ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

เรื่อง : รายการค่าดำเนินการก่อสร้าง

รายการ	รายละเอียด	ราคาต่อหน่วย	พื้นที่ SQ.M	ราคาก่อสร้าง B/SQ.M	จำนวนเงิน (บาท)
1	ส่วนบริการสาธารณะ				
	1.1 โถงทางเข้า		110.00	7,500	825,000
	- โถงพักคอย		5.20	7,500	39,000
	- ติดต่อสอบถาม+ที่ฝากของ		13.50	7,500	101,250
	- ชายของที่ระลึก		5.15	7,500	38,625
	- ผัง + รปภ.		4.40	7,500	33,000
	- โทรศัพท์ + ตู้น้ำดื่ม		19.97	7,500	149,775
	- ห้องน้ำ, ล้างม ช.ญ		20.00	7,500	150,000
	รวมจำนวนเงิน		177.00		1,336,650
	1.2 ศูนย์อาหาร				
	- ส่วนรับประทานอาหาร		135.00	7,500	1,012,500
	- ส่วนบริการ		50.62	7,500	354,200
	- ห้องครัว		46.00	7,500	345,000
	- เตรียมอาหาร		4.60	7,500	34,500
	- เก็บของ		12.00	7,500	90,000
	- ห้องน้ำ, ล้างม ช.ญ		24.00	7,500	180,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		66.50	8,000	528,000
	รวมจำนวนเงิน		288.00		2,544,200
	1.3 พื้นที่ให้เช่า (ศูนย์พระเครื่อง)				
	- ศูนย์พระเครื่อง		9,100.00	7,500	67,500,000
	- ส่วนพักผ่อน		12.00	7,500	90,000
	- ห้องน้ำ, ล้างม ช.ญ		24.00	7,500	180,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		3,900.00	7,500	22,500,000
	รวมจำนวนเงิน		13,036.00		90,270,000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	1.4 ส่วนจัดนิทรรศการการประกวดพระเครื่อง				
	- ส่วนจัดนิทรรศการ		1,440.00	7,500	10,500,000
	- เวที		100.00	10,000	1,000,000
	- ที่นั่งชม		192.00	10,000	1,900,000
	- ห้องควบคุมแสง-เสียง		40.00	150,000	600,000
	- ห้องפקคณะกรรมการ		64.00	7,500	480,000
	- ห้องน้ำ, ล้างม ช.ญ		24.00	7,500	180,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		459.00	7,500	3,000,000
	รวมจำนวนเงิน		2,319.00		17,660,000
	1.5 ส่วนจอดรถ				
	- จอดรถสาธารณะ		20,370.00	3,000	30,000,000
	- จอดรถเจ้าหน้าที่		150.00	6,000	900,000
	- จอดรถบัส		144.00	6,000	864,000
	- จอดรถบริการ		56.00	6,000	336,000
	- จอดรถมอเตอร์ไซด์		16.00	6,000	96,000
	รวมจำนวนเงิน		20,736.00		32,196,000
2	ส่วนจัดแสดงงาน				
	- จัดแสดงงานถาวร		1,625.00	10,000	16,250,000
	- จัดแสดงงานชั่วคราว		487.50	10,000	4,870,000
	- ห้องน้ำ, ล้างม ช.ญ		24.00	7,500	180,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		325.00	7,500	2,437,500
	รวมจำนวนเงิน		2,461.00		23,737,500
3	ส่วนบริการการศึกษา				
	3.1 ห้องสมุด				
	- โถงทางเข้า		6.90	7,500	51,750
	- บริเวณอ่านหนังสือ		68.75	7,500	710,000
	- ชั้นวางหนังสือ		92.00	6,000	552,000
	- ห้องบรรณารักษ์		14.40	7,500	105,000
	- ตู้บัตรรายการ		12.00	6,000	72,000
	- ห้องโสตทัศนศึกษา		16.32	7,500	120,000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	- ห้องเก็บหนังสือ		9.20	7,500	69,000
	- ห้องเทคนิค		18.48	10,000	184,800
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		71.61	7,500	537,075
	รวมจำนวนเงิน		310.00		2,401,625
	3.2 ส่วนเรียนปริยัติธรรม				
	- ห้องเรียน		2,016.00	7,500	15,120,000
	- ห้องเก็บหนังสือ		11.00	7,500	82,500
	- ห้องพักครู		33.60	7,500	247,500
	- ห้องธุรการ		16.80	7,500	120,000
	- ห้องน้ำ, ล้าง ช,ญ		12.00	7,500	90,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		612.78	7,500	4,590,000
	รวมจำนวนเงิน		2,710.00		20,250,000
	3.3 ส่วนฝึกอบรม				
	- ห้องฝึกอบรม		67.20	7,500	502,500
	- เวทีฉายสไลด์		20.00	10,000	200,000
	- เตรียมบรรยาย		20.00	7,500	150,000
	- ทำงานเจ้าหน้าที่		20.00	7,500	150,000
	- พักเจ้าหน้าที่		20.00	10,000	200,000
	- ห้องเก็บของ		4.00	7,500	30,000
	- ห้องน้ำ, ล้าง ช,ญ		12.00	7,500	90,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		33.36	7,500	247,500
	รวมจำนวนเงิน		198.00		1,570,000
	3.4 หอประชุม				
	- ที่นั่ง		192.00	15,000	2,880,000
	- เวทีแสดง		100.00	15,000	1,500,000
	- ห้องควบคุมแสง-เสียง		40.00	15,000	600,000
	- ห้องเตรียมแสดง		40.00	10,000	400,000
	- พื้นที่สัญญาจร 30%		57.60	7,500	427,500
	รวมจำนวนเงิน		429.60		5,807,500

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	3.5 ห้องบรรยาย				
	- ที่นั่ง		30.00	7,500	225,000
	- เวทีบรรยาย		9.00	15,000	135,000
	รวมจำนวนเงิน		39.00		360,000
4	ส่วนวิชาการ				
	- ห้องหัวหน้าฝ่าย		12.00	15,000	180,000
	- ห้องรองฯ		10.00	10,000	100,000
	- ห้องทำงานนักวิชาการ		64.00	7,500	480,000
	- ห้องค้นคว้าวิจัย		16.00	15,000	240,000
	- ห้องเก็บของ		12.00	7,500	90,000
	- ห้องน้ำ, ล้าง ช.ญ		6.28	7,500	47,100
	- พื้นที่สัญญา 30%		36.00	7,500	270,000
	รวมจำนวนเงิน		156.28		1,407,100
5	5.1 ส่วนบริการ				
	- ห้องผู้อำนวยการศูนย์ฯ		25.00	15,000	375,000
	- ห้องรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ		20.00	15,000	300,000
	- ห้องเสธ		12.00	10,000	120,000
	- ห้องน้ำ, ล้าง ช.ญ		6.00	7,500	45,000
	- พื้นที่สัญญา 30%		12.00	7,500	90,000
	รวมจำนวนเงิน		75.00		930,000
	5.2 ห้องธุรการ				
	- ห้องหัวหน้าฝ่าย		12.00	10,000	120,000
	- ห้องรองหัวหน้าฝ่าย		10.00	10,000	100,000
	- ห้องทำงานธุรการ		49.50	7,500	367,500
	- ห้องประชุม		33.75	150,000	405,000
	- ห้องเก็บเอกสาร		12.00	7,500	90,000
	- ห้องปฐมพยาบาล		26.50	7,500	195,000
	- ห้องพักผ่อนเจ้าหน้าที่		24.00	7,500	180,000
	- ห้องน้ำ, ล้าง ช.ญ		13.41	7,500	975,000
	- พื้นที่สัญญา 30%		40.80	7,500	300,000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	รวมจำนวนเงิน		221.96		2,732,500
6	6.1 ส่วนเทคนิค				
	- ห้องหัวหน้าฝ่าย		12.00	15,000	180,000
	- ห้องรองฯ		10.00	15,000	150,000
	- ห้องออกแบบ,เขียนแบบ		40.00	15,000	600,000
	- ห้องทำหุ่นจำลอง		33.04	15,000	495,000
	- ห้องปฏิบัติการไม้,โลหะ		115.00	15,000	1,725,000
	- ห้องถ่ายภาพ		40.00	15,000	600,000
	- ห้องทาสี		30.00	15,000	450,000
	- ส่วนพักผ่อนเจ้าหน้าที่		24.00	7,500	180,000
	- ห้องน้ำ,ล้าง ช.ญ		13.41	7,500	97,500
	- พื้นที่สัญญา 30%		135.00	7,500	1,012,500
	รวมจำนวนเงิน		452.45		5,490,000
	6.2 ฝ่ายคลังพิพิธภัณฑ์				
	- คลังแสดงงานถาวร		400.00	150,000	6,000,000
	- คลังแสดงงานชั่วคราว		185.00	150,000	2,775,000
	- ห้องเตรียมการแสดง		97.50	7,500	727,500
	- ห้องเจ้าหน้าที่		32.00	7,500	240,000
	- บริเวณตรวจรับของ		10.00	7,500	75,000
	- ห้องน้ำ,ล้าง ช.ญ		9.00	7,500	67,500
	- พื้นที่สัญญา 25%		155.00	8,000	1,240,000
	รวมจำนวนเงิน		888.50		11,125,000
	6.3 ส่วนงานระบบ				
	- ห้องเครื่องปรับอากาศ		192.00	15,000	2,880,000
	- ห้องเครื่องไฟฟ้า		75.00	15,000	1,125,000
	- ห้องเครื่องประปา		48.00	15,000	720,000
	- ห้องเครื่องบำบัดน้ำเสีย		147.00	15,000	2,205,000
	รวมจำนวนเงิน		462.00		6,930,000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปค่าดำเนินการก่อสร้างของแต่ละส่วนดังนี้

1. ส่วนบริการสาธารณะ	เป็นเงิน	144,006,850	บาท
2. ส่วนจัดแสดงงาน	เป็นเงิน	23,737,500	บาท
3. ส่วนบริการการศึกษา	เป็นเงิน	30,189,125	บาท
4. ส่วนวิชาการ	เป็นเงิน	1,407,100	บาท
5. ส่วนบริหาร	เป็นเงิน	2,875,000	บาท
6. ส่วนเทคนิค	เป็นเงิน	23,545,000	บาท
	รวมเป็นเงินทั้งหมด	<u>225,760,575</u>	บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการ : ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

เรื่อง : อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก

รายการ	รายละเอียด	ราคา/หน่วย	ค่าประมาณการ บาท	จำนวนเงิน/บาท
1	ELEVATOR (ลิฟท์)			
	อาคารจัดแสดงงาน	2	2,000,000	4,000,000
	อาคารศูนย์พระเครื่อง	4	2,000,000	8,000,000
	อาคารสำนักงาน	2	2,000,000	4,000,000
	อาคารจอดรถ	2	2,000,000	4,000,000
	รวมยอดรายการที่ 1			20,000,000
2	FACILITIES			
	ระบบไฟฟ้า		12% con	27,091,269
	ระบบบำบัดน้ำเสีย		13% con	29,348,874
	ระบบปรับอากาศ			5,000,000
	รวมยอดรายการที่ 2			61,440,143
3	INTERIOR (ตกแต่งภายใน)		10% con	22,576,037
	รวมยอดรายการที่ 3			22,576,037
	รวมยอดรายการที่ 1+2+3			104,016,180

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการ : ศูนย์อนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย

เรื่อง : ค่าดำเนินการและอุปกรณ์

รายการ	รายละเอียด	จำนวนเงิน
1	ค่าสถาปนิก และวิศวกร 1.5% ของค่าดำเนินการ	3,386,408
2	ค่าผู้จัดการโครงการ 1.5% ของค่าดำเนินการ	3,386,408
3	ค่าที่ปรึกษา 1%	2,257,605
4	ค่าเช่าที่ดินเป็นรายปี ปีละ	4,400
5	ค่าติดตั้งสำนักงานและอุปกรณ์	150,000
6	ค่าภาษี 10%	22,576,057
	รวมเป็นเงิน	31,760,878

รายการ	รายละเอียด	จำนวนเงิน
1	ค่าก่อสร้างอาคารสำนักงาน	300,000
2	ค่าใช้จ่ายหน้างาน	2,257,605
3	ค่าที่ดิน	-
4	ค่าน้ำ,ค่าไฟฟ้า	180,000
5	ค่าพนักงาน	1,890,000
	รวมเป็นเงิน	4,627,605

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายได้ที่ได้จากโครงการ

- ค่าเข้าชมคิดเป็นปีละ	=	18,250,000
- ค่าเช่าที่ศูนย์พระเครื่องคิดปีละ	=	64,800,000
- ค่าประกวดพระเครื่องฯ ปีละ	=	43,200,000
- ค่าเช่าฝักอบรมปีละ	=	3,600,000
- % ที่ได้จากการประมวลพระคิด 20% ของรายได้	=	25,970,000
- อื่นๆ		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุน

1. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของโครงการ	=	361,665,258	
2. รายได้ทั้งหมดของโครงการปีละ 155,820,000 คัด 3 ปี	=	467,460,000	
3. ผลกำไรก่อนเสียภาษีและดอกเบี้ย	=	105,794,742	(2-1)
4. เงินลงทุนส่วนเจ้าของโครงการ	=	108,499,577	(1x30%)
5. ผู้ร่วมลงทุน	=	144,666,104	(6-4)
6. เงินกู้ 50% รายได้ 50%	=	253,165,681	(1-4)
7. ดอกเบี้ยเงินกู้ 10% ระยะเวลา 12 เดือน	=	36,166,525.8	
8. ผลกำไรก่อนเสียภาษี	=	69,628,217	(3-7)
9. ภาษีเงินได้ 35%	=	24,369,875	(8x35%)
10. ผลกำไรสุทธิ	=	45,258,342	(8-9)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้